

วท 122862

รูปแบบการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของผู้ใช้น้ำ
โครงการพัฒนาลุ่มน้ำก่ำอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

นางกชกร เดชะคำภู

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญารัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

พ.ศ. 2560

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

ใบอนุญาตวิทยานิพนธ์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

เรื่อง : รูปแบบการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของผู้ใช้น้ำ
โครงการพัฒนาลุ่มน้ำก้ำอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

ผู้วิจัย : นางกชกร เดชะคำภู

ได้รับอนุมัติเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร ปริญญารัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สนิทา ดีเมืองซ้าย)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

ประธานกรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สมเจตน์ ภูศรี)

กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สัจญาสรณ์ สวัสดิ์โรสง)

กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.บุภาพร บุภาศ)

กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.เสาวลักษณ์ โกศลกิตติอัมพร)

กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิทยา เจริญศิริ)

- ชื่อเรื่อง** : รูปแบบการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ
ของผู้ใช้น้ำ โครงการพัฒนาลุ่มน้ำก้ำอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
- ผู้วิจัย** : นางกชกร เดชะคำภู
- ปริญญา** : รัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต (รัฐประศาสนศาสตร)
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
- อาจารย์ที่ปรึกษา** : รองศาสตราจารย์ ดร.ยุภาพร ยูภาส
รองศาสตราจารย์ ดร.เสาวลักษณ์ โกศลกิตติอัมพร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิทยา เจริญศิริ
- ปีการศึกษา** : 2560

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วม ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลและสร้างรูปแบบการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของผู้ใช้น้ำ โดยทดสอบความสอดคล้องโมเดลสมการโครงสร้างของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของผู้ใช้น้ำกับข้อมูลเชิงประจักษ์ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้ใช้น้ำที่ขึ้นทะเบียนกับโครงการพัฒนาลุ่มน้ำก้ำอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จำนวน 280 กลุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม การวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐานใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติสำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์ การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันด้วยใช้โปรแกรม LISREL นำตัวแปรมาสร้างรูปแบบการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของผู้ใช้น้ำ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกจาก ตัวแทนผู้ใช้น้ำ 24 ราย เจ้าหน้าที่ชลประทาน 2 ราย และเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบล 2 ราย ที่ถูกเลือกแบบเจาะจง และการประชุมกลุ่มย่อย จำนวน 25 ราย เพื่อวิพากษ์รูปการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของผู้ใช้น้ำ รวมทั้งการยืนยันรูปแบบที่พัฒนาขึ้นโดยการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ราย

ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของผู้ใช้น้ำ โครงการพัฒนาลุ่มน้ำก้ำอันเนื่องมาจากพระราชดำริอยู่ในระดับปานกลาง แบบจำลองการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของผู้ใช้น้ำ มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ได้ผลค่าสถิติไคสแควร์หารด้วยค่า df เท่ากับ 5.34 ค่า RMSEA เท่ากับ 0.00 ในส่วนการวิเคราะห์แบบจำลองสมการโครงสร้าง พบว่า ความพึงพอใจของผู้ใช้น้ำ ความเข้มแข็งของกลุ่มผู้ใช้น้ำ การสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก การรับรู้ข้อมูลข่าวสารการจัดการน้ำ ทักษะคติต่อการจัดการน้ำ และความตระหนักในคุณค่าทรัพยากรน้ำ ร่วมกันอธิบายตัวแปรการมีส่วนร่วม

ในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำได้ร้อยละ 69 โดยตัวแปรที่มีอิทธิพลสูงที่สุด คือ ความเข้มแข็งของกลุ่มผู้ใช้น้ำ รองลงมา ได้แก่ การสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก ความพึงพอใจของผู้ใช้น้ำ ทักษะต่อการจัดการน้ำ ความตระหนักในคุณค่าทรัพยากรน้ำ การรับรู้ข้อมูลข่าวสารการจัดการน้ำ การรับรู้ปัญหาการจัดการน้ำ บทบาทของผู้นำกลุ่ม และความรู้ความเข้าใจของผู้ใช้น้ำ ตามลำดับ ส่วนผลการสร้างรูปแบบการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของผู้ใช้น้ำจะให้ความสำคัญกับตัวแปรภายในกลุ่มผู้ใช้น้ำ: การพัฒนาและเสริมสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มผู้ใช้น้ำเป็นอันดับแรก รองลงมา ได้แก่ ตัวแปรภายนอกกลุ่มผู้ใช้น้ำ: การได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก และ ตัวแปรภายในของผู้ใช้น้ำ: การพัฒนาผู้ใช้น้ำ รวมทั้งรูปแบบการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารทรัพยากรน้ำของผู้ใช้น้ำที่พัฒนาขึ้นได้รับการยอมรับจากผู้เชี่ยวชาญ

คำสำคัญ : การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ โครงการพัฒนากลุ่มน้ำก้ำอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

Title : Models of the Participatory Development of Water Resources Management of Water Users in The Royal Initiative Development Project of Nam Gum River Basin.

Author : Miss. Kotchakorn Dachakhamphu

Degree : Doctor of Public Administration (Public Administration)
Rajabhat Maha Sarakham University

Advisors : Assistant Professor. Dr. Yuphaporn Yuphat
Associate Professor Dr. Saowalak Kosonkittiamporn
Assistant Professor Dr. Wittaya Charoensiri

Year : 2017

ABSTRACT

This research aimed to study the participation level and the factors influencing the participation on the water resources management, and to create the models of participation on the water resources management of the water users by testing the model equation consistency of the factor structure influencing the participation on the water resources management of the water users with an empirical data. The sample group used in the research conduct was the 280 groups of the water users who registered with the Royal Initiative Development Project of Nam Gum River Basin. The tools used were questionnaire, basic statistics analysis was used by a computer package program for social science research, and confirmatory factor analysis by LISREL program. The variables were brought to create the models of participatory development on the water resources management of the water users through the in-depth interview of 24 water user representatives: 2 irrigation officers and 2 sub-district administrative organization officers chosen by purposive random sampling, and 25 persons participated in the small group meetings in order to criticize the models of participatory development on the water resources management of the water users as well as confirmation the models developed by interviewing the 5 experts.

The findings were revealed as follows : the participation on the water resources management of the water users in the Royal Initiative Development Project of Nam Gum River Basin was at the moderate level. The models of participation on the water resources management of the water users were consistent with an empirical data at statistical significance of 0.05 level.

By this data, the result indicated reasonable fit : $\chi^2/df = 5.34$, RMSEA = 0.00. In term of structural equation model analysis, satisfaction of the water users, strength of the water users group, subsidiary from outside organizations, news and information perception on the water resources management, attitudes towards the water resources management, and awareness of water resources value were corporately described the variables on the water resources management by 69 per cent. The highest influencing variable was the strength of the water users. The second were the subsidiary from organizations, the satisfaction of water users, the attitudes towards the water resources management, the awareness of water sources values, the news and information perception on the water resources management, the problems perception on the water resources management, the roles of the group leaders, the knowledge and understanding of the water users respectively. For the results of creating the models of participatory development on the water resources management of the water users, it was firstly emphasized on an internal variable importance of the water user groups, development and empowerment the water users. Secondly, they were external variables of the water users, subsidiary from outside organizations and internal variables of the water users, water users development including the models of the participatory development on the water resources management of the water users developed were accepted by the experts.

Keywords : Water resources management participation, factors influencing the participation on the water resources management, the Royal Initiative Development Project of Nam Gum River Basin

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ได้รับทุนสนับสนุนจากสำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ (วช.) และการทำวิทยานิพนธ์สำเร็จลุล่วงเป็นอย่างดี ด้วยความกรุณาและเอาใจใส่อย่างดีของคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ประกอบด้วย รองศาสตราจารย์ ดร.ยุภาพร ยูภาส อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก รองศาสตราจารย์เสาวลักษณ์ โกศกิตติอัมพร ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิทยา เจริญศิริ อาจารย์ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม รองศาสตราจารย์ ดร.สมเจตน์ ภูศรี ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สัญญาศรณ์ สวัสดิ์ไชสง ผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านได้ถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ที่มีคุณค่าอย่างยิ่งต่อการจัดทำวิทยานิพนธ์ ทั้งทางด้านความรู้ และระเบียบวิธีวิจัยให้แก่ผู้วิจัย และเสียสละเวลาในการให้คำปรึกษาแนะนำอย่างสม่ำเสมอตลอดระยะเวลาของการจัดทำวิทยานิพนธ์ ผู้วิจัยขอขอบพระคุณท่านอาจารย์ทั้ง 5 ท่านเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

นอกจากนี้ผู้วิจัยต้องขอกราบขอบพระคุณกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ทุกท่าน ที่ได้กรุณาเสียสละเวลาอันมีค่ามาเป็นกรรมการสอบ และกรุณาให้ข้อเสนอแนะต่าง ๆ ที่มีคุณค่าต่อการปรับปรุงและแก้ไขวิทยานิพนธ์ให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ผู้วิจัยต้องขอขอบคุณผู้เชี่ยวชาญทุกท่าน ที่กรุณาให้สัมภาษณ์ และให้ความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์และมีคุณค่าต่อการจัดทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

ผู้วิจัยได้สำนึกมาโดยตลอดถึง พระคุณของคุณพ่อคำสุรย์ สีสุทร ที่ล่วงลับไปแล้ว ก่อนที่ท่านจะให้เห็นความสำเร็จของผู้วิจัยตามที่ท่านปรารถนา และคุณแม่ทิ่ง สีสุทร ที่ยังคงยอให้กำลังใจและเป็นเสาหลักให้ผู้วิจัยได้มีความมุ่งมั่นและทุ่มเทความพยายามในการศึกษาโดยตลอด ผู้วิจัยขอกราบท่านทั้งสอง ด้วยความเคารพอย่างสูงสุดในชีวิตของผู้วิจัย และขอจดจำคำสั่งสอน และแบบอย่างความอดทน กตัญญู ตลอดจนการไม่เอาเปรียบผู้อื่นที่มีอยู่ในตัวท่านทั้งสอง เพื่อนำมาใช้ในการดำเนินชีวิตต่อไป

คุณค่าและประโยชน์ของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขออุทิศเป็นเครื่องแสดงความกตัญญู กตเวทิตา เพื่อบูชาแด่ บูรพาจารย์ พระคุณบิดามารดา และผู้ที่มีพระคุณทุกท่านที่ให้การศึกษอบรมสั่งสอนให้เกิดสติปัญญาและคุณธรรมในการดำเนินชีวิต

นางกชกร เดชะคำภู

สารบัญ

หัวเรื่อง	หน้า
บทคัดย่อ	ก
ABSTRACT	จ
กิตติกรรมประกาศ	ช
สารบัญตาราง	ญ
สารบัญภาพ	ฎ
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 คำถามการวิจัย	3
1.3 วัตถุประสงค์การวิจัย	4
1.4 สมมติฐานการวิจัย.....	4
1.5 ข้อตกลงเบื้องต้น.....	5
1.6 ขอบเขตการวิจัย.....	5
1.7 นิยามศัพท์เฉพาะ	8
1.8 ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	11
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	13
2.1 แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการชลประทาน	13
2.2 แนวคิดและหลักการมีส่วนร่วมของประชาชน	18
2.3 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วม.....	33
2.4 การพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของผู้ใช้น้ำ.....	73
2.5 บริบทโครงการพัฒนาลุ่มน้ำก้ำอันเนื่องมาจากพระราชดำริ	85
2.6 กรอบแนวคิดการวิจัย.....	90
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	93
ระยะที่ 1 วิธีวิจัยเชิงปริมาณ	94
ระยะที่ 2 วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ	107
ระยะที่ 3 การพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ ทรัพยากรน้ำของผู้ใช้น้ำ	108

หัวเรื่อง	หน้า
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	113
4.1 สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	113
4.2 สัญลักษณ์ที่ใช้แทนตัวแปร	113
4.3 สัญลักษณ์ที่ใช้แทนค่าสถิติ.....	114
4.4 ลำดับขั้นตอนการนำเสนอผลวิเคราะห์ข้อมูล	115
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	157
5.1 สรุปผลการวิจัย	157
5.2 อภิปรายผลการวิจัย	162
5.3 ข้อเสนอแนะ	171
บรรณานุกรม	173
ภาคผนวก	191
ภาคผนวก ก แบบสอบถามเพื่อการวิจัย.....	193
ภาคผนวก ข แบบสัมภาษณ์.....	221
ภาคผนวก ค ประเด็นในการประชุมกลุ่มย่อย และการประชุมระดมสมอง.....	225
ภาคผนวก ง รายชื่อผู้เข้าร่วมประชุมชมกลุ่มย่อยและประชุมระดมสมอง	229
ภาคผนวก จ การทดสอบความตรงของแบบสอบถาม	233
ภาคผนวก ฉ ค่าความเชื่อมั่นแบบสอบถามเพื่อการวิจัย	249
ภาคผนวก ช แบบประเมินรูปแบบการพัฒนาการมีส่วนร่วม ในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของผู้ใช้น้ำ โครงการพัฒนาลุ่มน้ำท่าอันเนื่องมาจากพระราชดำริ.....	255
ภาคผนวก ซ หนังสือแต่งตั้งผู้เชี่ยวชาญและขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูล.....	259
ภาคผนวก ฌ ภาพกิจกรรม	265
ประวัติผู้วิจัย	271

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
2.1	สังเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ	39
3.1	จำนวนกลุ่มตัวอย่างผู้ใช้น้ำชลประทานในโครงการพัฒนาลุ่มน้ำก่ำ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ	97
4.1	จำนวนและร้อยละข้อมูลทั่วไปของผู้ใช้น้ำ.....	116
4.2	ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การมีส่วนร่วมในการบริหาร จัดการทรัพยากรน้ำของผู้ใช้น้ำโครงการพัฒนาลุ่มน้ำก่ำ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ โดยรวมและจำแนกรายด้าน	117
4.3	ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การมีส่วนร่วมในการบริหาร จัดการทรัพยากรน้ำของผู้ใช้น้ำโครงการพัฒนาลุ่มน้ำก่ำ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ด้านการสำรวจปัญหาและสาเหตุของปัญหา	118
4.4	ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การมีส่วนร่วมในการบริหาร จัดการทรัพยากรน้ำของผู้ใช้น้ำโครงการพัฒนาลุ่มน้ำก่ำ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ด้านการวางแผนและตัดสินใจ	119
4.5	ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การมีส่วนร่วมในการบริหาร จัดการทรัพยากรน้ำของผู้ใช้น้ำโครงการพัฒนาลุ่มน้ำก่ำ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ด้านการดำเนินงาน	120
4.6	ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การมีส่วนร่วมในการบริหาร จัดการทรัพยากรน้ำของผู้ใช้น้ำโครงการพัฒนาลุ่มน้ำก่ำ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ด้านการรับผลประโยชน์	121
4.7	ค่าเฉลี่ย และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การมีส่วนร่วมในการบริหาร จัดการทรัพยากรน้ำของผู้ใช้น้ำโครงการพัฒนาลุ่มน้ำก่ำ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ด้านการประเมินผลและสรุปผล	122
4.8	ค่าสถิติพื้นฐานของตัวแปรในแบบจำลองความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของผู้ใช้น้ำ	124

ตารางที่	หน้า	
4.9	ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ แบบเพียร์สันของตัวแปรในแบบจำลองความสัมพันธ์ซึ่งสาเหตุการ มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของผู้ใช้น้ำ.....	126
4.10	ค่าความสอดคล้องและระดับความกลมกลืนของแบบจำลองการวิเคราะห์ องค์ประกอบเชิงยืนยันก่อนปรับปรุงแบบจำลอง	127
4.11	ค่าความสอดคล้องและระดับความกลมกลืนของแบบจำลองการวิเคราะห์ องค์ประกอบเชิงยืนยันหลังปรับปรุงแบบจำลอง.....	128
4.12	ค่าสถิติที่ใช้ประเมินความสอดคล้องกลมกลืนของแบบจำลอง กับข้อมูลเชิงประจักษ์	129
4.13	ค่าสถิติผลการวิเคราะห์อิทธิพลของแบบจำลองความสัมพันธ์ ซึ่งสาเหตุการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของผู้ใช้น้ำ	131
4.14	ข้อมูลทั่วไปของผู้เข้ารับการศึกษา.....	153
4.15	ความคิดเป็นต่อหลักสูตรการพัฒนาผู้ใช้น้ำตามรูปแบบการพัฒนา การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ.....	154

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
2.1	ตัวชี้กยี่อ	86
2.2	กรอบแนวคิดรูปแบบการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ	91
3.1	สรุปกระบวนการวิจัย	109
4.1	แบบจำลองเส้นทางอิทธิพลปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อ การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของผู้ใช้น้ำ โครงการพัฒนากลุ่มน้ำก้ำอ้นเนื่องมาจากพระราชดำริ.....	130
4.2	แบบจำลองปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ ทรัพยากรน้ำของผู้ใช้น้ำ โครงการพัฒนากลุ่มน้ำก้ำอ้นเนื่องมาจากพระราชดำริ	135
4.3	(ร่าง) รูปแบบการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ ทรัพยากรน้ำของผู้ใช้น้ำ โครงการพัฒนากลุ่มน้ำก้ำอ้นเนื่องมาจากพระราชดำริ (จากการทบทวนวรรณกรรม ข้อมูลเชิงประจักษ์ และ การสัมภาษณ์เชิงลึก).....	145
4.4	รูปแบบการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ของผู้ใช้น้ำโครงการพัฒนากลุ่มน้ำก้ำอ้นเนื่องมาจากพระราชดำริ.....	150

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ทรัพยากรน้ำมีความสำคัญและเกื้อกูลต่อสิ่งมีชีวิต ให้สามารถดำรงอยู่ได้ และเป็นปัจจัยสำคัญของการประกอบอาชีพต่าง ๆ ความต้องการใช้น้ำของทุกภาคส่วนเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว จากการเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากรและความเข้มข้นของกิจกรรมทางเศรษฐกิจ และการใช้น้ำอย่างฟุ่มเฟือย (มิ่งสรร ขาวสะอาด และคณะ, 2544, น. 1) โดยเฉพาะภาคการเกษตรที่ถูกมองว่าใช้น้ำสิ้นเปลืองแต่ได้ผลตอบแทนต่ำกว่าภาคอื่น ๆ (กรมชลประทาน, 2552, น. 2) โดยปริมาณน้ำร้อยละ 91 ใช้เพื่อการเกษตร ซึ่งเท่ากับ 1,322 ลูกบาศก์เมตรต่อคน มีปริมาณการใช้น้ำต่อคนที่สูงกว่าค่าเฉลี่ยในระดับโลก ระดับเอเชีย และในกลุ่มประเทศอาเซียน (สุจิต คุณชนกุลวงศ์และคณะ, 2556, น. 14) มีปริมาณน้ำฝน ประมาณ 728,028 ล้านลูกบาศก์เมตรต่อปี (สุจิต คุณชนกุลวงศ์และคณะ, 2555, น. 25) แต่น้ำฝนร้อยละ 70 จะซึมลงใต้ดินและระเหยกลับไปสู่อากาศและค้างอยู่ในแอ่งน้ำ หนอง และบึงธรรมชาติ ส่วนที่เหลือร้อยละ 30 จะกลายเป็นน้ำท่าที่ไหลไปตามแม่น้ำลำคลอง ห้วย จึงทำให้ในช่วงฤดูแล้งเกิดการขาดแคลนน้ำ ดังนั้นเพื่อให้มีปริมาณน้ำเพียงพอต่อการทำการเกษตร หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงพัฒนาระบบชลประทานขึ้น และมีพื้นที่ชลประทานมากเป็นอันดับ 8 ของโลก (สุจิต คุณชนกุลวงศ์และคณะ, 2556, น. 17 - 18)

ระบบชลประทานของไทยพัฒนามาตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 1 ในระยะแรกเป็นการพัฒนาตามลุ่มน้ำขนาดใหญ่ เช่น ลุ่มน้ำปิง ลุ่มน้ำโขง เน้นการก่อสร้างอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่ตามความเหมาะสมของสภาพภูมิประเทศเพื่อลดความเสี่ยงจากการขาดแคลนน้ำเพื่อการเกษตร (โสพิศ พงษ์รัตนกุล และคณะ, 2555, น. 1) และเกิดผลตอบแทนทางเศรษฐกิจสูงสุด (สรวิชัย ทิพรรัตน์เดช, 2555, น. 2) รวมถึงการบริหารจัดการน้ำที่มากขึ้นความต้องการจากพื้นที่เพื่อความเหมาะสมกับการเจริญเติบโตของพืชและอำนวยความสะดวกต่อการเกษตรในพื้นที่ (วิบูลย์ บุญชูโรกุล, 2535, น. 26) ต่อมาได้ขยายเข้าไปสู่การพัฒนาแหล่งน้ำขนาดกลาง และขนาดเล็ก โดยการกระจายไปตามพื้นที่ต่าง ๆ ทั่วประเทศมีการก่อสร้างระบบการกักเก็บน้ำ การสร้างเขื่อน อ่างเก็บน้ำ และสร้างคลองส่งน้ำหรือระบบท่อส่งน้ำไปยังพื้นที่โครงการ ทำให้สามารถกักเก็บน้ำในช่วงฤดูฝนได้ในปริมาณที่สูง

โครงการพัฒนาลุ่มน้ำก้ำอันเนื่องมาจากพระราชดำริเป็นโครงการที่นำมาแก้ปัญหาการขาดแคลนน้ำให้เกษตรกร เริ่มดำเนินการมาตั้งแต่ปีงบประมาณ พ.ศ.2538 ได้กำหนดแผนการดำเนินงานโครงการให้แล้วเสร็จ ในปีงบประมาณ 2559 วัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาแหล่งน้ำในบริเวณพื้นที่โครงการ สำหรับช่วยเหลือประชาชนให้มีน้ำใช้ในการเกษตรและอุปโภค บริโภคในช่วงฤดูแล้ง ที่ประสบปัญหาขาดแคลนน้ำเป็นประจำทุกปี รวมทั้งช่วยบรรเทาปัญหาน้ำท่วมพื้นที่เพาะปลูกบริเวณสองฝั่งลำน้ำ ในช่วงฤดูฝน มีพื้นที่ชลประทานทั้งหมด 165,000 ไร่ มีการก่อสร้างประตูระบายน้ำ จำนวน 7 แห่ง สถานีสูบน้ำพร้อมระบบส่งน้ำชลประทาน จำนวน 17 แห่ง และการพัฒนาหนองบึงขนาดใหญ่ (แก้มลิง) จำนวน 15 แห่ง เพื่อใช้เป็นแก้มลิง ทำให้เกษตรกรในพื้นที่ที่ได้รับประโยชน์จากการทำการเกษตรทั้งฤดูฝนและฤดูแล้ง โดยฤดูฝนสามารถทำนาได้เต็มพื้นที่ ส่วนในฤดูแล้งจะเป็นการปลูกพืชอายุสั้น

อย่างไรก็ตามการขาดแคลนน้ำในช่วงฤดูแล้งในเกือบทุก ๆ ปี สะท้อนให้เห็นว่าการบริหารจัดการทรัพยากรของภาครัฐยังไม่มีประสิทธิภาพ (สุจิต คุณชนกุลวงศ์และคณะ, 2556, น. 2) เนื่องจากที่ผ่านมามีการจัดการทรัพยากรน้ำเป็นนโยบายจากบนลงล่าง และเป็นการทำงานแบบแยกส่วนไม่ความต่อเนื่อง แต่ระบบชลประทานเป็นระบบที่ต้องรับผิดชอบและให้บริการกับกลุ่มผู้ใช้น้ำเป็นจำนวนมาก ทำให้เกิดปัญหาในการจัดสรรน้ำ การส่งน้ำและระบายน้ำให้กับสมาชิกไม่ทั่วถึง (สรวิชัย ทิพรรัตน์เดช, 2555, น. 4) การมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำอยู่ในระดับต่ำ เมื่อเกิดปัญหาชุมชนไม่สามารถแก้ไขปัญหาเองได้ (สุริยา คำหวานและคณะ, 2553, น. ข) นอกจากนี้ในพื้นที่ยังมีปัญหาในเรื่อง การขยายพื้นที่เพาะปลูกเกินเกณฑ์กำหนด 6 ไร่ต่อครัวเรือน พื้นที่ทำการเกษตรไม่ตรงกับที่แจ้ง เช่น แจ้งพื้นที่ทำการเกษตร 5 ไร่ แต่ทำจริง ๆ 10 ไร่ การขโมยเปิดน้ำโดยที่ไม่มีการร้องขอ เพื่อหลีกเลี่ยงการจ่ายค่ากระแสไฟฟ้า ทำให้พื้นที่รับน้ำปลายคลอง ได้รับความไม่เพียงพอกับความต้องการของพืช

จากสภาพปัญหาการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ หน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะกรมชลประทาน ได้กำหนดทิศทางการบริหารจัดการน้ำชลประทานของผู้ใช้น้ำในแต่ละพื้นที่ โดยมุ่งการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำ การเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ประโยชน์จากน้ำชลประทานแทนการพัฒนาแหล่งน้ำและขยายพื้นที่ชลประทาน จากการพัฒนาเชิงปริมาณ ไปเป็นการพัฒนาเชิงคุณภาพ รวมทั้งการส่งเสริมผู้ใช้น้ำเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำทรัพยากรน้ำ ซึ่งเป็นกระบวนการสำคัญในการบริหารจัดการน้ำชลประทานเพื่อการรองรับกับวิกฤตการณ์ขาดแคลนน้ำในอนาคต (กรมชลประทาน, 2552, น. 2) โดยปรับเปลี่ยนการบริหารจัดการชลประทานให้ประชาชนมีส่วนร่วม มุ่งเน้นการบริหารราชการเพื่อประโยชน์สุขของประชาชน (กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2547, น. 6) โดยแผนงานด้านทรัพยากรน้ำ คือ การใช้น้ำอย่าง

มีประสิทธิภาพ และการจัดการทรัพยากรน้ำในลักษณะผสมผสาน ปรับปรุงประสิทธิภาพในการใช้ทรัพยากรน้ำ และส่งเสริมการจัดสรรทรัพยากรน้ำในระหว่างกลุ่มผู้ใช้น้ำ ตอบสนองความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ ตลอดจนอนุรักษ์และฟื้นฟูระบบนิเวศน์ของแหล่งน้ำ (สำนักความร่วมมือด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2547, น. 54) แต่การดำเนินการส่วนใหญ่ของแต่ละหน่วยงานมีลักษณะรีบเร่งเพื่อเสนอต่อนโยบายภาครัฐเป็น การกำหนดกลยุทธ์แผนเชิงขาดความสมบูรณ์ไม่เห็นถึงปัญหาของพื้นที่ และความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง

การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำโดยการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำอย่างแท้จริง เป็นเรื่องที่มีความสำคัญและจำเป็น โดยไม่มุ่งเน้นเฉพาะการจัดหาน้ำ และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรน้ำ แต่จะต้องสะท้อนความต้องการของชุมชน และสร้างความรู้สึกร่วมเป็นเจ้าของในทรัพยากร ผู้ใช้น้ำจึงต้องทำหน้าที่เป็นทั้งผู้บริหาร ผู้จัดการ ผู้พัฒนา และอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำ ซึ่งจะทำได้เช่นนี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพประสิทธิผลจากปริมาณที่มีจำกัด (สำนักงานคณะกรรมการทรัพยากรน้ำแห่งชาติ, 2552, น. 2) การมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำจะทำให้เกิดประโยชน์ในการทำงาน สร้างผลกระทบทางบวกต่อผู้ใช้น้ำ (Asian Development Bank, 2012, p. 5) เป็นเครื่องมือสำคัญให้ผู้ใช้น้ำตระหนักถึงปัญหา ช่วยสนับสนุนการวิเคราะห์ปัญหา ความต้องการ การแก้ปัญหา การตัดสินใจร่วมกัน และการทำกิจกรรมร่วมกัน การศึกษารูปแบบการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของผู้ใช้น้ำ ทำให้ทราบถึงระดับการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในแต่ละพื้นที่ และปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ รวมทั้งรูปแบบการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำที่เหมาะสมกับพื้นที่ เป็นข้อมูลสนับสนุนการตัดสินใจกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดสรรทรัพยากรเพื่อการพัฒนาพื้นที่ และที่สำคัญ คือ การใช้น้ำที่ประหยัดมีประสิทธิภาพ และตอบสนองความต้องการของพื้นที่ได้อย่างครอบคลุม นำมาซึ่งประโยชน์สูงสุดของการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรน้ำ มีความยุติธรรม และลดการต่อต้านและข้อขัดแย้งที่จะเกิดขึ้นในชุมชน

1.2 คำถามการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ตั้งข้อคำถามการวิจัย ดังต่อไปนี้

1.2.1 การมีส่วนร่วมในการบริหารทรัพยากรน้ำของผู้ใช้น้ำ โครงการพัฒนาลุ่มน้ำก้ำอันเนื่องมาจากพระราชดำริ อยู่ในระดับใด

1.2.2 ปัจจัยอะไรบ้างที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของผู้ใช้น้ำ โครงการพัฒนาลุ่มน้ำก้ำอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

1.2.3 รูปแบบการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของผู้ใช้น้ำ
โครงการพัฒนากลุ่มน้ำก้ำอันเนื่องมาจากพระราชดำริเป็นอย่างไร

1.3 วัตถุประสงค์การวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ที่จะนำเสนอรูปแบบการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของผู้ใช้น้ำ โครงการพัฒนากลุ่มน้ำก้ำอันเนื่องมาจากพระราชดำริ โดยมีวัตถุประสงค์ของการวิจัยดังนี้

1.3.1 เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของผู้ใช้น้ำ
โครงการพัฒนากลุ่มน้ำก้ำอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

1.3.2 เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ
ของผู้ใช้น้ำ โครงการพัฒนากลุ่มน้ำก้ำอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

1.3.3 เพื่อสร้างรูปการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของ
ผู้ใช้น้ำ โครงการพัฒนากลุ่มน้ำก้ำอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

1.4 สมมติฐานการวิจัย

จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องผู้วิจัยนำมากำหนดเป็น
สมมติฐานเพื่อใช้ทดสอบความถูกต้องของทฤษฎีได้ว่า

1.4.1 การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของผู้ใช้น้ำ โครงการพัฒนากลุ่ม
น้ำก้ำอันเนื่องมาจากพระราชดำริอยู่ในระดับปานกลาง

1.4.2 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของผู้ใช้
ได้แก่ ปัจจัยด้านบทบาทของผู้นำกลุ่ม ปัจจัยด้านการรับรู้ปัญหาจัดการน้ำ ปัจจัยด้านความรู้ความ
เข้าใจของผู้ใช้น้ำ ปัจจัยด้านทัศนคติต่อการจัดการน้ำ ปัจจัยด้านความพึงพอใจของผู้ใช้น้ำ ปัจจัย
ด้านความตระหนักในคุณค่าทรัพยากรน้ำ ปัจจัยด้านความเข้มแข็งของกลุ่มผู้ใช้น้ำ ปัจจัยด้านการ
สนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก และปัจจัยด้านการรับรู้ข้อมูลข่าวสารการจัดการน้ำ

1.4.3 รูปแบบการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของผู้ใช้น้ำ
ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น หากผู้ใช้น้ำนำรูปแบบการพัฒนาการมีส่วนร่วมมาปรับใช้จะทำให้กลุ่มทำงาน
อย่างมีส่วนร่วม

1.5 ข้อตกลงเบื้องต้น

เพื่อให้เกิดความเข้าใจในความหมายของข้อมูลและการตีความตรงกัน จึงกำหนดข้อตกลงเบื้องต้นไว้ดังนี้

1.5.1 หน่วยวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้ใช้น้ำที่ขึ้นทะเบียนกับโครงการพัฒนาลุ่มน้ำก้ำอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ผู้ให้ข้อมูล คือ หัวหน้ากลุ่ม และสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ สำหรับผู้ให้ข้อมูลในการประชุมกลุ่มย่อย จะเป็นตัวแทนจากผู้ใช้น้ำ ตัวแทนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตัวแทนจากโครงการพัฒนาลุ่มน้ำก้ำอันเนื่องมาจากพระราชดำริ และนักวิชาการ

1.5.2 การให้ข้อมูลในลักษณะต่าง ๆ จากการสัมภาษณ์เชิงลึกของผู้ให้ข้อมูล การประชุมกลุ่มย่อย และเอกสารในการศึกษา ถือเป็นอิสระจากกันและเป็นข้อมูลที่เชื่อถือได้

1.6 ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตของการวิจัย ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขต ไว้ดังนี้

1.6.1 ขอบเขตด้านพื้นที่ ในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดพื้นที่เป้าหมายในการวิจัยเป็นการศึกษาเฉพาะ โครงการพัฒนาลุ่มน้ำก้ำอันเนื่องมาจากพระราชดำริ แยกออกเป็น

1.6.1.1 ฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 1 ได้แก่ อำเภอธาดูปนอม อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม

1.6.1.2 ฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 2 ได้แก่ อำเภอนาแก อำเภอวังยาง จังหวัดนครพนม และ อำเภอโคกศรีสุพรรณ จังหวัดสกลนคร

1.6.1.3 ฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 3 ได้แก่ อำเภอเรณูนคร อำเภอนาแก จังหวัดนครพนม

1.6.2 ขั้นตอนและเนื้อหาการวิจัย การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) คือ วิธีการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย จากแหล่งข้อมูลที่แตกต่างกันตามวิธีการวิจัย โดยการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ แบ่งออกเป็น 3 ระยะ คือ

ระยะที่ 1 วิธีการวิจัยเชิงปริมาณ เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของผู้ใช้น้ำ ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของผู้ใช้น้ำ โครงการพัฒนาลุ่มน้ำก้ำอันเนื่องมาจากพระราชดำริ โดยการพิสูจน์สมมติฐานการ

วิจัยและยืนยันสมการ โครงสร้างความสัมพันธ์เชิงทฤษฎีด้วยข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. แหล่งข้อมูลเอกสาร (Secondary Sources) ได้แก่ เอกสารวิชาการและงานวิจัย ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ และปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากร คือ ผู้ใช้น้ำที่ขึ้นทะเบียนโครงการพัฒนาลุ่มน้ำก้ำอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จำนวน 553 กลุ่ม จำนวนสมาชิก 2,972 คน (โครงการพัฒนาลุ่มน้ำก้ำอันเนื่องมาจากพระราชดำริ, 2557, น. 1)

2.2 กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้ใช้น้ำชลประทานที่ขึ้นทะเบียนกับโครงการพัฒนาลุ่มน้ำก้ำอันเนื่องมาจากพระราชดำริ การกำหนดขนาดตัวอย่างใช้เกณฑ์จำนวนตัวอย่างที่นำมาศึกษาในลักษณะการวิเคราะห์ความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นไม่ควรน้อยกว่า 20 หน่วยต่อ 1 ตัวแปร (นงลักษณ์ วิรัชชัย, 2542, น. 54) ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้มีตัวแปรทั้งหมด 10 ตัวแปร ได้แก่ ตัวแปรอิสระ 9 ตัวแปร ตัวแปรตาม 1 ตัวแปร ดังนั้นขนาดกลุ่มตัวอย่างต้องไม่น้อยกว่า 200 กลุ่ม เป็นเกณฑ์ขั้นต่ำ อย่างไรก็ตามเพื่อลดปัญหาการไม่ได้ข้อมูลตามที่กำหนดผู้วิจัยได้เพิ่มจำนวนการเก็บรวบรวมข้อมูลอีกร้อยละ 50 คือ 300 กลุ่ม แต่จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่เก็บได้จริงสำหรับการวิจัยครั้งนี้ เท่ากับ 280 คิดเป็นร้อยละ 93 โดยใช้วิธีการสุ่ม ตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi - Stage Random Sampling)

ระยะที่ 2 วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อสร้างรูปแบบการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของผู้ใช้น้ำ โครงการพัฒนาลุ่มน้ำก้ำอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ซึ่งมีแหล่งข้อมูล 2 ส่วน คือ

1. แหล่งข้อมูลเอกสาร (Secondary Sources) ได้แก่ เอกสารวิชาการและงานวิจัย ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ และปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ

2. กลุ่มตัวอย่างเป้าหมาย สำหรับการวิจัยในขั้นตอนที่ 2 การสร้างรูปแบบการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของผู้ใช้น้ำ ประกอบด้วย ผู้ที่เกี่ยวข้องที่มีความรู้และมีประสบการณ์ในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ได้แก่ ตัวแทนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตัวแทนจากโครงการพัฒนาลุ่มน้ำก้ำอันเนื่องมาจากพระราชดำริ และตัวแทนจากผู้ใช้น้ำ จำนวน 28 คน ใช้วิธีการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นการสัมภาษณ์เชิงลึก (In depth Interview) จากนั้นวิพากษ์รูปแบบด้วยการ ประชุมกลุ่มย่อย

(Focus Group Discussion) และการระดมความคิดสร้างสรรค์ (Brain Storming) แล้วตัดสินใจระหว่างนักวิชาการ ตัวแทนจากเจ้าหน้าที่ชลประทาน เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบล และตัวแทนจากผู้ใช้ น้ำ จำนวน 30 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content analysis)

ระยะที่ 2 วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อยืนยันรูปแบบการพัฒนาร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของผู้ใช้น้ำ โครงการพัฒนากลุ่มน้ำท่าอันเนื่องมาจากพระราชดำริ กลุ่มตัวอย่างเป้าหมายสำหรับการวิจัยเพื่อยืนยันรูปแบบการพัฒนาร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของผู้ใช้น้ำประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญ ที่เกี่ยวข้องที่มีความรู้และมีประสบการณ์ในการบริหารจัดการทรัพยากร จำนวน 5 ราย ใช้วิธีการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis)

ระยะที่ 3 การถ่ายทอดองค์ความรู้จากการวิจัยเพื่อพัฒนาร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำให้กับผู้ใช้น้ำในพื้นที่ศึกษา จำนวน 15 กลุ่ม ซึ่งกลุ่มเป้าหมายในการถ่ายทอด คือ ผู้ใช้น้ำที่อยู่ในความรับผิดชอบของ ฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 1 จำนวน 5 กลุ่ม ฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 2 จำนวน 5 กลุ่ม และฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 3 จำนวน 5 กลุ่ม ใช้วิธีการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นการอบรมให้ความรู้ ในรูปแบบ One - day Workshop วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis)

กลุ่มตัวอย่างเป้าหมายที่เลือกแบบเจาะจงในระยะที่ 2 ระยะที่ 3 ใช้วัตถุประสงค์ของการวิจัยเป็นเครื่องช่วยตัดสินใจ แม้ว่าการเลือกแบบเจาะจงจะไม่ดีเท่าไรกับการเลือกประเภทใช้โอกาสทางสถิติแต่โอกาสที่จะใช้วิธีนี้มีมากโดยเฉพาะอย่างยิ่งในการศึกษาวิจัยประเภทเจาะลึกที่ใช้ตัวอย่างเพียงไม่กี่กลุ่ม (สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2546, น. 123 – 124 , อ้างถึงใน สรวิษฐ์ ทิพรัดนเดช, 2555, น. 73)

1.6.3 ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่

1.6.3.1 ตัวแปรอิสระ ซึ่งเป็นปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของผู้ใช้น้ำ ได้แก่

- 1) ปัจจัยด้านบทบาทของผู้นำกลุ่ม
- 2) ปัจจัยด้านการรับรู้ปัญหาการจัดการน้ำ
- 3) ปัจจัยด้านความรู้ความเข้าใจของผู้ใช้น้ำ
- 4) ปัจจัยด้านความพึงพอใจของผู้ใช้น้ำ
- 5) ปัจจัยด้านความเข้มแข็งของกลุ่มผู้ใช้น้ำ

- 6) ปัจจัยด้านการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก
- 7) ปัจจัยด้านการรับรู้ข้อมูลข่าวสารการจัดการน้ำ
- 1.6.3.2 ตัวแปรคั่นกลาง ซึ่งเป็นปัจจัยเชิงเหตุและผล ได้แก่
 - 1) ปัจจัยด้านทัศนคติต่อการจัดการน้ำ
 - 2) ปัจจัยด้านความตระหนักในคุณค่าทรัพยากรน้ำ
- 1.6.3.3 ตัวแปรตาม ซึ่งเป็นปัจจัยผลลัพธ์ คือ การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของผู้ใช้น้ำ มีองค์ประกอบ 5 ด้าน คือ ด้านการสำรวจปัญหาและสาเหตุของปัญหา ด้านการวางแผนและตัดสินใจ ด้านการดำเนินงาน ด้านการรับผลประโยชน์ และด้านการประเมินผลและสรุปผล

1.7 นิยามศัพท์เฉพาะ

“การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ” หมายถึง ผู้ใช้น้ำมีส่วนร่วมในกระบวนการคิดค้นปัญหาและสาเหตุของปัญหา การวางแผนและตัดสินใจ การดำเนินงาน การรับผลประโยชน์ และการประเมินผลและสรุปผล ในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลและความคิดเห็น สร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของในทรัพยากร การปกป้อง คุ้มครอง ดูแลรักษาสิทธิประโยชน์ของตนเอง

“โครงการพัฒนากลุ่มน้ำก้ำอันเนื่องมาจากพระราชดำริ” หมายถึง หน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการควบคุมการส่งน้ำและบำรุงรักษาระบบชลประทาน รวมทั้งการพิจารณาแก้ปัญหาเกี่ยวกับงานด้านส่งน้ำให้แก่พื้นที่เพาะปลูก ดำเนินการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำ ฝึกอบรมเกษตรกรให้มีความรู้เรื่องการใช้น้ำอย่างถูกวิธี ซ่อมแซมบำรุงรักษาระบบส่งน้ำ และระบบระบายน้ำ

“ผู้ใช้น้ำ” หมายถึง ผู้ใช้น้ำในเขตรับน้ำชลประทานที่มีการรวมตัวกันจัดตั้งเป็นกลุ่มผู้ใช้น้ำ โดยขึ้นทะเบียนกับโครงการพัฒนากลุ่มน้ำก้ำอันเนื่องมาจากพระราชดำริ มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำการบำรุงรักษา และพัฒนาระบบชลประทาน

“การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ” หมายถึง การจัดสรร การใช้ประโยชน์ การบำรุงรักษา การพัฒนา การป้องกันและแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับทรัพยากรน้ำในโครงการพัฒนากลุ่มน้ำก้ำอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

“รูปแบบการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของผู้ใช้น้ำ” หมายถึง แนวคิดและแบบแผนที่ดำเนินอย่างมีขั้นตอนผ่านการดำเนินงานอย่างมีระบบ เพื่อส่งเสริมสนับสนุนการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ที่สามารถตอบสนองความต้องการของผู้ใช้

น้ำชลประทาน ประกอบด้วย การจัดสรร การใช้ประโยชน์ การบำรุงรักษา การพัฒนา การป้องกัน และแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับทรัพยากรน้ำ เป็นเครื่องมือที่เปิดโอกาสให้ผู้ใช้น้ำชลประทานเข้ามามีส่วนร่วมแลกเปลี่ยนข้อมูลและความคิดเห็น สร้างความรู้สึกร่วมกันเป็นเจ้าของในทรัพยากรน้ำใน 5 ด้าน ได้แก่ การสำรวจปัญหาและสาเหตุของปัญหา การวางแผนและการตัดสินใจ การดำเนินงาน การรับผลประโยชน์ และการประเมินผลและสรุปผล ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการสำรวจปัญหาและสาเหตุของปัญหา หมายถึง ผู้ใช้น้ำมีส่วนร่วมในการติดตาม สังเกตผลกระทบ หรือปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นภายในกลุ่มที่เป็นผลจากการใช้น้ำและบำรุงรักษาของสมาชิก และปัญหาด้านอื่น ๆ ร่วมมือและให้ข้อมูลในการสำรวจพื้นที่เพาะปลูก ความต้องการใช้น้ำ และสภาพปัญหาของสมาชิกทุกคนภายในกลุ่มก่อนฤดูการส่งน้ำ ร่วมกันในการสำรวจคุณภาพน้ำ สามารถวิเคราะห์ปัญหาของกลุ่มด้านการใช้น้ำ การจัดสรรน้ำ และการบำรุงรักษาระบบชลประทาน และมีส่วนร่วมในการเสนอปัญหาและความต้องการของผู้ใช้น้ำด้านการใช้น้ำ การสรรน้ำ และการบำรุงรักษา

2. การมีส่วนร่วมในการวางแผนและตัดสินใจ หมายถึง ผู้ใช้น้ำมีส่วนร่วมในการเสนอประเด็นปัญหาเพื่อนำไปใช้เป็นแนวทางในการวางแผนจัดสรรน้ำและบำรุงรักษา การประชุมแสดงความคิดเห็น เสนอแนะ ร่วมวางแผน ร่วมตัดสินใจ ออกเสียงลงคะแนน หรือลงมติ รวมทั้งการกำหนดแผน ระเบียบ กระบวนการ จัดสรรน้ำ และบำรุงรักษา การให้ข้อมูลเกี่ยวกับการทำการเกษตรแก่เจ้าหน้าที่ชลประทาน และการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ร่วมกับเจ้าหน้าที่ชลประทานและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

3. การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน หมายถึง ผู้ใช้น้ำมีส่วนร่วมในการจัดสรรน้ำ บำรุงรักษา สนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ ออกแรง และงบประมาณ ในกิจกรรมการจัดสรรน้ำและบำรุงรักษา การจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำ การเก็บข้อมูลทางการเกษตรร่วมกับเจ้าหน้าที่ชลประทาน ได้รับการอบรมสัมมนาเกี่ยวกับการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ และ ประชาสัมพันธ์ให้ผู้ใช้น้ำเห็นคุณค่าของทรัพยากรน้ำ

4. การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ หมายถึง ผู้ใช้น้ำได้รับประโยชน์จากน้ำชลประทานเพื่อทำการเกษตร เลี้ยงสัตว์ ทำประมง อุปโภค บริโภค สามารถแก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำ มีการจัดสรรที่ดินให้เกิดประโยชน์มากขึ้น มีเส้นทางคมนาคมเพื่อการเกษตร และทำให้ผลผลิตและรายได้จากการเกษตรเพิ่มขึ้น

5. การมีส่วนร่วมในการประเมินผลและสรุปผล หมายถึง ผู้ใช้น้ำมีส่วนร่วมในการสำรวจข้อมูล เก็บข้อมูล ความต้องการใช้น้ำ การวิเคราะห์ข้อมูลความต้องการน้ำ เสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหาในระหว่างการส่งน้ำ และภายหลังการส่งน้ำ รวมทั้งการประเมินผล ติดตาม

ตรวจสอบการทำงานด้านการส่งน้ำ และบำรุงรักษาพัฒนา และการสรุปผลการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ

“ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของผู้ใช้น้ำ” หมายถึง ความคิดเห็นของผู้ใช้น้ำเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ โครงการพัฒนาคุณค่าอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ประกอบด้วย 9 ปัจจัย ได้แก่

1. ปัจจัยด้านบทบาทผู้นำกลุ่ม หมายถึง ผู้นำมีความซื่อสัตย์สุจริตและความโปร่งใส มีบารมี แสวงหาองค์ความรู้ในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ มีความสามารถในการจูงใจสมาชิก ให้มุ่งมั่นในการปฏิบัติงาน เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ของกลุ่ม ยึดมั่นการทำงานคำนึงถึงผลประโยชน์ของผู้ใช้น้ำและชุมชนก่อนตนเอง มีความรู้ความสามารถในการแก้ปัญหาในทุกสถานการณ์

2. ปัจจัยด้านการรับรู้ปัญหาการจัดการน้ำ หมายถึง ผู้ใช้น้ำรับรู้ถึงปัญหาการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ในการพัฒนาคลองซอย และบำรุงรักษาคลองซอย การใช้สารเคมีในการทำ การเกษตร การปลูกพืชเกินอัตราที่กำหนด ปัญหาการแย่งชิงน้ำ และการขาดแคลนน้ำในอนาคต

3. ปัจจัยด้านความรู้ความเข้าใจของผู้ใช้น้ำ หมายถึง ผู้ใช้น้ำมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดทำแผนการใช้น้ำและบำรุงรักษา กฎระเบียบข้อบังคับการใช้น้ำชลประทาน การจัดการน้ำในระดับแปลงนา บทบาทเจ้าหน้าที่ และบทบาทของตนเอง

4. ปัจจัยด้านทัศนคติต่อการจัดการน้ำ หมายถึง ความรู้สึกนึกคิดของผู้ใช้น้ำ ต่อกลุ่มผู้ใช้น้ำ เจ้าหน้าที่ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของโครงการพัฒนาคุณค่าอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

5. ปัจจัยด้านความตระหนักในคุณค่าทรัพยากรน้ำ หมายถึง ผู้ใช้น้ำมีพฤติกรรม ความรู้สึกที่แสดงถึงความตระหนักในคุณค่าทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด ต้องใช้อย่างระมัดระวัง และควรร่วมกันอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำ รวมทั้งป่าต้นน้ำ

6. ปัจจัยด้านความพึงพอใจของผู้ใช้น้ำ หมายถึง ผู้ใช้น้ำมีความรู้สึกที่ดีต่อเจ้าหน้าที่ที่ส่งเสริมการใช้น้ำ จัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำ การจัดการน้ำอย่างเป็นธรรม การกำหนดเวลาการใช้น้ำ คำแนะนำแก้ปัญหาการขัดแย้งเรื่องน้ำ และการจัดสรรน้ำที่เพียงพอต่อพื้นที่เพาะปลูก

“ปัจจัยด้านความเข้มแข็งของกลุ่มผู้ใช้น้ำ” หมายถึง ผู้ใช้น้ำมีความสามัคคีในการบริหารจัดการน้ำในระดับกลุ่มผู้ใช้น้ำ และระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รับผิดชอบหน้าที่ และให้ความร่วมมือในกิจกรรมด้านการใช้น้ำและบำรุงรักษา สร้างกฎเกณฑ์ กติกาการมีส่วนร่วมในกิจกรรมด้านการใช้น้ำและการบำรุงรักษา จัดทำแผนการใช้น้ำและบำรุงรักษาอย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการ และผู้ใช้น้ำมีความรับผิดชอบต่อน้ำที่ได้รับมอบหมาย

“ปัจจัยด้านการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก” หมายถึง ผู้ใช้น้ำได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการเสริมสร้างการมีส่วนร่วม การบำรุงรักษาและพัฒนาระบบชลประทาน มีการสนับสนุนทางวิชาการ โดยการให้ความรู้ และเปิดโอกาสให้เข้าไปมีส่วนร่วมในการกำหนดระเบียบข้อบังคับการใช้น้ำและบำรุงรักษาที่สอดคล้องกับพื้นที่ และตรวจสอบการปฏิบัติงานด้านส่งน้ำของเจ้าหน้าที่ชลประทาน

“ปัจจัยด้านการรับรู้ข้อมูลข่าวสารการจัดการน้ำ” หมายถึง ผู้ใช้น้ำได้รับข้อมูลข่าวสารการจัดการน้ำอย่างสม่ำเสมอ ผ่านช่องทางต่าง ๆ ทั้งโดยการเข้าร่วมประชุมสัมมนา การแจ้งข่าวจากหัวหน้ากลุ่ม เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง จดหมายข่าว แผ่นพับประชาสัมพันธ์ โทรทัศน์ วิทยุ และเว็บไซต์ โครงการพัฒนาผู้นำก้าวหน้าอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

1.8 ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1.8.1 ทราบระดับการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของกลุ่มผู้ใช้น้ำที่รับน้ำจากโครงการพัฒนาผู้นำก้าวหน้าอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

1.8.2 ได้สารสนเทศว่าด้วยปัจจัยต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการบริการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของผู้ใช้น้ำ

1.8.3 รูปแบบของการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของผู้ใช้น้ำโครงการพัฒนาผู้นำก้าวหน้าอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ที่สามารถนำไปใช้ในการจัดสรรทรัพยากรในการบริหารองค์การ และเป็นแนวทางในการปรับปรุงนโยบายและวิธีการในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำให้ประสบความสำเร็จ และเกิดประโยชน์ต่อผู้ใช้น้ำ ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

1.8.4 ผู้ใช้น้ำที่ได้รับการถ่ายทอดองค์ความรู้จากงานวิจัยมีความรู้ในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำเพิ่มมากขึ้น มีความตระหนักในปัญหาและคุณค่าของทรัพยากรน้ำ มีความรู้สึกเป็นเจ้าของทรัพยากรน้ำ และสามารถกระตุ้นให้ผู้ใช้น้ำเข้ามามีส่วนร่วม

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของผู้ใช้น้ำ โครงการพัฒนาลุ่มน้ำก้ำอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ได้ทำการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องซึ่งครอบคลุมประเด็นต่าง ๆ ที่เป็นพื้นฐานในการศึกษาวิจัยดังนี้

1. แนวคิดการบริหารจัดการชลประทาน
2. แนวคิดและหลักการมีส่วนร่วมของประชาชน
3. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำ
4. การพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ
5. บริบทโครงการพัฒนาลุ่มน้ำก้ำอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
6. กรอบแนวคิดการวิจัย

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการชลประทาน

2.1.1 ความหมายการชลประทาน

วิบูลย์ บุญชูโรกุล (2535, น. 1 - 3) กล่าวว่า การชลประทานแบ่งออกเป็น 2 ความหมาย คือ ความหมายพระราชบัญญัติการชลประทานราษฎร์ พุทธศักราช 2482 และ พระราชบัญญัติการชลประทานหลวง พุทธศักราช 2485 คำว่า การชลประทานในพระราชบัญญัติ มีความหมายดังนี้

1. การชลประทานราษฎร์ หมายถึง การชลประทานราษฎร์ได้ร่วมกันจัดทำขึ้นเพื่อประโยชน์แก่การเพาะปลูกของราษฎรในท้องที่ และมีราชการเข้ามามีส่วนร่วมในการแต่งตั้งหัวหน้าการชลประทานตามความเห็นส่วนใหญ่ของราษฎรในท้องที่

2. การชลประทานหลวง หมายถึง กิจการที่กรมชลประทานจัดทำขึ้น เพื่อให้ได้มาซึ่งน้ำหรือเก็บรักษา ควบคุม ส่งระบาย หรือแบ่งน้ำ เพื่อเกษตรกรรม การพลังงาน การสาธารณสุข โภค หรือการอุตสาหกรรม และหมายความรวมถึงการป้องกันความเสียหายอันเกิดจากน้ำกับรวมถึงการคมนาคมทางน้ำซึ่งอยู่ในเขตชลประทาน โดยต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขและหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ คือ การชลประทานหลวงเป็นการชลประทานที่อยู่ในความควบคุมของราชการ จึงมีพนักงานเจ้าหน้าที่เป็นผู้ควบคุมดูแล ดังนั้นตามที่กรมชลประทานได้ให้คำจำกัดความไว้ในพระราชบัญญัติการ

ชลประทานราษฎร พุทธศักราช 2482 และพระราชบัญญัติการชลประทานหลวง พุทธศักราช 2485 คำว่าการชลประทานในพระราชบัญญัติสองฉบับนี้ หมายถึง กิจการที่ได้จัดทำขึ้นเพื่อส่งน้ำจากทางน้ำหรือแหล่งน้ำใด ๆ ไปใช้ในการเพาะปลูก และการป้องกันการเสียหายแก่การเพาะปลูกอันเกี่ยวกับน้ำทั้งรวมถึงการคมนาคมทางน้ำซึ่งอยู่ในเขตการชลประทานนั้นด้วย

3. ตามความหมายที่ตรงกับภาษาอังกฤษว่า Irrigation ซึ่งหมายถึงการให้น้ำแก่พืช โดยการบรรจุลงในช่องว่างระหว่างเมล็ดดิน เพื่อให้ดินนั้นมีความชุ่มชื้นพอเหมาะกับการเจริญเติบโตของพืชแต่โดยความหมายอย่างกว้าง ๆ คำว่าชลประทาน (Irrigation) นี้หมายถึงความรวมถึงการเก็บกักการทด การส่งและให้น้ำ เพื่อวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่ง หรือหลายอย่างรวมกัน

สรวิชัย ทิพรัดนเดช (2555, น. 18) การชลประทาน หมายถึง การบริหารจัดการชลประทาน เพื่อใช้ประโยชน์ทั้งส่วนตนและส่วนรวม เพื่ออุปโภค บริโภค การเกษตร และการคมนาคม รวมถึงประโยชน์ด้านการสาธารณสุขอื่น ๆ ซึ่งเป็นการบริหารจัดการชลประทานทั้งโดยประชาชนและรัฐ ภายใต้การสนับสนุนการดำเนินงานของภาคราชการและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทั้งนี้ เพื่อให้ประชาชนในพื้นที่การบริการจัดการชลประทานได้รับประโยชน์สูงสุดจากการชลประทาน

2.1.2 ระบบชลประทาน

ระบบชลประทานเป็นการบริหารจัดการชลประทานเพื่อการส่งน้ำและการบำรุงรักษาระบบชลประทาน อาคารชลประทานประเภทต่าง ๆ ประกอบไปด้วย

1. ระบบชลประทานหัวงานของโครงการ ระบบหัวงานในโครงการชลประทาน ประกอบไปด้วย อาคารที่ทำการ จะมีความสำคัญอย่างยิ่ง ซึ่งระบบหัวงานมีลักษณะเป็นอ่างเก็บน้ำ ฝายทดน้ำ ประตูระบายน้ำหรือสถานีสูบน้ำซึ่งจะรับน้ำจากแหล่งน้ำต้นทุนและมีอยู่ 2 แบบ คือ (ชุติวรรณ สิทธิเลิศ, 2547, น. 23 - 24)

1.1 แหล่งน้ำในอ่างเก็บน้ำ โดยจะมีปริมาณน้ำเก็บกักไว้เพื่อส่งให้ระบบคลองชลประทาน เช่น อ่างเก็บน้ำ ดังนั้นปริมาณน้ำส่วนที่ยังไม่ได้นำไปใช้จะถูกเก็บไว้ในอ่างเก็บน้ำ สำหรับใช้ระหว่างปริมาณน้ำน้อยในแม่น้ำ และในกรณีปริมาณน้ำในแม่น้ำไม่มีความแน่นอนน้ำต้นทุนจากอ่างเก็บน้ำจะมีความแน่นอนกว่าแหล่งน้ำในแม่น้ำ

1.2 แหล่งน้ำในแม่น้ำ ซึ่งระบบส่งน้ำจะรับน้ำจากแม่น้ำโดยตรงโดยไม่มีอ่างเก็บน้ำเป็นตัวกักเก็บ แต่จะมีเขื่อนทดน้ำ เขื่อนระบายน้ำ ฝายทดน้ำ สร้างกั้นน้ำ เพื่อให้ระดับน้ำด้านเหนือมีความสูงมากพอที่จะส่งเข้าสู่คลองชลประทานสายหลัก และปริมาณน้ำในแม่น้ำจะขึ้นอยู่กับลักษณะทางอุทกวิทยาและลักษณะภูมิประเทศของพื้นที่ลุ่มแม่น้ำ ซึ่งกล่าวคือ ปริมาณน้ำจะได้รับมากหรือน้อยมักจะขึ้นอยู่กับฤดูกาล นั่นคือ ในฤดูฝนจะมีน้ำมากกว่าในฤดูแล้ง

2. ระบบชลประทานการส่งน้ำด้วยคลองส่งน้ำ ระบบคลองส่งน้ำ คือ ระบบส่งน้ำทางเปิดที่ขุดขึ้น หรือถมขึ้นบนพื้นดินเพื่อจะให้น้ำจากแหล่งน้ำไหลไปถึงพื้นที่เพาะปลูก โดยอาศัยแรงดึงดูดของโลก คลองของระบบส่งน้ำมีขนาดลดหลั่นและแพร่กระจายคลุมพื้นที่เพาะปลูกในเขตส่งน้ำ คลองส่งน้ำอาจจะแบ่งแยกตามขนาดและลักษณะหน้าที่ เช่น คลองส่งน้ำสายใหญ่ คลองซอย คลองแยกสาย และคูส่งน้ำ (ชุติวรรณ สิทธิเลิศ, 2547, น. 24)

2.1 คลองส่งน้ำสายใหญ่ หมายถึง คลองที่ขุดขึ้นเพื่อรับน้ำโดยตรงจากแหล่งน้ำไปให้พื้นที่เพาะปลูกทั้งหมด หรือพื้นที่ส่วนใหญ่ของโครงการโดยทั่วไป โครงการชลประทานที่สร้างขึ้นจะสามารถส่งน้ำให้แก่พื้นที่ทั้งสองฝ่ายของลำน้ำธรรมชาติ

2.2 คลองซอย เป็นคลองที่ขุดแยกออกจากคลองสายใหญ่ เพื่อรับน้ำไปจ่ายให้พื้นที่เพาะปลูก ซึ่งแนวคลองซอยจะวางอยู่บนพื้นที่สูง เพื่อให้ น้ำไหลลงสู่พื้นที่เพาะปลูก

2.3 คลองแยกซอย เป็นคลองขนาดเล็ก ที่ขุดแยกออกจากคลองซอยอีกทีหนึ่ง เพื่อรับน้ำจากคลองซอยออกไปแจกจ่ายให้แก่พื้นที่เพาะปลูกให้ทั่วถึงยิ่งขึ้น

2.4 คูส่งน้ำ เป็นทางน้ำเปิดขนาดเล็กที่ขุดขึ้นเพื่อรับน้ำจากท่อส่งน้ำเข้าไปในพื้นที่เพาะปลูกที่อยู่ห่างจากท่อ คูส่งน้ำจะช่วยให้สามารถควบคุมน้ำได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

3. ระบบชลประทานการส่งน้ำด้วยท่อส่งน้ำ ในระบบท่อส่งน้ำที่เป็นท่อน้ำจะไหลไปยังจุดที่ต้องการให้น้ำโดยอาศัยแรงดันที่จุดส่งน้ำเข้าระบบท่อเช่นเดียวกับระบบประปา ซึ่งปกติแล้วท่อส่งน้ำจะฝังไว้ใต้ดินแล้วตั้งโผล่ขึ้นมาบริเวณหัวแปลงเพาะปลูก เมื่อต้องการให้น้ำก็เปิดวาล์วเหนือประตูน้ำ น้ำก็ไหลเข้าแปลงนาหรือท่อส่งน้ำให้แก่ร่องคู ระบบส่งน้ำเป็นระบบที่มีประสิทธิภาพสูง เพราะไม่มีการสูญเสียน้ำโดยการระเหย หรือรั่วซึม ซึ่งเป็นวิธีการส่งน้ำสามารถแบ่งออกได้เป็น 3 วิธีดังนี้ (ชุติวรรณ สิทธิเลิศ, 2547, น. 25)

3.1 การส่งน้ำแบบตลอดเวลา คือ การส่งน้ำให้แก่พื้นที่เพาะปลูกทุกแปลงด้วยอัตราการที่ตลอดเวลา ทั้งฤดูกาลเพาะปลูก

3.2 การส่งน้ำแบบหมุนเวียนหรือตามรอบเวร คือการส่งน้ำให้แก่พื้นที่เพาะปลูกตามปริมาณและระยะเวลาที่เหมาะสม โดยมีลำดับหรือรอบเวรของการส่งน้ำที่กำหนดไว้

3.3 การส่งน้ำตามความต้องการขององค์กรผู้ใช้น้ำชลประทาน คือ การส่งน้ำให้แก่พื้นที่เพาะปลูกตามเวลาและตามปริมาณที่ผู้ใช้ต้องการ

สรุปว่า ระบบชลประทานเป็นการบริหารจัดการชลประทานตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำถึงปลายน้ำ ให้เชื่อมโยงสอดคล้องกัน เพื่อให้ น้ำจากต้นน้ำไหลไปสู่ปลายน้ำอย่างสะดวก รวดเร็วและตอบสนองความต้องการของผู้ใช้น้ำชลประทานอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม

2.1.3 การบริหารจัดการชลประทาน

การบริหารจัดการชลประทานเป็นกิจกรรมที่มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อให้เกษตรกรผู้ใช้น้ำชลประทานในพื้นที่ชลประทาน ได้รับประโยชน์จากการนำน้ำไปใช้ในการเพาะปลูก ซึ่งมีผู้ให้ความหมายการจัดการชลประทานไว้ ดังนี้

โดยทั่วไปแล้วการจัดการน้ำโครงการชลประทานของประเทศไทย จะสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ระดับ (ไพฑูริย์ พะลายะสุดและวิบูลย์ บุญยโรกุล, 2535 , น. 26 - 39) คือ

1. การจัดการชลประทานในระดับโครงการ คือ การจัดการน้ำในระดับคลองส่งน้ำสายใหญ่ คลองซอย และคลองแยกซอย ซึ่งคลองส่งน้ำในทุกระดับจะช่วยให้ระบบการกระจายน้ำในโครงการได้ดีขึ้น ซึ่งกิจกรรมการจัดการชลประทานในส่วนนี้ได้แก่ กิจกรรมการส่งน้ำ กิจกรรมการแพร่กระจายน้ำ กิจกรรมการควบคุมตรวจวัดปริมาณน้ำและการบำรุงรักษาในระดับโครงการ โดยทั่วไปแล้วโครงการชลประทานขนาดกลางและขนาดใหญ่จะอยู่ในความรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือเจ้าหน้าที่โครงการ

2. การจัดการชลประทานในระดับแปลงนา คือ การจัดการชลประทานในระดับคูน้ำและแปลงเพาะปลูกของเกษตรกร ได้แก่ การให้น้ำพืช โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการส่งน้ำ การแพร่กระจายน้ำให้ทั่วถึงทุกพื้นที่เพาะปลูก ตลอดจนการควบคุมปริมาณน้ำ เพื่อให้แก่พืชตามจำนวนระยะเวลาและสถานที่ต้องการอย่างมีประสิทธิภาพ และการระบายน้ำส่วนเกินออกจากพื้นที่เพาะปลูก ซึ่งการจัดการชลประทานในระดับนี้ จะผสมผสานกับการดำเนินการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องด้วย เช่น ด้านสถาบันเกษตรกรผู้ใช้น้ำ ด้านเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยีการเกษตร เป็นต้น

สรวิษฐ์ ทิพรัตนเดช (2555, น. 21) กล่าวว่า การบริหารจัดการชลประทาน หมายถึง การบริหารจัดการทั้งระบบ ทั้งในระดับคลองส่งน้ำและไร่นา เป็นการจัดการชลประทานเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้ใช้น้ำชลประทานได้ทุกสถานการณ์ ได้แก่ การจัดสรรน้ำ การส่งน้ำและการบำรุงรักษา และการสร้างความเข้มแข็งให้กับองค์กรผู้ใช้น้ำชลประทาน

2.1.4 การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ

วันเพ็ญ สุรฤกษ์ (2533 , อ้างถึงใน สรวิษฐ์ ทิพรัตนเดช, 2552, น. 32) กล่าวว่ารูปแบบการบริหารและการจัดการทรัพยากรน้ำที่มีประสิทธิภาพสูงสุดควรประกอบด้วยรายละเอียด ดังนี้

1. ลักษณะทางกายภาพของพื้นที่โครงการ ควรมีการปรับระดับพื้นที่แนวคลองส่งน้ำและพื้นที่รับน้ำหรือการส่งน้ำไปยังได้ยาก ปรับปรุงแก้ไขให้มีการอนุรักษ์น้ำและแหล่งน้ำในพื้นที่พอใช้ตลอดปี ตลอดจนให้มีการพัฒนาปรับปรุงทรัพยากรที่เป็นปัจจัยสำคัญในการผลิตประเภทอื่นนอกจากน้ำด้วย โดยเฉพาะดินที่ใช้เพาะปลูก

2. ลักษณะทางกายภาพของระบบชลประทาน ควรปรับปรุงหรือสร้างใหม่ให้อยู่ในสภาพดีและถูกหลักวิชาการทั้งระบบ อาทิ ตัวฝาย ระบบคลองส่งน้ำ อาคารตามคลอง และให้มีระบบการกระจายน้ำ รวมทั้งอ่างเก็บน้ำเหนือเขื่อนเพื่อสำรองน้ำต้นทุนให้มีใช้ตลอดปี นอกจากนี้ขนาดของโครงการต้องให้พอเหมาะ และได้สัดส่วนของปริมาณน้ำที่จะส่งให้ใช้ได้ตลอดปี และได้สัดส่วนกับกำลังของการบริหารและการจัดการทรัพยากรน้ำได้อย่างมีประสิทธิภาพที่จะควบคุมดูแล

3. ลักษณะองค์กรของระบบชลประทาน ควรมีรูปแบบการบริหารและการจัดการอย่างง่าย ๆ ไม่ซับซ้อนเช่นแบบของเหมืองฝายราษฎร์ทั้งในระดับโครงการและระดับไร่นา คือ กรรมการบริหารทุกคนมาจากสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำที่เลือกกันขึ้นมาด้วยเสียงส่วนใหญ่ โดยเฉพาะตำแหน่งหัวหน้าโครงการซึ่งมีสิทธิ์จะเลือกคณะกรรมการของตนเอง ซึ่งมีลักษณะเช่นเดียวกับตน คือ พุดจริง ทำจริง ยุติธรรม เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมซื่อสัตย์มีความรู้ทางช่างชลประทานบ้าง

4. ลักษณะการบริหารและการจัดการทรัพยากรน้ำ นโยบายรัฐบาลและแผนปฏิบัติการจะต้องชัดเจนและมีผลในเชิงปฏิบัติอย่างจริงจัง เช่นเดียวกับกำหนดตารางส่งน้ำ แผนการส่งน้ำ แผนการปลูกพืช แผนการประหยัดน้ำ และพระราชบัญญัติการชลประทานราษฎร์และหลวงต้องแก้ไขปรับปรุงให้เข้าใจง่าย มีข้อบังคับที่ให้อำนาจและโทษที่ชัดเจนปฏิบัติได้ และเป็นที่ยอมรับของราษฎร การควบคุมดูแลระบบอยู่ในความรับผิดชอบระหว่างผู้บริหารและสมาชิกทั้งด้านการส่งน้ำ รับน้ำเข้าพื้นที่เพาะปลูก การบำรุงรักษาระบบที่มีลักษณะถาวรอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ ซึ่งทางฝ่ายวิชาการของรัฐบาลระดับท้องถิ่นจะเป็นผู้ให้ความรู้ในลักษณะอบรมเชิงปฏิบัติการ และประเด็นที่สำคัญที่ขาดไม่ได้คือต้องมีระบบค่าตอบแทนที่เหมาะสม

ปธาน สุวรรณมงคล (2540 , อ้างถึงใน เมธี สุตตรสุคนธ์ และคณะ, 2549, น. 6) ให้ความหมายการจัดการทรัพยากรน้ำว่า เป็นวิธีการหรือกิจกรรมดำเนินการที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาแหล่งน้ำ การจัดสรรน้ำ การป้องกันและแก้ไขภัยธรรมชาติด้านน้ำ และการป้องกัน แก้ไขมลพิษทางน้ำ เพื่อให้สามารถใช้น้ำให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

เมธี สุตตรสุคนธ์ และคณะ (2549, น. 6) การจัดการทรัพยากรน้ำเป็นการปฏิบัติเกี่ยวกับกิจกรรมการจัดหา การพัฒนา การจัดสรรและใช้ประโยชน์ ป้องกันน้ำและฟื้นฟูมลภาวะทางน้ำ เพื่อให้ได้รับประโยชน์อย่างเสมอภาคและยั่งยืน

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการบริหารทรัพยากรน้ำแห่งชาติ พ.ศ. 2550 การบริหารทรัพยากรน้ำ หมายความว่า กระบวนการบริหารจัดการ การจัดหา การใช้ประโยชน์ การบำรุงรักษา การพัฒนา การป้องกัน การแก้ไขปัญหา การอนุรักษ์ การฟื้นฟูและการดำเนินการอื่นที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรน้ำ

กรมทรัพยากรน้ำ (2551, น. 15) การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ หมายถึง การดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างรวมกันเกี่ยวกับทรัพยากรน้ำในกลุ่มน้ำ เพื่อจัดหาน้ำ การจัดสรรน้ำ และใช้ทรัพยากรน้ำ การอนุรักษ์และฟื้นฟูแหล่งน้ำ รวมทั้งการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับทรัพยากรน้ำ

ไกรสร เพ็ญสกุล (2551, น. 3) การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ หมายถึง มาตรการ วิธีการหรือกระบวนการต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการศึกษาปัญหา การวางแผน การกำหนดนโยบาย การพิจารณาตัดสินใจในการดำเนินการจัดหา จัดสรร อนุรักษ์ฟื้นฟู ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรน้ำ และแก้ไขปัญหาทรัพยากรน้ำอย่างมีประสิทธิภาพ เสมอภาค เป็นธรรมและยั่งยืน

เขาวฤทธิ จงเกษกรณ์ (2552, น. 9) การบริหารจัดการน้ำ หมายถึง กิจกรรมและวิธีการของชุมชนกลุ่มน้ำได้จัดการสิ่งที่มีอยู่ในชุมชนเกิดความตระหนักถึงปัญหาหรือข้อจำกัดของน้ำ มีการหาทางออกในการแก้ปัญหา การตัดสินใจวางแผนปฏิบัติกิจกรรมรวมถึงการร่วมรับผลประโยชน์ร่วมกันของประชาชนในชุมชนเพื่อนำไปสู่การจกระบบการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำให้มีคุณภาพที่ดีและยั่งยืน

สรวิษณุ ทิพรัดนเดช (2555, น. 32) การบริหารและการจัดการทรัพยากรน้ำเป็นเรื่องของการพัฒนาและปรับปรุงองค์ประกอบต่าง ๆ ซึ่งรัฐจำเป็นต้องมีนโยบายที่ชัดเจนและสนับสนุนอย่างเหมาะสมกับกายภาพของพื้นที่ กายภาพของชลประทาน ลักษณะขององค์กรและการบริหารและการจัดการทรัพยากรน้ำ และมีแผนการจัดการที่มีประสิทธิภาพและเอื้อประโยชน์สูงสุดต่อการใช้ น้ำของชุมชน

2.2 แนวคิดและหลักการมีส่วนร่วมของประชาชน

ปัจจุบันภาครัฐได้พยายามปรับเปลี่ยนและพัฒนาการบริหารจัดการภาครัฐ เพื่อไปสู่องค์การสมัยใหม่ ที่เน้นการเสริมสร้างความเข้มแข็ง ให้สามารถปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ของโลก และลดปัญหาความเสื่อมถอยของระบบราชการการที่ขาดธรรมาภิบาลในการบริหาร โดยมีการกำหนดนโยบาย กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของประชาชน เช่น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยได้กำหนดการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจต่อทิศทางการพัฒนาประเทศ การพัฒนาภูมิภาค การพัฒนาจังหวัด แผนพัฒนาตำบลและชุมชน ตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ ที่เน้นการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งถือเป็นหลักสากลและเป็นประเด็นหลักที่สังคมไทยให้ความสนใจ การเปิดโอกาสให้ประชาชน และผู้ที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนในสังคมได้เข้ามามีส่วนร่วมในการร่วมรับรู้ ร่วมคิด ร่วมทำ และร่วมตัดสินใจ รวมทั้งมีการนำความคิดเห็นมาประกอบการพิจารณากำหนดนโยบายและการตัดสินใจของรัฐ เป็นหนทางในการสร้างความ

โปร่งใส เป็นที่ยอมรับร่วมกันของทุกฝ่ายในการบริหารราชการ สามารถเพิ่มคุณภาพการตัดสินใจของภาครัฐให้ดีขึ้น และเพื่อประโยชน์สุขของประชาชนตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ 5)

2.2.1 ความหมายของการมีส่วนร่วม

วันชัย วัฒนศัพท์ และคณะ (2544, น. 5) กล่าวว่า การมีส่วนร่วม (Participation) เป็นการเปิดโอกาสให้สาธารณชนได้แสดงความคิดเห็นในเรื่องที่องค์การประสงค์ที่จะดำเนินการที่สามารถบรรลุข้อตกลงร่วมกันกับสาธารณชนที่จะได้รับผลกระทบจากโครงการ

จินตนา สุจิตานันท์ (2549, น. 48) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง กระบวนการดำเนินงานรวมพลังประชาชนกับองค์กรของรัฐหรือองค์กรเอกชน เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาหรือแก้ปัญหาของชุมชน โดยให้สมาชิกชุมชนนั้น ๆ เข้ามาร่วมกันวางแผนปฏิบัติ การประเมินงาน เพื่อแก้ปัญหาของชุมชน การมีส่วนร่วมของประชาชนจึงไม่ใช่เป็นการให้ข้อมูลชาวบ้าน เพื่อประกอบการวางแผนงานเท่านั้น หรือเป็นการเปิดโอกาสให้ชาวบ้านเข้ามาเป็นสมาชิก ร่วมเสียสละเงินและแรงงานปฏิบัติตามในสิ่งที่ถูกกำหนดมาจากราชการเท่านั้น

สำนักวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม (2549, น. 18) การมีส่วนร่วมของประชาชน คือ กระบวนการ ซึ่งประชาชนหรือผู้มีส่วนได้เสีย ได้มีโอกาสแสดงทัศนะ แลกเปลี่ยนข้อมูลและความคิดเห็นเพื่อแสวงหาทางเลือก และการตัดสินใจต่าง ๆ เกี่ยวกับโครงการที่เหมาะสม และเป็นที่ยอมรับร่วมกัน ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องจึงควรเข้าร่วมในกระบวนการตั้งแต่แรกเริ่ม เพื่อให้เกิดความเข้าใจ และการรับรู้ เรียนรู้การปรับเปลี่ยนโครงการร่วมกัน ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อทุกฝ่าย

ชินรัตน์ สมสืบ (2550, น. 254) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจในกระบวนการดำเนิน โครงการที่มีผลกระทบต่อประชาชน ในทุกขั้นตอน ตั้งแต่การวางแผน การดำเนิน การใช้ประโยชน์ และการประเมินผล

สมหมาย แจ่มกระจ่าง และคณะ (2551, น. 4) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การมีส่วนร่วมของประชาชนที่ก่อให้เกิดกระบวนการและ โครงสร้างที่ประชาชนสามารถเรียนรู้ และแสดงออกในการคิดริเริ่มพิจารณาตัดสินใจและมีส่วนร่วมดำเนินการเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ ที่กลุ่มหรือองค์กร หรือชุมชนปรารถนาซึ่งไม่ใช่การกำหนดกรอบความคิดจากบุคคลภายนอก

กรมชลประทาน (2552, น. 13) การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง กระบวนการที่ประชาชนและผู้ที่เกี่ยวข้องมีโอกาสได้เข้าร่วมในการรับรู้ เรียนรู้ ทำความเข้าใจ ร่วมแสดงทัศนะ ร่วมเสนอปัญหา ประเด็นที่สำคัญที่เกี่ยวข้อง ร่วมคิดหาแนวทาง ร่วมการแก้ไขปัญหา ร่วมในกระบวนการตัดสินใจ และร่วมกระบวนการพัฒนาในฐานะหุ้นส่วนการพัฒนา

บุญชัย งามวิโรจน์ และคณะ (2552, น. 36) การมีส่วนร่วม หมายถึง การสร้างโอกาสให้ประชาชนได้ตระหนักถึงปัญหาที่แท้จริงของตน และพัฒนาความสามารถในการจัดการ ควบคุมการใช้ กระจายทรัพยากร เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการดำรงชีพของประชาชนและชุมชนที่กระบวนการมีส่วนร่วมจะเริ่มจากการค้นหาปัญหาและสาเหตุ การวางแผนดำเนินกิจกรรมแก้ไข ปัญหา การปฏิบัติงาน การร่วมรับผลประโยชน์จากกิจกรรมนั้น ๆ รวมถึงร่วมติดตามประเมินผลกิจกรรมดังกล่าวด้วย

บวรศักดิ์ อูรรณ โธ (2552, น. 18) การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีสิทธิในกระบวนการนโยบายสาธารณะ ด้านการให้ข้อมูลข่าวสาร รับรู้ข้อมูลข่าวสาร การให้ความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะ การร่วมตัดสินใจ ในขั้นตอนการริเริ่มนโยบาย การจัดทำแผนงาน โครงการหรือกิจกรรมที่อาจมีผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อม การวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมการจัดการสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ รวมทั้งการปฏิบัติการติดตามและประเมินผลตามนโยบายแผนงาน โครงการหรือกิจกรรม

ณัฐนรี ศรีทอง (2552, น. 191) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนเป็นกระบวนการ (Process) ที่ประชาชนในชุมชนได้เข้าไปดำเนินกิจกรรมในชุมชน นับตั้งแต่ร่วมกำหนดปัญหา ความต้องการ ระบุสาเหตุของปัญหา กำหนดวิธีการปฏิบัติงานเพื่อแก้ไขปัญหา ปฏิบัติกิจกรรมเพื่อแก้ไขปัญหา ติดตามประเมินผลกิจกรรม และร่วมรับผลกระทบที่เกิดจากกิจกรรมนั้น ซึ่งประเด็นหลักของการมีส่วนร่วมของประชาชนก็คือประชาชนต้องเป็นผู้กระทำในแต่ละขั้นตอนของการมีส่วนร่วมด้วยตนเอง เป็นผู้มีอำนาจในการตัดสินใจอย่างอิสระ

ถวิลวดี บุรีกุล (2552, น. 11 - 12) ให้ความหมายว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน คือ การกระจายโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมือง และการบริหารเกี่ยวกับการตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ รวมทั้งการจัดสรรทรัพยากรของชุมชนและของชาติ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อชีวิต และความเป็นอยู่ของประชาชน โดยการให้ข้อมูล แสดงความคิดเห็น ให้คำแนะนำปรึกษา ร่วมวางแผน และร่วมปฏิบัติ ตลอดจนการควบคุมโดยตรงจากประชาชน

ไพลิน นุชถาวร (2552, น. 21) กล่าวว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีการพัฒนาขีดความสามารถของตนเองเพื่อเข้าร่วมในการคิดค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา การมีส่วนร่วมในการวางแผนตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการ การมีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล โดยบุคคลหรือกลุ่มคนต้องมีความคิดเห็นในทิศทางเดียวกัน พร้อมทั้งเข้าร่วมกิจกรรมด้วยความเต็มใจ ต้องมีอิสรภาพ และมีความรู้สึกเป็นเจ้าของโครงการ มีลักษณะการกระทบผ่านกลุ่มหรือองค์กร เพื่อทำให้งานหรือโครงการนั้นบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ทุกฝ่ายจะได้รับประโยชน์ร่วมกัน

จินตวิรี เกษมสุข (2554, น. 2) การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การที่ประชาชนหรือชุมชนพัฒนาขีดความสามารถของตนเองในการจัดการและควบคุมการใช้ทรัพยากร และปัจจัยการผลิตที่อยู่ในสังคมเพื่อประโยชน์ต่อการดำรงชีพทางเศรษฐกิจและสังคม และการตัดสินใจต่าง ๆ เกี่ยวกับโครงการที่เหมาะสมเป็นที่ยอมรับ โดยทั่วกัน

จุฑารัตน์ ชมพันธ์ (2555, น. 126) การมีส่วนร่วมของประชาชน คือ กระบวนการที่ความกังวล ความต้องการ และคุณค่าของประชาชน ได้รับการบูรณาการในกระบวนการตัดสินใจของภาครัฐ ผ่าน กระบวนการสื่อสารแบบสองทาง โดยมีเป้าหมายโดยรวมเพื่อที่จะทำให้เกิดการตัดสินใจที่ดีขึ้นและได้รับการสนับสนุนจากประชาชน

เรืองวิทย์ เกษสุวรรณ (2555, น. 205) กล่าวว่า การมีส่วนร่วม เป็นการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมสาธารณะ กิจกรรมของรัฐบาล หรือท้องถิ่น โดยจิตอาสา เพื่อแสวงหาความหมายของชีวิตในชุมชน ผลักดันนโยบายและแก้ไขปัญหาาร่วมกันในชุมชน มากกว่ามีส่วนร่วมเฉพาะตอนเลือกตั้งทั่วไป

สรวิทย์ ทิพรัตนเดช (2555, น. 42) การมีส่วนร่วม หมายถึง ทุกกลุ่มในสังคมมีส่วนร่วมในการพัฒนาทุกระดับ ทั้งเกี่ยวข้องโดยตรงและการพัฒนาสังคมโดยรวม การมีส่วนร่วมพัฒนาด้วยความสมัครใจ และความต้องการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง ภายใต้กระบวนการพัฒนาทุกระดับทุกขั้นตอนตั้งแต่การคิดวางแผนพัฒนา การดำเนินการ การรับประโยชน์ จนถึงการติดตามประเมินผล การพัฒนาและการเสนอแนวทางเลือกทางออก

กล่าวโดยสรุป การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนข้อมูลและความคิดเห็น สร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของในโครงการ โดยเข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่การสำรวจปัญหาและสาเหตุของปัญหา การวางแผนและตัดสินใจ การดำเนินโครงการ การรับผลประโยชน์ และการประเมินผลและสรุปผล เพื่อปกป้องสิทธิประโยชน์ของตนเอง ชุมชน และสังคม

2.2.2 ลักษณะการมีส่วนร่วม

อคิน รพีพัฒน์ (2547, น. 49) ได้แบ่งขั้นตอนการมีส่วนร่วมออกเป็น 4 ขั้นตอน คือ

1. การกำหนดปัญหา สาเหตุของปัญหา ตลอดจนแนวทางแก้ไข
2. การตัดสินใจเลือกแนวทาง และวางแผนพัฒนา แก้ไขปัญหา
3. การปฏิบัติงานในกิจกรรมการพัฒนาตามแผน
4. การประเมินผลงานกิจกรรมการพัฒนา

การมีส่วนร่วมประชาชนต้องเข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการทำงาน โดยกระบวนการมีส่วนร่วมมีหลายระดับตั้งแต่การศึกษาสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนอย่างรอบด้าน

การค้นหาปัญหาที่เกิดขึ้น การวิเคราะห์ปัญหาร่วมกัน การวางแผนร่วมกัน การปฏิบัติตามแผนมีการทำงานร่วมกัน และการประเมินผลร่วมกัน อคิน รพีพัฒน์ (2547, น. 49) ผลการศึกษาดังกล่าวสอดคล้องกับ ฌ็องนี ศรีทอง (2552, น. 193 – 196) ได้กล่าวถึง กระบวนการมีส่วนร่วมตามขั้นตอนการพัฒนา ซึ่งเป็นการวัดเชิงคุณภาพออกเป็น 5 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การมีส่วนร่วมในขั้นตอนการริเริ่มการพัฒนา ซึ่งเป็นขั้นตอนที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา และสาเหตุของปัญหาภายในชุมชนตลอดจนมีส่วนร่วมในการกำหนดความต้องการของชุมชน และมีส่วนร่วมในการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการ

ขั้นตอนที่ 2 การมีส่วนร่วมในขั้นตอนการวางแผนการพัฒนา เป็นขั้นตอนที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและวัตถุประสงค์ของโครงการ กำหนดวิธีการและแนวทางการดำเนินงานตลอดจนกำหนดทรัพยากร และแหล่งที่ทรัพยากรที่จะใช้

ขั้นตอนที่ 3 การมีส่วนร่วมในขั้นตอนการดำเนินงานในการพัฒนา เป็นขั้นตอนที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการสร้างประโยชน์ โดยการสนับสนุนทรัพยากร วัสดุอุปกรณ์ และแรงงาน หรือเข้าบริหารงาน ประสานงาน และการดำเนินงานขอความช่วยเหลือจากแหล่งภายนอก

ขั้นตอนที่ 4 การมีส่วนร่วมในขั้นการรับผลประโยชน์จากการพัฒนา เป็นขั้นตอนที่ประชาชนเข้าร่วมประเมินว่า การพัฒนาที่ได้กระทำไปแล้วนั้นสำเร็จตามวัตถุประสงค์เพียงใด ซึ่งในการประเมินอาจปรากฏอยู่ในรูปของการประเมินย่อย

ขั้นตอนที่ 5 การมีส่วนร่วมในขั้นการประเมินผลการพัฒนา เป็นขั้นตอนที่ประชาชนเข้าร่วมประเมินว่า การพัฒนาที่ได้กระทำไปแล้วนั้นสำเร็จตามวัตถุประสงค์เพียงใด ซึ่งในการประเมินอาจปรากฏในรูปของการประเมินย่อย เป็นการประเมินผลเป็นระยะ ๆ หรือกระทำในรูปของการประเมินผลรวม ซึ่งเป็นการประเมินผลสรุปรวบยอด

จากแนวคิดและขั้นตอนการมีส่วนร่วม ดังกล่าว จะเห็นได้ว่าส่วนใหญ่ขั้นตอนการมีส่วนร่วมมีคล้ายคลึงกัน ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สรุปแนวคิดเกี่ยวกับขั้นตอนการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของผู้ใช้น้ำ 5 ด้าน ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการสำรวจปัญหาและสาเหตุของปัญหา การมีส่วนร่วมในการวางแผนและตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการประเมินผลและสรุปผล

ถวิลวดี บุรีกุล และคณะ (2551, น. 50) ได้แบ่งขั้นตอนการมีส่วนร่วมไว้ดังนี้

ขั้นที่ 1 การมีส่วนร่วมในการวางแผน ประกอบด้วย การรับรู้ เข้าถึงข้อมูลเกี่ยวกับการวางแผนและร่วมวางแผนกิจกรรม

ขั้นที่ 2 การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ/ดำเนินการประกอบด้วย การเกี่ยวข้องกับการดำเนินการในกิจกรรมต่าง ๆ และ การตัดสินใจ

ขั้นที่ 3 การมีส่วนร่วมในการจัดสรรผลประโยชน์เป็นการมีส่วนร่วมในการจัดสรรประโยชน์ หรือผลของกิจกรรมหรือผลของการตัดสินใจที่เกิดขึ้น

ขั้นที่ 4 การมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล

จินตวิทย์ เกษมสุข (2554, น. 3) ได้สรุปขั้นตอนของการมีส่วนร่วมไว้ 4 ขั้นตอน ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการคิดศึกษาและค้นคว้าหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา ตลอดจนความต้องการของชุมชน
2. การมีส่วนร่วมในการวางนโยบาย หรือวางแผน โครงการ หรือกิจกรรม เพื่อลดและแก้ปัญหา
3. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจการจัดหรือปรับปรุงระบบการบริหารทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ และปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมาย
4. การมีส่วนร่วมในการควบคุม ติดตาม และประเมินผลการทำงาน

จุฑารัตน์ ชมพันธุ์ (2555, น. 126) เสนอแนวทางการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ 3 ขั้นตอน ได้แก่

ขั้นที่ 1 การวิเคราะห์การตัดสินใจ เป็นขั้นตอนที่สำคัญ ที่จะต้องจะต้องตัดสินใจถึงบทบาทหน้าที่ของแต่ละคนในทีมการวางแผน เพราะแต่ละขั้นตอนของการวางแผนมีผู้เกี่ยวข้องเพิ่มเข้ามาในแต่ละระยะที่แตกต่างกัน ซึ่งหากไม่ครบถ้วนก็จะเกิดปัญหา โดยมีขั้นตอนประกอบด้วยวิเคราะห์ห้วงอวกาศประกอบสภาพแวดล้อมของกระบวนการตัดสินใจ ซึ่งในขั้นตอนนี้จะกำหนดองค์ประกอบสำคัญของการมีส่วนร่วม ได้แก่ ขั้นตอน ปัจจัยต่าง ๆ ของกระบวนการที่จะส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่น และความโปร่งใสของกระบวนการ และตารางเวลาสำหรับกิจกรรมต่าง ๆ ของกระบวนการมีส่วนร่วม รวมถึงการวิเคราะห์ว่าการมีส่วนร่วมมีความสำคัญต่อกระบวนการตัดสินใจนี้หรือไม่ หรือมีความจำเป็นด้วยเหตุผลอื่น เงื่อนไขในการตัดสินใจที่จะดำเนินการมีส่วนร่วมของประชาชน ได้แก่ 1) การตัดสินใจนั้นมีผลกระทบต่อสาธารณชนในวงกว้าง 2) การตัดสินใจนั้นส่งผลกระทบต่อในวงกว้าง และรุนแรง 3) การตัดสินใจนั้นส่งผลกระทบต่อผลประโยชน์บางคนหรือกลุ่มคนที่มีอยู่เดิม เช่น การวางผังเมือง 4) การตัดสินใจนั้นมีเกี่ยวข้องกับประเด็นที่มีความขัดแย้งอยู่ก่อนแล้ว และ 5) ความจำเป็นเพื่อให้มีการสนับสนุนต่อผลการตัดสินใจ

ขั้นที่ 2 การวางแผนกระบวนการ (Process Planning) จะเกี่ยวข้องกับการกำหนดกิจกรรม และเทคนิคการมีส่วนร่วม ในการวิเคราะห์ค้นหาเทคนิคการมีส่วนร่วมที่เหมาะสมที่สุดในการประยุกต์ใช้ในการแต่ละขั้นของกระบวนการเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง และการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างกิจกรรมการมีส่วนร่วมกับขั้นตอนการตัดสินใจ

รวมถึงการกำหนดผู้มีส่วนได้เสีย หรือผู้ได้รับผลกระทบจากการตัดสินใจนั้น ๆ สถานที่ในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ

ขั้นที่ 3 การปฏิบัติตามแผน เป็นการนำแผนการที่กำหนดไว้ทั้งหมด กิจกรรมการมีส่วนร่วมต่าง ๆ ไปปฏิบัติจริง และทำการประเมินผลของกิจกรรมมีส่วนร่วม ตลอดจนการนำข้อมูลที่ได้จากกิจกรรมตามกระบวนการมีส่วนร่วมไปใช้ประโยชน์อย่างแท้จริง ประเด็นสำคัญคือการวางแผนอย่างระมัดระวังและปรึกษากับหน่วยงานต่าง ๆ อย่างรอบคอบ ซึ่งการวางแผนการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างรอบคอบจะสามารถลดระยะเวลาของการดำเนินการ ที่อาจเกิดข้อผิดพลาดได้ และควรระลึกเสมอว่ากระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นศิลปะที่ต้อง วางแผนการดำเนินงานอย่างรัดกุมในทุกขั้นตอน

2.2.3 ระดับของการมีส่วนร่วม

ถวิลวดี บุรีกุล (2552, น. 18 - 19) แบ่งระดับขั้นการมีส่วนร่วมของประชาชน จากระดับต่ำสุดไปหาระดับสูงสุด ออกเป็น 7 ระดับ ดังนี้

1. ระดับการให้ข้อมูล เพื่อให้ข้อมูลแก่ประชาชนเกี่ยวกับการตัดสินใจของผู้กำหนดนโยบายหรือผู้วางแผนโครงการ แต่ไม่เปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นหรือเข้ามาเกี่ยวข้องใด ๆ ได้แก่ การแถลงข่าว การแจกข่าว การแสดงนิทรรศการ และการทำหนังสือพิมพ์ให้ข้อมูลเกี่ยวกับกิจกรรมต่าง ๆ ตลอดจนการใช้สื่ออื่น ๆ เช่น โทรทัศน์ วิทยุ สื่อบุคคล และหอกระจายข่าว เป็นต้น

2. ระดับการเปิดรับความคิดเห็นของประชาชน โดยผู้กำหนดนโยบายหรือผู้วางแผนโครงการเชิญชวนให้ประชาชนแสดงความคิดเห็นเพื่อให้ได้ข้อมูลมากขึ้นและประเด็นในการประเมินข้อดีข้อเสียชัดเจนยิ่งขึ้น ซึ่งการรับฟังความคิดเห็นนี้จะมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลก็ต่อเมื่อ ประชาชน ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้มีข้อมูลที่ถูกต้องและเพียงพอ

3. ระดับการปรึกษาหารือ เป็นการเจรจกันอย่างเป็นทางการระหว่างผู้กำหนดนโยบายหรือผู้วางแผนโครงการกับประชาชน เพื่อประเมินความก้าวหน้าหรือระบุประเด็นต่าง ๆ เช่น การจัดประชุม การจัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการ การเสวนากลุ่ม เป็นต้น

4. ระดับการวางแผนร่วมกัน เป็นเรื่องการมีส่วนร่วมที่มีขอบเขตกว้างมากขึ้น มีความรับผิดชอบร่วมกันในการวางแผนเตรียมโครงการและผลที่จะเกิดขึ้นจากการดำเนินโครงการเหมาะสมที่จะใช้สำหรับการพิจารณาประเด็นที่มีความยุ่งยากซับซ้อนและมีข้อโต้แย้งมาก

5. ระดับการร่วมปฏิบัติ เป็นระดับที่ผู้รับผิดชอบนโยบายหรือโครงการกับประชาชนร่วมกันดำเนินการตามนโยบายหรือโครงการ เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้

6. ระดับการร่วมคิดตามตรวจสอบและประเมินผล อาจอยู่ในรูปแบบของการจัดตั้ง คณะกรรมการตรวจสอบหรือประเมินผล การประเมินผลมีความสำคัญมาก เพราะจะมีผลต่อการ พิจารณาจัดสรรประโยชน์ การยุติหรือคงไว้ ตลอดจนปรับปรุงนโยบายหรือโครงการ

7. ระดับการควบคุมโดยประชาชน เพื่อแก้ปัญหาข้อขัดแย้งที่มีอยู่ทั้งหมด เช่น การลง ประชามติ เป็นต้น

ซึ่งกรมชลประทานได้นำแนวคิดการมีส่วนร่วมมาใช้ในการงานชลประทาน โดยแบ่งระดับของ การมีส่วนร่วมเป็น 5 ระดับ (สำนักส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน 2552, น. 24 - 26) ได้แก่ การมีส่วนร่วมในระดับให้ข้อมูลข่าวสาร การมีส่วนร่วมในระดับปรึกษาหารือ การมีส่วนร่วมใน ระดับการเข้ามามีบทบาท การมีส่วนร่วมในระดับสร้างความร่วมมือ และการมีส่วนร่วมในระดับให้อำนาจแก่ประชาชน

จะเห็นว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้นมาจากหลายประการ ได้แก่ โอกาสการมีส่วนร่วม ผู้นำและบทบาทผู้นำ สถานการณ์ สังคมและเศรษฐกิจ การได้รับข้อมูล ข่าวสาร ความสนใจและความกระตือรือร้น และสถานการณ์ภายนอกผลักดัน เป็นต้น

จินตวิทย์ เกษมสุข (2554, น. 3) ได้สรุประดับของการมีส่วนร่วมไว้ 4 ขั้นตอน ดังนี้

1. การรับรู้ข่าวสาร (Public Information) ประชาชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้อง ได้รับการแจ้งให้ทราบถึงรายละเอียดของโครงการที่จะดำเนินการ รวมทั้งผลกระทบที่คาดว่าจะ เกิดขึ้น ทั้งนี้ การได้รับแจ้งข่าวสารดังกล่าวจะต้องเป็นการแจ้งก่อนที่จะมีการตัดสินใจดำเนิน โครงการ

2. การปรึกษาหารือ (Public Consultation) เป็นรูปแบบการมีส่วนร่วมที่มีการจัดการ หารือระหว่างผู้ดำเนินการโครงการกับประชาชนที่เกี่ยวข้องและได้รับผลกระทบ เพื่อรับฟัง ความคิดเป็นและตรวจสอบข้อมูลเพิ่มเติม เพื่อให้เกิดความเข้าใจในโครงการและกิจกรรมมากขึ้น

3. การรับฟังความคิดเห็น (Public Meeting) มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ประชาชนและฝ่าย ที่เกี่ยวข้องกับโครงการหรือกิจกรรม และผู้มีอำนาจตัดสินใจในการทำโครงการหรือกิจกรรมนั้นได้ ใช้เวทีสาธารณะในการทำความเข้าใจ และค้นหาเหตุผลในการการดำเนินโครงการหรือ กิจกรรมในพื้นที่นั้น ซึ่งมีหลายรูปแบบได้แก่

3.1 การประชุมในระดับชุมชน (Community Meeting) โดยจัดขึ้นในชุมชน ที่ได้รับผลกระทบจากโครงการ โดยเจ้าของโครงการหรือกิจกรรมจะต้องส่งตัวแทนเข้าร่วม เพื่ออธิบายให้ที่ประชุมทราบถึงลักษณะ โครงการและผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้นและตอบข้อ ซักถาม

3.2 การประชุมรับฟังความคิดเห็นในเชิงวิชาการ (Technical Hearing) สำหรับโครงการที่มีข้อโต้แย้งในเชิงวิชาการ จำเป็นต้องเชิญผู้เชี่ยวชาญเฉพาะสาขาจากภายนอกมาช่วยอธิบายและให้ความเห็นต่อโครงการ ซึ่งผู้เข้าร่วมประชุมจะต้องได้รับทราบผลดังกล่าวด้วย

3.3 การประชาพิจารณ์ (Public Hearing) เป็นเวทีในการเสนอข้อมูลอย่างเปิดเผยไม่มีการปิดบังทั้งฝ่ายเจ้าของโครงการและฝ่ายผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากโครงการ ซึ่งจะต้องมีองค์ประกอบของผู้เข้าร่วมที่เป็นที่ยอมรับ มีหลักเกณฑ์และประเด็นในการพิจารณาที่ชัดเจน และแจ้งให้ทุกฝ่ายทราบทั่วกัน

4. การร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) เป็นเป้าหมายสูงสุดของการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งประชาชนจะมีบทบาทในการตัดสินใจได้เพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับองค์ประกอบของคณะกรรมการที่เป็นผู้แทนประชาชนในพื้นที่

จุฑารัตน์ ชมพันธุ์ (2555, น. 126) ได้แบ่งระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน ดังนี้

1. ระดับการให้ข้อมูล (Informing) เป็นระดับการมีส่วนร่วมที่ต่ำที่สุด โดยรัฐหรือเจ้าของโครงการ ให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับประชาชนเมื่อกิจกรรม หรือโครงการพัฒนาต่าง ๆ ได้ถูกคิดริเริ่มแล้ว โดยประชาชน มีสิทธิเพียงการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารเท่านั้น โดยไม่มีช่องทางในการแสดงความคิดเห็นหรือเกี่ยวข้องใด ๆ กับการตัดสินใจนั้น ๆ อย่างไรก็ตาม กล่าวได้ว่าระดับการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของประชาชน และผู้มีส่วน ได้เสียนั้น เป็นจุดเริ่มต้นของการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วม วิธีการให้ข้อมูลมีได้หลายเทคนิควิธี เช่น การประกาศผ่านหนังสือพิมพ์ การแจกแผ่นพับ การแสดงนิทรรศการ เป็นต้น

2. ระดับการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน (Information Provision) เป็นระดับที่สูงขึ้น ซึ่ง เมื่อประชาชน ผู้มีส่วน ได้เสียได้รับข้อมูลข่าวสารแล้ว พวกเขาจะสามารถที่จะค้นหาสาเหตุของปัญหา วิเคราะห์ ความจำเป็นและความต้องการของกิจกรรมหรือโครงการ และพิจารณาถึงข้อดี ข้อเสียของทางเลือกต่าง ๆ ได้ดียิ่งขึ้น โดยที่รัฐหรือผู้มีอำนาจตัดสินใจเชิญชวนให้ประชาชน ผู้มีส่วน ได้เสียได้ร่วมแสดงความคิดเห็นต่อ กิจกรรม หรือโครงการนั้น ๆ เพื่อให้ผู้มีอำนาจในการตัดสินใจจะนำไปใช้ประกอบการตัดสินใจต่อไป

3. ระดับการปรึกษาหารือ (Consultation) เป็นระดับขั้นที่มีการเปิดโอกาสให้มีการเจรจากัน อย่างเป็นรูปแบบระหว่างผู้กำหนดนโยบาย เจ้าของโครงการ ประชาชนผู้ได้รับผลกระทบ และสาธารณชน มีจุดมุ่งหมายเพื่อนำข้อมูล และผลการศึกษามาปรึกษาหารือกับประชาชนในประเด็นปัญหา ทางเลือก ทางแก้ไขที่เกี่ยวข้องกับนโยบาย/โครงการนั้น ๆ โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถแสดงความคิดเห็นได้ แต่ไม่มีหลักประกันว่าแนวความคิดเหล่านั้นจะถูกนำเข้าสู่กระบวนการพิจารณาอย่างเหมาะสม และมีผลต่อการตัดสินใจเพียงใด ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าการมีส่วนร่วม

ร่วมในประเทศไทยส่วนใหญ่อยู่ในระดับนี้ โดย ประเทศไทยได้ให้มีการดำเนินการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการที่มีผลกระทบต่อสุขภาพ อนามัยของ ประชาชน และคุณภาพของสิ่งแวดล้อม อยู่ในระดับนี้ผ่านทางกฎหมายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ระเบียบ สำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน พ.ศ. 2548 และประกาศกระทรวง ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เรื่อง กำหนดประเภทและขนาดของโครงการหรือกิจการซึ่งต้องจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และหลักเกณฑ์ วิธีการ ระเบียบปฏิบัติและแนวทางการ จัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2553

4. ระดับการสร้างความร่วมมือ การวางแผนร่วมกัน (Involvement) เป็นระดับที่เปิดโอกาสให้ มีการสื่อสารแบบสองทาง มีขอบเขตที่กว้างขึ้น มีการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับ โครงการ เปิดโอกาสให้มีการวางแผนร่วมกันในการเตรียมหรือการดำเนินโครงการ โดยเฉพาะความคิดเห็นที่นำไปสู่การลดผลกระทบที่อาจเกิดจากการดำเนินโครงการหรือการลดปัญหาความขัดแย้ง เหมาะสำหรับการ พิจารณาประเด็นที่มีความยุ่งยากซับซ้อน หรือมีข้อโต้แย้งมาก อย่างไรก็ตาม ผู้มีอำนาจตัดสินใจยังคง อำนาจการตัดสินใจขั้นสุดท้าย วิธีการมีส่วนร่วม เช่น การประชุมวางแผนแบบมีส่วนร่วม กลุ่มที่ปรึกษา

5. ระดับการร่วมดำเนินการ (Partnership) ระดับนี้ผู้มีอำนาจตัดสินใจ ผู้ดำเนินนโยบาย/โครงการ และประชาชนร่วมกันจัดทำหรือดำเนินการตามนโยบายหรือโครงการนั้น ๆ เป็นการปฏิบัติตามนโยบาย หรือดำเนินโครงการร่วมกันเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ เป้าหมายที่วางไว้

6. ระดับการร่วมตัดสินใจ ร่วมติดตามตรวจสอบและประเมินผล (Delegated Power) เป็นระดับ ที่ประชาชนมีสิทธิในการแลกเปลี่ยนกับผู้มีอำนาจตัดสินใจ และสามารถเข้าร่วมตรวจสอบและติดตาม ผลการดำเนินการกิจกรรมหรือโครงการนั้น ๆ ว่าบรรลุวัตถุประสงค์ และเป้าหมายที่ตั้งไว้หรือไม่ การมี ส่วนร่วมของประชาชนในระดับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินนโยบายและโครงการพัฒนาต่าง ๆ โดยเฉพาะการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้อย่างมาก เนื่องจากประชาชนจะทำหน้าที่เฝ้า ระวัง ติดตาม ตรวจสอบ และเตือนภัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งกิจกรรม หรือ โครงการที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพ ประชาชน สังคม และคุณภาพสิ่งแวดล้อม โดยรูปแบบของการติดตามตรวจสอบ และประเมินผลอาจอยู่ในรูปของการจัดตั้งคณะกรรมการกลางที่ประกอบด้วยผู้มีส่วนได้เสียที่ครอบคลุมทุกภาคส่วน

7. ระดับการควบคุมโดยประชาชน (Citizen Control) เป็นระดับการมีส่วนร่วมขั้นสูงสุด โดย ประชาชนสามารถริเริ่มนโยบาย วางแผนและดำเนิน โครงการต่าง ๆ ได้เองตั้งแต่ต้น โดยเจ้าหน้าที่/ หน่วยงานของรัฐเป็นเพียงผู้ให้การสนับสนุนการดำเนินงาน

สรวิษฐ์ ทิพรัตนเดช (2555, น. 44) กล่าวว่าระดับการมีส่วนร่วมนั้นมีหลายระดับด้วยกัน ตั้งแต่ ระดับการให้ข้อมูลการเปิดรับความคิดเห็น การปรึกษาหารือ การวางแผน การปฏิบัติการ และการควบคุมโดยประชาชน การมีส่วนร่วมระดับต่าง ๆ สะท้อนถึงความเข้มแข็งของประชาชน และความเข้มแข็งของรัฐไปพร้อม ๆ กัน

2.2.4 เงื่อนไขและปัญหาพื้นฐานของการมีส่วนร่วม

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2545, น. 9 - 4) ได้ทำการศึกษากรณีตัวอย่าง แล้วสรุปประเด็นปัญหาการมีส่วนร่วมในการบริหารทรัพยากรในพื้นที่ของประชาชนและองค์กรท้องถิ่น ได้ดังนี้

1. ปัญหาด้านกฎหมาย และกฎระเบียบต่าง ๆ ของราชการที่ไม่เอื้อให้ประชาชนมีส่วนร่วมได้เต็มที่
2. ปัญหาด้านเศรษฐกิจสังคม หากประชาชนยังคงยากจน หรือชุมชนยังไม่เข้มแข็ง การมีส่วนร่วมบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติจะทำได้ยาก
3. ปัญหาการขาดผู้นำที่มีความรู้ความเข้าใจและมีความสนใจแท้จริงที่จะนำกลุ่มประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม
4. ประชาชนขาดความรู้ความเข้าใจประเด็นอนุรักษ์ และการเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากร
5. ปัญหาความเข้าใจ ความไม่พร้อมของภาครัฐในส่วนที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการทรัพยากร
6. การไม่มีแผนชุมชนรับรองการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติของประชาชนและชุมชน
7. ปัญหาการไม่มีการแพร่ขยายเครือข่ายการดำเนินงาน และแนวคิด ในการมีส่วนร่วมการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติไปสู่พื้นที่อื่น ๆ หรือคนกลุ่มอื่นในชุมชน

ถวิล วดีบุรีกุล (2552, น. 16) กล่าวว่า เงื่อนไขพื้นฐานของการมีส่วนร่วมของประชาชน ประชาชนหรือกลุ่มเป้าหมายจะต้องมีความสามารถพอที่จะเข้าร่วมในกิจกรรมนั้น ๆ เนื่องจากในบางกิจกรรมแม้จะกำหนดว่าผู้เข้าร่วมมีเสรีภาพและเสมอภาค แต่กิจกรรมที่กำหนดไว้มีความซับซ้อนเกินความสามารถของกลุ่มเป้าหมายการมีส่วนร่วมย่อมเกิดขึ้นไม่ได้ มิเช่นนั้นต้องเสริมสร้างความสามารถของประชาชนให้มีความสามารถเข้าร่วมได้

2.2.5 ประโยชน์ของการมีส่วนร่วม

วันชัย วัฒนศัพท์ (2544, น. 21 - 22) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนมีประโยชน์ดังนี้

1. คุณภาพของการตัดสินใจ บ่อยครั้งที่กระบวนการของการปรึกษาหารือกับสาธารณชนช่วยสร้างความกระจ่างให้วัตถุประสงค์และความต้องการของโครงการหรือนโยบาย สาธารณชนสามารถผลักดันให้เกิดการคิดทบทวนสมมติฐานที่อยู่เบื้องหลัง ซึ่งอาจทำให้มองไม่เห็นคำตอบที่มีประสิทธิภาพที่สุดได้ บ่อยครั้งที่การมีส่วนร่วมของประชาชนนำมาสู่การพิจารณาทางเลือกต่างๆ ใหม่ นอกเหนือจากการให้ความสำคัญกับเวลาและแน่นอนเวลาที่ได้ไม่เสียไป จากวิธีการที่ได้ใช้มาก่อนในอดีต บ่อยครั้งที่สาธารณชนมีข้อมูลที่สำคัญเกี่ยวกับสภาพการณ์ที่เป็นอยู่ หรือเกี่ยวกับการตัดสินใจไปดำเนินการอย่างไร ทำให้เกิดความแตกต่าง ระหว่าง โครงการ ที่สำเร็จไม่สำเร็จ

2. ใช้ต้นทุนน้อยและลดความล่าช้าลง การมีส่วนร่วมของประชาชนมีความล่าช้ามากขึ้นจริง การตัดสินใจฝ่ายเดียวอาจเร็วที่สุดแต่ที่สุดแล้วจะสิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายมากในการดำเนินการ บ่อยครั้งที่มีการต่อต้านจนมีอาจดำเนินการได้เลย

2.2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ไกรสร เฟื่องสกุล (2551) การมีส่วนร่วมของประชาชน ในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ , น. ศึกษากรณี กลุ่มน้ำสาขาลองปะเหลียน จังหวัดตรัง ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ กลุ่มน้ำ สาขาลองปะเหลียน โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งระดับการมีส่วนร่วมในด้านประโยชน์ ที่ประชาชนได้รับจากการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาเป็นด้าน กำหนดแผนงานเกี่ยวกับการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง แต่ภาพรวมใน ด้านกำหนดแผนงานเกี่ยวกับการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ พบว่า เมื่อเกิดเหตุการณ์หรือปัญหา เกี่ยวกับสถานการณ์น้ำในพื้นที่ ประชาชนมีส่วนร่วมรับรู้เท็จจริงและสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้น มากที่สุด แต่การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจกำหนดแผนงานเพื่อแก้ปัญหาดังกล่าวมีระดับการ มีส่วนร่วมน้อยที่สุด

เชาวฤทธิ์ จงเกษกรณ์ (2552, น. 219 - 220) การพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ : กรณีศึกษาชุมชนลุ่มน้ำสะแกกรังจังหวัดอุทัยธานี ผลการศึกษาบริบทพื้นที่ กระบวนการ ปัจจัยการมีส่วนร่วมของชุมชน พบว่า ด้านปัจจัยการมีส่วนร่วมของชุมชนมีจุดเริ่มต้นจากการรวมตัวของผู้ที่ได้รับผลกระทบจากปัญหาโดยตรงมาร่วมกันหาแนวทางแก้ไขไปปัญหา โดยการมองเห็นปัญหา ร่วมกันแล้วสร้างความตระหนักร่วมกัน นำไปสู่การคิด ร่วมวางแผน ร่วมดำเนินการ และร่วมกันติดตาม ประเมินผลเพื่อแก้ปัญหา รูปแบบการมี

ส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการลุ่มน้ำท่ามุ่งเน้นการให้ความสำคัญกับการพัฒนาคน เน้นการมีส่วนร่วมให้ทุกคนตระหนักในการเปลี่ยนชุมชนให้เสมือนบ้าน สร้างกระบวนการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นกับคนทุกวัย โดยการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้เพื่อพัฒนาเยาวชนในระยะยาวอย่างต่อเนื่อง และยั่งยืน โดยรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำประกอบด้วย หลักการของการมีส่วนร่วมที่เน้นชุมชนเป็นหัวใจหลัก พัฒนาบุคลากรหลักของชุมชนให้มีความตระหนัก มีจิตสาธารณะและมีพฤติกรรมมีส่วนร่วมในการเรียนรู้และพัฒนาาร่วมกันวัตถุประสงค์กระบวนการ กลไกการเรียนรู้ และผลลัพธ์ โดยมีกระบวนการการมีส่วนร่วมบริหารจัดการน้ำเป็น 5 ขั้นตอน คือ 1) การร่วมระดมความคิด 2) การร่วมวางแผน 3) การร่วมดำเนินการ 3) การร่วมติดตามประเมินผล 5) การร่วมรับผลประโยชน์ โดยประยุกต์ใช้หลักของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีกลไกในการเรียนรู้ ได้แก่ การสร้างทีมงานที่เป็นบุคลากรหลักของชุมชน การสร้างความตระหนักให้ชุมชน การให้ความรู้และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน การปลูกฝังนักเรียนมีส่วนร่วม การถ่ายทอดให้ผู้ปกครองและชุมชนและการสนับสนุนจากองค์กร หน่วยงาน ผลการพิจารณา ความเหมาะสม ความชัดเจน ความครอบคลุม ความเป็นประโยชน์ การนำไปใช้ พบว่ารูปแบบที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมในระดับมากถึงมากที่สุด เมื่อนำรูปแบบที่พัฒนาขึ้นไปทดลองใช้ พบว่า ช่วยพัฒนาให้ชุมชนมีพัฒนาการของพฤติกรรมและความตระหนักในการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำแต่ก็มีประเด็นการปรับปรุง ให้เกิดการมีส่วนร่วมในทุกคนและทุกฝ่ายอย่างแท้จริง

ไพลิน นุชถาวร (2552) ศึกษาการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำชลประทาน , น. กรณีศึกษา โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาโคมน้อย จังหวัดอุบลราชธานี พบว่าการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทานอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.82) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน ดังนี้ การมีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.93) การมีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการอยู่ในระดับมา (ค่าเฉลี่ย 3.83) การมีส่วนร่วมในการวางแผนและตัดสินใจอยู่ระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.78) และ การมีส่วนร่วมในการคิดค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.76) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำทุกขั้นตอน คือ การสื่อสารและการประชาสัมพันธ์ บทบาทผู้นำกลุ่มผู้ใช้น้ำ ความรู้ความเข้าใจของผู้ใช้น้ำ ความเข้มแข็งของกลุ่มผู้ใช้น้ำ ความพึงพอใจของผู้ใช้น้ำ และบทบาทของสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ ส่วนปัญหาด้านการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำ คือ ผู้ใช้น้ำขาดการวิเคราะห์ปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น ปัญหาการกำหนดระเบียบ กระบวนการ และวิธีดำเนินกิจกรรมบริหารจัดการน้ำและบำรุงรักษา การร่วมสมทบแรงในการขุดลอกคลอง – คูส่งน้ำและทางระบายน้ำ และมีปัญหาด้านการเสนอแนะเพื่อแก้ไขปรับปรุงการบริหารจัดการน้ำและบำรุงรักษา ทั้งนี้ผู้ใช้เสนอแนะเจ้าหน้าที่

ชลประทานควรเพิ่มการประชาสัมพันธ์ และผู้เกี่ยวข้องต้องช่วยกันตรวจสอบการส่งน้ำอย่างเคร่งครัดควรซ่อมแซมคลองให้ใช้งานได้ดี และควรเก็บเงินค่าน้ำชลประทาน

จำเนียร โกมลวานิช (2553) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทานในเขตจัดรูปที่ดินด้านการบริหารจัดการการใช้น้ำ : ศึกษากรณี โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาพนมทวน อำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมด้านการบริหารจัดการการใช้น้ำชลประทานของกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทานในภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีส่วนร่วมด้านการส่งน้ำและการบำรุงรักษามากที่สุด รองลงมาคือ ด้านการจัดทำข้อมูลพื้นฐานโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษา และด้านการจัดทำข้อตกลงเกี่ยวกับการจัดตั้งกลุ่มในการมีส่วนร่วมด้านการจัดการน้ำชลประทาน ส่วนด้านการสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการน้ำชลประทาน และด้านการเสริมสร้างความเข้มแข็งองค์กรผู้ใช้น้ำชลประทานมีส่วนร่วมน้อยที่สุด ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการน้ำชลประทาน คือ ไม่มีการประชุมกลุ่ม เจ้าหน้าที่ชลประทานมากำกับดูแล ขาดการประชาสัมพันธ์ให้ความรู้แก่กลุ่มผู้ใช้น้ำ และกลุ่มผู้ใช้น้ำไม่เข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรม เกษตรกรไม่ให้ความสำคัญกับกลุ่มผู้ใช้น้ำไม่ให้ความร่วมมือ ร่วมใจ แนวทางแก้ไข คือเจ้าหน้าที่ชลประทานควรจัดประชุมให้ความรู้แก่กลุ่มผู้ใช้น้ำอย่างสม่ำเสมอ สร้างความเข้าใจให้กลุ่มผู้ใช้น้ำ จัดประชุมเพื่อสร้างข้อตกลงร่วมกัน กลุ่มผู้ใช้น้ำต้องเสียสละเวลาให้ความร่วมมือต่อกิจกรรมของกลุ่มผู้ใช้น้ำด้วยการเข้าร่วมประชุม ร่วมแสดงความคิดเห็น และเสียสละแรงงานในการบำรุงรักษา คูคลองส่งน้ำ ข้อเสนอแนะจากการอภิปรายกลุ่มย่อยคือ หน่วยงานของชลประทาน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ต้องสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการน้ำชลประทานให้กับกลุ่มผู้ใช้น้ำ และสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำต้องเสียสละเวลาให้ความร่วมมือต่อกัน ในการสร้างข้อตกลงร่วมกัน

สุริยา คำหวาน และคณะ (2553) ได้ศึกษา การบริหารทรัพยากรน้ำโดยชุมชนมีส่วนร่วม กรณีศึกษากลุ่มน้ำท่าตอนล่าง อำเภอหาดุพนม จังหวัดนครพนม พบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารการจัดการน้ำ ในการร่วมประชุมกำหนดแผนการจัดสรรน้ำการร่วมกำหนดระเบียบข้อบังคับการใช้น้ำ การเข้าร่วมติดตามการส่งน้ำ ให้เป็นไป ตามแผน และการร่วมแก้ปัญหาความขัดแย้งเกี่ยวกับการจัดสรรน้ำอยู่ในระดับน้อย

สรวิษย์ ทิพรัตนเดช (2555, น. 203 - 206) ศึกษาการพัฒนาการมีส่วนร่วมและสร้างความเข้มแข็งขององค์กรผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการชลประทาน โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาแม่แฝก – แม่จัด อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า องค์กรผู้ใช้น้ำชลประทานมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการชลประทานทั้ง โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.72) เมื่อแยกเป็นรายด้าน พบว่า องค์กรผู้ใช้น้ำชลประทานมีส่วนร่วมในระดับปานกลางทุกด้าน ซึ่งการมีส่วนร่วม

ในการตัดสินใจ (ค่าเฉลี่ย 2.67) การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน (ค่าเฉลี่ย 2.77) การมีส่วนร่วมในการรับประโยชน์ (ค่าเฉลี่ย 2.72) และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล (ค่าเฉลี่ย 2.73) ผลการวิเคราะห์หัตถดอยพหุแบบเชิงชั้น พบว่า ประสิทธิภาพในด้านชลประทาน การได้รับการสร้างความเข้มแข็ง การสัมมนา และการติดต่อเจ้าหน้าที่ชลประทาน ผลการวิเคราะห์กลุ่มเป้าหมายทั้ง 3 ระดับ ได้แก่ องค์กรผู้ใช้น้ำ กลุ่มบริหารการใช้น้ำชลประทาน และ เจ้าหน้าที่ชลประทาน/กรมชลประทาน นำมาสู่การความเข้มแข็งและการแลกเปลี่ยนแนวทางการบริหารจัดการชลประทานเชิงบูรณาการ และการวางแผนการพัฒนา ระบบบริหารจัดการชลประทานแบบมีส่วนร่วม ทั้งนี้ โครงการปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมครั้งนี้ โครงการขุดลอกคลองส่งน้ำ โครงการซ่อมแซมอาคารชลประทาน และ โครงการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ฟื้นฟูและสร้างความเข้มแข็งศักยภาพขององค์กรผู้ใช้น้ำชลประทาน ส่วนรูปแบบการพัฒนาการมีส่วนร่วมและการสร้างความเข้มแข็งองค์กรผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการชลประทาน นำเสนอรูปแบบเป็นแบบวงกลม ระบบการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการชลประทานแบบวงกลมหมุนตามเข็มนาฬิกาแบบเชิงบูรณาการ การมีส่วนร่วมในการจัดการมี 3 ขั้นตอน ขั้นตอนที่ 1 ระบบการบริหารจัดการก่อนการส่งน้ำมี 4 กิจกรรม ระบบการบริหารจัดการระหว่างส่งน้ำ มี 4 กิจกรรม ระบบบริหารจัดการสิ้นสุดการส่งน้ำ มี 4 กิจกรรม เพื่อนำไปใช้กับการพัฒนาการมีส่วนร่วมและการสร้างความเข้มแข็งองค์กรผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการชลประทานต่อไป

สุทธรรมา จันทร (2555) การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดการทรัพยากรน้ำจากโครงการชลประทานแม่น้ำชี กรณีศึกษา โครงการสถานีสูบน้ำด้วยไฟฟ้า บ้านกุดแซ่ จังหวัดร้อยเอ็ด ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำในระดับสูง โดยปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำได้แก่ จำนวนสมาชิกในครัวเรือน ลักษณะการถือครองที่ดิน ระยะเวลาการเป็นสมาชิกสหกรณ์ผู้ใช้น้ำ ความรู้เกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรน้ำและการให้คุณค่าทรัพยากรน้ำ ส่วนการศึกษาปัญหาและ อุปสรรค ผลการศึกษาพบว่ามีปัญหาดังต่อไปนี้คือ ปัญหาการเข้าไปมีส่วนร่วมในการวางแผนการแสดงความคิดเห็น ปัญหาการไม่ได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรน้ำ ปัญหาการขาดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรน้ำ ปัญหาการขาดความร่วมมือและการประสานงานกันระหว่างหน่วยงานภาครัฐและเกษตรกรในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ของโครงการร่วมกัน การทำกิจกรรมต่าง ๆ ของโครงการร่วมกันขอเสนอแนะจากการวิจัยคือ หน่วยงานภาครัฐควรเปิดโอกาสให้เกษตรกรได้เข้าไปมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการมีส่วนร่วม ร่วมแสดงความคิดเห็น เข้าประชุมและอบรม ควรมีการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารและความรู้เกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรน้ำอย่างต่อเนื่องและทั่วถึง โดย

มุ่งเน้นให้ทราบถึงประโยชน์และปัญหาที่เกิดขึ้นกับโครงการชลประทานให้แก่เกษตรกรได้รับทราบ ควบคู่ไปกับการจัดกิจกรรมในการจัดการทรัพยากรน้ำ

Bagherian et al. (2009, p. 532) ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในโปรแกรมบริหารจัดการลุ่มน้ำ ในอิหร่าน การศึกษาครั้งนี้ แสดงให้เห็นว่า ระดับของการมีส่วนร่วมของประชาชนในโปรแกรมการจัดการลุ่มน้ำอยู่ในระดับปานกลาง โดยมี 5 ปัจจัย ให้การทำนายที่ดีที่สุด สำหรับระดับของการมีส่วนร่วมในโปรแกรมการจัดการลุ่มน้ำ ประกอบด้วย ความพึงพอใจของโปรแกรม ทศนคติต่อโปรแกรมการจัดการลุ่มน้ำ ความรู้เกี่ยวกับโปรแกรมจัดการลุ่มน้ำ รายได้ต่อเดือนจากการประกอบอาชีพทางเลือก และความคาดหวังของโปรแกรมการจัดการลุ่มน้ำ

Gholifar and Sharif (2010, p. 1065) ศึกษา ผลกระทบของทุนทางสังคมที่มีแนวโน้มให้เกษตรกรมีส่วนร่วมในสมาคมผู้ใช้น้ำ พบว่า การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในสมาคมผู้ใช้น้ำอยู่ในระดับปานกลาง และแนวโน้มของเกษตรกรที่จะเข้าร่วมในสมาคมผู้ใช้น้ำ ประกอบด้วย 3 ตัวแปร คือ ทุนทางสังคม ทศนคติของเกษตรกรต่อสมาคมผู้ใช้น้ำ และ ปริมาณที่ดินในเขตชลประทาน

จากการศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า ผู้ใช้น้ำมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ อยู่ในระดับปานกลาง

2.3 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วม

2.3.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วม

ในการศึกษาเพื่อกำหนดปัจจัยที่เกี่ยวข้องในลักษณะเหตุและผล (Cause and Effect) ซึ่งช่วยให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ เพื่อนำไปสู่การกำหนดปัจจัยและสู่กรอบแนวคิดเพื่อการวิจัย (Conceptual Framework)

ผู้วิจัยได้สังเคราะห์จากแนวคิดเชิงทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำตามผลการศึกษาของ สุธรรม จันทรา (2556, น. 1) ศึกษาการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดการทรัพยากรน้ำ จากโครงการชลประทานแม่น้ำชี กรณีศึกษาโครงการสถานีสูบน้ำด้วยไฟฟ้าบ้านกุดแค้น จังหวัดร้อยเอ็ด ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำในระดับสูง โดยปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ได้แก่ จำนวนสมาชิกในครัวเรือน ลักษณะการถือครองที่ดิน ระยะเวลาการเป็นสมาชิกสหกรณ์ผู้ใช้น้ำ ความรู้เกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรน้ำและการให้คุณค่าทรัพยากรน้ำ

2. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำตามผลการศึกษาของ สรวิชญ์ ทิพรัตนเดช (2555, น. 204) ศึกษาการพัฒนาการมีส่วนร่วมและสร้างความเข้มแข็งขององค์กรผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการชลประทาน โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาแม่แฝก – แม่จัด อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ จากการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณเชิงชั้น สรุปได้ว่า มีตัวแปร 4 ตัว คือ ประสิทธิภาพในด้านชลประทาน การได้รับการสร้างความเข้มแข็งขององค์กรผู้ใช้น้ำ การประชุมสัมมนา และ การติดต่อเจ้าหน้าที่ที่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับการมีส่วนร่วมในการจัดการชลประทานขององค์กรผู้ใช้น้ำชลประทาน

3. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำตามผลการศึกษาของ วิชาญ อมรากุล (2554, น. 99) ได้ศึกษา บทปัจจัยและผลลัพธ์ของการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำเชิงบูรณาการ ในการลดข้อขัดแย้งของชุมชนในพื้นที่ กลุ่มน้ำแม่โจงส่วนที่ 1 และกพบพบว่า ปัจจัยลักษณะชุมชนที่ดี ประกอบด้วย ตัวแปรความเข้มแข็งของชุมชน ตัวแปรลักษณะผู้นำที่ดี และการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำเชิงบูรณาการ จะทำให้กระบวนการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำเชิงบูรณาการประสบความสำเร็จ

4. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำตามผลการศึกษาของ โสภิตา สุรินทะ (2553, น. 113) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำของประชาชน : กรณีศึกษาศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทราย อันเนื่องมาจากพระราชดำริ พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของบุคคลในชุมชนแตกต่างกันไปตามตำแหน่งในคณะกรรมการจัดการน้ำ ความรู้เกี่ยวกับการจัดการน้ำ ทักษะคิดในการจัดการน้ำ และความพึงพอใจในการจัดการน้ำ

5. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำตามผลการศึกษาของ เชาวฤทธิ์ จงเกษกรณ์ (2552, น. 232) ได้ศึกษาการพัฒนาารูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ , น. กรณีศึกษาชุมชนลุ่มน้ำสะแกกรังจังหวัดอุทัยธานี พบว่า ผลการศึกษาบริบทพื้นที่ หลักการกระบวนการ ปัจจัยการมีส่วนร่วมของชุมชน พบว่า ด้านปัจจัยการมีส่วนร่วมของชุมชนมีจุดเริ่มต้นจากการรวมตัวของผู้ที่ได้รับผลกระทบจากปัญหา โดยตรงมาร่วมกันหาแนวทางแก้ไขปัญหา โดยมองเห็นปัญหาร่วมกันแล้วสร้างความตระหนัก ร่วมกันนำไปสู่การร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมดำเนินการ และร่วมกันติดตาม ประเมินผลเพื่อแก้ปัญหา รูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการน้ำ มุ่งเน้นการให้ความสำคัญกับการพัฒนาศักยภาพคน เน้นการมีส่วนร่วมให้ทุกคนมีความตระหนักในการเปลี่ยนชุมชนให้เสมือนบ้าน สร้างกระบวนการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นกับคนทุกวัย โดยการสร้างเครือข่าย การเรียนรู้เพื่อพัฒนาเยาวชนในระยะยาวอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

6. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำตามผลการศึกษาของ บุญชัย งามวิโรจน์ และคณะ (2552) พบว่า การเสริมสร้างและพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำและป่าต้นน้ำ กรณีศึกษา กลุ่มน้ำปิง และลุ่มน้ำชายฝั่งตะวันออก ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำและป่าต้นน้ำ เรียงตามลำดับ คือ ความตระหนักของสมาชิก ศักยภาพของชุมชน ประชาชน ผู้นำชุมชน การประสบปัญหาของชุมชน และการได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานต่าง ๆ การประสบปัญหาจากการใช้ประโยชน์ทรัพยากรน้ำ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำและป่าต้นน้ำ รวมทั้งการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำและป่าต้นน้ำ

7. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำตามผลการศึกษาของ ไพลีน นุชถาวร (2552, น. 169) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน : กรณีศึกษา โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาโดมน้อย จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำ ที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ได้แก่ การสื่อสารและการประชาสัมพันธ์ บทบาทผู้นำกลุ่มผู้ใช้น้ำ ความรู้ความเข้าใจของผู้ใช้น้ำ ความเข้มแข็งของกลุ่มผู้ใช้น้ำ ความพึงพอใจของผู้ใช้น้ำและ บทบาทสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ

8. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำตามผลการศึกษาของ สำนักวิจัยพัฒนา และอุทกวิทยา (2554, น. 158 - 160) ได้ศึกษาการเสริมสร้างและพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ โดยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ประกอบด้วยปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกชุมชน ได้แก่ ศักยภาพและบทบาทของผู้นำชุมชน ความเข้มแข็งของชุมชน และองค์กรชุมชน และ คุณลักษณะของสมาชิกชุมชน

9. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำตามผลการศึกษาของ กรมทรัพยากรน้ำ (2551 , อ้างถึงใน บุญชัย งามวิโรจน์ และคณะ , 2552, น. 163) ได้ศึกษา การเสริมสร้างและพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำป่าต้นน้ำ ในพื้นที่ลุ่มน้ำลำตะคอง และลุ่มน้ำห้วยทับทัน พบว่า การสร้างกระบวนการเรียนรู้ต่อปัญหาการจัดการทรัพยากรน้ำ การให้คุณค่าทางสังคม ความเข้มแข็งของชุมชน ความสามารถของผู้นำ ความตระหนักของสมาชิกชุมชน และการได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกเป็น ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วม

10. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำตามผลการศึกษาของ บุญชัย งามวิโรจน์ และคณะ (2551, น. 22) ได้ศึกษาการเสริมสร้างและพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำและป่าต้นน้ำ : กรณีศึกษาพื้นที่ลุ่มน้ำมูล พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำและป่าต้นน้ำ เรียงตามลำดับความสำคัญ คือ ความใส่ใจในกิจกรรมของชุมชน ความตระหนักของสมาชิกชุมชน การให้คุณค่าทางสังคมของสมาชิกชุมชน การได้รับการสนับสนุนและได้รับการยอมรับจากหน่วยงานและชุมชนอื่น ๆ ความเข้มแข็งของชุมชน ความสามารถของผู้นำชุมชน และคุณธรรมของผู้นำชุมชน

11. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำตามผลการศึกษาของ วิณานำเจริญสมบัติ เกื้อเมธา ฤกษ์พรพิพัฒน์ (2551, น. 27 - 33) กล่าวว่า ปัจจัยความสำเร็จในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมโดยองค์กรชุมชน สามารถพิจารณาได้เป็น 2 ส่วนสำคัญ คือ ปัจจัยความสำเร็จที่อยู่ภายในชุมชน ได้แก่ ผู้นำเข้มแข็งและเป็นที่ยอมรับขององค์กรชุมชนที่มีพลัง การจัดการความรู้ การมีส่วนร่วมของชาวบ้าน และ อำนาจในการจัดการ และ ปัจจัยความสำเร็จที่มาจากภายนอกชุมชน ได้แก่ นโยบายและกฎหมาย บทบาทขององค์กรพี่เลี้ยง ระบบเครือข่าย

12. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำตามผลการศึกษาของ กิตติชัย รัตนะ (2550, น. 366) ได้ศึกษา การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการลุ่มน้ำห้วยแม่ท้อ จังหวัดตาก พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการลุ่มน้ำ ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพในชุมชน ระดับการศึกษา อาชีพหลัก ปัญหาการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรน้ำเพื่อการเกษตรและอุปโภคบริโภค ความรู้ด้านการจัดการลุ่มน้ำ การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร รวมทั้งศักยภาพและทุนทางสังคมของชุมชน ส่วนข้อเสนอแนะต่อการเพิ่มระดับการมีส่วนร่วม คือ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการฟื้นฟูป่าต้นน้ำ การป้องกันไฟป่า รวมทั้งจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำ และการจัดการป่าชุมชน

13. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำตามผลการศึกษาของ ธนาคารพัฒนาแห่งเอเชีย (Asian Development Bank) (2012, p. 5) กล่าวว่า การจัดการชลประทานแบบมีส่วนร่วมมากขึ้นทำให้เกิดผลประโยชน์ในการทำงานได้ดีขึ้น หรือสร้างผลกระทบทางบวกมากขึ้นกว่าวิธีอื่น ๆ ภายใต้เงื่อนไขที่แตกต่างกันไปในระบบชลประทาน เช่น ที่ดินและโครงสร้างการกระจายน้ำ การพึ่งพาของเกษตรกรเกี่ยวกับการเกษตร รายได้ของครัวเรือน, ความมุ่งมั่นของการเป็นผู้นำ การได้รับการสนับสนุนในการสร้างองค์กรน้ำขึ้นมาใหม่ การทำความเข้าใจเงื่อนไขในบริบทที่แตกต่างกันและระบุคุณสมบัติที่สำคัญของความสำเร็จในการ

จัดการชลประทานแบบมีส่วนร่วมเป็นสิ่งสำคัญต่อความสำเร็จของการชลประทานและการระบายน้ำโครงการในอนาคต

14. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำตามผลการศึกษาของ Alam et al., (2012, p. 271) ได้ศึกษา ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการบริหารจัดการชลประทานแบบมีส่วนร่วม : การศึกษาเปรียบเทียบสองระบบชลประทานในพื้นที่ภาคเหนือของประเทศปากีสถาน พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการบริหารจัดการโครงการชลประทาน ประกอบด้วย ความพึงพอใจของเกษตรกร ขนาดของครอบครัว แรงงานในครอบครัว รายได้จากการเกษตร ระบบชลประทาน และระยะทางหมู่บ้านไปยังเมือง

15. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำตามผลการศึกษาของ Aruna et al. (2012, p. 409) ได้ศึกษา การจัดการคลองชลประทานผ่านสมาคมผู้ใช้น้ำ ผลกระทบต่อประสิทธิภาพและความน่าเชื่อถือในตราสารทุนในการใช้น้ำในรัฐทมิฬนาฑู พบว่า ปัจจัยด้านความรู้ ขนาดของฟาร์ม การถือครองหุ้นในการดำเนินงาน มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในทางบวก ส่วนระยะทางจากคลองไปยังฟาร์ม (ที่ตั้งของฟาร์ม) มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางลบ นอกจากนี้ยังพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลให้สมาชิกไม่เข้าร่วมการจัดการคลองชลประทานมากที่สุด คือ ขาดความสามัคคี ความสนใจของสมาชิกผู้ใช้น้ำ รองลงมา คือ ความไม่เสมอภาคในการจัดสรรน้ำ

16. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำตามผลการวิจัยของ Ros (2010, p. 158) ได้ศึกษา การบริหารจัดการน้ำแบบมีส่วนร่วมและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของเกษตรกรชุมชนผู้ใช้น้ำ, น. กรณีศึกษาในกัมพูชา พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลในการบริหารจัดการน้ำแบบมีส่วนร่วม ทั้งหมด 7 ปัจจัย ประกอบด้วยปัจจัยภายใน 5 ปัจจัย ได้แก่ ระดับของการมีส่วนร่วมในท้องถิ่น การกำกับดูแลและการบริหารจัดการโครงการชลประทาน ผลประโยชน์ที่ได้รับจากโครงการชลประทาน คุณภาพโครงสร้างพื้นฐานของโครงการชลประทาน และ คุณลักษณะของสมาชิกเกษตรกรในโครงการ และปัจจัยภายนอก 2 ปัจจัย ได้แก่ ระดับของการสนับสนุนจากภายนอกโครงการ และการเข้าถึงตลาด

17. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำตามผลการศึกษาของ Gholifar and Sharif (2010, p. 1065) ได้ศึกษา ผลกระทบของทุนทางสังคมที่มีแนวโน้มให้เกษตรกรมีส่วนร่วมในสมาคมผู้ใช้น้ำ พบว่า แนวโน้มของเกษตรกรที่จะเข้าร่วมในสมาคมผู้ใช้น้ำ ประกอบด้วย 3 ตัวแปร คือ ทุนทางสังคม ทศนคติของเกษตรกรต่อสมาคมผู้ใช้น้ำ และ ปริมาณที่ดินในเขตชลประทาน

18. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำตามผลการศึกษาของของ Bagherian et al. (2009, p. 532) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในโปรแกรมบริหารจัดการลุ่มน้ำ ในอิหร่าน พบว่า มี 5 ปัจจัย ให้การดำเนินงานที่ดีที่สุดสำหรับระดับของการมีส่วนร่วมในโปรแกรมการบริหารจัดการลุ่มน้ำ ประกอบด้วย ความพึงพอใจของโปรแกรม ทศนคติต่อโปรแกรมการบริหารจัดการลุ่มน้ำ ความรู้เกี่ยวกับโปรแกรมจัดการลุ่มน้ำ รายได้ต่อเดือนจากการประกอบอาชีพทางเล็ก และความคาดหวังของโปรแกรมการบริหารจัดการลุ่มน้ำ

19. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำตามผลการศึกษาของ Khalkheili and Zamani (2008, p. 7) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดการชลประทาน : กรณีของ Doroodzan เขื่อนชลประทานเครือข่ายอิหร่าน พบว่า ทศนคติของเกษตรกรที่มีต่อการมีส่วนร่วม ในการบริหารจัดการชลประทาน ขนาดของครอบครัว ทศนคติต่อบุคลากรของรัฐผู้มีอำนาจ และ ทศนคติที่มีต่อบุคลากรศูนย์ส่งเสริมการเกษตร การรับรู้ปัญหา การพึ่งพาเขื่อน และวุฒิการศึกษา มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการชลประทาน ส่วนการติดต่อกับแหล่งที่มาของข้อมูล อายุและประสบการณ์ทางการเกษตร ไม่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของเกษตรกร นอกจากนี้การมีส่วนร่วมของเกษตรกรยังขึ้นอยู่กับมุมมองของเกษตรกรในการกระจายน้ำ ไม่เท่ากันระหว่างฟาร์ม ความไม่พอใจต่อผู้ประกอบการและผู้มีอำนาจ ค่าธรรมเนียม และค่าบริการใช้น้ำสูง ซึ่งเป็นปัญหาและอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดการชลประทาน

20. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำตามผลการศึกษาของของ Faham et al. (2008, p. 487) การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในชนบทในชาติ แผนปฏิบัติการเพื่อการจัดการอย่างยั่งยืนทรัพยากรดินและน้ำ ในลุ่มน้ำฮาบีล – รุด อิหร่าน พบว่า ปัจจัยขนาดครัวเรือน เวลาเดินทางไปยังเมือง ระดับการมีส่วนร่วมในโครงการ ความตระหนักในเป้าหมายของแผน ความตระหนักของผลกระทบต่อการเสื่อมสภาพของทรัพยากรธรรมชาติ ความสมัครสมานของสังคม การติดต่อกับผู้เชี่ยวชาญด้านเทคนิคและการเยี่ยมชมโครงการตัวอย่าง มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนชนบท

21. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำตามผลการศึกษาของของ Chandran and Chackacherry (2004, pp. 77 - 79) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดการชลประทาน พบว่า การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดการชลประทาน เกิดจาก 2 ปัจจัย คือ ปัจจัยสังคมจิตวิทยา ประกอบด้วย ทศนคติต่อการมีส่วนร่วมผ่านองค์กรผู้ใช้น้ำ การมีส่วนร่วมทางสังคม และปัจจัยสถานการณ์ ประกอบด้วย ความเพียงพอของน้ำชลประทาน ที่ตั้งของที่ดินในเครือข่ายคลอง

ตารางที่ 2.1

สังเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ

ปัจจัย	ศรราม จันทรา	ศรวิทย์ ทิพย์เด่นเดช	วิชาญ อมรภาค	โสภิตา สุรินทะ	เชวฤทธิ์ จงเกษกรณ์	บุญชัย งามวิโรจน์	ไพธิน นุชถาวร	सानันท์วิชัยพัฒนา	กรมทรัพยากรน้ำ	บุญชัย งามวิโรจน์	วิภา นานเจริญสมบัติ	กิตติชัย รัตนะ	ธนาคารพัฒนาแห่งเอเชีย	Alam	Aruna	Ros	Rezaei	Bagherian	Faham	Taber Azizi halkheili	Chandran	ความถี่รวม
ขนาดของ ครอบครัว	✓												✓						✓	✓		4
ลักษณะการถือ ครองที่ดิน	✓																					1
ระยะเวลาในการ เป็นสมาชิก	✓																					1
ความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับการ จัดการน้ำ	✓			✓		✓	✓					✓			✓			✓				7
ความตระหนักใน คุณค่า ทรัพยากรน้ำ	✓				✓	✓			✓	✓									✓			7
การรับรู้ข้อมูล ข่าวสาร		✓				✓	✓					✓							✓			5
ความร่วมมือของ สมาชิก															✓							1
ความเข้มแข็งของ ชุมชน		✓	✓			✓	✓	✓	✓	✓	✓											8
ประสพการณ์ของ สมาชิก		✓																				1
การได้รับการ สนับสนุน จากภายนอก		✓				✓			✓	✓	✓		✓									7
คุณสมบัติของผู้นำ			✓			✓	✓	✓	✓	✓	✓		✓									8
การบริหารน้ำเชิง บูรณาการ			✓																			1

ตารางที่ 2.1 (ต่อ)

ปัจจัย	ศุภธรรม จันทรา	ศรวิทย์ ทิพย์รัตนเดช	วิชาญ อมรภาค	โตศักดิ์ สุรินทะ	เชาภพ งามเกษมกรณ์	บุญชัย งามวิโรจน์	ไพธิน นุชถาวร	สำนึกวิชัยพัฒนา	กรมทรัพย์करणน้ำ	บุญชัย งามวิโรจน์	ศิณานันต์เจริญสมบัติ	กิตติชัย รัตนะ	ชนาคารพัฒนาแห่งเอเชีย	Alam	Aruna	Ros	Rezaei	Bagherian	Faham	Taher Azizi halkheili	Chandran	ความถี่รวม
ตำแหน่งในกลุ่ม ผู้ใช้น้ำ				✓																		1
ทัศนคติในการ บริหารจัดการ ทรัพยากรน้ำ				✓													✓	✓		✓	✓	5
ความพึงพอใจของ ผู้ใช้น้ำ				✓			✓						✓					✓		✓		5
การรับรู้ปัญหาการ บริหารจัดการ ทรัพยากรน้ำ					✓	✓			✓			✓								✓		5
บทบาทสมาชิก							✓															1
คุณลักษณะสมาชิก เกษตรกร								✓								✓						2
ความใส่ใจใน กิจกรรม ชุมชน										✓												1
การให้คุณค่าทาง สังคมของ สมาชิกชุมชน									✓	✓												2
การจัดการความรู้											✓											1
การมีส่วนร่วมทาง สังคม											✓					✓			✓		✓	4
การกำกับดูแลและ การบริหาร จัดการ โครงการ ชลประทาน											✓					✓						2
นโยบายและ กฎหมาย											✓											1
เพศ												✓										1
อายุ												✓										1

ตารางที่ 2.1 (ต่อ)

ปัจจัย	ศุภธรรม จันทรา	ศรัวิทย์ ทัพรัตนเดช	วิชาญ อมรภาค	โสภิตา สุรินทร์พะ	เชาภฤทธิ์ งามเกษกรณ์	บุญชัย งามวิโรจน์	ไพลิน นุชถาวร	ตำนานักวิจัยพัฒนา	กรมทรัพย์พรน้ำ	บุญชัย งามวิโรจน์	ศิวานำ เจริญสมบัติ	กิตติชัย รัตนะ	ชนาคารพัฒนาแห่งเอเชีย	Alam	Aruna	Ros	Rezaei	Bagherian	Faham	Taher Azizi hakheili	Chandran	ความถี่รวม
สถานภาพในชุมชน												✓										1
ระดับการศึกษา												✓								✓		2
อาชีพหลัก												✓										1
ศักยภาพและทุนทางสังคม												✓					✓					2
ที่ดินและโครงสร้างการกระจายน้ำ													✓							✓		2
การพึ่งพาโครงการ													✓							✓		2
รายได้ของครัวเรือน													✓	✓				✓				3
แรงงานในครอบครัว														✓								1
คุณภาพโครงสร้างพื้นฐานระบบชลประทาน														✓		✓						2
ระยะทางจากหมู่บ้านไปยังเมือง																			✓			1
ขนาดของพื้นที่ในการทำการเกษตร															✓		✓					2
การถือครองหุ้น															✓							
ระยะทางจากคลองไปยังพื้นที่เกษตรกรรม													✓	✓							✓	3
ความสมัครสมานสามัคคี															✓				✓			2

ตารางที่ 2.1 (ต่อ)

ปัจจัย	สุธรรม จันทร์	ศรวิทย์ ทิพรัดนเดช	วิชาญ อมรภักดิ์	โสภิตา สุรินทะ	เชวาทย์ จงเกษกรณ์	บุญชัย งามวิโรจน์	ไพธิน นุชถาวร	ดำเนิน กวีชัยพัฒนา	กรมทรัพย์ภรณ์	บุญชัย งามวิโรจน์	วิภา นานาเจริญสมบัติ	กิตติชัย รัตนะ	ธนาคารพัฒนาแห่งเอเชีย	Alam	Aruna	Ros	Rezaei	Bagherian	Faham	Taher Azizi halkheili	Chandran	ความถี่รวม
ความสนใจของสมาชิกผู้ใช้น้ำ															✓							1
ความไม่เสมอภาคในการจัดสรรน้ำ															✓							1
ผลประโยชน์ที่ได้รับจากโครงการ													✓		✓							2
การเข้าถึงตลาด															✓							1
ความคาดหวังของโปรแกรมการจัดการกลุ่มน้ำ																	✓					1
ค่าใช้จ่ายและค่าธรรมเนียมการใช้น้ำ																				✓		1
ความเพียงพอของน้ำชลประทาน																					✓	1

จากตารางที่ 2.1 ผลการสังเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ พบว่า มีปัจจัยตามกรอบแนวคิดเชิงทฤษฎี (Theoretical Framework) จำนวน 47 ปัจจัย แต่สำหรับการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดปัจจัยที่เป็นกรอบแนวคิดเพื่อการวิจัย (Conceptual Framework) โดยใช้หลักเกณฑ์พิจารณาจากความถี่ในระดับสูง (ในที่นี้คือความถี่ตั้งแต่ 5 ขึ้นไป) พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ 9 ปัจจัย โดยปัจจัยที่มีความถี่มากที่สุด คือ ปัจจัยด้านบทบาทของผู้นำกลุ่ม และปัจจัยความเข้มแข็งของกลุ่มผู้ใช้น้ำ โดยมีความถี่เท่ากับ 8 รองลงมา ได้แก่ ปัจจัยด้านความรู้ความเข้าใจของผู้ใช้น้ำ ปัจจัยด้านความตระหนักในคุณค่าทรัพยากรน้ำ และ ปัจจัยด้านการสนับสนุนจากหน่วยงาน

ภายนอก มีความถี่เท่ากับ 7 โดยปัจจัยด้านการรับรู้ปัญหาการจัดการน้ำ ปัจจัยด้านทัศนคติต่อการจัดการน้ำ ปัจจัยด้านความพึงพอใจของผู้ใช้น้ำ และปัจจัยด้านการรับรู้ข้อมูลข่าวสารการจัดการน้ำ มีความถี่เท่ากับ 5

2.3.2 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ

2.3.2.1 ปัจจัยด้านผู้นำ

1) ความหมายของผู้นำ

มีนักวิชาการได้ให้ความหมายของผู้นำและความหมายภาวะของผู้นำ ดังนี้ เนตร์พัฒนา ยาวิชรา (2550, น. 1) ได้ให้ความหมายของผู้นำ (Leader) ว่า หมายถึง บุคคลที่ได้รับการยอมรับและยกย่องจากบุคคลอื่น บุคคลที่ได้รับการแต่งตั้งขึ้นมา หรือได้รับการยกย่องให้เป็นหัวหน้าในการดำเนินงานต่าง ๆ ในองค์กรต่าง ๆ ต้องอาศัยบุคคลที่เป็นผู้นำและมีความเป็นผู้นำที่จะทำให้ องค์กรดำเนินไปอย่างบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ นำพาหน่วยงานไปสู่ความสำเร็จ

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ (2550, น. 196) ได้ให้ความหมายของผู้นำ (Leader) ว่าหมายถึง บุคคลที่ทำให้องค์กรประสบความสำเร็จและบรรลุผลสำเร็จ โดยใช้ อิทธิพลจูงใจผู้อื่นให้ปฏิบัติตามนอกจากนี้ผู้นำยังมีส่วนทำให้เกิดวิสัยทัศน์ขององค์กรและพนักงาน รวมทั้งผู้นำสามารถใช้อำนาจอิทธิพลต่าง ๆ ทั้งโดยตรงและโดยอ้อมเพื่อนำกลุ่มประกอบกรรมใดกิจกรรมหนึ่ง

สุเทพ พงศ์ศรีวัฒน์ (2550, น. 14) ได้ให้ความหมายของผู้นำว่า หมายถึง บุคคลที่ได้รับการมอบหมาย ซึ่งอาจโดยการเลือกตั้งหรือแต่งตั้ง และเป็นที่ยอมรับของสมาชิกให้มี อิทธิพลและบทบาทเหนือกลุ่ม สามารถที่จะจูงใจชักนำหรือชี้นำให้สมาชิกของกลุ่มรวมพลังเพื่อ ปฏิบัติภารกิจต่าง ๆ ของกลุ่มให้สำเร็จ

ณัฐพันธ์ เขจรนันท์ (2551, น. 134) ผู้นำ หมายถึงบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่ได้รับการยอมรับอย่างเป็นทางการหรือไม่เป็นทางการด้วยความเต็มใจหรือไม่เต็มใจจากสมาชิกในแต่ละสถานการณ์ เพื่อที่จะทำหน้าที่นำพาหมู่คณะให้บรรลุวัตถุประสงค์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยใช้ อำนาจที่เขามีอยู่ในการโน้มน้าวและกระตุ้นให้สมาชิกปฏิบัติงานอย่างเต็มที่

รังสรรค์ ประเสริฐศรี (2551, น. 11) ได้ให้ความหมายของผู้นำ (Leader) ว่าหมายถึง เป็นบุคคลที่ทำให้เกิดการเจริญก้าวหน้าและบรรลุผลสำเร็จโดยเป็นผู้ที่มีบทบาทแสดง ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่เป็นผู้ได้บังคับบัญชา หรือเป็นบุคคลที่ก่อให้เกิดความมั่นคงและช่วยเหลือผู้อื่นเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของกลุ่ม

ฉันทน์ ศรีทอง (2552, น. 3) กล่าวว่า ผู้นำ หมายถึง ผู้ได้รับตำแหน่งโดยการคัดเลือกหรือแต่งตั้งจากหน่วยงาน เพื่อให้เป็นศูนย์กลางของหน่วยงานเป็นผู้กำหนดเป้าหมายของหน่วยงาน ต้องประพฤติ ปฏิบัติตนให้มีความเหมาะสมกับบทบาท ต้องเป็นผู้ปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งที่ได้รับมอบหมาย เป็นผู้มีอิทธิพลสูงสุดในกลุ่มบุคคลของหน่วยงาน เป็นผู้ที่มีอำนาจสั่งการแก่ผู้ตาม ให้ปฏิบัติงานไปในทิศทางที่ต้องการ เป็นผู้ที่มีความสามารถในการจูงใจให้ผู้ตามทำงานให้ประสบความสำเร็จด้วยความสมัครใจ เต็มใจและด้วยความกระตือรือร้น เป็นผู้ส่งเสริมให้เกิดความสามัคคีในหน่วยงาน และเป็นผู้ที่มีความสามารถในการประสานสัมพันธ์ภาพที่ดีระหว่างผู้ตามและระหว่างบุคคลภายนอกหน่วยงาน เพื่อให้งานประสบผลสำเร็จตรงตามเป้าหมายได้อย่างราบรื่นในชุมชนทั้งที่เป็นชุมชนชนบทและชุมชนเมืองหรือในสังคมมนุษย์นั้น จำเป็นต้องมีผู้นำเพื่อเป็นผู้ประสานให้สมาชิกในชุมชนร่วมแรง ร่วมใจ ร่วมคิด และร่วมทำงาน เพื่อก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นในชุมชนไปในทางที่ดีขึ้นหรือน่าพอใจขึ้น ซึ่งผู้นำชุมชนต้องเป็นผู้ที่พร้อมเสมอที่จะทำงานเพื่อความก้าวหน้าของชุมชน

พัชรี ชมพุกำ (2553, น. 197) กล่าวว่า ภาวะผู้นำหมายถึง กระบวนการที่บุคคลที่เป็นผู้นำมีอิทธิพล โน้มน้าว สร้างแรงบันดาลใจ จูงใจและสามารถทำให้บุคคลอื่นทำตามเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของกลุ่ม หน่วยงาน หรือองค์กร

สมคิด บางโม (2555, น. 219) กล่าวว่า ผู้นำ หมายถึงสมาชิกของกลุ่มที่มีอิทธิพลมากที่สุดต่อคนอื่น ๆ ในกลุ่ม เป็นผู้ที่แผ่อิทธิพลไปยังคนอื่นมากกว่าที่คนอื่นจะแผ่อิทธิพลมายังตน และสมาชิกคนอื่น ๆ ยอมรับโดยสมัครใจว่าบุคคลนั้นเป็นผู้นำกลุ่ม และสามารถนำกลุ่มให้บรรลุเป้าหมายได้ แต่สมาชิกกลุ่มยอมรับว่าเป็นผู้นำด้วยความจริงใจ

ชนงกรณ์ กุณฑลบุตร (2556, น. 142) กล่าวว่า ผู้นำหมายถึงผู้ที่มีบทบาทหรืออิทธิพลเหนือความคิดหรือการกระทำของผู้อื่น ทั้งโดยตรงและโดยอ้อม หรือโดยอำนาจตามระเบียบข้อบังคับขององค์กร หรือโดยอำนาจอย่างไม่เป็นทางการที่บุคคลมี

สรุป ผู้นำ หมายถึง บุคคลซึ่งได้รับการยอมรับจากกลุ่มมีอิทธิพลต่อกลุ่มชน และมีบทบาทในการนำกลุ่มไปสู่จุดหมายที่วางไว้

2) ความหมายของภาวะผู้นำ

ชัยเสฏฐ์ พรหมศรี (2550, น. 13) กล่าวว่า ภาวะผู้นำ หมายถึง การโน้มน้าวและจูงใจผู้ตามให้ปฏิบัติตามเพื่อนำไป ตู้อการบรรลุเป้าหมายที่ต้องการขององค์กร ส่วน รัตติกรณ์ จงวิศาล (2556, น. 14) กล่าวว่า ภาวะผู้นำเป็นคุณลักษณะ พฤติกรรม ความสามารถหรือกระบวนการที่เป็นปฏิสัมพันธ์หรือเป็นวิธีการดำเนินชีวิตของบุคคล ที่สามารถมีอิทธิพลต่อผู้อื่น กลุ่มคน สามารถสร้างแรงบันดาลใจ สร้างความปรารถนา ทำให้เกิดความเชื่อถือศรัทธา การ

ยอมรับ ความพยายาม การอุทิศตัว การใช้ความสามารถอย่างดีที่สุด และช่วยเพิ่มพลังอำนาจของผู้อื่น เพื่อให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย ในขณะที่ กิ่งกาญจน์ วรนิทัศน์ และคณะ (2553, น. 226) กล่าวว่า การเป็นผู้นำ หมายถึง ความสามารถที่มีอิทธิพลต่อพนักงาน ในการเป็นอาสาสมัคร เพื่อปฏิบัติตามเป้าหมายขององค์กร และฉันทน์ ศรีทอง (2552, น. 78 ได้แยกภาวะความเป็นผู้นำได้เป็น 4 ประเด็น ดังนี้

1. ภาวะความเป็นผู้นำเป็นความสามารถของผู้นำในการแนะนำชี้แนวทางและกำหนดวิธีการปฏิบัติงานที่เหมาะสมเพื่อให้ผู้ตามและเพื่อนร่วมงานในหน่วยงานสามารถปฏิบัติงาน จนสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

2. ภาวะความเป็นผู้นำเป็นความสามารถของผู้นำที่ต้องเอาชนะจิตใจของผู้ตามและเพื่อนร่วมงานในหน่วยงานให้ได้ เพื่อก่อให้เกิดความจงรักภักดี ความร่วมมือประสานใจเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ปฏิบัติงานให้สำเร็จด้วยความเต็มใจ และอย่างเต็มความสามารถด้วยความกระตือรือร้น

3. ภาวะความเป็นผู้นำเป็นความสามารถของผู้นำที่จะต้องบาคับพันฝ่าอุปสรรคที่เกิดขึ้นในการทำงาน รวมถึงการปรับวิธีการทำงานให้เหมาะสมกับสถานการณ์ต่าง ๆ เพื่อให้งานประสบผลสำเร็จตามเป้าหมาย

4. ภาวะความเป็นผู้นำเป็นความสามารถของผู้นำในการปรับปรุงบุคลิกภาพของตนเองให้เป็นที่น่าเคารพนับถือของผู้ตามและเพื่อนร่วมงานในหน่วยงาน จนก่อให้เกิดความเลื่อมใสศรัทธา เกิดความจงรักภักดี และความพร้อมที่จะทำงานให้ด้วยความเต็มใจเต็มกำลัง และอย่างกระตือรือร้น

นอกจากนี้ยังมีนักวิชาการอีกหลายท่านที่ให้ความหมายภาวะผู้นำ เช่น เนตร์พัฒนา ยาวิชรา (2550, น. 1) กล่าวว่า ภาวะความเป็นผู้นำ (Leadership) หมายถึง บุคคลที่มีความสามารถในการบังคับบัญชาบุคคลอื่น โดยได้รับการยอมรับและยกย่องจากบุคคลอื่น เป็นผู้ทำให้บุคคลอื่นไว้วางใจและให้ความร่วมมือ ซึ่งพิบูล ทีปะปาล (2550, น. 220) ได้สรุปความหมายของภาวะผู้นำว่า หมายถึง ความสามารถที่จะใช้ศิลปะความเป็นผู้นำโน้มน้าวบุคคลซึ่งเป็นผู้ตามให้เกิดความคล้อยตามยอมรับที่จะทุ่มเทความพยายามอย่างเต็มที่ให้การปฏิบัติงานบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้ วิเชียร วิทยาอุดม (2550, น. 3) กล่าวว่า ภาวะผู้นำหมายถึง ลักษณะส่วนตัวของบุคคลที่จะแสดงพฤติกรรมออกมา เมื่อได้มีปฏิสัมพันธ์กับกลุ่ม เป็นความสามารถที่เกิดขึ้นระหว่างที่มีการทำงานร่วมกัน ในอันที่จะทำให้กิจกรรมของกลุ่มดำเนินไปสู่เป้าหมายและประสบความสำเร็จ ภาวะผู้นำจะมีมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับประสบการณ์และการฝึกฝนของแต่ละบุคคล ในทำนองเดียวกัน ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ (2550, น. 196) กล่าวว่า ภาวะความเป็นผู้นำ (Leadership)

เป็นศิลปะที่จำเป็นและสำคัญยิ่งต่อผู้บริหารที่จะนำองค์กรไปสู่ความสำเร็จ ผู้นำเป็นผู้ตัดสินใจ กำหนดปัญหา วางแผน และรับผิดชอบต่อความอยู่รอดหรือการพัฒนาองค์กร สุเทพ พงศ์ศรีวัฒน์ (2550, น. 15) กล่าวว่า ภาวะผู้นำ เป็นกระบวนการที่ผู้นำช่วยสร้างความชัดเจนแก่ผู้ใต้บังคับบัญชา ให้รับรู้ว่า อะไรคือความสำคัญ ให้สภาพความเป็นจริงขององค์กรแก่ผู้อื่น ช่วยให้เห็นทิศทาง และจุดมุ่งหมายอย่างชัดเจนภายใต้ภาวะการณ์เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของโลก รังสรรค์ ประเสริฐศรี (2551, น. 39) กล่าวว่า ภาวะผู้นำ หมายถึง พฤติกรรมส่วนตัวของบุคคลหนึ่งที่จะชักนำ กิจกรรมของกลุ่มให้บรรลุเป้าหมายร่วมกัน หรือ เป็นความสัมพันธ์ที่มีอิทธิพลระหว่างผู้นำ ผู้ตาม ซึ่งทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายร่วมกัน หรือเป็นความสามารถที่จะสร้างความเชื่อมั่นและให้การสนับสนุนบุคคลเพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์กร เสาวลักษณ์ โกศลกิตติอัมพร (2552, น. 29) กล่าวว่า ความเป็นผู้นำ (Leadership) หมายถึง การใช้กระบวนการของความสามารถของบุคคลที่ใช้อิทธิพลของตนในการชักชวน ชี้นำหรือชักจูงใจผู้อื่นให้เข้ามามีส่วนร่วมในการปฏิบัติอย่างใดอย่างหนึ่ง สำหรับ คูบริน (DuBrin, 2007, p. 2) กล่าวว่า ภาวะผู้นำ เป็นความสามารถที่จะสร้างความเชื่อมั่นและให้การสนับสนุนบุคคลเพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์กร

สรุป ภาวะผู้นำ (Leadership) หมายถึง ความสามารถของบุคคลในการ บังคับบัญชาจูงใจ และสามารถสร้างแรงบันดาลใจ ให้บุคคลอื่นร่วมมือร่วมใจในการปฏิบัติงานเพื่อ บรรลุเป้าหมายขององค์กรตามที่กำหนดไว้ร่วมกัน ซึ่งผู้วิจัยจะได้นำเอาแนวคิดนี้มาเป็นตัวแปร หนึ่งในงานวิจัยฉบับนี้ โดยใช้ชื่อตัวแปรว่า “บทบาทของผู้นำกลุ่ม” หมายถึง ผู้นำมีความซื่อสัตย์ สุจริตและความโปร่งใส มีบารมี แสวงหาองค์ความรู้ในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ มีความสามารถในการจูงใจสมาชิกให้มุ่งมั่นในการปฏิบัติงาน เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ของกลุ่ม ยึดมั่นการทำงานคำนึงถึงผลประโยชน์ของผู้ใช้น้ำและชุมชนก่อนตนเอง มีความรู้ความสามารถในการ แก้ปัญหาในทุกสถานการณ์ ทันท่วงทีต่อเหตุการณ์ และมีความสามารถในการเสริมสร้างเครือข่ายในการ ทำงาน

3) การวัดปัจจัยด้านบทบาทผู้นำ

บุญชัย งามวิโรจน์ และคณะ (2551, น. 22) ได้สร้างตัวชี้วัดความเป็น ผู้นำที่ก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชนออกเป็น 10 ตัวชี้วัด คือ คุณลักษณะด้านคุณธรรมของ ผู้นำ ประกอบด้วย การเป็นที่พึ่งให้กับคนในชุมชน ทำงานโดยซื่อสัตย์โดยใช้ระบบคุณธรรม มี บารมีได้รับความเคารพนับถือจากสมาชิก และเสียสละและตั้งใจทำงาน ด้านความสามารถของผู้นำ ประกอบด้วย การกล้าตัดสินใจ มีความสนใจที่จะแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น การกระตุ้นและสร้างแรงจูงใจ ให้สมาชิก มีศักยภาพในการวิเคราะห์ปัญหาและแก้ปัญหา รู้จักแหล่งขอความช่วยเหลือ มีการ กระจายงานหรือแบ่งงานกันทำ วิद्या นำเจริญสมบัติ เกื้อเมธา ฤกษ์พรพิพัฒน์ (2551, น. 27 - 33)

ได้สร้างเครื่องมือวัดความเป็นผู้นำที่เป็นเงื่อนไขสำคัญของผู้นำชุมชนที่จะสร้างการรวมกลุ่มและกระบวนการทำงานได้ดี คือ ด้านอำนาจและสามารถสั่งการ ด้านการทำงานอย่างต่อเนื่อง ด้านการเสถียรภาพ ด้านความซื่อสัตย์ ด้านความโปร่งใส ด้านมีวิสัยทัศน์กล้าคิดกล้าทำ และด้านการเป็นที่ยอมรับจากภาครัฐ

ไพลิน นุชถาวร (2552, น. 88) ได้สร้างแบบวัดบทบาทผู้นำกลุ่มผู้ใช้ น้ำ จำนวน 380 คน จำนวน 9 ข้อ ใช้มาตรวัด 5 ระดับ ตั้งแต่มากที่สุด ถึง น้อยที่สุด มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา 0.8343

Ros (2010, pp. 140 - 141) ได้สร้างเครื่องมือวัดความเป็นผู้นำที่เป็นเงื่อนไข และความสำเร็จในการบริหารจัดการน้ำแบบมีส่วนร่วมออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ ด้านทัศนคติ ประกอบด้วย จรรยาบรรณในการทำงานทางบวก มุ่งมั่นที่จะบริหาร โครงการชลประทาน ความซื่อสัตย์สุจริตและความโปร่งใส คำนึงถึงผลประโยชน์ของเกษตรกรชุมชนผู้ใช้น้ำก่อนตนเอง มีความรับผิดชอบ มีการเรียนรู้เพื่อที่จะปรับปรุงประสิทธิภาพการทำงาน of โครงการ ด้านความรู้ และทักษะ ประกอบด้วย ความรู้และทักษะรวมถึงทักษะทางเทคนิคและความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการชลประทาน และทักษะการบริหารองค์กร และด้านการมีอำนาจ

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำแบบวัด บทบาทของผู้นำกลุ่มของ ไพริน นุชถาวร (2552, น. 88) มาใช้ตัดแปลงเนื่องจากมีค่าความเชื่อมั่นในระดับที่สูงและเป็นแบบวัดที่วัดกับผู้นำ ซึ่งผู้วิจัยได้ตัดแปลงข้อคำถามเพื่อให้สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ โดยแต่ละข้อของแบบวัดมีมาตรวัด 5 ระดับ ตั้งแต่ดีมาก ถึง ต้องปรับปรุง

4) งานวิจัยเกี่ยวกับผู้นำ

กรมทรัพยากรน้ำ (2551, น. 22) พบว่า ผู้นำที่มีความสามารถในการกล้าตัดสินใจ มีความสนใจที่จะแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น การกระตุ้นและสร้างแรงจูงใจให้สมาชิก มีศักยภาพในการวิเคราะห์ปัญหาและแก้ปัญหา รู้จักแหล่งขอความช่วยเหลือ มีการกระจายงานหรือแบ่งงานกันทำได้ และผู้นำที่มีคุณธรรม สามารถเป็นที่พึ่งให้กับคนในชุมชน ทำงานโดยซื่อสัตย์โดยใช้ระบบคุณธรรม มีบารมีได้รับความเคารพนับถือจากสมาชิก เสถียรและตั้งใจทำงาน มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำและป่าต้นน้ำ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ กรมทรัพยากรน้ำ (2551 , อ้างถึงใน บุญชัย งามวิโรจน์ และคณะ, 2552, น. 173) ที่พบว่า ความสามารถของผู้นำ เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วม และจากการศึกษาการเสริมสร้างและพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำและป่าต้นน้ำ กรณีศึกษา กลุ่มน้ำปิงและกลุ่มน้ำชายฝั่งตะวันออก พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำและป่าต้นน้ำ คือ ศักยภาพของผู้นำชุมชน โดยผู้นำ

ต้อง มีความจริงใจ ชอบช่วยเหลือและพัฒนางานในชุมชน เป็นบุคคลที่เป็นที่ยอมรับของมวลสมาชิกในชุมชน มีความสามารถในการกระตุ้นให้เกิดพลังในชุมชน เป็นนักการสื่อสารและประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสาร มีความคิดอ่านที่สอดคล้องกับสถานการณ์ มองการณ์ไกลเป็นการกระตุ้นผ่านการแสดงบทบาทของผู้นำชุมชน ในที่นี้บทบาทของผู้นำชุมชนต้องมีความพร้อมในการประสาน โน้มน้าวและสร้างแรงจูงใจให้ประชาชนหรือสมาชิกในชุมชนเกิดความรู้สึกร่วมในการเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาผู้นำควรเป็นนักสื่อสารที่ดี เข้าใจค่านิยมและวัฒนธรรมของชุมชนเป็นอย่างดี รวมทั้งใช้ความสมานฉันท์ในการทำงานมากกว่าการใช้ อำนาจ/บทบาททางสังคม ในการควบคุมการแสดงออกของสมาชิกในชุมชน (บุญชัย งามวิโรจน์ และคณะ, 2552, น. 470) ส่วนการศึกษาของ ไพลิน นุชถาวร (2552, น. 167) พบว่า บทบาทของผู้นำกลุ่มผู้ใช้น้ำ มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก โดยกิจกรรมที่กลุ่มตัวอย่างประเมินสูงสุด คือ ผู้นำมีความสามารถในการพูดโน้มน้าวจิตใจของสมาชิกให้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำและบำรุงรักษาชลประทานในระดับแปลงนา การศึกษาถึงปัจจัยด้านผู้นำกับการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของ วิชาญ อมรากุล (2554, น. 99) ที่ศึกษาบุพปัจจัยและผลลัพธ์ของการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำเชิงบูรณาการ ในการลดข้อขัดแย้งของชุมชนในพื้นที่ กลุ่มน้ำแม่โจงส่วนที่ 1 พบว่า ตัวแปรลักษณะผู้นำที่ดี จะทำให้กระบวนการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำเชิงบูรณาการประสบความสำเร็จ

ในทำนองเดียวกัน วิณา นาเจริญสมบัติ เกื้อเมธา ฤกษ์พรพิพัฒน์ (2555, น. 27 - 33) กล่าวว่า ปัจจัยความสำเร็จในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมโดยองค์กรชุมชน ผู้นำเข้มแข็งและเป็นที่ยอมรับ เป็นเงื่อนไขสำคัญของผู้นำชุมชนที่จะสร้างการรวมกลุ่มและกระบวนการทำงานได้ดี คือ ด้านอำนาจและสามารถสั่งการ ด้านการทำงานอย่างต่อเนื่อง ด้านการเสถียรภาพ ด้านความซื่อสัตย์ ด้านความโปร่งใส ด้านมีวิสัยทัศน์กล้าคิด กล้าทำ และด้านการเป็นที่ยอมรับจากภาครัฐ และจากการศึกษาการเสริมสร้างและพัฒนาระบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ โดยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ คือ ศักยภาพและบทบาทของผู้นำชุมชนเป็นเงื่อนไขสำคัญที่ทำให้เกิดการรวบรวม หากผู้นำชุมชนมีความสนใจที่จะแก้ปัญหากที่เกิดขึ้น มีบารมีได้รับการเคารพศรัทธาจากกลุ่มชาวบ้าน จะทำให้สมาชิกชุมชนเข้าร่วมเป็นอย่างดี ผู้นำที่มีบทบาทมาก เสถียรภาพ ตั้งใจทำงานมีข้อมูลความต้องการของสมาชิกอย่างเพียงพอ รวมทั้งมีกลยุทธ์ในการชักชวน สร้างแรงจูงใจให้สมาชิกได้มองเห็นประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นกับตนเองและส่วนร่วมมากขึ้น ก็จะส่งผลให้สมาชิกเข้ามามีส่วนร่วมในโครงการมากขึ้น นอกจากนี้ผู้นำที่มีศักยภาพในการวิเคราะห์ปัญหาแนวทางแก้ไข มีศักยภาพในการรวมกลุ่มและกระตุ้นจิตสำนึกของ

ชุมชน สามารถสื่อความคิดไปยังสมาชิกชุมชน จะส่งผลให้สมาชิกชุมชนมีส่วนร่วมมากยิ่งขึ้น (บุญชัย งามวิโรจน์ และคณะ, 2552, น. 173) สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2547, น. 2 - 19) ผู้นำ บทบาทผู้นำเป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อประสิทธิผลการมีส่วนร่วม ซึ่งความมุ่งมั่นของการเป็นผู้นำ ทำให้การมีส่วนร่วมในการจัดการชลประทานเพิ่มมากขึ้น (Asian Development Bank, 1012, p. 5) ซึ่งจากการศึกษาของ Ros (2010, p. 158) การบริหารจัดการน้ำแบบมีส่วนร่วมและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของเกษตรกรชุมชนผู้นำ : กรณีศึกษาในกัมพูชา พบว่า ความสามารถในการเป็นผู้นำ ซึ่งประกอบด้วย 3 คุณลักษณะ คือทัศนคติของผู้นำ ช่วยให้เกิดความไว้วางใจและ ความเคารพระหว่างผู้นำและเกษตรกรที่นำไปสู่การมีส่วนร่วมของท้องถิ่น ความรู้และทักษะของผู้นำเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาความไว้วางใจ ในการปรับปรุงประสิทธิภาพการกระจายของน้ำ เพิ่มการสนับสนุนจากภายนอก และ การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของท้องถิ่นในการจัดการชลประทาน ในขณะที่ผู้นำที่มีอำนาจ จะมีประสิทธิภาพในการบังคับใช้กฎระเบียบ สามารถตอบสนองต่อข้อเรียกร้องและสร้างจิตสำนึกของท้องถิ่นได้

2.3.2.2 ปัจจัยด้านการรับรู้ปัญหาการจัดการน้ำ

1) ความหมายของการรับรู้

คลนกา หงส์ทอง (2552, น. 4) การรับรู้ หมายถึงกระบวนการทางด้านความคิดที่เกิดขึ้น ในตัวบุคคลในการแปลความหมายสิ่งเร้า หรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ในสภาพแวดล้อมจากข้อมูลข่าวสารที่รับโดยอาศัยประสบการณ์และการเรียนรู้ของบุคคล

นิตยา สุภากรณ์ (2552, น. 7) ได้นิยามว่า การรับรู้ (Perception) หมายถึงกระบวนการที่บุคคลได้รับความรู้สึกและแปลความหมายหรือตีความจากสิ่งเร้าที่รับเข้ามาผ่านการวิเคราะห์โดยอาศัยความจำ ความรู้ ผสมผสานกับประสบการณ์เดิมที่มีอยู่ออกมาเป็นความรู้ความเข้าใจ และวิวรรณ เสรีรัตน์ (2552, น. 116) กล่าวว่า การรับรู้เป็นกระบวนการซึ่งบุคคลจัดระเบียบและตีความ ความรู้สึกประทับใจของตนเองเพื่อให้ความหมายเกี่ยวกับสภาพแวดล้อม

เนตรพัฒนา ยวีราชา (2553, น. 261) การรับรู้เป็นกระบวนการทางจิตวิทยาในการเลือกที่จะรับรู้ต่อสิ่งเร้าที่เกิดขึ้น เป็นกระบวนการในการเลือกที่จะรับรู้ในเรื่องต่าง ๆ การจัดเรียงเรื่องราวที่รับรู้มา และการตีความสิ่งที่ได้รับรู้มา โดยการรับรู้ได้จะต้องผ่านประสาทสัมผัสทั้งห้า คือ การมองเห็น การได้ยิน การสัมผัส การได้กลิ่น การรู้รสในสิ่งเร้าที่เกิดขึ้น

รังสรรค์ โคมยา (2552, น. 69) ให้นิยามว่า การรับรู้ คือ กระบวนการภายในของอินทรีย์ (บุคคล) ในการรับรู้สิ่งเร้าผ่านประสาทสัมผัสทั้ง โดยเกิดขึ้นอย่างเป็นระบบเป็นการใช้ข้อมูลข่าวสารที่ได้รับทางประสาทสัมผัสเกี่ยวกับการรับรู้ การรับรู้เป็นกระบวนการทางความคิดที่มีผลต่อพฤติกรรม และการก่อตัวของเจตคติของบุคคล เกิดการได้เห็นสิ่งต่าง ๆ ได้รับฟัง

สรรพสิ่ง ได้กลั่นสัมผัส เป็นความรู้สึกที่เกิดจากประสาทสัมผัสโดยอวัยวะสัมผัส บุคคลประเมินค่าจากสิ่งที่รับรู้โดยอาศัยประสบการณ์และภูมิหลัง

นลินี พานสายตา (2555, น. 7) การรับรู้เป็นการทำความเข้าใจและตีความต่อสิ่งจากสภาพแวดล้อมให้กลายเป็นสิ่งที่มีความหมาย โดยการรับรู้แต่ละคนอาจจะตีความหมายนั้นออกเหมือนกัน หรือแตกต่างกัน

ชินสุมล ไชยศิริ (2556, น. 12) การรับรู้หมายถึง กระบวนการรับรู้ที่เกิดขึ้นอย่างเป็นระบบ โดยอาศัยความรู้เดิมหรือประสบการณ์เดิมเพื่อตีความหมายหรือแปลความหมายซึ่งมีผลต่อพฤติกรรมและเจตคติของบุคคล

สรุป การรับรู้ หมายถึง กระบวนการที่เกิดขึ้นโดยตั้งใจหรือไม่ตั้งใจของบุคคล โดยได้รับการกระทบหรือสัมผัสและแปลความปัจจัยนำเข้าทางประสาทสัมผัสทั้ง 5 ได้แก่ ตา หู จมูกลิ้น และกายสัมผัส ทางใดทางหนึ่ง หรือหลายทางประกอบกัน แล้วทำการแปลผลโดยอาศัยประสบการณ์เดิมแต่ละบุคคลเพื่อสื่อความหมายกับสิ่งเร้านั้น ซึ่งผู้วิจัยจะได้นำเอาแนวคิดนี้มาเป็นตัวแปรหนึ่งในงานวิจัยฉบับนี้ โดยใช้ชื่อตัวแปรว่า “การรับรู้ปัญหาการจัดการน้ำ” หมายถึง ผู้ใช้น้ำรับรู้ถึงปัญหาการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ในการพัฒนาคลองซอย และบำรุงรักษาคลองซอย การใช้สารเคมีในการทำการเกษตร การปลูกพืชเกินอัตราที่กำหนด ปัญหาการแย่งชิงน้ำ และการขาดแคลนน้ำในอนาคต

2) การวัดปัจจัยด้านการรับรู้ปัญหาการจัดการน้ำ

ตามแนวคิดของ Beast (n.d. , อ้างถึงใน นิตยา สุภาภรณ์, 2552, น. 30) ได้กำหนดเกณฑ์การให้คะแนน 2 ระดับ คือ รู้ และไม่รู้

3) งานวิจัยเกี่ยวกับการรับรู้ปัญหาการจัดการน้ำ

เชาวฤทธิ์ จงเกษกรณ์ (2552, น. 232) ได้ศึกษาการพัฒนา รูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ, น. กรณีศึกษาชุมชนลุ่มน้ำสะแกกรังจังหวัดอุทัยธานี พบว่า ผลการศึกษาบริบทพื้นที่ หลักการกระบวนการ ปัจจัยการมีส่วนร่วมของชุมชนพบว่า ด้านปัจจัยการมีส่วนร่วมของชุมชนมีจุดเริ่มต้นจากการรวมตัวของผู้ที่ได้รับผลกระทบจากปัญหาโดยตรงมาร่วมกันหาแนวทางแก้ไขปัญหา โดยมองเห็นปัญญาร่วมกันแล้วสร้างความตระหนักร่วมกันนำไปสู่การร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมดำเนินการ และร่วมกันติดตาม ประเมินผลเพื่อแก้ปัญหา รูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการน้ำ มุ่งเน้นการให้ความสำคัญกับการพัฒนาศักยภาพคน เน้นการมีส่วนร่วมให้ทุกคนมีความตระหนักในการเปลี่ยนชุมชนให้เสมือนบ้าน สร้างกระบวนการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นกับคนทุกวัย โดยการสร้างเครือข่าย การเรียนรู้เพื่อพัฒนาเยาวชนในระยะยาวอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

บุญชัย งามวิโรจน์ และคณะ (2552) ได้ศึกษา การเสริมสร้างและพัฒนา กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำและป่าต้นน้ำ กรณีศึกษา กลุ่มน้ำปิงและกลุ่มน้ำชายฝั่งตะวันออก พบว่า การประสบปัญหาจากการใช้ประโยชน์ ทรัพยากรน้ำ ที่ส่งผลกระทบต่อมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำและป่าต้นน้ำ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำและป่าต้นน้ำ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษา ของของกรมทรัพยากรน้ำ (2551 , อ้างถึงใน บุญชัย งามวิโรจน์ และคณะ, 2552, น. 163) พบว่า การ สร้างกระบวนการเรียนรู้ต่อปัญหาการจัดการทรัพยากรน้ำส่งผลกระทบต่อเสริมสร้างและพัฒนา กระบวนการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำป่าต้นน้ำ ในพื้นที่ลุ่มน้ำลำตะคลอง และ กลุ่มน้ำห้วยทับทัน และกิตติชัย รัตนะ (2550, น. 366) ที่พบว่า ปัญหาการใช้ประโยชน์จากทรัพยากร น้ำเพื่อการเกษตรและอุปโภคบริโภค ส่งผลกระทบต่อมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการลุ่มน้ำห้วยแม่ ท้อ จังหวัดตาก

Khalkheili and Zamani (2008, p. 7) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของ เกษตรกรในการจัดการชลประทาน : กรณีของ Doroodzan เชื้อนชลประทานเครือข่ายอิหร่าน พบว่า การรับรู้ปัญหา มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการชลประทาน

2.3.2.3 ปัจจัยด้านความรู้ความเข้าใจของผู้ใช้น้ำ

1) ความหมายของความรู้ความเข้าใจ

ความหมายของความรู้ (Meanings of Knowledge) นักวิชาการทั้งของ ไทยและต่างประเทศได้ทำการศึกษา คิดค้นเรื่องความรู้มายาวนานนับตั้งแต่ยุคโบราณจนถึงยุค ปัจจุบันซึ่งท่านได้อธิบายและให้ทัศนะเกี่ยวกับความรู้ไว้แตกต่างกันตามสภาพการณ์ของแต่ละยุค สมัยแต่ ความรู้ความเข้าใจของบุคคลากรในองค์กรผู้ใช้น้ำเป็นปัจจัยส่วนหนึ่งที่ทำให้การบริหาร จัดการน้ำระบบชลประทานประสบความสำเร็จ ผู้วิจัยจึงได้ศึกษา รวบรวมสรุปความหมายของ ความรู้ และนำมากล่าวโดยสังเขป ดังนี้

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2546, น. 232 , อ้างถึงใน วิจารย์ พานิช, 2552, น. 205) ให้นิยามว่า ความรู้ คือ สิ่งที่สั่งสมมาจากการศึกษา เล่าเรียน การค้นคว้า หรือ ประสบการณ์ รวมทั้งความสามารถเชิงปฏิบัติ และทักษะความเข้าใจ หรือสารสนเทศที่ได้รับมาจาก ประสบการณ์ สิ่งที่ได้รับการจากการได้ยินได้ฟัง การคิดหรือการปฏิบัติ องค์กรวิชาในแต่ละสาขา

ทิพวรรณ หล่อสุวรรณรัตน์ (2548, น. 21 - 22) ให้นิยามว่า ความรู้ คือ สารสนเทศที่มีคุณค่า ซึ่งมีการนำประสบการณ์ วิจัยญาณ ความคิด และปัญญาของมนุษย์มา วิเคราะห์เพื่อนำไปใช้ในการสนับสนุนการทำงาน หรือใช้ในการแก้ปัญหา

ชาย โปธิสิตา (2550, น. 74) ความรู้ หมายถึง ความสามารถทางด้านปัญญาในการเรียนรู้ในสาระต่าง ๆ โดยเริ่มจากที่ต่ำไปยังระดับที่สูงขึ้น คือความจำ ความเข้าใจ การนำไปใช้ การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ และการประเมินค่า

ปิยรัต พรณรังษี (2550, น. 5) ความรู้ เป็นการผสมผสานประสบการณ์ สารสนเทศ ความเข้าใจทักษะและความเชี่ยวชาญ รวมถึงสิ่งที่ได้รับการสั่งสมมาจากการศึกษาเล่าเรียน ค้นคว้าและถ่ายทอดที่นำไปสู่การกำหนดกรอบแนวคิดสำหรับการประเมิน ความเข้าใจและนำเสนอสารสนเทศและประสบการณ์ใหม่มาผสมรวมกัน

วิจารณ์ พานิช (2552, น. 1) ความรู้ คือ สิ่งที่ใช้อธิบายสิ่งต่าง ๆ ด้วยประสบการณ์ ค่านิยม ข้อเท็จจริง อย่างสมเหตุสมผล เพื่อใช้ในการประเมิน เพื่อประกอบการตัดสินใจ และการปฏิบัติ ที่มีการสะสมเป็นชุมทรัพย์ทางปัญญา และนำมาใช้ในการพัฒนาองค์กรของตนเอง

ชัชวาลย์ ทัดศิวัช (2554, น. 2) ได้ให้ความหมายของความรู้ไว้ว่า คือ สิ่งที่มีมนุษย์สร้าง ผลิต ความคิด ความเชื่อ ความจริง ความหมาย โดยใช้ ข้อเท็จจริง ข้อคิดเห็น ตระกะแสดงผ่านภาษา เครื่องหมาย และสื่อต่าง ๆ โดยเป้าหมายและวัตถุประสงค์เป็นไปตามผู้สร้าง ผู้ผลิตจะให้ความหมาย

คุณชุกา สงวนศักดิ์ศิริ (2554, น. 20) กล่าวว่า ความรู้ หมายถึง ประสบการณ์ ค่านิยม ความเชื่อกระบวนการหรือข้อมูลสารสนเทศที่ผนวกด้วยความเข้าใจอันเกิดจากการเปรียบเทียบ การตีความวินิจฉัย และการตรวจสอบผลกระทบ ซึ่งทำให้เกิดคุณค่าสูง และพร้อมที่จะนำไปประยุกต์รู้จักคิดตัดสินใจ และปฏิบัติการ

วิมลพรรณ อาภาเวท และ นันทนา ปาปีดดา (2554, น. 23) ความรู้ หมายถึง สิ่งที่สั่งสมมาจากประสบการณ์ต่าง ๆ จากการศึกษาเล่าเรียน การค้นคว้า การปฏิบัติ จนกระทั่งเกิดความรู้ความเข้าใจสามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้

ชาญพิชญ์ วัฒนชัย (2554, น. 11) กล่าวว่า ความรู้ (Knowledge) คือ กระบวนการของการนำสารสนเทศและประสบการณ์ในอดีตมาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดตามความต้องการของแต่ละบุคคล

คุณชุกา สงวนศักดิ์ศิริ (2554, น. 20) ให้ความหมายไว้ว่า ความรู้ คือ กรอบของการประสมประสานระหว่างประสบการณ์ ค่านิยม ความรอบรู้ในบริบท และความรู้แจ้งอย่างซ้ำซ้อน เป็นการประสมประสานที่ให้กรอบสำหรับการประเมินค่า และการนำเอาประสบการณ์กับสารสนเทศใหม่ ๆ มาผสมเข้าด้วยกัน และถูกนำไปประยุกต์ในใจของคนที่รู้ สำหรับในแง่ขององค์กรนั้น ความรู้มักจะสั่งสมในรูปเอกสาร หรือแฟ้มเก็บเอกสารต่าง ๆ รวมไปถึงสั่งสมอยู่ในการ

ทำงาน อยู่ในกระบวนการ อยู่ในการปฏิบัติงาน และอยู่ในบรรทัดฐานขององค์กร ซึ่งความรู้จะเกิดจากสารสนเทศ และสารสนเทศจะเกิดจากข้อมูล

ชาญพิชญ์ วัฒนชัย (2555, น. 11) ความรู้ หมายถึง การผสมผสานระหว่างประสบการณ์ ค่านิยม ความรอบรู้ในบริบทและความรู้ชัดแจ้ง เป็นการผสมผสานที่ให้กรอบสำหรับการประเมินค่าเพื่อนำไปใช้ในการปฏิบัติหรือการแก้ปัญหา

Sallis and Jones (2002, pp. 2 - 10 , อ้างถึงใน วิจารณ์ พานิช, 2552, น. 205) กล่าวว่า ความรู้เป็นทรัพย์สินที่มีค่าและมีความสำคัญยิ่งขององค์กรในการสร้างสรรค์และเพิ่มคุณค่าให้แก่ผลิตภัณฑ์และบริการซึ่งต้องอาศัยการจัดการความรู้ที่ถูกต้องเหมาะสมในการนำความรู้ ผลิตภัณฑ์และบริการ ซึ่งต้องอาศัยการจัดการความรู้ที่ถูกต้องเหมาะสมในการนำความที่ฝังลึกในตัวคน (Tacit Knowledge) กับความรู้ที่เปิดเผย (Explicit Knowledge) มาใช้ประโยชน์เพื่อพัฒนาองค์กร โดยองค์กรจะต้องมีการตระหนักและกำหนดไว้ในวิสัยทัศน์ขององค์กรว่า ความรู้เป็นสิ่งขับเคลื่อนหลักที่จะนำองค์กรไปสู่ความสำเร็จ

สรุป ความรู้ หมายถึง สิ่งที่สั่งสมมาจากการศึกษา เล่าเรียน การค้นคว้า หรือประสบการณ์ ค่านิยม ข้อเท็จจริง อย่างสมเหตุสมผล เพื่อใช้ในการประเมิน เพื่อประกอบการตัดสินใจ และนำมาใช้ในการพัฒนาตนเองและองค์กร ซึ่งผู้วิจัยจะได้นำเอาแนวคิดนี้มาเป็นตัวแปรหนึ่งในงานวิจัยฉบับนี้ โดยใช้ชื่อตัวแปรว่า “ความรู้ความเข้าใจของผู้ใช้น้ำ” หมายถึง ผู้ใช้น้ำมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดทำแผนการใช้น้ำและบำรุงรักษา กวาระเบียบข้อบังคับการใช้น้ำชลประทาน การจัดการน้ำในระดับแปลงนา บทบาทเจ้าหน้าที่ และบทบาทของตนเอง

2) การวัดปัจจัยด้านความรู้ความเข้าใจของผู้ใช้น้ำ

สุวิมล ศิริกานันท์ (2551, น. 111) กล่าวว่า ความรู้ความเข้าใจเป็นตัวแปรที่คุณลักษณะแฝง และมีแบบการวัดหลายแบบ ในการวัดตัวแปรความรู้ความเข้าใจของผู้ใช้น้ำที่ก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในการมีบริหารจัดการจัดการทรัพยากรน้ำ ในการวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้ได้นำแบบการวัดความรู้ความเข้าใจแบบอย่างใดอย่างหนึ่ง (The Alternative – Choice Form) ชนิดถูกผิด (Right – Wrong variety)

3) งานวิจัยที่เกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจ

สุธรรม จันทรา (2556, น. 130) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดการทรัพยากรน้ำจากโครงการชลประทานแม่น้ำชี กรณีศึกษา โครงการสถานีสูบน้ำด้วยไฟฟ้าบ้านกุดแซ่ จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า ปัจจัยด้านความรู้เกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรน้ำ มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยกลุ่มตัวอย่างมีคะแนนความรู้เกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรน้ำในระดับต่ำมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำจาก

โครงการชลประทานแม่น้ำชีแตกต่างกับกลุ่มตัวอย่างที่มีคะแนนความรู้ระดับปานกลาง และกลุ่มตัวอย่างที่มีคะแนนความรู้เกี่ยวกับจัดการทรัพยากรน้ำในระดับต่ำมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำจากโครงการชลประทานแม่น้ำชีแตกต่างกับกลุ่มตัวอย่างที่มีคะแนนความรู้เกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรน้ำในระดับสูง กลุ่มตัวอย่างที่มีคะแนนความรู้เกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรน้ำในระดับปานกลางมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำจากโครงการชลประทานแม่น้ำชีแตกต่างจากกลุ่มตัวอย่างที่มีคะแนนความรู้เกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรน้ำในระดับสูง ส่วนสรวิษฐ์ทิพรัตนเดช (2555, น. 207) ได้ศึกษาถึงพัฒนาการมีส่วนร่วมและการสร้างความเข้มแข็งขององค์กรผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการชลประทาน โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาแม่แฝก –แม่จัด อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งผลจากการวิเคราะห์ปัญหาความต้องการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการชลประทานขององค์กรผู้ใช้น้ำด้วยกระบวนการสนทนากลุ่มย่อย พบว่า องค์กรผู้ใช้น้ำชลประทานทั้งระดับองค์กรผู้ใช้น้ำชลประทาน ระดับเจ้าหน้าที่ชลประทาน และ หน่วยงานของกรมชลประทาน ขาดความรู้ความเข้าใจในระดับบริหารจัดการชลประทาน ได้แก่ ความเข้าใจในขั้นตอนการบริหารจัดการชลประทาน กฎระเบียบข้อบังคับชลประทาน และ ขาดความรู้ความเข้าใจการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการชลประทาน ซึ่ง โสภิตา สุรินทะ (2553, น. 113) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำของประชาชน : กรณีศึกษาศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทราย อันเนื่องมาจากพระราชดำริ พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของบุคคลในชุมชนแตกต่าง ความรู้เกี่ยวกับการจัดการน้ำ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ บุญชัย งามวิโรจน์ และคณะ, (2552) ซึ่งได้ศึกษาการเสริมสร้างและพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำและป่าต้นน้ำ กรณีศึกษา ลุ่มน้ำปิงและลุ่มน้ำชายฝั่งตะวันออก พบว่า ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำและป่าต้นน้ำ เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำและป่าต้นน้ำ และไพลิน นุชถาวร (2552, น. 157) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน , น. กรณีศึกษา โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาโคมน้อย จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า ความรู้ความเข้าใจของผู้ใช้น้ำ เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำทุกชั้น ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในขณะถวิล วดีบุริกุล (2552, น. 16) กล่าวว่า เงื่อนไขพื้นฐานของการมีส่วนร่วมของประชาชน ประชาชนหรือกลุ่มเป้าหมายจะต้องมีความสามารถพอที่จะเข้าร่วมในกิจกรรมนั้น ๆ ถึงแม้ว่าบางกิจกรรมจะกำหนดว่าผู้เข้าร่วมมีเสรีภาพและเสมอภาค แต่กิจกรรมที่กำหนดไว้มีความซับซ้อนเกินความสามารถของกลุ่มเป้าหมายการมีส่วนร่วมย่อมเกิดขึ้นไม่ได้ และสอดคล้องการศึกษา การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการลุ่มน้ำห้วยแม่ท้อ จังหวัดตาก พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการลุ่มน้ำ คือ ความรู้ด้านการจัดการลุ่มน้ำ (กิตติชัย รัตนะ, 2550 , น. 366)

และผลการศึกษา ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นในโปรแกรมบริหารจัดการ
 กลุ่มน้ำ ในอิหร่าน พบว่า ปัจจัยด้านความรู้เกี่ยวกับ โปรแกรมจัดการกลุ่มน้ำมีความสัมพันธ์กับระดับ
 ของการมีส่วนร่วม โดยผู้ที่เข้าร่วมต้องมีความรู้เพียงพอในด้านวัตถุประสงค์ องค์ประกอบการ
 ทำงาน และความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับ โปรแกรมการจัดการกลุ่มน้ำ แบกเฮอร์เรียน (Bagherian et al.,
 2009, น. 536)

2.3.2.4 ปัจจัยด้านทัศนคติต่อการจัดการน้ำ

1) ความหมายของทัศนคติ

มีนักจิตวิทยาและวิชาการได้ให้ความหมายของทัศนคติไว้ดังต่อไปนี้

สุภার্ พลนิกร (2548, น. 226) กล่าวว่าทัศนคติ คือ วิธีการที่แต่ละคน
 คิด รู้สึก และการกระทำต่อสภาวะแวดล้อม หรือปริมาณของความรู้ (Affect of Feeling Quantity)
 ทั้งทางบวกและทางลบที่มีต่อสิ่งที่มีมากระตุ้นต่าง ๆ หรือเป็นความโน้มเอียงที่เกิดจากการเรียนรู้ใน
 การตอบสนองต่อวัตถุใด ๆ ทั้งในด้านที่ดีและไม่ดีด้วยความเสมอต้นเสมอปลาย

คมลนรรจน์ บากา และคณะ (2548, น. 11) กล่าวว่า ทัศนคติ หมายถึง
 ความโน้มเอียงของบุคคลอันเกิดจากการเรียนรู้และประสบการณ์ที่จะตอบสนองต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใด
 อาจเป็นบุคคล วัตถุ เหตุการณ์ ในลักษณะที่สนับสนุนหรือคัดค้าน ทัศนคติเป็นสิ่งที่ไม่สามารถสังเกต
 ได้โดยตรง แต่สามารถสรุปพาดพิงได้จากพฤติกรรมที่แสดงออกเป็นพฤติกรรมที่มีความคงที่

พิบูล ทิปะปาล (2550, น. 60) กล่าวว่า ทัศนคติคือแนวทางที่เราคิด รู้สึก
 หรือมีท่าทีที่จะกระทำต่อบางสิ่งบางอย่างในสิ่งแวดล้อมรอบตัวเรา

ณัฐพันธ์ เขจรนนท์ (2551, น. 43) กล่าวว่า ทัศนคติ หมายถึง ความ
 โนมเอียงในทางบวกหรือลบ ที่บุคคลจะตอบสนองต่อเป้าหมายบุคคลหรือเหตุการณ์ ทัศนคติจะ
 สะท้อนความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อสิ่งต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องและอยู่รอบตัวเขา เช่น ตนเอง ครอบครัว
 งาน เพื่อนร่วมงาน และสังคม เป็นต้น โดยที่บุคคลอาจจะแสดงออกด้วยความตั้งใจหรือความเคย
 ชิน ทัศนคติจึงมีลักษณะเป็นระดับความรู้สึกที่เรามีต่อสิ่งต่าง ๆ และจะเห็นได้จากปฏิกิริยาได้ตอบ
 ว่าชอบหรือไม่ชอบ ซึ่งเป็นระดับทางจิตวิทยาของแต่ละบุคคลที่มีต่อสิ่งต่าง ๆ

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ (2552, น. 94) กล่าวว่าทัศนคติ หมายถึง
 ความรู้สึกนึกคิดของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรืออาจหมายถึง ความโน้มเอียงที่เกิดจากการ
 เรียนรู้ในการตอบสนองต่อสิ่งกระตุ้นไปในทิศทางสม่ำเสมอ การเกิดทัศนคติเกิดจากข้อมูลที่แต่ละ
 คนได้รับ

เนตรรุ้ง อยู่เจริญ (2553, น. 42) ทัศนคติเป็นความรู้สึกที่เป็นแนวโน้มการ
 แสดงออกมาของบุคคลต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่งทั้งทางบวกและทางลบมากหรือน้อย ชอบหรือไม่ชอบ

ทัศนคติจะเกิดขึ้นอยู่กับประสบการณ์เดิมของแต่ละบุคคลซึ่งจะแตกต่างกันไปอันเป็นผลเกี่ยวเนื่องกับการเรียนรู้ การเล็งดูของครอบครัว สิ่งแวดล้อมและการรับรู้ข้อมูลข่าวสารต่าง ทัศนคติไม่ใช่สิ่งที่มีมั่นคงแน่นอนตลอดไปอาจมีการเปลี่ยนแปลงได้

สรุป ทัศนคติ หมายถึง ความรู้สึกนึกคิดของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ทัศนคติอาจเป็นบวกหรือลบ ถ้าบุคคลมีทัศนคติบวกกับสิ่งใด ก็จะมีพฤติกรรมที่เผชิญกับสิ่งนั้น ถ้ามีทัศนคติลบก็จะหลีกเลี่ยง ทัศนคติเป็นสิ่งที่เรียนรู้และเป็นการแสดงออกของค่านิยมและความเชื่อของบุคคล ซึ่งผู้วิจัยจะได้นำเอาแนวคิดนี้มาเป็นตัวแปรหนึ่งในงานวิจัยฉบับนี้ โดยใช้ชื่อตัวแปรว่า **“ทัศนคติต่อการบริหารจัดการน้ำ”** หมายถึง ความรู้สึกนึกคิดของผู้ใช้น้ำ ต่อกลุ่มผู้ใช้น้ำ เจ้าหน้าที่ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของโครงการพัฒนาลุ่มน้ำก้ำอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

2) การวัดปัจจัยด้านทัศนคติต่อการจัดการน้ำ

โสภิตา สุรินทะ (2553, น. 70) ได้สร้างแบบวัดทัศนคติของผู้ใช้น้ำ จำนวน 176 คน ประกอบด้วยข้อคำถาม 5 ข้อ ใช้มาตรวัด 5 ระดับ ตั้งแต่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ถึงไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

นเรศ ชมบุญ (2555, น. 11) ได้สร้างแบบวัดปัจจัยด้านทัศนคติของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ 547 คน ใช้มาตรวัด 5 ระดับ ตั้งแต่มากที่สุด ถึง น้อยที่สุด จำนวน 12 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนกรายข้อระหว่าง 0.46 - 0.80 และมีค่าความเชื่อมั่นเท่า 0.89

ชัชวฤทธิ์ ปนารักษ์ (2555, น. 16) ได้สร้างแบบวัดทัศนคติโดยมีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับ จิตลักษณะของพัฒนาการจังหวัด ที่อยู่ในรูปความรู้สึกพอใจหรือไม่พอใจ การตระหนักและมองเห็นประโยชน์ของการบริหารงาน และ การมองเห็นโทษของการละเลยการปฏิบัติหน้าที่ และความพร้อมในการบริหารงาน เป็นแบบวัดที่สร้างขึ้นเองมีจำนวน 10 ข้อ แต่ละข้อมีลักษณะเป็นประโยคประกอบมาตรฐานประเมิน 6 หน่วยประกอบตั้งแต่ “จริงที่สุด” ถึง “ไม่จริงเลย” มีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Reliability Coefficients) = 0.94

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำแบบวัดทัศนคติ ของโสภิตา สุรินทะ (2552, น. 70) มาประยุกต์ใช้ซึ่งเป็นมาตรวัด 5 ระดับ ตั้งแต่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ถึง ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

3) งานวิจัยที่เกี่ยวกับทัศนคติ

โสภิตา สุรินทะ (2553, น. 113) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำของประชาชน : กรณีศึกษาศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมแตกต่างกันไปตามทัศนคติ ผู้ที่มีทัศนคติสูงจะมีระดับการมีส่วนร่วมสูง เนื่องจากบุคคลที่มีทัศนคติสูงได้รับอบรมและรู้หลักการบริหารจัดการน้ำให้ใช้ประโยชน์อย่าง

ยังยืนทำให้มีระดับการมีส่วนร่วมสูง สรุปได้ว่า ทักษะคิดต่อการจัดการน้ำมีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการน้ำ

Chandran and Chackacherry (2004, pp. 77 - 79) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดการชลประทาน พบว่า ทักษะคิดต่อการมีส่วนร่วมผ่านองค์กรผู้ใช้น้ำมีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดการชลประทาน

Khalkheili and Zamani (2008, p. 7) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดการชลประทาน, น. กรณีของ Doroodzan เขื่อนชลประทานเครือข่ายอิหร่าน พบว่า ทักษะคิดของเกษตรกรที่มีต่อการมีส่วนร่วม ในการบริหารจัดการชลประทาน ทักษะคิดต่อบุคลากรของรัฐผู้มีอำนาจ และ ทักษะคิดที่มีต่อบุคลากรศูนย์ส่งเสริมการเกษตร มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการชลประทาน

Bagherian et al. (2009, p. 532) ได้ศึกษา ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนใน โปรแกรมบริหารจัดการลุ่มน้ำ ในอิหร่าน พบว่า ทักษะคิดของประชาชนมีความสัมพันธ์ทางบวกต่อโปรแกรมการจัดการลุ่มน้ำ ประชาชนที่มีทักษะคิดที่ดีมีแนวโน้มที่จะมีส่วนร่วมในโปรแกรมการบริหารจัดการลุ่มน้ำ

Gholifar and Sharif (2010, p. 1065) ได้ศึกษา ผลกระทบของทุนทางสังคมที่มีแนวโน้มให้เกษตรกรมีส่วนร่วมในสมาคมผู้ใช้น้ำ จากวิเคราะห์การถดถอยที่เกี่ยวข้องกับแนวโน้ม ของเกษตรกรที่มีส่วนร่วมในสมาคมผู้ใช้น้ำ ความสัมพันธ์ระหว่างแนวโน้มของเกษตรกรที่จะมีส่วนร่วมในสมาคมผู้ใช้น้ำ พบว่า ทักษะคิดเกษตรกรต่อสมาคมผู้ใช้น้ำมีความสัมพันธ์ทางบวกกับแนวโน้มการมีส่วนร่วมที่ระดับนัยสำคัญ .01 โดยเกษตรกรมีความเชื่อมั่นว่าสมาคมผู้ใช้น้ำ มีความยุติธรรมในการกระจายน้ำ และสามารถทำให้เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้น

2.3.2.5 ปัจจัยด้านความตระหนักต่อคุณค่าทรัพยากรน้ำ

1) ความหมายของความตระหนัก

กนกวรรณ เรื่องรักเรียน (2551, น. 11) ความตระหนัก หมายถึง การที่บุคคลเกิดการเรียนรู้จากการศึกษาหรือจากประสบการณ์ โดยอาศัยการเก็บสะสมประสบการณ์ การที่บุคคลจะมีความตระหนักนั้นจะต้องมีความเข้าใจ และจะต้องแสดงออกมาในรูปแบบของการปฏิบัติหรือรูปแบบของพฤติกรรม

วีระชน ขาวผ่อง (2551, น. 42) กล่าวว่า ความตระหนัก หมายถึง สภาวะการณ์มีผลให้เกิดความรู้สึก การรับรู้มุ่งสู่สภาวะจิตแห่งตน คือ ทักษะคิด ความคิด ความเชื่อ ความสนใจ อันจะก่อให้เกิดความตระหนัก และจิตสำนึก

พงษ์ชัย เกลิมกลิ่น (2551, น. 50) กล่าวว่า ความตระหนัก หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงถึงความรับผิดชอบต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือเหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่งที่เป็น อารมณ์ความรู้สึกด้านทัศนคติ ค่านิยม ความชอบหรือไม่ชอบ ดีหรือไม่ดีที่ได้จากการประเมินสิ่งเร้า ต่าง ๆ ของบุคคลนั้น

เชวฤทธิ จงเกษกรณ์ (2552 , น. 87) กล่าวว่า ความตระหนัก หมายถึง ความรู้ความเข้าใจและประสบการณ์ต่อสิ่งหนึ่งใดที่เกิดขึ้นแล้วมีความรู้สึก มีความสำนึกและยอมรับถึงถึงสภาวะการณ์ที่เกิดขึ้น ซึ่งบุคคลจะแสดงถึงความรับผิดชอบต่อสิ่งที่เกิดขึ้นและพยายามที่จะคิดหาทางแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นนั้นไปในทางที่ทำให้เกิดผลดีกว่าเดิม

ศราพร ไกรยปักษ์ (2553, น. 43) ความตระหนัก คือ สภาวะการณ์มีผลให้เกิดความรู้สึก การรับรู้มุ่งสู่สภาวะจิตแห่งตนคือทัศนคติ ความคิด ความเชื่อ ความสนใจ อันจะก่อให้เกิดความตระหนัก และจิตสำนึก

วิมลพรรณ อาภาเวท และ ฉันทนา ปาปีดดา (2554, น. 23) ได้กล่าวว่า ความตระหนัก หมายถึง การแสดงความรู้สึกที่เกิดขึ้นภายในอันเนื่องจากบุคคลเคยมี ประสบการณ์ เคยรับรู้สถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น

เอกลักษณ์ ธนเจริญพิศาล (2554, น. 18) ความตระหนัก คือ การรับรู้แบบถูกคิดขึ้นมากะทันหันซึ่ง การถูกคิดนี้จะเป็นสิ่งที่คล้ายความรู้สึกกับจนบางครั้งไม่สามารถแยก แยกได้ว่าเป็นการตระหนักถึงหรือเป็นอารมณ์และความรู้สึกที่เกิดขึ้นแบบกะทันหัน ทั้งนี้การ ความตระหนักจะเกิดขึ้นได้นั้น ต้องอาศัยองค์ประกอบจากสิ่งแวดล้อมรอบตัว การกระทำในอดีตและสิ่ง ที่ส่งผลกระทบต่ออารมณ์และความรู้สึก โดยทั้งหมดเป็นองค์ประกอบเป็นผลของการกระทำ

สรุปว่า ความตระหนัก หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงถึงความรับผิดชอบ ต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือเหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่ง เป็นอารมณ์ความรู้สึกด้านทัศนคติ ค่านิยม ความชอบหรือไม่ชอบ ดีหรือไม่ดี โดยแสดงออกมาในรูปแบบของการปฏิบัติหรือรูปแบบของ พฤติกรรม ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้นำเอาแนวคิดนี้มาเป็นตัวแปรหนึ่งในงานวิจัยฉบับนี้ โดยใช้ชื่อตัวแปร ว่า “ความตระหนักในคุณค่าทรัพยากรน้ำ” หมายถึง ผู้ใช้น้ำมีพฤติกรรมความรู้สึกที่แสดงถึงความ ตระหนักในคุณค่าทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด ต้องใช้อย่างระมัดระวัง และควรร่วมกันอนุรักษ์ ทรัพยากรน้ำ รวมทั้งป่าต้นน้ำ

2) การวัดปัจจัยด้านความตระหนักต่อคุณค่าทรัพยากรน้ำ

เชวฤทธิ จงเกษกรณ์ (2552, น. 133) ได้สร้างเครื่องมือวัดความ ตระหนักของประชาชนในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ จำนวน 35 ข้อ ใช้มาตราวัด 5 ระดับ ตั้งแต่ เห็นด้วยอย่างยิ่ง ถึง ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

ในการวัดตัวแปรความตระหนักในคุณค่าทรัพยากรน้ำที่ก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ในการวิจัยนี้ ผู้วิจัยจะนำเครื่องมือของ เชาวฤทธิ์ จงเกษกรณ์ (2552, น. 133) ซึ่งมีลักษณะเป็นมาตรวัด 5 ระดับ ตั้งแต่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ถึง ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง มาปรับใช้

วิมลพรรณ อภาเวท และ ลันทนา ปาปีดดา (2554, น. 23) ได้สร้างเครื่องมือวัดความตระหนักต่อสถานะโลกร้อนของประชาชน จำนวน 1,200 คน มีข้อคำถาม 15 ข้อ ใช้มาตรวัด 5 ระดับ ตั้งแต่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ถึง ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

3) งานวิจัยที่เกี่ยวกับความตระหนัก

บุญชัย งามวิโรจน์ และคณะ (2551, น. 22) ได้ศึกษาการเสริมสร้างและพัฒนาระบบการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำและป่าต้นน้ำ, น. กรณีศึกษาพื้นที่ลุ่มน้ำมูล พบว่า ความตระหนักของสมาชิกชุมชน ซึ่งประกอบด้วย 1) จิตสำนึกรักท้องถิ่น 2) ภาคภูมิใจในท้องถิ่น 3) สำนึกความเป็นเจ้าของทรัพยากร 4) ตระหนักถึงปัญหาผลกระทบร่วมกัน 5) ต้องการให้ชุมชนมีสภาพแวดล้อมที่ดีมีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำและป่าต้นน้ำ

กรมทรัพยากรน้ำ (2551 , อ้างถึงใน บุญชัย งามวิโรจน์ และคณะ, 2552, น. 163) การเสริมสร้างและพัฒนาระบบการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำป่าต้นน้ำ ในพื้นที่ลุ่มน้ำลำตะคอง และลุ่มน้ำห้วยทับทัน พบว่า ความตระหนักของสมาชิกชุมชนเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วม

เชาวฤทธิ์ จงเกษกรณ์ (2552, น. 50) ได้ศึกษาการพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ : กรณีศึกษาชุมชนลุ่มน้ำสะแกกรังจังหวัดอุทัยธานี พบว่า ผลการศึกษาบริบทพื้นที่ หลักการกระบวนการ ปัจจัยการมีส่วนร่วมของชุมชนพบว่า ด้านปัจจัยการมีส่วนร่วมของชุมชนมีจุดเริ่มต้นจากความร่วมมือของผู้ที่ได้รับผลกระทบจากปัญหาโดยตรงมาร่วมกันหาแนวทางแก้ไขปัญหา โดยมองเห็นปัญหาร่วมกันแล้วสร้างความตระหนักร่วมกันนำไปสู่การร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมดำเนินการ และร่วมกันติดตาม ประเมินผล เพื่อแก้ปัญหา รูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการทำเงิน มุ่งเน้นการให้ความสำคัญกับการพัฒนาศักยภาพคน เน้นการมีส่วนร่วมให้ทุกคนมีความตระหนักในการเปลี่ยนชุมชนให้เสมือนบ้าน สร้างกระบวนการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นกับคนทุกวัย โดยการสร้างเครือข่าย การเรียนรู้เพื่อพัฒนาเยาวชนในระยะยาวอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

Faham. et al. (2008, p. 487) การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในชนบทในชาติ แผนปฏิบัติการเพื่อการจัดการอย่างยั่งยืนทรัพยากรดินและน้ำ ใน

ลุ่มน้ำฮาเบิ้ล – รูด อิหร่าน พบว่า ความตระหนักในเป้าหมายของแผน ความตระหนักของผลกระทบต่อการเสื่อมสภาพของทรัพยากรธรรมชาติ มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนชนบท

2.3.2.6 ปัจจัยด้านความพึงพอใจของผู้ใช้น้ำ

1) ความหมายของความพึงพอใจ

ความพึงพอใจ (Satisfaction) คือ ความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ความรู้สึกพอใจจะเกิดขึ้นเมื่อบุคคลนั้นได้รับในสิ่งที่ตนเองต้องการ หรือเป็นไปตามเป้าหมายที่ตนเองได้วางไว้ ซึ่งระดับความพึงพอใจของบุคคลจะแตกต่างกันขึ้นอยู่กับปัจจัยหรือองค์ประกอบที่แตกต่างกันแล้วแต่บุคคล สรุปว่า ความพึงพอใจคือ ความรู้สึกพอใจต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เมื่อความต้องการของมนุษย์ได้รับการตอบสนองทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจก็จะเกิดความพอใจ ชอบใจ เกิดเป็นทัศนคติด้านบวก ที่แสดงให้เห็นถึงสภาพความพึงพอใจในสิ่งนั้น และทัศนคติด้านลบที่แสดงให้เห็นถึงสภาพความไม่พึงพอใจ ความพึงพอใจเป็นองค์ประกอบด้านความรู้สึกของทัศนคติซึ่งไม่จำเป็นต้องแสดงหรืออธิบายเชิงเหตุผลเสมอไปก็ได้ ดังนั้น ความพึงพอใจจึงเป็นเพียงปฏิกิริยาด้านความรู้สึกต่อสิ่งเร้าหรือสิ่งกระตุ้นที่แสดงผลออกมาในลักษณะของผลลัพธ์สุดท้ายของขบวนการประเมินโดยบ่งบอกถึงทิศทางของผลประเมินว่าจะเป็นไปได้ในลักษณะทิศทางบวกหรือทิศทางลบหรือไม่มีปฏิกิริยา คือ เฉย ๆ ต่อสิ่งเร้าหรือสิ่งกระตุ้นนั้นก็ใด โดย วิเชียร วิทย์อุดม (2550, น. 76 - 77) กล่าวว่า ความพึงพอใจ หมายถึง ทัศนคติโดยทั่วไปของบุคคลที่มีต่องานของตนและความพึงพอใจในงานของพนักงานภายในองค์กรทุกระดับ จะมีผลต่อความมีประสิทธิภาพในการทำงาน และมีผลกระทบต่อพฤติกรรมการทำงาน เมื่อพนักงานมีความพอใจในงานจะเกิดความรู้สึกที่ดี ส่วน วัลลพ ล้อมตะคุ (2554, น. 44) กล่าวว่า ความพึงพอใจ หมายถึง ความรู้สึกโดยรวมของพนักงานที่มีต่อปัจจัยต่าง ๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับงานที่ทำอยู่เป็นความรู้สึกที่ได้รับการตอบสนองทั้งทางร่างกายและจิตใจสะท้อนให้เห็นถึงพฤติกรรมในการทำงานว่าพอใจ หรือไม่พอใจมีความสุขหรือไม่มีความสุข และ ปทุมพร โพธิ์กาศ (2554, น. 45) ความพึงพอใจ (Satisfaction) หมายถึง ระดับความรู้สึกในทางบวกของบุคคลต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง

นอกจากนี้ยังมีนักจิตวิทยา นักวิจัย และนักบริหารได้นิยามความพึงพอใจไว้ดังนี้

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ (2552, น. 18) ได้กล่าวไว้ว่า ความพึงพอใจของลูกค้านั้นเป็นระดับความรู้สึกของผู้รับบริการซึ่งประกอบด้วย ดังนี้

1. ความพอใจของความสะดวกที่ได้รับจากการบริการ
2. ความพอใจต่อการประสานงานผู้บริการ

3. ความพอใจต่อการต้อนรับและการเอาใจใส่ของผู้ให้บริการ
4. ความพอใจกับข้อมูลข่าวสารที่ได้รับ
5. ความพอใจต่อคุณภาพบริการ
6. ความพอใจต่อการใช้บริการ

Vroom (1964, p. 8) ได้กล่าวว่า ทักษะคิดและความพึงพอใจในสิ่งหนึ่งสามารถใช้แทนกันได้ เพราะทั้งสองคำนี้หมายถึง ผลที่ได้จากการที่บุคคลเข้าไปมีส่วนร่วมในสิ่งนั้น ทักษะคิดด้านบวกจะแสดงให้เห็นถึงสภาพความพึงพอใจในสิ่งนั้นและทักษะคิดด้านลบจะแสดงให้เห็นถึงสภาพความไม่พึงพอใจ

Wolman (1973, p. 348) ได้ให้ความหมายของความพึงพอใจ หมายถึง ความรู้สึก (Feeling) มีความสุขเมื่อได้รับผลสำเร็จตามความมุ่งหมายที่ต้องการหรือตามแรงจูงใจ

สรุป ความพึงพอใจ หมายถึง ความรู้สึกพอใจต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เมื่อความต้องการได้รับการตอบสนองทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ใช้ชื่อตัวแปรว่า “ความพึงพอใจของผู้ใช้น้ำ” หมายถึง ผู้ใช้น้ำมีความรู้สึกที่ดีต่อเจ้าหน้าที่ ที่ส่งเสริมการใช้น้ำ จัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำ การจัดการน้ำอย่างเป็นธรรม การกำหนดเวลาการใช้น้ำ คำแนะนำแก้ปัญหาการขัดแย้งเรื่องน้ำ และการจัดสรรน้ำที่เพียงพอต่อพื้นที่เพาะปลูก

2) การวัดปัจจัยความพึงพอใจของผู้ใช้น้ำ

ไพลิน นุชถาวร (2552, น. 10) ได้สร้างแบบวัดความพึงพอใจของผู้ใช้น้ำ จำนวน 380 คน ประกอบด้วยข้อคำถาม 5 ข้อ มีลักษณะเป็นมาตรวัดประมาณค่า 5 ระดับ ตั้งแต่พอใจมากที่สุด ถึง พอใจน้อยที่สุด มีค่าสัมประสิทธิ์ 0.8896

โสภิตา (2552, น. 70) ได้สร้างแบบวัดความพึงพอใจของผู้ใช้น้ำ จำนวน 176 คน ประกอบด้วย ข้อคำถาม 3 ข้อ เป็นคำถามปลายปิด 5 ระดับ พอใจเป็นอย่างยิ่ง ถึง พอใจน้อย

กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข (2541, น. 17) ได้สร้างเครื่องมือวัดความพึงพอใจของประชาชนทั่วไปต่อการนำเสนอข้อมูลข่าวสารของกรมควบคุม จำนวน 10,319 คน ประกอบด้วยข้อคำถาม 5 ข้อ มีลักษณะเป็นมาตรวัดประมาณค่า 5 ระดับ ตั้งแต่มากที่สุดถึง น้อยที่สุด มีค่าสัมประสิทธิ์ 0.8343

ในการวัดตัวแปรความพึงพอใจของผู้ใช้น้ำที่ก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ในการวิจัยนี้ ผู้วิจัยจะนำเครื่องมือของไพลิน นุชถาวร (2552, น. 10) ซึ่งมีลักษณะเป็นมาตรวัดประมาณค่า 5 ระดับ ตั้งแต่พอใจมากที่สุด ถึง พอใจน้อยที่สุด มาปรับใช้

3) งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

โสภิตา สุรินทะ (2553, น. 113) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำของประชาชน, น. กรณีศึกษาศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทราย อันเนื่องมาจากพระราชดำริ พบว่า ความพึงพอใจในการจัดการน้ำ ประกอบด้วยความพึงพอใจต่อเส้นทางของคลองส่งน้ำ ความพึงพอใจต่อปริมาณ ความพึงพอใจต่อการจัดการน้ำ และความพึงพอใจต่อการใช้ น้ำ มีอิทธิพลต่อระดับการมีส่วนร่วมของบุคคลในชุมชนแตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของไพลิน นุชถาวร (2552, น. 169) ในศึกษาการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน, น. กรณีศึกษา โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาโคมน้อย จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า ความพึงพอใจของผู้ใช้น้ำ มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำทุกชั้น

Khalkheili and Zamani (2008, p. 7) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดการชลประทาน, น. กรณีของ Doroodzan เขื่อนชลประทานเครือข่ายอิหร่าน พบว่า ความไม่พอใจต่อผู้ประกอบการ เป็นปัญหาและอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดการชลประทาน

Bagherian et al. (2009, p. 532) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในโปรแกรมบริหารจัดการลุ่มน้ำ ในอิหร่าน พบว่า ความพึงพอใจของโปรแกรม เป็น 1 ใน 5 ปัจจัย ที่ให้การทำนายที่ดีที่สุด สำหรับระดับของการมีส่วนร่วมในโปรแกรมการจัดการลุ่มน้ำ

Alam et al. (2012, p. 271) ได้ศึกษา ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการบริหารจัดการชลประทานแบบมีส่วนร่วม, น. การศึกษาเปรียบเทียบสองระบบชลประทานในพื้นที่ภาคเหนือของประเทศปากีสถาน พบว่า ความพึงพอใจของเกษตรกร มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการบริหารจัดการ โครงการชลประทาน

2.3.2.7 ปัจจัยด้านความเข้มแข็งของกลุ่มผู้ใช้น้ำ

1) ความหมายของความเข้มแข็งของชุมชน

วรวิทย์ อวิรุทธวรกุล และ ชีระพงษ์ มาลัยทอง (2550, น. 41 - 42) กล่าวว่า ความเข้มแข็งของชุมชน หมายถึง ชุมชนที่มีการรวมตัวกันเป็นปึกแผ่น มีศักยภาพในการพึ่งตนเองและการเรียนรู้ในระดับสูง มีองค์กรในชุมชน กลุ่มผู้นำการเปลี่ยนแปลง และภาคีเครือข่ายการพัฒนาที่เข้มแข็งของชุมชน รวมทั้งมีความสามัคคี เอื้ออาทร อยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข และสร้างไว้ซึ่งคุณค่าของประเพณี วัฒนธรรม และภูมิปัญญาที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชน ท้องถิ่นหรือเอกลักษณ์ความเป็นไทยได้อย่างต่อเนื่อง

วีณา นาเจริญสมบัติ และ เกื้อเมธา ฤกษ์พรพิพัฒน์ (2551, น. 29) ได้ให้ความหมาย องค์กรชุมชนที่มีพลัง คือ องค์กรที่มีความสามารถในการจัดกิจกรรมของตนเองได้ สามารถจัดสรรสิทธิการเข้าถึงและแบ่งปันทรัพยากรระหว่างสมาชิกใน ชุมชนอย่างเป็นธรรม สร้าง กฎเกณฑ์ ข้อตกลงในการใช้ประโยชน์ที่มีความสอดคล้องกับระบบนิเวศ เศรษฐกิจ สังคม ทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับส่วนรวม รวมทั้ง มีความสอดคล้องกับข้อกฎหมายต่าง ๆ ด้วย นอกจากนี้ ยังเป็นองค์กรที่มีอำนาจในการตัดสินใจ มีกลไกในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพ มีความเป็นเอกภาพ และสามารถจัดลำดับความสำคัญของงานได้ ที่สำคัญต้องเป็น องค์กรชุมชนที่ทำงานได้โดยไม่ยึดติดกับเงื่อนไขของทุนหรือ งบประมาณ หากแต่ความตั้งใจ ทำงานนั้น เกิดจากการเห็นคุณค่าของทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

บุญชัย งามวิโรจน์ และคณะ (2552, น. 39 - 42) ศักยภาพชุมชนเป็น เครื่องบ่งชี้ถึงขีดความสามารถสูงสุดที่ชุมชนจะตอบสนองต่อการแก้ไขปัญหาและการจัดการชุมชน บนพื้นฐานของทรัพยากรที่ชุมชนมีอยู่ ฉะนั้นในแต่ละชุมชนจึงมีศักยภาพที่แตกต่างกัน และความแตกต่างเหล่านี้ขึ้นอยู่กับปัจจัยสนับสนุนหลายประการดังนี้

1. ขีดความสามารถในการเรียนรู้ ในที่นี้หมายถึง ขีดความสามารถของบุคคลหรือกลุ่มองค์กรชุมชน หรือสมาชิกในสถาบันต่าง ๆ ในชุมชนที่จะเข้าถึงความรู้และสามารถจัดการความรู้ได้อย่างเป็นระบบ หมวดยุคและประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิตได้ตามครรลองของชุมชน โดยทั่วไปขีดความสามารถในการเรียนรู้ยังขึ้นอยู่กับพื้นฐานทางการศึกษา แหล่งความรู้ โดยรอบ ความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับผู้ถ่ายทอดความรู้ รวมถึงสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของบุคคล

2. ทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในชุมชน ในที่นี้หมายถึงทรัพยากรที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติและมนุษย์สามารถนำมาใช้ประโยชน์ตามความต้องการได้ เช่น ทรัพยากรดินและการใช้ที่ดิน ทรัพยากรน้ำ และแหล่งน้ำ ทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่า

3. สมาชิกในชุมชน หมายถึงบทบาทของสมาชิกในชุมชน ศักยภาพของความเป็นผู้นำในชุมชน ระบบการได้มาซึ่งผู้นำ ตลอดจนการมีส่วนร่วมของในชุมชน ต่อกระบวนการพัฒนาชุมชนในด้านต่าง ๆ อย่างแข็งขัน การแสดงบทบาทของสมาชิกในชุมชนจะมากหรือน้อยเพียงใดนั้น ยังขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ เช่น ประเด็นปัญหาที่กระทบต่อวิถีชีวิตของชุมชน ความรุนแรงของปัญหา ความเป็นเอกภาพของกลุ่มชาติพันธุ์ความซับซ้อนของโครงสร้างการผลิตในชุมชน หรือแม้กระทั่งจำนวนสมาชิกที่มีอยู่ในชุมชน เหล่านี้เป็นต้น

4. ระบบการบริหารจัดการชุมชน เป็นปัจจัยที่ควรพิจารณาอย่างละเอียดลึกซึ้งอย่างยิ่ง เนื่องจากแม้ว่าในแต่ละชุมชนจะมีทรัพยากรธรรมชาติหรือบทบาทการมีส่วน

ร่วมของสมาชิกในชุมชนมากนักน้อยเพียงใดก็ตามแต่หากจากระบบการบริหารจัดการที่ดี ก็ส่งผลกระทบต่อความไม่มีศักยภาพของชุมชนตามไปด้วย ระบบการบริหารจัดการเกี่ยวข้องกับองค์ประกอบอื่น ๆ เช่น การระดมสมาชิกในชุมชน การระดมทุน การกำหนดกฎเกณฑ์กติกาในการจัดการชุมชน การจัดตั้งกลุ่มตามวัตถุประสงค์เพื่อเพิ่มพลังอำนาจในการต่อรองกับกลุ่มภายนอก นอกจากนี้ยังสัมพันธ์กับการพัฒนาระบบการติดตามประเมินผลการดำเนินงาน หรือแม้กระทั่งหลักในการปกครองท้องถิ่นที่ดีตามหลักธรรมาภิบาล ฯลฯ ซึ่งล้วนแล้วแต่มีความสำคัญของการพัฒนาระบบการบริหารจัดการชุมชนทั้งสิ้น

มานิตตา ชาญไชย (2552, น. 11) กล่าวว่า ชุมชนเข้มแข็ง หมายถึง การที่คนในชุมชนรวมตัวกันเป็นองค์กรชุมชน โดยมีการเรียนรู้ การจัดการ และการแก้ไขปัญหา ร่วมกันของชุมชน การมีความรักความเอื้ออาทรกันของคนในชุมชน นำไปสู่การพัฒนาชุมชนทั้งในมิติด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคมวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมภายในชุมชน

สมบูรณ์ ธรรมลังกา (2556, น. 64) ได้สรุปว่า ชุมชนที่มีความเข้มแข็งดำเนินการโดยมีผู้นำเป็นผู้ประสานความคิดของสมาชิกและองค์กรต่าง ๆ ของชุมชนเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติ ชาญชัย แสงพุ่ม และคณะ (2554, น. 8) ชุมชนเข้มแข็ง หมายถึง ชุมชนที่สามารถบริหารจัดการกระบวนการและทรัพยากรภายในชุมชนได้เป็นอย่างดีเพื่อประโยชน์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ที่ดียิ่งขึ้นของคนในชุมชน มีการประสานและเชื่อมโยงการทำงาน ๆ ของชุมชนได้อย่างเป็นเอกภาพ รวมถึงให้ความสำคัญกับการพึ่งตน

สรวิทย์ ทิพรัตนเดช (2555, น. 49) กล่าวว่า ความเข้มแข็งของชุมชน หมายถึง การที่ประชาชนในชุมชนหนึ่ง ๆ มีความรัก ความสามัคคี ช่วยเหลือเกื้อกูลในทุกระดับ ใฝ่เรียนรู้และปรับตัวต่อสถานการณ์ที่เกิดขึ้นและรวมพลังความคิด และความร่วมมือกันสร้างสรรค์ชุมชนและสังคมให้เกิดความสงบสุข ร่วมเย็นอย่างทั่วหน้ากัน

สุมาลี สันติพลวุฒิ โสมสกาเว เพชรานนท์ และสมหมาย อุดมวิทิต (2556, น. 363) กล่าวว่า ชุมชนเข้มแข็ง หมายถึง การที่ชุมชนมีลักษณะและองค์ประกอบทางด้านทุนทางการเงิน ทุนที่สร้างขึ้น ทุนมนุษย์ ทุนทางสังคม และทุนธรรมชาติ รวมทั้งมีปัจจัยนำเข้าและหรือกระบวนการดำเนินการที่เกื้อหนุนให้ชุมชนสามารถพัฒนาไปได้อย่างต่อเนื่องเมื่อมีการเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยไม่สูญเสียลักษณะเฉพาะของชุมชน

สรุป ความเข้มแข็งของชุมชน หมายถึง การที่สมาชิกชุมชนรวมตัวกันเป็นปึกแผ่น สามารถบริหารจัดการทรัพยากรภายในชุมชนได้ มีศักยภาพในการพึ่งตนเอง พึ่งพาอาศัยร่วมมือในกิจกรรมต่าง ๆ ตระหนักว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน มีผู้นำในการประสาน

ความคิด องค์กรในชุมชน และภาคีเครือข่ายการพัฒนาที่ ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้นำเอาแนวคิดนี้มาเป็นตัวแปรหนึ่งในงานวิจัยฉบับนี้ โดยใช้ชื่อตัวแปรว่า “ความเข้มแข็งของกลุ่มผู้ใช้น้ำ” หมายถึง ผู้ใช้น้ำ มีความสามัคคีในการบริหารจัดการน้ำในระดับกลุ่มผู้ใช้น้ำ และระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รัฐบาล ทบพาทหน้าที่ และให้ความร่วมมือในกิจกรรมด้านการใช้น้ำและบำรุงรักษา สร้างกฎเกณฑ์ กติกา การมีส่วนร่วมในกิจกรรมด้านการใช้น้ำและการบำรุงรักษา จัดทำแผนการใช้น้ำและบำรุงรักษา อย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้น้ำ และผู้ใช้น้ำมีความรับผิดชอบต่อน้ำที่ได้รับมอบหมาย

2) การวัดปัจจัยด้านความเข้มแข็งของชุมชน

วรวิทย์ อวิรุทธ์วงศ์กุล และ ชีรพงษ์ มาลัยทอง (2550, น. 43) ได้พัฒนาคำชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน เพื่อเป็นเครื่องมือในการวัดความเข้มแข็งของชุมชน จำนวน 3 ด้าน ประกอบด้วย 1.ชุมชนพึ่งตนเองได้ 2.ชุมชนเกื้อกูลกัน 3. การมีส่วนร่วมของชุมชน โครงการปริญญาเอกพัฒนศึกษาศาสตร์

มานิตตา ซาญไชย (2552, น. 19) ได้กำหนดตัววัดความเข้มแข็งของชุมชน แบ่งออกเป็น 4 ด้าน ประกอบด้วย 1. ความสามารถในการพึ่งตนเองของชุมชน 2. ความมั่นคงปลอดภัยของชุมชน 3. การมีวิสัยทัศน์ของชุมชน และ 4. ความรักและหวงแหนชุมชน

ไพลิน นุชถาวร (2552, น. 10) ได้สร้างแบบวัดความเข้มแข็งของกลุ่มผู้ใช้น้ำ จำนวน 380 คน ประกอบด้วยข้อคำถาม 6 ข้อ มีลักษณะเป็นมาตรวัดประมาณค่า 5 ระดับ ตั้งแต่มากที่สุด ถึง น้อยที่สุด มีค่าสัมประสิทธิ์ 0.8034

สมบุญธรรม ธรรมลังกา (2556, น. 64) ได้กำหนดตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน จำนวน 6 ด้าน คือ ด้านสังคม ด้านการเมืองและการปกครอง ด้านองค์กรชุมชนด้านวัฒนธรรม ด้านการเรียนรู้ และด้านเศรษฐกิจ เพื่อเป็นเครื่องมือในการวัดความเข้มแข็งของชุมชน

ในการวัดตัวแปรความเข้มแข็งของกลุ่มที่ก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของผู้ใช้น้ำ ในการวิจัยนี้ ผู้วิจัยจะนำเครื่องมือของไพลิน นุชถาวร (2552, น. 10) ซึ่งมีลักษณะเป็นมาตรวัดประมาณค่า 5 ระดับ ตั้งแต่มากที่สุด ถึง น้อยที่สุด มาปรับใช้

3) งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

บุญชัย งามวิโรจน์ และคณะ (2551, น. 22) ได้ศึกษาการเสริมสร้างและพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำและป่าต้นน้ำ : กรณีศึกษาพื้นที่ลุ่มน้ำมูล พบว่า ความเข้มแข็งของชุมชน ทั้งในเรื่องเข้าร่วมทำกิจกรรมหมู่บ้าน ความสามัคคีระดับหมู่บ้าน/ครัวเรือน การแสดงความคิดเห็นเพื่อชุมชน มีการระดมความคิดเห็น

ปัญหา จัดกิจกรรมเรียนรู้ในชุมชน จัดทำแผนชุมชนที่สนองความต้องการของสมาชิก สมาชิก รับผิดชอบต่อหน้าที่ กรรมการหมู่บ้านขยันขันแข็งร่วมรักษากฎระเบียบกติการ่วมกัน และมีคน เยี่ยมชมศึกษาดูงาน มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำและป่า ต้นน้ำ

ฉันทนรี ศรีทอง (2552, น. 417) กล่าวว่า ตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน คือ การเปิดโอกาสให้ประชาชนในชุมชนได้ร่วมกันคิด ตัดสินใจ แก้ไขปัญหา บริหารจัดการกิจกรรม การพัฒนาด้วยพลังของชุมชนเองประเด็นหลักอยู่ที่ประชาชนในชุมชนต้องเข้ามามีส่วนร่วมใน กิจกรรมพัฒนาชุมชนในทุกขั้นตอน เพื่อทำกิจกรรมในการพัฒนาชุมชนให้ดีขึ้นจากสภาพเดิมที่ เป็นอยู่อย่างมีแผนบนพื้นฐานของภูมิปัญญาชาวบ้านและวัฒนธรรมชุมชน มีการถ่ายทอดวิธีคิด ขั้นตอนการปฏิบัติงานแก่เยาวชนรุ่นใหม่ เพื่อสืบทอดกิจกรรมของชุมชนต่อไปอย่างต่อเนื่อง

สำนักวิจัยพัฒนา และอุทกวิทยา (2552, น. 158 - 160) ได้ศึกษาการ เสริมสร้างและพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ พบว่า ความเข้มแข็งของชุมชนเป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการ ทรัพยากรน้ำ เพราะการที่ชุมชนจะมีส่วนร่วมสมาชิกชุมชนจะต้องมีความเชื่อมั่นในศักยภาพการ พัฒนาของตนเองและชุมชน โดยพร้อมที่จะจัดการกับปัญหาของตนและชุมชน มีการเรียนรู้ผ่าน กระบวนการของชุมชน

วิชาญ อมรากุล (2554, น. 99) ได้ศึกษา บุปปัจจัยและผลลัพธ์ของการ บริหารจัดการทรัพยากรน้ำเชิงบูรณาการ ในการลดข้อขัดแย้งของชุมชนในพื้นที่ ลุ่มน้ำแม่โขงส่วน ที่ 1 และยก พบว่า ความเข้มแข็งของชุมชน จะทำให้กระบวนการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ เชิงบูรณาการประสบความสำเร็จ

สมบูรณ์ ธรรมลังกา (2556, น. 58) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความเข้มแข็ง ของชุมชนในจังหวัดเชียงราย พบว่า มีปัจจัยที่มีผลต่อความเข้มแข็งของชุมชน มีจำนวน 4 ปัจจัยคือ กระบวนการเรียนรู้ ระบบเครือข่าย ระบบความสัมพันธ์ และภูมิปัญญาท้องถิ่น ค่านิยมวัฒนธรรม ประเพณี ที่เป็นเช่นนี้ อาจเป็นเพราะว่า ทั้ง 4 ปัจจัยนี้เป็นเหมือนตัวเชื่อมโยงการทำงานของกลุ่ม หรือองค์กรชุมชน ซึ่งต้องอาศัยการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ของแต่ละกลุ่มที่มีอยู่ในชุมชน โดยอาศัย ความร่วมมือของชุมชนที่มีพื้นฐานมาจากระบบความสัมพันธ์ของคนในชุมชน เพราะแต่ละกลุ่ม หรือองค์กรชุมชนจะต้องพึ่งพาอาศัยกัน ให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โดยสมาชิกทุกคนจะมีความรัก ความสามัคคีมีกิจกรรมด้านวัฒนธรรมประเพณี ความเชื่อและพิธีกรรมให้เกิดการดำเนิน กิจกรรมร่วมกัน

2.3.2.8 ปัจจัยด้านการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก

1) ความหมายการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก

การสนับสนุนทางสังคมเป็นปัจจัยทางจิตวิทยาที่มีความสำคัญต่อการแสดงพฤติกรรมของบุคคล

ขวัญดาว กล้ารัตน์ (2554, น. 92) การสนับสนุนทางสังคม หมายถึง การที่บุคคลได้รับความช่วยเหลือจากบุคคลหรือกลุ่มคนที่บุคคลนั้นมีปฏิสัมพันธ์ด้วย ซึ่งสิ่งทีบุคคลได้รับการช่วยเหลือได้แก่ ด้านอารมณ์และสังคม ด้านข้อมูลข่าวสาร และด้านวัตถุสิ่งของต่าง ๆ

นราธิป จำรัสศรี (2554, น. 10) การสนับสนุนจากองค์กรภายนอก หมายถึงความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของทั้งภาครัฐและเอกชน ได้แก่ ด้านเงินทุน ด้านวิชาการ ด้านวัสดุอุปกรณ์ การได้รับข้อมูลข่าวสาร ด้านการการพัฒนาองค์การ ได้แก่ การฝึกอบรม และการศึกษาดูงาน และด้านติดตามประเมินผล

จุเดือน พันธมนาวิน (2547, น. 119) การสนับสนุนทางสังคม หมายถึง ปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลสองคนในสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่ง โดยผู้ที่ให้การสนับสนุนทางสังคมจะให้การสนับสนุน 3 ด้าน คือ การสนับสนุนด้านอารมณ์ การสนับสนุนด้านข้อมูลข่าวสาร และการสนับสนุนด้านวัสดุอุปกรณ์

Barrera (1983 , อ้างถึงในขวัญดาว กล้ารัตน์, 2554, น. 92)

ให้ความหมายว่า การสนับสนุนทางสังคมเป็นความใกล้ชิด การช่วยเหลือ โดยให้สิ่งของ แรงงาน ให้คำแนะนำและข้อมูล

Pender (1987, p. 396 , อ้างถึงใน ขวัญดาว กล้ารัตน์, 2554, น. 92)

ให้ความหมายว่า การสนับสนุนทางสังคม หมายถึง ความรู้สึกเป็นเจ้าของ การได้รับการยอมรับ การเป็นที่รักและนับถือ รวมทั้งการมีคุณค่าเป็นที่ต้องการสำหรับบุคคลอื่น ๆ โดยได้รับจากกลุ่มบุคคลในระบบของสังคมนั้นเป็นผู้ให้การสนับสนุนด้านจิตใจ วัตถุ ข่าวสาร คำแนะนำซึ่งจะทำให้บุคคลนั้นสามารถดำรงอยู่ในสังคมได้อย่างเหมาะสม

จากความหมายข้างต้น สรุปได้ว่าการสนับสนุนทางสังคม หมายถึง การที่บุคคลได้รับความช่วยเหลือจากบุคคลหรือกลุ่มคนที่บุคคลนั้นมีปฏิสัมพันธ์ด้วย ซึ่งสิ่งทีบุคคลได้รับการช่วยเหลือ ได้แก่ ด้านความรู้ ด้านงบประมาณ ด้านอารมณ์และสังคม ทางด้านข้อมูลข่าวสาร และด้านวัตถุสิ่งของต่าง ๆ ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้นำเอาแนวคิดนี้มาเป็นตัวแปรหนึ่งในงานวิจัยฉบับนี้ โดยใช้ชื่อตัวแปรว่า “การสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก” หมายถึง ผู้ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการเสริมสร้างการมีส่วนร่วม การบำรุงรักษาและพัฒนา ระบบชลประทาน มีการสนับสนุนทางวิชาการโดยการให้ความรู้ และเปิดโอกาสให้เข้าไปมีส่วน

ร่วมในการกำหนดระเบียบข้อบังคับการใช้น้ำและบำรุงรักษาที่สอดคล้องกับพื้นที่ และตรวจสอบการปฏิบัติงานด้านส่งน้ำของเจ้าหน้าที่ชลทวน

2) การวัดปัจจัยด้านการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก

ไพลิน นุชถาวร (2552, น. 10) ได้สร้างแบบวัดการได้รับการสนับสนุนจากโครงการ จำนวน 380 คน ประกอบด้วยข้อคำถาม 6 ข้อ มีลักษณะเป็นมาตรวัดประมาณค่า 5 ระดับ ตั้งแต่มากที่สุด ถึง น้อยที่สุด มีค่าสัมประสิทธิ์ 0.8034

เสาวนิจ นิจอรรถชัย และ มาลี สันติอิศร์ศักดิ์ (2553, น. 67) ได้สร้างแบบวัดปัจจัยการสนับสนุนทางสังคม ประกอบด้วย ด้านการสนับสนุนจากครอบครัว ด้านการสนับสนุนจากชุมชน และด้านการสนับสนุนจากรัฐ/ เอกชน มีข้อคำถาม 35 ข้อ นำมาใช้กับผู้สูงอายุจำนวน 416 คน มีความเชื่อมั่นแบบสัมประสิทธิ์แอลฟา .82

ขวัญดาว กล้ารัตน์ (2554, น. 92) ได้สร้างแบบวัดปัจจัยด้านการสนับสนุนทางสังคม ประกอบด้วย ด้านอารมณ์ ด้านการสิ่งของบริการ และด้านข้อมูลข่าวสาร เป็นแบบวัดประเภทมาตราส่วนประมาณค่า มีข้อคำถาม 15 ข้อ ประกอบด้วย มาตรวัด 5 ระดับ จาก “มากที่สุด” ถึง “น้อยที่สุด” นำมาใช้กับผู้สูงอายุ จำนวน 400 คน มีค่าความเชื่อมั่นแบบสัมประสิทธิ์แอลฟา 0.913

ชฎิล สมรภูมิ (2554, น. 117) ได้สร้างแบบวัดปัจจัยการสนับสนุนทางสังคม ข้อคำถามทั้งเชิงลบและเชิงบวก จำนวน 9 ข้อ โดยมีลักษณะเป็นแบบมาตรประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) จากเห็นด้วยมากที่สุด ถึง เห็นด้วยน้อยที่สุด นำไปใช้กับกลุ่มนักเรียน จำนวน 1,008 คน มีความเชื่อมั่นแบบสัมประสิทธิ์แอลฟา 0.9105

โสฬวรรณ อินทสิทธิ์ (2554, น. 97) ได้สร้างแบบวัดปัจจัยการสนับสนุนทางสังคม ประกอบด้วย การสนับสนุนจากกลุ่มครอบครัว กลุ่มเพื่อน และกลุ่มในชุมชน มีข้อคำถามทั้งเชิงลบและเชิงบวก จำนวน 15 ข้อ เป็นประโยคประกอบด้วยมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จากมากที่สุด ถึง ไม่เคยเลย นำมาใช้กับกลุ่มวัยรุ่น จำนวน 360 คน

ในการวัดตัวแปรการได้รับการสนับสนุนจากโครงการ ที่ก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ในการวิจัยนี้ ผู้วิจัยจะนำเครื่องมือวัดของ ขวัญดาว กล้ารัตน์ (2554, น. 92) ซึ่งเป็นมาตรวัด 5 ระดับ จาก “มากที่สุด” ถึง “น้อยที่สุด” ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นสูงถึง 0.913 มาปรับใช้

3) งานวิจัยที่เกี่ยวกับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก

วีณา นำเจริญสมบัติ และ เกื้อเมธา ฤกษ์พรพิพัฒน์ (2551, น. 27 - 33) กล่าวว่า ปัจจัยความสำเร็จในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมโดยองค์กรชุมชน บทบาทขององค์กรที่เลี้ยง

บุญชัย งามวิโรจน์ และคณะ (2552) พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำและป่าต้นน้ำ คือ การได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานต่าง ๆ ซึ่งสอดคล้องกับ กรมทรัพยากรน้ำ (2551 , อ้างถึงใน บุญชัย งามวิโรจน์ และ คณะ, 2552, น. 163) การเสริมสร้างและพัฒนาระบบการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำป่าต้นน้ำ ในพื้นที่ลุ่มน้ำลำตะคลอง และลุ่มน้ำห้วยทับทัน พบว่า การได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก ซึ่งประกอบด้วย ได้รับการสนับสนุนเงินทุน ได้รับการสนับสนุนข้อมูลข่าวสาร พาไปศึกษาดูงานต่างท้องถิ่น เข้าร่วมกิจกรรมสาธิต/อบรม ได้รับการยอมรับจากหน่วยงานภาครัฐ และ ได้รับการยอมรับจากชุมชนอื่น ๆ เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วม

Asian Development Bank (2012, น. 5) กล่าวว่า การจัดการชลประทานแบบมีส่วนร่วมมากขึ้นทำให้เกิดผลประโยชน์ในทางได้ดีขึ้น หรือสร้างผลกระทบทางบวกมากขึ้นกว่าวิธีอื่น ๆ ภายใต้เงื่อนไขการได้รับการสนับสนุนในการสร้างองค์กรน้ำขึ้นมาใหม่ การทำความเข้าใจเงื่อนไขในบริบทที่แตกต่างกันและระบุคุณสมบัติที่สำคัญของความสำเร็จในการจัดการชลประทานแบบมีส่วนร่วมเป็นสิ่งสำคัญต่อความสำเร็จของการชลประทานและการระบายน้ำโครงการในอนาคต และปัจจัยที่มีอิทธิพลในการบริหารจัดการน้ำแบบมีส่วนร่วม คือ ระดับของการสนับสนุนจากภายนอกโครงการ

2.3.2.9 ปัจจัยด้านการรับรู้ข้อมูลข่าวสารการจัดการน้ำ

1) ความหมายด้านการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร

กฎหมายรัฐธรรมนูญมีบทบัญญัติที่คุ้มครองสิทธิได้รับทราบข้อมูลข่าวสารของประชาชนอยู่หลายมาตราด้วยกัน ซึ่งตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 56 และ 57 ได้มีบทบัญญัติไว้ดังนี้

มาตรา 56 “บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับทราบและเข้าถึงข้อมูลหรือข่าวสารสาธารณะในครอบครองของหน่วยงานราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น เว้นแต่การเปิดเผยข้อมูลหรือข่าวนั้นจะกระทบต่อความมั่นคงของรัฐ ความปลอดภัยของประชาชน หรือส่วนได้เสียอันพึงได้รับความคุ้มครองของบุคคลอื่น หรือเป็นข้อมูลส่วนบุคคล ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ”คุ้มครองของบุคคลอื่น หรือเป็นข้อมูลส่วนบุคคล ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ”

มาตรา 57 “บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับข้อมูล คำชี้แจง และเหตุผลจากหน่วยงานราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่นก่อนการอนุญาตหรือการดำเนินการ โครงการหรือกิจกรรมใดที่อาจมีผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม สุขภาพอนามัย คุณภาพชีวิต หรือส่วนได้เสียสำคัญอื่นใดที่เกี่ยวกับตนหรือชุมชนท้องถิ่น และมีสิทธิแสดงความคิดเห็นของตนต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อนำไปประกอบการพิจารณาในเรื่องดังกล่าว”

จากบทบัญญัติที่ปรากฏใน รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 รวมถึง พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 นั้น สามารถสรุปประเด็นเรื่องสิทธิได้รับทราบข้อมูลข่าวสารจากหน่วยงานภาครัฐของประชาชน รวมถึงบทบาทหน้าที่ของหน่วยงานภาครัฐในการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารทางราชการแก่ประชาชนได้ดังนี้

1. เพื่อให้ประชาชนมีโอกาสอย่างกว้างขวางในการได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการดำเนินการต่าง ๆ ของรัฐ เพื่อประชาชนจะสามารถแสดงความคิดเห็นและใช้สิทธิทางการเมืองได้ โดยถูกต้องกับความเป็นจริง รวมทั้งมีส่วนร่วมในกระบวนการบริหารและการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐอันจะเป็นการส่งเสริมให้มีรัฐบาลที่บริหารบ้านเมืองอย่างมีประสิทธิภาพ โปร่งใส เป็นไปเพื่อประโยชน์ของประชาชนมากยิ่งขึ้น

2. เพื่อกำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับข้อมูลข่าวสารของราชการที่หน่วยงานของรัฐไม่ต้องเปิดเผยหรืออาจไม่เปิดเผย เพื่อให้ชัดเจนต่อการปฏิบัติ โดยจำกัดเฉพาะข้อมูลข่าวสารที่หากเปิดเผยแล้วจะเกิดความเสียหายต่อประเทศชาติหรือต่อประโยชน์ที่สำคัญของเอกชน

3. เพื่อคุ้มครองการรุกรานสิทธิส่วนบุคคลในส่วนที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล ที่อยู่ในความครอบครองของหน่วยงานของรัฐ

พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 (2540, น. 1) ข้อมูลข่าวสาร หมายความว่า สิ่งสื่อความหมายให้ทราบถึงเรื่องราวหรือข้อเท็จจริงเรื่องหนึ่งเรื่องใด โดยใน ความหมายนี้เน้นที่การสื่อความหมายเป็นหลัก มิได้เน้นที่รูปร่างหรือรูปแบบของความเป็นข้อมูลข่าวสาร กล่าวคือ สิ่งที่จะ เป็นข้อมูลข่าวสารได้นั้น ไม่จำเป็นต้องอยู่ในรูปร่าง หรือ รูปแบบของกระดาษที่มีข้อความหรือเพิ่มเอกสาร แต่มีความหมาย รวมถึง สิ่งต่าง ๆ ที่อาจจะปรากฏให้เห็นเป็นข้อความ ตัวเลข สัญลักษณ์ เสียง แสง และ สิ่งอื่น ๆ ที่ทำให้มนุษย์สามารถ เข้าใจและรู้ความหมายได้ ไม่ว่าจะเป็นโดยสภาพของสิ่งนั่นเอง หรือโดยผ่านกรรมวิธีใด ๆ เช่น ประจุไฟฟ้า แม่เหล็ก ฟิล์ม ไมโครฟิล์ม รูปภาพ เทปบันทึกเสียง เทปบันทึกภาพ คอมพิวเตอร์ แผ่นบันทึกข้อมูล (Diskette) คอมพิวเตอร์ เป็นต้น

อธิวัฒน์ รัตนวงศ์แห (2551, น. 21) การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร หมายถึง กระบวนการที่เกิดขึ้นโดยตั้งใจหรือไม่ตั้งใจของบุคคลโดยได้รับความกระทบหรือสัมผัสและแปลความปัจจัยนำเข้าทางประสาทสัมผัสทั้ง 5 ได้แก่ ตา หู จมูกลิ้น และกายสัมผัส ทางใดทางหนึ่ง หรือหลายทางประกอบกัน แล้วผ่านมาทางสมองเพื่อจะตีความจากข้อมูลที่ได้รับอาจใช้ความรู้เดิมหรือประสบการณ์เดิมแปลความเข้าใจจากข้อมูลข่าวสารที่ได้มา

นิตยา สุภาภรณ์ (2552, น. 7) ให้ความหมายของการรับรู้ว่า หมายถึง กระบวนการที่บุคคลได้รับความรู้สึกและแปลความหมายหรือตีความจากสิ่งเร้าที่รับเข้ามาผ่านการวิเคราะห์โดยอาศัย ความรู้ผสมผสานกับประสบการณ์เดิมที่มีอยู่ออกมาเป็นความรู้ความเข้าใจ

ณัฐชนันท์ กิ่งมณี (2554, น. 16) การรับรู้คือ การที่มนุษย์แสดงออกโดยพฤติกรรมทางกาย ทั้งการพบเห็น การได้ยิน การได้กลิ่น การรับรสชาติ หรือการสัมผัส ด้วยประสาททั้งห้า หรือโดยพฤติกรรมทางใจ เช่น ความคิด ประสบการณ์ และทัศนคติ หรือสิ่งเร้ากับการตอบสนอง เมื่อประชากรได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารจากสื่อโฆษณาทางโทรทัศน์ มีผลทำให้เกิดพฤติกรรมแสดงออกทางกายหรือความรู้สึกอย่างใดอย่างหนึ่งออกมา

ณรงค์ มณีทอง (ม.ป.ป., น. 12 - 13) การรับรู้ (Perception) หมายถึง ขบวนการที่เกี่ยวกับการแปลการจัดการ และสังเคราะห์ สิ่งเร้าผ่านมาทางขบวนการสัมผัส การรับรู้จะต้องอาศัยประสบการณ์เดิมและความรู้พื้นฐานเดิมในการแปลสิ่งเร้าออกมา ทำให้รู้ความหมายและเข้าใจสิ่งเร้าต่าง ๆ เหล่านั้น นอกจากนี้การรับรู้ขึ้นอยู่กับปัจจัยอื่น ๆ ด้วย เช่น ความจำ ค่านิยม ทัศนคติและบุคลิกภาพเดิมของแต่ละคน

ใจชนก ภาคอด (ม.ป.ป., น. 26) การรับรู้ หมายถึง การสัมผัสจากการเห็น การได้ยิน การรู้สึกรู้กลิ่น การสัมผัสสิ่งเร้าต่าง ๆ ผ่านประสาทสัมผัสทั้ง 5 แล้วทำการแปลผลโดยอาศัยประสบการณ์เดิมแต่ละบุคคลเพื่อความหมายกับสิ่งเร้านั้น

สรุปว่า การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร หมายถึง กระบวนการที่เกิดขึ้นโดยตั้งใจหรือไม่ตั้งใจของบุคคลโดยได้รับการกระทบหรือสัมผัสและแปลความปัจจัยนำเข้าทางประสาทสัมผัสทั้ง 5 ได้แก่ ตา หู จมูกลิ้น และกายสัมผัส ทางใดทางหนึ่ง หรือหลายทางประกอบกัน แล้วทำการแปลผลโดยอาศัยประสบการณ์เดิมแต่ละบุคคลเพื่อสื่อความหมายกับสิ่งเร้านั้น

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้นำเอาแนวคิดนี้มาเป็นตัวแปรหนึ่งในงานวิจัยฉบับนี้ โดยใช้ชื่อตัวแปรว่า “การรับรู้ข้อมูลข่าวสารการจัดการน้ำ” หมายถึง ผู้ใช้น้ำได้รับข้อมูลข่าวสารการจัดการน้ำอย่างสม่ำเสมอ ผ่านช่องทางต่าง ๆ ทั้งโดยการเข้าร่วมประชุมสัมมนา การแจ้งข่าวจากหัวหน้ากลุ่ม เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง จดหมายข่าว แผ่นพับประชาสัมพันธ์ โทรทัศน์ วิทยุ และเว็บไซต์ โครงการพัฒนาลุ่มน้ำก่ำอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

2) การวัดปัจจัยการรับรู้ข้อมูลข่าวสารการจัดการน้ำ

ไพลิน นุชถาวร (2552, น. 10) ได้สร้างแบบวัดการสื่อสารและการประชาสัมพันธ์ จำนวน 380 คน ประกอบด้วยข้อคำถาม 5 ข้อ มีลักษณะเป็นมาตรวัดประมาณค่า 5 ระดับ ตั้งแต่มากที่สุด ถึง น้อยที่สุด มีค่าความเชื่อมั่น 0.7893

กรมควบคุมโรค (2554, น. 21) ได้สร้างแบบวัดการรับรู้ข่าวสารโรคต่าง ๆ 16 โรค กำหนดคำตอบเป็น Likert Scale มาตรวัด 5 ระดับ ตั้งแต่เป็นประจำ จนถึงไม่ได้เลย มีความเชื่อมั่นแบบสัมประสิทธิ์แอลฟา เท่ากับ 0.7084

ในการวัดตัวแปรการรับรู้ข่าวสารของกลุ่มผู้ใช้พื้นที่ก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ในการวิจัยนี้ ผู้วิจัยจะนำเครื่องมือวัดของไพลิน นุชถาวร (2552, น. 10) ซึ่งมีลักษณะเป็นมาตรวัดประมาณค่า 5 ระดับ ตั้งแต่มากที่สุด ถึง น้อยที่สุด มาปรับใช้

3) งานวิจัยเกี่ยวกับการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร

สรวิชญ์ ทิพรัตนเดช (2555, น. 204) ศึกษาการพัฒนาการมีส่วนร่วมและสร้างความเข้มแข็งขององค์กรผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการชลประทาน โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาแม่แฝก – แม่จัด อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ จากการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณเชิงชั้น สรุปได้ว่า การติดต่อเจ้าหน้าที่ที่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับการมีส่วนร่วมในการจัดการชลประทานขององค์กรผู้ใช้น้ำชลประทาน ส่วนสุธรรม จันทรา (2556, น. 72) ที่ศึกษาการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดการทรัพยากรน้ำจากโครงการชลประทานแม่ฟ้าหลวง กรณีศึกษาโครงการสถานีสูบน้ำด้วยไฟฟ้าบ้านกุดแซ่ จังหวัด พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีปัญหาการไม่ได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรน้ำ ซึ่งในการศึกษาการเสริมสร้างและพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำและป่าต้นน้ำ กรณีศึกษา กลุ่มน้ำปิงและกลุ่มน้ำชายฝั่งตะวันออก พบว่า การรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำและป่าต้นน้ำ เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำและป่าต้นน้ำ (บุญชัย งามวิโรจน์ และคณะ, 2552) และยังคงสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ไพลิน นุชถาวร (2552, น. 166) ที่พบว่า การสื่อสารและการประชาสัมพันธ์ เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำทุกขั้นตอน ซึ่ง กิตติชัย รัตนะ (2550, น. 366) ได้ศึกษา การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการลุ่มน้ำห้วยแม่ท้อ จังหวัดตาก พบว่า การรับรู้ข้อมูลข่าวสารเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการลุ่มน้ำและโอกาสการเข้ามามีส่วนร่วม การได้ข้อมูลที่ชัดเจนถูกต้อง ความไว้วางใจของประชาชนต่อบุคคลที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนวิธีการชักจูงให้เข้าร่วม การได้รับข้อมูลข่าวสารถึงผลจากการทำ หรือไม่ได้ทำกิจกรรมที่น่าเสนอเป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อประสิทธิผล

การมีส่วนร่วม (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2546, น. 2 - 19)

Faham. et.al. (2008, p. 487) ได้สรุปการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในชนบทในชาติ แผนปฏิบัติการเพื่อการจัดการอย่างยั่งยืนทรัพยากรดินและน้ำ ในลุ่มน้ำฮาเบิ้ล – รูด อิหร่าน พบว่า การติดต่อกับผู้เชี่ยวชาญด้านเทคนิคและการเยี่ยมชมโครงการตัวอย่างมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนชนบท

2.4 การพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของผู้ใช้น้ำ

การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของผู้ใช้น้ำประกอบด้วย 5 ด้าน 1) การมีส่วนร่วมในการสำรวจปัญหาและสาเหตุของปัญหา 2) การมีส่วนร่วมในการวางแผนและการตัดสินใจ 3) การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน 4) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และ 5) การมีส่วนร่วมในการประเมินผลและสรุปผล โดยมีนักวิชาการหลายคนได้เสนอแนวคิดและให้ความหมายในแต่ละด้าน ดังนี้

2.4.1 การมีส่วนร่วมในการคิดค้นปัญหาและสาเหตุของปัญหา

2.4.1.1 ความหมายการมีส่วนร่วมในการคิดค้นปัญหาและสาเหตุของปัญหา

ศุภนิษฐ์ มัลลิกะมาลย์ (2545, น. 75) กล่าวว่า เมื่อประชาชนร่วมรับรู้แล้วก็จะมีส่วนร่วมในการคิดค้นหาปัญหา สาเหตุของปัญหา ความจำเป็น และความต้องการ ที่ต้องการมีโครงการหรือกิจกรรมนั้น พร้อมร่วมแสดงความคิดเห็น เพื่อให้หน่วยงานเจ้าของโครงการหรือกิจกรรมหน่วยงาน หรือผู้มีอำนาจตัดสินใจจะนำความคิดเห็นไปใช้ประกอบการพิจารณา

บำเพ็ญ เขียวหวาน (2551, น. 3 - 30) กล่าวว่า การค้นหาปัญหาสาเหตุและความต้องการของชุมชน เพื่อทราบปัญหาและความต้องการที่แท้จริงเป็นเรื่องเกี่ยวกับการวินิจฉัยชุมชนมีขั้นตอนหลักที่ต่อเนื่องกัน ซึ่งการศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชน ถ้าหากปัญหาและความต้องการมีหลายอย่างในขณะเดียวกันจะต้องเรียงลำดับความสำคัญของปัญหาและความต้องการ ซึ่งจะต้องสำรวจและจัดลำดับความสำคัญของปัญหาและความต้องการต่าง ๆ ตามความต้องการประชาชน และการการวินิจฉัยสาเหตุของปัญหาและความต้องการของชุมชน การค้นหาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาต้องอาศัยข้อมูลต่าง ๆ เป็นพื้นฐาน

ณัฐนรี ศรีทอง (2552, น. 193 - 96) ได้กล่าวถึง กระบวนการมีส่วนร่วมตามขั้นตอนการพัฒนา ซึ่งเป็นขั้นตอนที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา และสาเหตุของปัญหาภายในชุมชนตลอดจนมีส่วนร่วมในการกำหนดความต้องการของชุมชน และมีส่วนร่วมในการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการ

จินตวิรี เกษมสุข (2554, น. 3) กล่าวว่า การกำหนดปัญหา สาเหตุของปัญหา ตลอดจนแนวทางแก้ไขเป็นขั้นตอนแรกของการมีส่วนร่วม การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาเป็นส่วนแรกที่สำคัญที่สุด เพราะถ้าชาวบ้านยังไม่สามารถเข้าใจปัญหาและค้นหาสาเหตุของปัญหาด้วยตนเองได้ กิจกรรมต่าง ๆ ที่ตามมาก็ไร้ประโยชน์ เพราะจะขาดความเข้าใจและมองไม่เห็นความสำคัญของกิจกรรมนั้น แต่อาจมองปัญหาไม่ได้เด่นชัด เจ้าหน้าที่หรือนักพัฒนาจึงเสมือนกระจกเงาผู้คอยสะท้อนภาพให้ชุมชนมองเห็นและวิเคราะห์ปัญหาได้

สรวิษฐ์ ทิพรัตนเดช (2555, น. 75) กล่าวว่า การศึกษาปัญหาเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญในการที่จะให้บุคคลลงมือแก้ปัญหาหรือพัฒนาเรื่องใด ๆ จำเป็นต้องเริ่มการให้ชุมชนเห็นปัญหา หรือความจำเป็นด้วยตนเองเป็นอันดับแรก ถ้าชุมชนยังไม่รู้สึกว่าเป็นปัญหา เขาก็จะไม่มีวาทะหรือวิธีอื่นที่จะเปลี่ยนแปลงการปฏิบัติไปจากเดิม

จากที่มีผู้ให้ความหมายการคิดค้นปัญหาและสาเหตุของปัญหา ดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัย ได้นำความหมายแนวคิดการมีส่วนร่วมของ จุฬารัตน์ ชมพันธุ์ (2555, น. 126) สรวิษฐ์ ทิพรัตนเดช (2555, น. 42), เรื่องวิทย์ เกษสุวรรณ (2554, น. 205), กรมชลประทาน (2552, น. 13), ณัฐนรี ศรีทอง (2552, น. 191), ถวิล บุรีกุล (2552, น. 11-12), บุญชัย งามวิโรจน์ (2552, น. 36), บวรศักดิ์ อูวรรณโน (2552, น. 18) ม วันชัย วัฒนศัพท์ (2551, น. 5), จินตนา สุขจานนท์ (2549, น. 48), สำนักวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม (2549, น. 18), สมาคมนานาชาติเพื่อการมีส่วนร่วมของประชาชน (The International Association of Public Participation (2557) และ Creighton (1991, p. 10) มาผนวกรวมจึงสรุปความหมาย การมีส่วนร่วมในการคิดค้นปัญหาและสาเหตุของปัญหา หมายถึง ผู้ใช้น้ำมีส่วนร่วมในการคิดค้นปัญหาและสาเหตุของปัญหาการบริหารจัดการน้ำด้วยตนเองเพื่อให้เกิดความเข้าใจและมองเห็นความสำคัญและมีความกระตือรือร้นในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ

2.4.2 การมีส่วนร่วมในการวางแผนและตัดสินใจ

2.4.2.1 ความหมายของการวางแผน

บรรยงค์ โตจินดา (2548, น. 178) กล่าวว่า การวินิจฉัยสั่งการหรือการตัดสินใจ หมายถึง ผู้บริหารหรือผู้บังคับบัญชาพิจารณาตัดสินใจและสั่งการในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง การวินิจฉัยสั่งการหรือการตัดสินใจเป็นเรื่องที่มีความสำคัญมาก เพราะการวินิจฉัยสั่งการจะเป็นทางเลือกทางการดำเนินการที่ดีที่สุดในบรรดาทางเลือกหลายทาง

จิตรภรณ์ ไยศิลป์ (2550, น. 10) การวางแผน มีความสำคัญโดยจะเป็นตัวกำหนดทิศทางการทำงานขององค์กรทำให้มีความชัดเจนในการปฏิบัติงานที่จะมุ่งไปยังเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้อย่างเป็นระบบ

วันชัย มีชาติ (2550, น. 150) กล่าวว่า การวางแผนเป็นกระบวนการทางการบริหารที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดวัตถุประสงค์ขององค์กร และการดำเนินการเพื่อให้บรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้

วิเชียร วิทยาอุดม (2550, น. 32) การวางแผน หมายถึง การตัดสินใจดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งในบรรลุวัตถุประสงค์ในอนาคต โดยวิธีการที่ดีที่สุด ประหยัดและมีประสิทธิภาพ ด้วยการใช้ข้อมูล สถิติ ข้อเท็จ หลักฐานต่าง ๆ เพื่อนำมาใช้ในการพยากรณ์ล่วงหน้าว่าจะทำอะไร เมื่อไร อย่างไร ใครเป็นผู้กระทำ

วรพจน์ บุษราคัม (2551, น. 109) การวางแผน หมายถึง กระบวนการจัดการที่มีความเกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้อง การตัดสินใจล่วงหน้าในการกำหนดเพื่อการบรรลุวัตถุประสงค์หรือเป้าหมาย และแนวทางในการปฏิบัติในอนาคต

สมคิด บางโม (2555, น. 79) กล่าวว่า การวางแผน คือ การกำหนดเป้าหมายและแนวทางปฏิบัติไว้ล่วงหน้า โดยการศึกษาข้อมูลต่าง ๆ และเลือกแนวปฏิบัติที่จะเกิดประโยชน์สูงสุดต่อองค์กร โดยการวางแผนมีลักษณะที่สำคัญ คือ เป็นเรื่องสมมติฐานในอนาคต โดยอาศัยข้อมูลปัจจุบัน กำหนดเป้าหมายและวิธีการไปสู่เป้าหมาย เป็นเรื่องเกี่ยวกับการกระทำกิจกรรม และเป็นเรื่องของการตัดสินใจของผู้บริหาร

ชนงกรณ์ กุณทลบุตร (2556 น. 44 - 45) กล่าวว่า การตัดสินใจทางการจัดการ หมายถึง การมีผู้มีหน้าที่รับผิดชอบในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง การทำการเลือกทางเลือกใดเลือกหนึ่งจากหลายทางเลือกเพื่อให้แผนการบรรลุวัตถุประสงค์

เนตรพัฒนา ยาวีราช (2556, น. 89) กล่าวว่า การวางแผน คือ กระบวนการกำหนดวิธีการในการดำเนินการให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการได้อย่างไร ด้วยวิธีการใดเมื่อไร วัตถุประสงค์ของการวางแผน ช่วยให้ทราบทิศทางการทำงานโดยการกำหนดแผนการไว้ล่วงหน้าโดยลดความเสี่ยงในการดำเนินการที่ปราศจากแผน

2.4.2.2 ความหมายของการตัดสินใจ

ณัฐพันธุ์ เขจรนันท์ (2551, น. 151) กล่าวว่า การตัดสินใจ หมายถึง กระบวนการของการใช้ความคิดและการกระทำในการศึกษาและวิเคราะห์กับปัญหาหรือโอกาสที่เกิดขึ้น การตัดสินใจเป็นกระบวนการสำคัญในการเลือกทางเลือกที่เหมาะสม

วรพจน์ บุษราคัม (2551, น. 109) กล่าวว่า การตัดสินใจ หมายถึง กระบวนการที่ผู้บริหารตัดสินใจในการแก้ปัญหาขององค์กร หรือการกำหนดแนวทางการปฏิบัติ ซึ่งตั้งอยู่บนพื้นฐานของข้อมูลข่าวสารที่ได้รับจากโครงสร้างองค์กร พฤติกรรมของบุคคลและกลุ่ม

สมคิด บางโม (2555, น. 175) กล่าวว่า การตัดสินใจ หมายถึง การตัดสินใจเลือกทางปฏิบัติซึ่งมีหลายทางเป็นแนวปฏิบัติไปสู่เป้าหมายที่วางไว้ การตัดสินใจนี้อาจเป็นการตัดสินใจที่จะกระทำการสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือหลายสิ่งหลายอย่าง เพื่อความสำเร็จตรงตามที่ตั้งเป้าหมายไว้ในทางปฏิบัติการตัดสินใจมักเกี่ยวกับปัญหาที่ยุ่ยากสลับซับซ้อนและมีวิธีแก้ปัญหาให้วินิจฉัยมากกว่าหนึ่งทางเสมอ ดังนั้นจึงเป็นหน้าที่ของผู้วินิจฉัยปัญหาว่าจะเลือกสั่งการปฏิบัติโดยวิธีใดจึงจะบรรลุเป้าหมายอย่างดีที่สุดและบังเกิดผลประโยชน์สูงสุดแก่องค์กรนั้น

2.4.2.3 การมีส่วนร่วมในการวางแผน

ณัฐนรี ศรีทอง (2552, น. 193 - 196) ได้กล่าวถึง การมีส่วนร่วมในขั้นตอนการวางแผนการพัฒนา เป็นขั้นตอนที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและวัตถุประสงค์ของโครงการ กำหนดวิธีการและแนวทางการดำเนินงานตลอดจนกำหนดทรัพยากร และแหล่งที่ทรัพยากรที่จะใช้

ถวิลวดี บุรีกุล (2552, น. 18 - 19) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมในระดับการวางแผนร่วมกัน เป็นเรื่องการมีส่วนร่วมที่มีขอบเขตกว้างมากขึ้น มีความรับผิดชอบร่วมกันในการวางแผนเตรียมโครงการและผลที่จะเกิดขึ้นจากการดำเนินโครงการ เหมาะสมที่จะใช้สำหรับการพิจารณาประเด็นที่มีความยุ่งยากซับซ้อนและมีข้อโต้แย้งมาก

จุฑารัตน์ ชมพันธุ์ (2555, น. 126) กล่าวว่า การสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมในการวางแผนกระบวนการ (Process Planning) ขั้นตอนการวางแผนจะเกี่ยวข้องกับการกำหนดกิจกรรม และเทคนิคการมีส่วนร่วม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการ วิเคราะห์ ค้นหา เทคนิคการมีส่วนร่วมที่เหมาะสมที่สุดในการประยุกต์ใช้ในการแต่ละขั้นของกระบวนการ มีส่วนร่วมเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง และการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่าง กิจกรรมการมีส่วนร่วมกับขั้นตอนการตัดสินใจ รวมถึงการกำหนดผู้มีส่วนได้เสีย หรือผู้ได้รับผลกระทบจากการตัดสินใจนั้น ๆ สถานที่ในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ

2.4.2.4 การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ

จินตวิรี เกษณสุข (2554, น. 3) กล่าวว่า การร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) เป็นเป้าหมายสูงสุดของการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งประชาชนจะมีบทบาทในการตัดสินใจได้เพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับองค์ประกอบของคณะกรรมการที่เป็นผู้แทนประชาชนในพื้นที่

จุฑารัตน์ ชมพันธุ์ (2555, น. 126) กล่าวว่า ระดับการร่วมตัดสินใจร่วมติดตามตรวจสอบและประเมินผล (Delegated Power) เป็นระดับที่ประชาชนมีสิทธิในการแลกเปลี่ยนกับผู้ที่มีอำนาจตัดสินใจ และสามารถเข้าร่วมตรวจสอบและติดตาม ผลการดำเนินการกิจกรรมหรือโครงการนั้น ๆ ว่าบรรลุวัตถุประสงค์ และเป้าหมายที่ตั้งไว้หรือไม่ การมีส่วนร่วมของ

ประชาชนในระดับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินนโยบายและโครงการพัฒนาต่าง ๆ โดยเฉพาะการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้อย่างมาก เนื่องจากประชาชนจะทำหน้าที่เฝ้าระวัง ติดตาม ตรวจสอบ และเตือนภัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งกิจกรรม หรือโครงการที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพ ประชาชน สังคม และคุณภาพสิ่งแวดล้อม โดยรูปแบบของการติดตามตรวจสอบ และประเมินผลอาจอยู่ในรูปของการจัดตั้งคณะกรรมการกลางที่ประกอบด้วยผู้มีส่วนได้เสียที่ครอบคลุมทุกภาคส่วน

จากที่มีผู้ให้ความหมายการวางแผนและการตัดสินใจ ดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยได้นำความหมายแนวคิดการมีส่วนร่วมของ จูพาร์ตัน ชมพันธ์ุ (2555, น. 126) สรวิตย์ ทิพรัตนเดช (2555, น. 42), เรืองวิทย์ เกษสุวรรณ (2554, น. 205), กรมชลประทาน (2552, น. 13), ญัฐนรี ศรีทอง (2552, น. 191), ถวิล บุรีกุล (2552, น. 11-12), บุญชัย งามวิโรจน์ (2552, น. 36), บวรศักดิ์ อุวรรณโน (2552, น. 18) ม วันชัย วัฒนศัพท์ (2551, น. 5), จินตนา สุจจานนท์ (2549, น. 48), สำนักวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม (2549, น. 18), สมาคมนานาชาติเพื่อการมีส่วนร่วมของประชาชน (The International Association of Public Participation (2557) และ Creighton (1991, p. 10) มาผนวกรวมจึงสรุปความหมาย การมีส่วนร่วมในการวางแผนและตัดสินใจ หมายถึง การมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลและความคิดเห็น สร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของในทรัพยากร การปกป้องคุ้มครอง คุณแลักรักษาสิทธิประโยชน์ของตนเองเพื่อกำหนดทิศทางการทำงานขององค์กร โดยวิธีการที่ดีที่สุด ประหยัดและมีประสิทธิภาพ ด้วยการใช้ข้อมูล สถิติ ข้อเท็จจริง หลักฐานต่าง ๆ ทำให้มีความชัดเจนในการปฏิบัติงานที่จะมุ่งไปยังเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้อย่างเป็นระบบ

2.4.3 การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน

2.4.3.1 ความหมายการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน

ไพลิน นุชถาวร (2552, น. 13) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการ หมายถึง การที่ผู้ใช้น้ำมีส่วนร่วมในการสมทบแรงงานในการขุดลอกคลองส่งน้ำ คูส่งน้ำ หรือทางระบายน้ำ การสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ในการขุดลอกคู – คลองส่งน้ำ การประสานงานกับคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ เพื่อร่วมบริหารจัดการน้ำและบำรุงรักษาระบบชลประทานในระดับแปลงนา และคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำได้เคยมอบหมายให้รับผิดชอบการดำเนินงานเพื่อพัฒนากิจกรรมของกลุ่มผู้ใช้น้ำ พร้อมทั้งมีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์ให้เพื่อนเกษตรกรได้เห็นคุณค่าของน้ำชลประทาน และการดำเนินกิจกรรมด้านการบริหารจัดการน้ำและบำรุงรักษาระบบชลประทาน

ญัฐนรี ศรีทอง (2552, น. 193 – 196) ได้กล่าวถึง การมีส่วนร่วมในขั้นตอนการดำเนินงานในการพัฒนา เป็นขั้นตอนที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการสร้างประโยชน์ โดยการ

สนับสนุนทรัพยากร วัสดุอุปกรณ์ และแรงงาน หรือเข้าบริหารงาน ประสานงาน และการดำเนินงานขอความช่วยเหลือจากภายนอก

ถวิลวดี บุรีกุล (2552, น. 18 - 19) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมในระดับการร่วมปฏิบัติ เป็นระดับที่ผู้รับผิดชอบนโยบายหรือโครงการกับประชาชน ร่วมกันดำเนินการตามนโยบายหรือโครงการ เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้

จุฬารัตน์ ชมพันธุ์ (2555, น. 126) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมในระดับร่วมดำเนินการ (Partnership) ผู้มีอำนาจตัดสินใจ ผู้ดำเนินนโยบาย/โครงการ และประชาชนร่วมกันจัดทำหรือดำเนินการตามนโยบายหรือโครงการนั้น ๆ เป็นการปฏิบัติตามนโยบาย หรือดำเนินโครงการร่วมกันเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ เป้าหมายที่วางไว้

จากที่มีผู้ให้ความหมายการตัดสินใจ ดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัย ได้นำความหมายแนวคิดการมีส่วนร่วมของ จุฬารัตน์ ชมพันธุ์ (2555, น. 126) สรวินท์ ทิพรัดนเดช (2555, น. 42), เรื่องวิทย์ เกษสุวรรณ (2554, น. 205), กรมชลประทาน (2552, น. 13), ณัฐนรี ศรีทอง (2552, น. 191), ถวิล บุรีกุล (2552, น. 11-12), บุญชัย งามวิโรจน์ (2552, น. 36), บวรศักดิ์ อูวรรณ โน (2552, น. 18)ม วันชัย วัฒนศัพท์ (2551, น. 5), จินตนา สุขจานนท์ (2549, น. 48), สำนักวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม (2549, น. 18), สมาคมนานาชาติเพื่อการมีส่วนร่วมของประชาชน (The International Association of Public Participation (2557) และ Creighton (1991, p. 10) มาผนวกรวมจึงสรุปความหมาย การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน หมายถึง ขั้นตอนที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการสร้างประโยชน์ โดยการสนับสนุนทรัพยากร วัสดุอุปกรณ์ และแรงงาน หรือเข้าบริหารงาน ประสานงาน และการดำเนินงานขอความช่วยเหลือ เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้

2.4.4 การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์

2.4.4.1 ความหมายของผลประโยชน์

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 (2545, น. 799) ให้ความหมายของคำว่า “ประโยชน์สาธารณะ” หมายถึง สิ่งที่เป็นผลดีหรือเป็นคุณสำหรับประชาชนทั่วไป

สมยศ เชื้อไทย (2540, น. 33) ประโยชน์สาธารณะ คือ ความต้องการของคนส่วนใหญ่ในสังคมมิใช่เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้ดำเนินการเอง หรืออาจกล่าวได้ว่า ประโยชน์สาธารณะเป็นความต้องการของบุคคล แต่ละคนที่ตรงกันและมีจำนวนมากจนเป็นคนหมู่มากหรือเป็นคนส่วนใหญ่ของสังคม จนความต้องการนั้นถูกยกระดับให้เป็นประโยชน์สาธารณะ และเป็นการดำเนินการ โดยรัฐ นอกจากนี้ ประโยชน์ที่สาธารณะย่อมสำหรับเหนือกว่าประโยชน์ของปัจเจกบุคคล และมีลักษณะดังนี้

1. ประโยชน์สาธารณะเป็นเรื่องของ ความต้องการ (Need)
2. ประโยชน์สาธารณะต้องตอบสนองต่อความจำเป็นส่วนรวมของประชาชน
3. ประโยชน์สาธารณะเป็นสิ่งสัมพัทธ์ คือ ผันแปรเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาไปกับปัจจัยแวดล้อมไม่ว่าจะเป็นด้านเนื้อหาหรือภารกิจของรัฐ เวลาหรือยุคสมัย สถานที่ และผู้มีหน้าที่ ดำเนินการเพื่อสาธารณะประโยชน์

พระธรรมนูญ (2543, น. 599) ได้กล่าวอธิบายเกี่ยวกับ อรรถหรือประโยชน์หรืออรรถประโยชน์ ดังนี้

1. อรรถประโยชน์ตน คือ การบรรลุจุดหมายแห่งชีวิตตน ได้รับประโยชน์ 3 คือ ทิฐุธรรมมิกัตถะ สัมปรายิกัตถะและปรมัตถะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับตนเองเป็นผลที่เกิดขึ้นกับตนโดยเฉพาะ เป็นการพึ่งตนเองได้ในทุกระดับ เพื่อไม่ต้องเป็นภาระผู้อื่นหรือถ่วงหมุ่คณะ และเพื่อความเป็นผู้พร้อมที่จะช่วยเหลือผู้อื่น บำเพ็ญกิจต่าง ๆ อย่างได้ผลดีคุณธรรมที่เป็นแก่นนำเพื่อการประโยชน์ตนนี้ คือ ปัญญา และบำเพ็ญไตรสิกขาในแง่ของการพัฒนาตนเองให้ดีบริบูรณ์

2. ประัตถะประโยชน์ผู้อื่น หรือประโยชน์ท่าน คือ การช่วยเหลือเกื้อกูลสนับสนุนผู้อื่นให้ผลประโยชน์หรือเข้าถึงจุดหมายแห่งชีวิต คือ ทิฐุธรรมมิกัตถะ สัมปรายิกัตถะและปรมัตถะ ประโยชน์ประคับประคองให้เขาสามารถพึ่งตนเองได้เช่นเดียวกับตน จึงนับเป็นการทำประโยชน์แก่ผู้อื่น ผลเกิดขึ้นกับคนอื่นนอกจากตัวเราการทำประโยชน์แก่ผู้อื่น ผลเกิดขึ้นกับคนอื่นนอกจากตัวเรา

3. อุภยัตถะประโยชน์ทั้งสองฝ่าย คือ ประโยชน์ร่วมกันของตนเองและผู้อื่น กล่าวคือ ทิฐุธรรมมิกัตถะ สัมปรายิกัตถะ และปรมัตถะ ได้เกิดขึ้นในสังคมโดยรวมโดยเฉพาะสภาพแวดล้อมและความเป็นอยู่ที่เอื้ออำนวยแก่การปฏิบัติเพื่อบรรลุ อรรถ และ การบำเพ็ญบำเพ็ญปรัตถะของทุก ๆ คน คุณธรรมที่เป็นแก่นนำให้บรรลุจุดหมายนี้ คือ วินัยและสามัคคี หลักธรรมคำสอนที่จะนำมาปฏิบัติคือ สาราณียธรรม 6 และอธิทานิยธรรม 7

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 (2546, น. 665) ให้ความหมายของคำว่า “ประโยชน์” หมายถึง สิ่งที่มีผลใช้ได้ดีสมที่คิดมุ่งหมายไว้ ผลที่ได้ตามต้องการเป็นสิ่งที่เป็ผลดีหรือเป็นที่คุณ

2.4.4.2 การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์

สำนักวิเคราะห์สิ่งแวดล้อม (2549, น. 18) สมาคมนานาชาติเพื่อการมีส่วนร่วมของประชาชน (the international Association of Public Participation (2557) และ Creighton

(1991, p. 10) หมายความว่า จึ่งสรุปความหมาย การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ หมายถึง การได้รับสิ่งที่เป็นผลดีหรือเป็นคุณจากการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำที่สามารถตอบสนองต่อความจำเป็นและความต้องการของผู้ใช้น้ำในการเพิ่มผลผลิตและรายได้ รวมทั้งลดปัญหาการขาดแคลนน้ำในการอุปโภคบริโภคบริโภค และการเกษตร

ถวิลวดี บุรีกุล และคณะ (2551, น. 50) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมในการจัดสรรผลประโยชน์เป็นการมีส่วนร่วมในการจัดสรรประโยชน์ หรือผลของกิจกรรมหรือผลของการตัดสินใจที่เกิดขึ้น

ไพลิน นุชถาวร (2552, น. 11) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์ คือ การที่ผู้ใช้น้ำมีส่วนร่วมในโครงการ / กิจกรรม เกี่ยวกับการพัฒนาด้านการบริหารจัดการน้ำชลประทาน และบำรุงรักษาระบบชลประทานในเขตพื้นที่ของตนเอง ซึ่งเมื่อแผนพัฒนาได้ดำเนินการแล้ว ผู้ใช้น้ำจะได้รับประโยชน์จากการจัดการน้ำชลประทาน ปัญหาและความต้องการได้รับการแก้ไข โดยคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำมีการจัดสรรแบ่งปันน้ำให้แก่สมาชิกได้ตรงตามความต้องการ ทำให้ผู้ใช้น้ำมีผลผลิตและรายได้เพิ่มมากขึ้น ส่งผลสะท้อนถึงคุณภาพชีวิตและครอบครัวดีขึ้น

ณัฐนรี ศรีทอง (2552, น. 193 – 196) ได้กล่าวถึง การมีส่วนร่วมในขั้นการรับผลประโยชน์จากการพัฒนา เป็นขั้นตอนที่ประชาชนเข้าร่วมประเมินว่า การพัฒนาที่ได้กระทำไปแล้วนั้นสำเร็จตามวัตถุประสงค์เพียงใด ซึ่งในการประเมินอาจปรากฏอยู่ในรูปของการประเมินย่อย

จากที่มีผู้ให้ความหมายในการรับผลประโยชน์ ดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัย ได้นำความหมายแนวคิดการมีส่วนร่วมของ จุฬารัตน์ ชมพันธ์ (2555, น. 126) สรวินท์ ทิพรัดนเดช (2555, น. 42) เรื่องวิทย์ เกษสุวรรณ (2554, น. 205) กรมชลประทาน (2552, น. 13) ไพลิน นุชถาวร (2552, น. 11) ณัฐนรี ศรีทอง (2552, น. 191) ถวิล บุรีกุล (2552, น. 11 - 12) บุญชัย งามวิโรจน์ (2552, น. 36) บวรศักดิ์ อูวรรณโน (2552, น. 18) วันชัย วัฒนศัพท์ (2551, น. 5) จินตนา สุจจานนท์ (2549, น. 48)

2.4.5 การมีส่วนร่วมในการประเมินผลและสรุปผล

2.4.5.1 ความหมายการมีส่วนร่วมในการประเมินผลและสรุปผล

สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ (2553, น. 20 - 21) ให้ความหมายว่า การประเมินหมายถึง กระบวนการใช้ดุลยพินิจ (Judgment) และหรือค่านิยมและข้อจำกัดต่าง ๆ ในการพิจารณาตัดสินคุณค่าของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง โดยการเปรียบเทียบผลที่วัดไ้กับเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ซึ่ง คำว่า “การประเมิน” ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546, น.

664) ได้บัญญัติว่า หมายถึง การประมาณค่าหรือราคาเท่าที่ควรจะเป็นจริง การประเมินผล หมายถึง การพิจารณาและวัดค่าของกิจการใด ๆ ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ เช่น ประเมินผลการสัมมนา ประเมินผลการปฏิบัติงานในรอบปีของบริษัท เป็นต้น ส่วน พิชิต ฤทธิ์จรูญ (2555, น. 12) การประเมินโครงการ หมายถึงกระบวนการเชิงระบบเพื่อการตรวจสอบ หรือชี้บ่งถึงประสิทธิภาพและประสิทธิผลของโครงการซึ่งจะช่วยให้ได้ข้อมูลสารสนเทศที่เป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจเกี่ยวกับการบริหารจัดการ ปรับปรุงและพัฒนาโครงการ

ดุสิต วิพรรณ (2554, น. 12) การประเมิน หมายถึง กระบวนการระบุหรือกำหนด หรือจัดหาสารสนเทศซึ่งเป็นที่มุ่งประเมิน และการนำเสนอสารสนเทศที่มีการบรรยายอย่างลุ่มลึกรอบด้าน มีความสัมพันธ์สอดคล้องกับสิ่งที่คาดหวัง สิ่งที่เกิดขึ้น และมาตรฐาน และเป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจในคุณค่าของการดำเนินงานการจัดการศึกษาของสถาบันการศึกษาอย่างเหมาะสมเกิดประโยชน์สูงสุดกับบุคลากรและสถาบันการศึกษาโดยรวม ในด้านบริบท ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ ด้านผลลัพธ์ และด้านผลกระทบ

เพียงแข ภูผายาง (2554, น. 26) การประเมิน หมายถึง กระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลอย่างเป็นระบบ ทั้งเป็นกระบวนการตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างสิ่งที่เกิดขึ้นกับสิ่งที่เป็จริง เพื่อนำไปสู่การตัดสินใจเกี่ยวกับคุณค่าและเพื่อให้ได้สารสนเทศ สำหรับผู้บริหาร หรือผู้มีอำนาจในการตัดสินใจคุณค่าการจัดการศึกษา และเพื่อประโยชน์ในการตัดสินใจทางเลือกที่ดีที่สุด เพื่อการปรับปรุงเพื่อเพิ่มคุณภาพ และประสิทธิภาพของงานได้ดียิ่งขึ้น

สรวิชัย ทิพรัดนเดช (2555, น. 76) กล่าวว่า ขั้นตอนประเมินผลและสรุปผล คือ เมื่อการปฏิบัติงานสิ้นสุดลงแล้วจะต้องมีการประเมินผลรวม และสรุปผลการดำเนินงานตามแผนที่ได้กำหนดไว้ โดยพิจารณาจากวัตถุประสงค์ของโครงการตั้งไว้ ว่าการปฏิบัติงานจะนั้นบรรลุผลตามวัตถุประสงค์หรือไม่เพียงใดสภาพเดิมก่อนปฏิบัติงานเป็นไปอย่างไร ได้ทำอะไรไปบ้าง ได้ผลอย่างไร

2.4.5.2 การมีส่วนร่วมในการประเมินผลและสรุปผล

ฉัฐนรี ศรีทอง (2552, น. 193 – 196) ได้กล่าวถึง การมีส่วนร่วมในขั้นการประเมินผลการพัฒนา เป็นขั้นตอนที่ประชาชนเข้าร่วมประเมินว่า การพัฒนาที่ได้กระทำไปแล้วนั้นสำเร็จตามวัตถุประสงค์เพียงใด ซึ่งในการประเมินอาจปรากฏในรูปของการประเมินย่อย เป็นการประเมินผลการหน้าเป็นระยะ ๆ หรือกระทำในรูปของการประเมินผลรวม ซึ่งเป็นการประเมินผลสรุปรวบยอด

ถวิลวดี บุรีกุล (2552, น. 18 - 19) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมในระดับการร่วมคิดตามตรวจสอบและประเมินผล อาจอยู่ในรูปแบบของการจัดตั้งคณะกรรมการตรวจสอบหรือประเมินผล การประเมินผลมีความสำคัญมาก เพราะจะมีผลต่อการพิจารณาจัดสรรประโยชน์ การยุติหรือคงไว้ ตลอดจนปรับปรุงนโยบายหรือโครงการ

จากที่มีผู้ให้ความหมายการตัดสินใจ ดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัย ได้นำความหมายแนวคิดการมีส่วนร่วมของ จูฟาร์ตัน ชมพันธ์ (2555, น. 126) สรวิตย์ ทิพรัดนเดช (2555, น. 42) เรื่องวิทย์ เกษสุวรรณ (2554, น. 205) กรมชลประทาน (2552, น. 13) ญัฐนรี ศรีทอง (2552, น. 191) ถวิล บุรีกุล (2552, น. 11-12) บุญชัย งามวิโรจน์ (2552, น. 36) บวรศักดิ์ อูวรรณโน (2552, น. 18) วันชัย วัฒนศัพท์ (2551, น. 5) จินตนา สุจางนันท (2549, น. 48) สำนักวิเคราะห์สิ่งแวดล้อม (2549, น. 18) นรินทร์ชัย พัฒนพงศา (2547, น. 3-4) สมาคมนานาชาติเพื่อการมีส่วนร่วมของประชาชน (the international Association of Public Participation (2557) และ Creighton. (1991, p. 10) มาผนวกรวมจึงสรุปความหมาย การมีส่วนร่วมในการประเมินผลและสรุปผล หมายถึง กระบวนการในการวิเคราะห์ตรวจสอบความก้าวหน้าและผลสำเร็จในระดับต่าง ๆ หรือชี้บ่งถึงประสิทธิภาพและประสิทธิผลของโครงการซึ่งจะช่วยให้ได้ข้อมูลสารสนเทศที่เป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจเกี่ยวกับการบริหารจัดการ ปรับปรุงและพัฒนาโครงการ

2.4.6 การวัดระดับการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของผู้ใช้น้ำโครงการพัฒนาลุ่มน้ำก้ำอ้นเนื่องมาจากพระราชดำริ

ครั้งนี้ผู้วิจัยได้ประยุกต์มาตรวัดของสุธรรม จันทรา (2555, น. 29) ในการวัดระดับการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของผู้ใช้น้ำ โครงการพัฒนาลุ่มน้ำก้ำอ้นเนื่องมาจากพระราชดำริ หมายถึง การเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของผู้ใช้น้ำ โครงการพัฒนาลุ่มน้ำก้ำอ้นเนื่องมาจากพระราชดำริ ตั้งแต่การเข้ามามีส่วนร่วมทุกครั้ง บ่อยครั้ง บางครั้ง นาน ๆ ครั้ง และไม่เคยเลย โดยพิจารณาจากความถี่ในขั้นตอนต่าง ๆ ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการสำรวจปัญหาและสาเหตุของปัญหา การมีส่วนร่วมในการวางแผนและการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการประเมินผลและสรุปผล ได้กำหนดเกณฑ์ประเมินน้ำหนักคะแนนการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของผู้ใช้น้ำ โครงการพัฒนาลุ่มน้ำก้ำอ้นเนื่องมาจากพระราชดำริ มีองค์ประกอบ 5 ด้าน จำนวน 31 ข้อ ประกอบด้วย คือ 1) ด้านการมีส่วนร่วมในการสำรวจปัญหาและสาเหตุของปัญหา จำนวน 6 ข้อ 2) ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผนและตัดสินใจ จำนวน 6 ข้อ 3) ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน จำนวน 7 ข้อ 4) ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ จำนวน 6 ข้อ และ

5) ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผลและสรุปผล จำนวน 6 ข้อ โดยมีรายละเอียดขององค์ประกอบแต่ละด้านดังนี้

2.4.6.1 การวัดปัจจัยด้านการสำรวจปัญหาและสาเหตุของปัญหา

- 1) ผู้ใช้น้ำเคยติดตาม สังเกตผลกระทบ หรือปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นภายในกลุ่ม ที่เป็นผลมาจากการใช้น้ำและบำรุงรักษาของสมาชิก และปัญหาด้านอื่น ๆ
- 2) ผู้ใช้น้ำให้ความร่วมมือและให้ข้อมูลในการสำรวจพื้นที่เพาะปลูก ความต้องการใช้น้ำ และสภาพปัญหาของสมาชิกทุกคนภายในกลุ่มก่อนฤดูการส่งน้ำ
- 3) ผู้ใช้น้ำร่วมกันในการสำรวจ และตรวจสอบคุณภาพน้ำชลประทาน
- 4) ผู้ใช้น้ำสามารถวิเคราะห์ปัญหาของกลุ่มด้านการใช้น้ำ การจัดสรรน้ำ และการบำรุงรักษาระบบชลประทาน
- 5) ผู้ใช้น้ำเข้าร่วมประชุมกลุ่มในการวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการของผู้ใช้น้ำด้านการใช้น้ำและบำรุงรักษา
- 6) ผู้ใช้น้ำเข้าร่วมประชุมในการเสนอปัญหาและความต้องการของผู้ใช้น้ำด้านการใช้น้ำ การสรรน้ำ และการบำรุงรักษา

2.4.6.2 การวัดปัจจัยด้านการวางแผนและตัดสินใจ

- 1) ผู้ใช้น้ำได้มีส่วนร่วมในการเสนอประเด็นปัญหา เช่น การจัดสรรน้ำไม่ตรงเวลา คลองส่งน้ำตื้นเขิน เพื่อนำไปใช้เป็นแนวทางในการวางแผนจัดสรรน้ำและบำรุงรักษาในระดับแปลงนา
- 2) ผู้ใช้น้ำมีส่วนร่วมประชุมแสดงความคิดเห็น เสนอแนะ และร่วมตัดสินใจในการวางแผนการใช้น้ำ การจัดสรรน้ำ และบำรุงรักษา ตลอดจนวิธีแก้ปัญหาความต้องการการใช้น้ำของกลุ่มผู้ใช้น้ำ
- 3) ผู้ใช้น้ำเคยออกเสียงลงคะแนน หรือลงมติในการตัดสินใจเกี่ยวกับการวางแผนในกิจกรรมต่าง ๆ ของกลุ่มผู้ใช้น้ำ
- 4) ผู้ใช้น้ำมีส่วนร่วมในการกำหนดบททวนแผน ระเบียบ กระบวนการจัดสรรน้ำ และบำรุงรักษา และข้อตกลงการจัดสรรน้ำประจำฤดูกาลร่วมกับเจ้าหน้าที่ชลประทานที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้น้ำ เช่น การจัดทำตารางรับ – ส่ง น้ำ การกำหนดวันทำความสะอาดคูคลอง การบำรุงรักษาระบบชลประทานในแปลงนา
- 5) ผู้ใช้น้ำมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลเกี่ยวกับการทำการเกษตรแก่เจ้าหน้าที่ชลประทาน

6) ผู้ใช้น้ำมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในบริหารจัดการทรัพยากรน้ำร่วมกับเจ้าหน้าที่ชลประทานและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

2.4.6.3 การวัดปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมในดำเนินงาน

1) ผู้ใช้น้ำมีส่วนร่วมในการจัดสรรน้ำชลประทาน เช่น การออกแรงในการเปิด – ปิดน้ำในแต่ละคู – คลองส่งน้ำตามรอบเวร

2) ผู้ใช้น้ำมีส่วนร่วมในการดูแลบำรุงรักษาและตรวจสอบสภาพคูส่งน้ำ/คลองส่งน้ำทั้งฤดูกาล เช่น สนับสนุนอุปกรณ์ในการขุดลอกคู – คลองส่งน้ำ ร่วมออกแรงในการขุดลอกคลอง คูส่งน้ำ หรือทางระบายน้ำ

3) ผู้ใช้น้ำมีส่วนร่วมในการออกเงินค่าธรรมเนียมการใช้น้ำชลประทานตามระเบียบข้อบังคับการใช้น้ำชลประทานเพื่อสนับสนุนกิจกรรมการจัดสรรน้ำและบำรุงรักษา

4) ผู้ใช้น้ำมีส่วนร่วมในการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำและการฟื้นฟูศักยภาพกลุ่ม

5) ผู้ใช้น้ำมีส่วนร่วมในการเก็บข้อมูลทางการเกษตรร่วมกับเจ้าหน้าที่ชลประทาน

6) ผู้ใช้น้ำมีส่วนร่วมในการเข้ารับการอบรมสัมมนาเกี่ยวกับการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ

7) ผู้ใช้น้ำมีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์ให้ผู้ใช้น้ำเห็นคุณค่าของทรัพยากรน้ำ

2.4.6.4 การวัดปัจจัยด้านการรับผลประโยชน์

1) ผู้ใช้น้ำได้รับประโยชน์จากน้ำชลประทานเพื่อทำการเกษตร เลี้ยงสัตว์ และประมง

2) ผู้ใช้น้ำได้รับประโยชน์จากน้ำชลประทานเพื่อการอุปโภคบริโภค

3) ผู้ใช้น้ำได้รับประโยชน์จากการจัดสรรน้ำที่มีประสิทธิภาพ ประสิทธิผลสามารถแก้ไขปัญหาและความต้องการการขาดแคลนน้ำ

4) โครงการพัฒนากลุ่มน้ำก้ำอันเนื่องมาจากพระราชดำริทำให้มีการจัดสรรที่ดินให้เกิดประโยชน์มากขึ้น

6) โครงการพัฒนากลุ่มน้ำก้ำอันเนื่องมาจากพระราชดำริทำให้ผู้ใช้น้ำได้ใช้ประโยชน์เป็นเส้นทางคมนาคมเพื่อการเกษตร

7) โครงการพัฒนากลุ่มน้ำก้ำอันเนื่องมาจากพระราชดำริทำให้มีผลผลิตและรายได้จากการเกษตรเพิ่มขึ้น

2.4.6.5 การวัดปัจจัยด้านการประเมินผลและสรุปผล

- 1) ผู้ใช้น้ำมีส่วนร่วมในการสำรวจข้อมูล เก็บข้อมูล ความต้องการใช้น้ำของสมาชิก การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ
- 2) ผู้ใช้น้ำมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ข้อมูลความต้องการน้ำของสมาชิก และข้อมูลในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ
- 3) ผู้ใช้น้ำมีส่วนร่วมในการเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหาการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ในระหว่างการส่งน้ำ และภายหลังการส่งน้ำ
- 4) ผู้ใช้น้ำมีส่วนร่วมประเมินผลและเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหากลุ่มผู้ใช้น้ำให้แก่ผู้นำกลุ่ม หรือคณะกรรมการกลุ่ม เจ้าหน้าที่ชลประทาน เจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
- 5) ผู้ใช้น้ำได้ติดตามตรวจสอบการทำงานด้านการส่งน้ำ และบำรุงรักษาพัฒนาของเจ้าหน้าที่ชลประทาน และคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ
- 6) ผู้ใช้น้ำมีส่วนร่วมในการสรุปผลการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ

2.5 บริบทโครงการพัฒนากลุ่มน้ำก่ำอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

กลุ่มน้ำก่ำหรือในตำนานอุรังคินิทานเรียกว่า ลำน้ำกรรม เป็นลำน้ำขนาดเล็กมีต้นกำเนิดมาจากเทือกเขาภูพานหนองหานในเขตอำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร แล้วไหลไปทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ผ่านอำเภอเมือง อำเภอโคกศรีสุพรรณ จังหวัดสกลนคร ผ่านอำเภอนาแก จังหวัดนครพนมไปบรรจบลงสู่แม่น้ำโขงที่ตำบลน้ำก่ำ อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม รวมความยาวของลำน้ำประมาณประมาณ 123 กิโลเมตร กลุ่มน้ำก่ำมีลำน้ำสาขาที่สำคัญ ได้แก่ ลำน้ำพุงอยู่บนเทือกเขาภูพานและลำน้ำบัง จุดเริ่มต้นของน้ำก่ำอยู่บ้านท่าวัด อำเภอเมือง จังหวัดสกลนครในอดีตพื้นที่บริเวณสองฝั่งของลำน้ำก่ำส่วนใหญ่เป็นที่นา มีหมู่บ้านตั้งกระจายอยู่บริเวณตามเนินตลอดลำน้ำ มีหนองบึงธรรมชาติจำนวนมาก ช่วงปลายลำน้ำก่ำตอนล่างมีสภาพพื้นที่ราบลุ่มต่ำ ทำให้น้ำท่วมถึงเป็นประจำในฤดูฝนจะเกิดปัญหาอุทกภัย ประชาชนที่อาศัยอยู่บริเวณสองฝั่งลำน้ำก่ำ ได้รับความเดือดร้อนจากน้ำท่วมพื้นที่เพาะปลูกในฤดูฝน ส่วนในฤดูแล้งในลำน้ำจะมีปริมาณน้ำน้อยการนำน้ำขึ้นมาใช้ทำได้ยาก ทำให้ขาดแคลนน้ำทั้งเพื่อการเกษตร และอุปโภคบริโภคของประชาชน ลำน้ำก่ำมีพื้นที่รับน้ำฝนประมาณ 3,440 ตารางกิโลเมตร มีปริมาณน้ำท่าเฉลี่ยต่อปี ประมาณ 1,400 ล้านลูกบาศก์เมตร

ต่อมาในปี พ.ศ. 2535 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำริให้ก่อสร้างโครงการพัฒนากลุ่มน้ำก่ำ เพื่อแก้ปัญหาคความเดือนร้อนของราษฎรที่อาศัยอยู่บริเวณสองฝั่งลำน้ำในเรื่องน้ำ

ท่วมพื้นที่เพาะปลูกและช่วยให้มีน้ำใช้ในการเกษตร การอุปโภคบริโภคในฤดูแล้งให้กรมชลประทานพิจารณาวางโครงการและก่อสร้างโครงการพัฒนาลุ่มน้ำท่า จังหวัดสกลนคร - นครพนม และทรงวางโครงการด้วยพระองค์เอง เพื่อช่วยแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของราษฎรที่อาศัยอยู่บริเวณสองฝั่งลำน้ำท่า ภาพร่างเค้าโครงพระราชทาน ลักษณะคล้ายตัวยึกยือ หัว คือ หนองหาร ลำตัว คือ ลำน้ำท่า เส้นที่ขวางลำตัวคือประตูระบายน้ำเป็นระยะ เส้นที่จีจิดออกจากลำตัว คือ ระบบส่งน้ำ

ตัวยึกยือ : ภาพร่างเค้าโครงพระราชทาน
แสดงพระราชดำริในการพัฒนาลุ่มน้ำท่า

ภาพที่ 2.1 ตัวยึกยือ : ภาพร่างเค้าโครงพระราชทาน. ปรับปรุงจาก โครงการพัฒนาลุ่มน้ำท่า
อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดสกลนคร-นครพนม, โดย กรมชลประทาน, 2557,

กรมชลประทานได้สนองพระราชดำริ โดยว่าจ้างกลุ่มบริษัทที่ปรึกษาให้ทำการศึกษาความเหมาะสม ศึกษาผลกระทบสิ่งแวดล้อมเบื้องต้น และออกแบบรายละเอียด โครงการพัฒนาลุ่มน้ำท่า เมื่อเดือนเมษายน 2537 โดยยึดแนวทางพัฒนาโครงการตามแนวพระราชดำริ ลักษณะงานก่อสร้างของโครงการพัฒนาลุ่มน้ำท่าอันเนื่องมาจากพระราชดำรินี้มี 3 งาน คือ งานก่อสร้างประตูระบายน้ำเพื่อเก็บกักน้ำยกระดับน้ำให้สูงขึ้นและบรรเทาอุทกภัย จำนวน 7 แห่ง งานก่อสร้างระบบส่งน้ำจำนวน 16 แห่ง งานก่อสร้างพัฒนาหนองบึงขนาดใหญ่ จำนวน 15 แห่ง เพื่อเป็นแก้มลิงเก็บกักน้ำ และพัฒนาแหล่งน้ำขนาดเล็กอีก 116 แห่ง รวมพื้นที่ที่ได้รับประโยชน์จากโครงการพัฒนาลุ่มน้ำท่า

ตอนบนทั้งสิ้น 165,000 ไร่ โดยมีวัตถุประสงค์และเป้าหมายของโครงการ คือ เพื่อช่วยเหลือราษฎร ให้มีน้ำไว้ใช้ทำการเกษตรและอุปโภค-บริโภค ในช่วงฤดูแล้ง ซึ่งราษฎรต้องประสบปัญหาขาดแคลนน้ำเป็นประจำทุกปี เพื่อบรรเทาปัญหาหาน้ำท่วมพื้นที่เพาะปลูกบริเวณสองฝั่งลำน้ำก้ำในช่วงฤดูฝนให้เกิดความเสียหายน้อยที่สุด เพื่อพัฒนาการเกษตรกรรม จัดการเกษตรแบบผสมผสาน ระดมการสนับสนุนการพัฒนาจากหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งของรัฐและเอกชน รวมทั้งการให้ราษฎรในโครงการได้มีบทบาทและมีส่วนร่วมด้วย และเพื่อพัฒนาสังคม คุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อม และต่อมาได้เริ่มดำเนินการก่อสร้างโครงการพัฒนากลุ่มน้ำก้ำอันเนื่องมาจากพระราชดำริจนถึงปัจจุบันได้แล้วเสร็จและสามารถใช้ประโยชน์จากโครงการพัฒนากลุ่มน้ำก้ำอันเนื่องมาจากพระราชดำริได้บางส่วนแล้วต่อมาในปี พ.ศ. 2549 กรมชลประทาน ได้ตั้ง “โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาพัฒนากลุ่มน้ำก้ำ” ขึ้น เพื่อรับมอบการดูแลบำรุงรักษาอาคารชลประทานต่าง ๆ บางส่วนที่ก่อสร้างแล้วเสร็จ รวมทั้งการบริหารจัดการน้ำในลุ่มน้ำ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดตามวัตถุประสงค์ของโครงการ โดยโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาพัฒนากลุ่มน้ำก้ำมีความรับผิดชอบในการควบคุมการส่งน้ำและบำรุงรักษาระบบชลประทานขนาดกลาง โครงการชลประทานขนาดเล็ก โครงการพิเศษ โครงการตามพระราชดำริ ที่อยู่ในเขตพื้นที่รับผิดชอบรวมทั้งงานพัฒนาแหล่งน้ำต่าง ๆ ที่อยู่นอกเขตโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษา รักษา ประสานงานกับอำเภอและเกษตรกรในการพิจารณาแก้ปัญหาในส่วนที่เกี่ยวกับงานด้านส่งน้ำ ให้แก่พื้นที่เพาะปลูก ดำเนินการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำและฝึกอบรมเกษตรกรให้มีความรู้เรื่องการใช้น้ำอย่างถูกวิธีและดำเนินการก่อสร้างงานพัฒนาแหล่งน้ำขนาดเล็ก งานตามแผนพัฒนาชนบทและงานอื่น ๆ พิจารณาซ่อมแซมบำรุงรักษาระบบส่งน้ำ ระบบระบายน้ำ ตลอดจนปฏิบัติหน้าที่อื่น ๆ ตามที่ผู้บังคับบัญชามอบหมาย ดังนี้

1. ฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 1

มีหน้าที่รับผิดชอบในการควบคุมการส่งน้ำและบำรุงรักษาระบบชลประทาน ที่อยู่ในเขตพื้นที่รับผิดชอบรวมทั้งงานพัฒนาแหล่งน้ำต่าง ๆ ที่อยู่นอกเขตโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษา ประสานงานกับอำเภอและเกษตรกรในการพิจารณาแก้ปัญหาในส่วนที่เกี่ยวกับงานด้านส่งน้ำให้แก่พื้นที่เพาะปลูก ดำเนินการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำและฝึกอบรมเกษตรกรให้มีความรู้เรื่องการใช้น้ำอย่างถูกวิธีและดำเนินการก่อสร้างงานพัฒนาแหล่งน้ำขนาดเล็ก งานตามแผนพัฒนาชนบทและงานอื่น ๆ พิจารณาซ่อมแซมบำรุงรักษาระบบส่งน้ำ ระบบระบายน้ำ ตลอดจนปฏิบัติหน้าที่อื่น ๆ ตามที่ผู้บังคับบัญชามอบหมาย โดยมีพื้นที่รับผิดชอบในเขตอำเภอธาตุพนม อำเภอเรณูนคร(บางส่วน) จังหวัดนครพนม กำกับดูแลโครงการประจวบระบายน้ำ ณ ปัจจุบัน 1 แห่ง (ประจวบระบายน้ำห้วยแคน ระบบสูบน้ำสถานีห้วยแคน 1 แห่ง) และการสนับสนุนให้คำปรึกษาด้านวิชาการ เทคนิค ของภารกิจสถานีสูบน้ำด้วยไฟฟ้าแก่อังครปกครองส่วนท้องถิ่น

2. ฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 2

มีหน้าที่รับผิดชอบในการควบคุมการส่งน้ำและบำรุงรักษาระบบชลประทาน ที่อยู่ในเขตพื้นที่รับผิดชอบรวมทั้งงานพัฒนาแหล่งน้ำต่าง ๆ ที่อยู่นอกเขตโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาประสานงานกับอำเภอและเกษตรกรในการพิจารณาแก้ปัญหา ในส่วนที่เกี่ยวกับงานด้านส่งน้ำให้แก่พื้นที่เพาะปลูก ดำเนินการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำ และฝึกอบรมเกษตรกร ให้มีความรู้เรื่องการใช้น้ำอย่างถูกวิธี และดำเนินการก่อสร้างงานพัฒนาแหล่งน้ำขนาดเล็ก งานตามแผนพัฒนาชนบทและงานอื่น ๆ พิจารณาซ่อมแซมบำรุงรักษาระบบส่งน้ำ ระบบระบายน้ำ ตลอดจนปฏิบัติหน้าที่อื่น ๆ ตามที่ผู้บังคับบัญชามอบหมาย โดยมีพื้นที่รับผิดชอบในเขต อำเภอนาแก อำเภอวังยาง จังหวัดนครพนม และอำเภอโคกศรีสุพรรณ จังหวัดสกลนคร กำกับดูแลโครงการประจําระบายน้ำ 3 แห่ง (ประจําระบายน้ำบ้านนาคู่ ตำบลนาคู่ อำเภอนาแก จังหวัดนครพนม, ประจําระบายน้ำบ้านนาขาม ตำบลวังยาง อำเภอวังยาง จังหวัดนครพนม, และประจําระบายน้ำบ้านหนองบึง ตำบลดำนม่วงคำ อำเภอโคกศรีสุพรรณ จังหวัดสกลนคร) และการสนับสนุนให้คำปรึกษาด้านวิชาการ เทคนิคของภารกิจสถานีสูบน้ำด้วยไฟฟ้าแก่อังค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

3. ฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 3

มีหน้าที่รับผิดชอบในการควบคุมการส่งน้ำและบำรุงรักษาระบบชลประทาน ที่อยู่ในเขตพื้นที่รับผิดชอบรวมทั้งงานพัฒนาแหล่งน้ำต่าง ๆ ที่อยู่นอกเขตโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาประสานงานกับอำเภอและเกษตรกรในการพิจารณาแก้ปัญหา ในส่วนที่เกี่ยวกับงานด้านส่งน้ำให้แก่พื้นที่เพาะปลูก ดำเนินการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำและฝึกอบรมเกษตรกรให้มีความรู้เรื่องการใช้น้ำอย่างถูกวิธีและดำเนินการก่อสร้างงานพัฒนาแหล่งน้ำขนาดเล็ก งานตามแผนพัฒนาชนบทและงานอื่น ๆ พิจารณาซ่อมแซมบำรุงรักษาระบบส่งน้ำ ระบบระบายน้ำ ตลอดจนปฏิบัติหน้าที่อื่น ๆ ตามที่ผู้บังคับบัญชามอบหมาย โดยมีพื้นที่รับผิดชอบในเขตอำเภอปลาปาก อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม กำกับดูแลโครงการประจําระบายน้ำ 2 แห่ง (ประจําระบายน้ำบ้านดับเต่า ตำบลหนองเทา อำเภอปลาปาก จังหวัดนครพนม, ประจําระบายน้ำบ้านนาบัว ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม) และการสนับสนุนให้คำปรึกษาด้านวิชาการ เทคนิค ของภารกิจสถานีสูบน้ำด้วยไฟฟ้าแก่อังค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

2.5.1 ลักษณะโครงการ

เป็นการก่อสร้างประจําระบายน้ำเพื่อเก็บกักน้ำและยกระดับน้ำให้สูงขึ้น จำนวน 7 แห่ง พร้อมทั้ง ก่อสร้างระบบส่งน้ำ รวมทั้งพัฒนาหนองบึงขนาดใหญ่ จำนวน 15 แห่ง สามารถเก็บกักน้ำในลำน้ำท่าและลำน้ำสาขาได้รวมทั้งสิ้น 49.06 ล้านลูกบาศก์เมตร นอกจากนั้น ยังรับน้ำจาก

หนองหาน ในช่วงเดือนมกราคม ถึงเดือนพฤษภาคม อีกประมาณ 100 ล้าน ลูกบาศก์เมตร พื้นที่
ได้รับประโยชน์ประมาณ 165,000 ไร่

2.5.1.1 งานก่อสร้างประตูละบายน้ำ ระบบส่งน้ำ จำนวน 7 แห่ง มีดังนี้

1) ประตูละบายน้ำในลำน้ำเก่า จำนวน 4 แห่ง

1.1) ประตูละบายน้ำบ้านหนองบึง อำเภอโคกศรีสุพรรณ จังหวัด
สกลนครเป็นประตูละบายน้ำคอนกรีตเสริมเหล็ก บานระบายโค้ง ขนาด 6.00 เมตร x 7.5 เมตร
จำนวน 2 ช่อง ความจุในลำน้ำระดับเก็บกัก 1.87 ล้านลูกบาศก์เมตร

1.2) ประตูละบายน้ำบ้านนาขาม ตำบลวังยาง อำเภอวังยาง จังหวัด
นครพนมเป็นประตูละบายน้ำคอนกรีตเสริมเหล็ก บานระบายโค้ง ขนาด 6.00 เมตร x 7.5 เมตร
จำนวน 3 ช่อง ความจุในลำน้ำระดับเก็บกัก 3.10 ล้านลูกบาศก์เมตร

1.3) ประตูละบายน้ำบ้านนาถู่ ตำบลนาแก อำเภอนาแก จังหวัด
นครพนมเป็นประตูละบายน้ำคอนกรีตเสริมเหล็ก บานระบายโค้ง ขนาด 6.00 เมตร x 7.50 เมตร
จำนวน 3 ช่อง ความจุในลำน้ำระดับเก็บกัก 8.75 ล้านลูกบาศก์เมตร

1.4) ประตูละบายน้ำน้ำท่าตอนล่าง บ้านโนนสังข์ ตำบลน้ำท่า อำเภอธาตุ
พนม จังหวัดนครพนม เป็นประตูละบายน้ำคอนกรีตเสริมเหล็ก บานระบายตรง ขนาด 10.00 เมตร
x 9.00 เมตร จำนวน 4 ช่อง พร้อมระบบสูบน้ำกลับ ความจุในลำน้ำระดับเก็บกัก +137.50 ม.รทก.
เก็บกักน้ำได้ 16.4 ล้านลูกบาศก์เมตร

2) ประตูละบายน้ำในลำน้ำบัง จำนวน 2 แห่ง

2.1) ประตูละบายน้ำบ้านดับเต่า ตำบลหนองเทาใหญ่ อำเภอปลาปาก
จังหวัดนครพนม เป็นประตูละบายน้ำคอนกรีตเสริมเหล็ก บานระบายโค้ง ขนาด 6.00 เมตร x 5.50
เมตร จำนวน 3 ช่อง ความจุในลำน้ำระดับเก็บกัก 0.73 ล้านลูกบาศก์เมตรพื้นที่ชลประทาน 6,000 ไร่

2.2) ประตูละบายน้ำบ้านนาบัว บ้านนาบัว ตำบลโลกหินแ่ อำเภอ
เรณูนคร จังหวัดนครพนม เป็นประตูละบายน้ำคอนกรีตเสริมเหล็ก บานระบายโค้ง ขนาด 6.00
เมตร x 5.50 เมตร จำนวน 3 ช่อง ความจุในลำน้ำระดับเก็บกัก 1.05 ล้านลูกบาศก์เมตร

3) ประตูละบายน้ำในลำห้วยแคน จำนวน 1 แห่ง

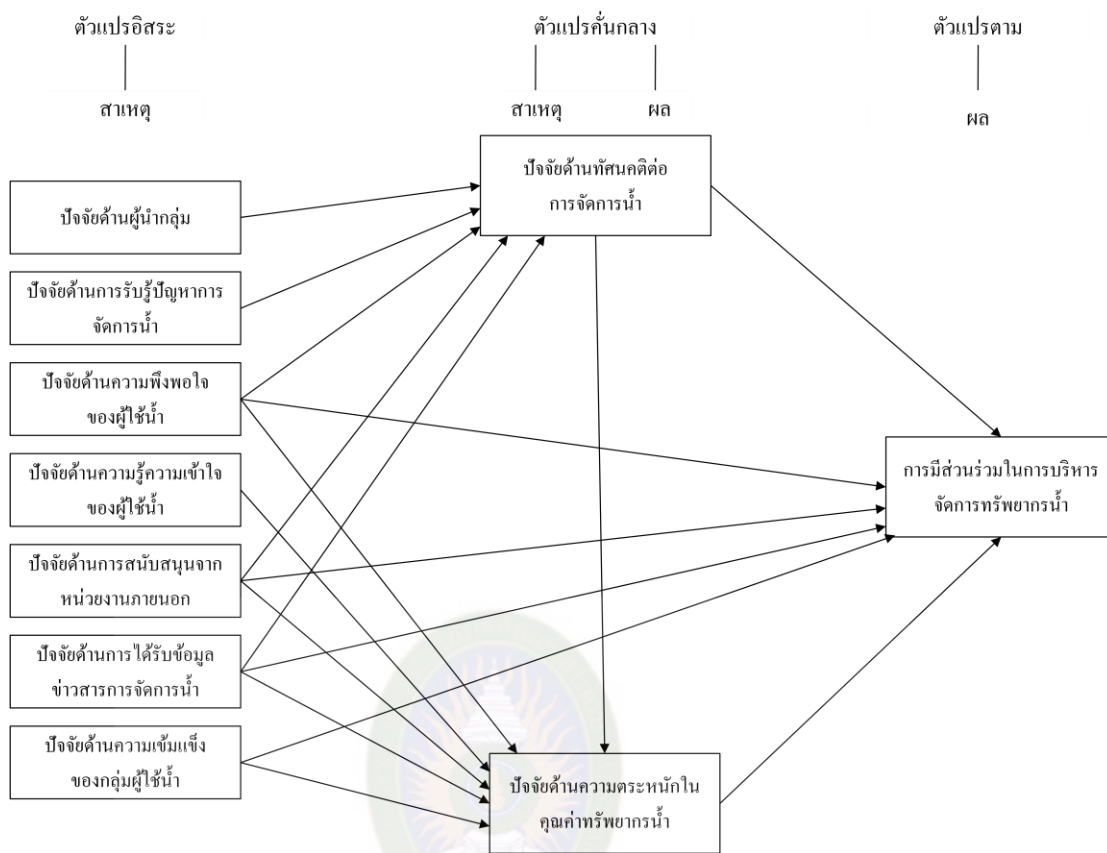
ประตูละบายน้ำห้วยแคน บ้านโพธิ์ทอง ต.ธาตุพนม อ.ธาตุพนม
จ.นครพนมเป็นประตูละบายน้ำคอนกรีตเสริมเหล็ก บานระบายตรง ขนาด 6.00 ม. x 6.7 ม.
จำนวน 3 ช่อง ความจุในลำน้ำระดับเก็บกัก 1.90 ล้าน ลบ.ม.

2.5.1.2. งานพัฒนาหนองบึงขนาดใหญ่ในเขต จ.สกลนคร - นครพนม จำนวน 15
แห่ง เก็บกักน้ำได้ 15.26 ล้าน ลบ.ม.

2.6 กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของผู้ใช้น้ำ โครงการพัฒนาลุ่มน้ำก้ำอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ครั้งนี้ได้กำหนดวัตถุประสงค์การวิจัย เพื่อ

- 1) ศึกษาระดับการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของผู้ใช้น้ำ โครงการพัฒนาลุ่มน้ำก้ำอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
- 2) ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของผู้ใช้น้ำ โครงการพัฒนาลุ่มน้ำก้ำอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
- 3) สร้างและยื่นรูปแบบการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของผู้ใช้น้ำ โครงการพัฒนาลุ่มน้ำก้ำอันเนื่องมาจากพระราชดำริ โดยการทบทวนเอกสารวิชาการ ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของผู้ใช้น้ำ แล้วนำมากำหนดสมการโครงสร้างความสัมพันธ์เชิงเหตุ และผลของรูปแบบการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของผู้ใช้น้ำ โครงการพัฒนาลุ่มน้ำก้ำอันเนื่องมาจากพระราชดำริ แล้วกำหนดคุณลักษณะองค์ประกอบความสัมพันธ์ และการวัดตัวแปรตามสมการโครงสร้างความสัมพันธ์ สมมติฐานเชิงทฤษฎี ดังรายละเอียดที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ซึ่งมีจำนวนตัวแปรในการวิจัยครั้งนี้จำนวน 10 ตัวแปร ประกอบด้วยตัวแปรอิสระ 9 ปัจจัย ได้แก่ 1) ปัจจัยด้านบทบาทผู้นำกลุ่ม 2) ปัจจัยด้านการรับรู้ปัญหาการจัดการน้ำ 3) ปัจจัยด้านความรู้ความเข้าใจของผู้ใช้น้ำ 4) ปัจจัยด้านความพึงพอใจของผู้ใช้น้ำ 5) ปัจจัยด้านทัศนคติต่อการจัดการน้ำ 6) ปัจจัยด้านความตระหนักในคุณค่าทรัพยากรน้ำ 7) ปัจจัยด้านความเข้มแข็งของกลุ่มผู้ใช้น้ำ 8) ปัจจัยด้านการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก และ 9) ปัจจัยด้านการรับรู้ข้อมูลข่าวสารการจัดการน้ำ และตัวแปรตาม จำนวน 1 ตัวแปร มีองค์ประกอบ 5 ด้าน คือ 1) ด้านการสำรวจปัญหาและสาเหตุของปัญหา 2) ด้านการวางแผนและตัดสินใจ 3) ด้านการดำเนินงาน 4) ด้านการรับผลประโยชน์ และ 5) ด้านการประเมินผลและสรุปผล จากข้อสรุปเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม และปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของผู้ใช้น้ำ ได้นำมาสู่การกำหนดองค์ประกอบและโครงสร้างความสัมพันธ์เชิงเหตุและผล เพื่อสร้างโมเดลเชิงสมมติฐานของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ผู้วิจัยอาศัยหลักการเหตุ และผลสัมพันธ์ ลำดับการเกิดก่อนและหลังของปัจจัย ลักษณะการส่งผลโดยตรงหรือโดยอ้อมที่มีแนวคิดเชิงทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องอ้างอิง ดังนี้

ภาพที่ 2.2 กรอบแนวคิดรูปแบบการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของผู้ใช้น้ำ โครงการพัฒนาลุ่มน้ำท่าอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของผู้ใช้น้ำ โครงการพัฒนาลุ่มน้ำก้ำอันเนื่องมาจากพระราชดำริ การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) คือ วิธีการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) การเก็บรวบรวมข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย มีแหล่งข้อมูลที่แตกต่างกันตามวิธีการวิจัย โดยการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ แบ่งออกเป็น 3 ระยะ คือ

ระยะที่ 1 วิจัยเชิงปริมาณ ประกอบด้วย

1. ศึกษาระดับการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของผู้ใช้น้ำ โครงการพัฒนาลุ่มน้ำก้ำอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
2. ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของผู้ใช้น้ำ โครงการพัฒนาลุ่มน้ำก้ำอันเนื่องมาจากพระราชดำริ โดยการพิสูจน์สมมติฐานการวิจัยและยืนยันสมการโครงสร้างความสัมพันธ์เชิงทฤษฎี ด้วยข้อมูลเชิงประจักษ์

ระยะที่ 2 วิจัยเชิงคุณภาพ ประกอบด้วย

1. สร้างรูปแบบการพัฒนาร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของผู้ใช้น้ำ โครงการพัฒนาลุ่มน้ำก้ำอันเนื่องมาจากพระราชดำริ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก วิศวกรรูปแบบโดยการประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group Discussion) และการระดมความคิดสร้างสรรค์ แล้วตัดใจสรุปและอภิปรายผลโดยการระดมสมอง (Brain Storming) วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis)

2. ยืนยันรูปแบบการพัฒนาร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของผู้ใช้น้ำ โครงการพัฒนาลุ่มน้ำก้ำอันเนื่องมาจากพระราชดำริ โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ราย

ระยะที่ 3 การพัฒนาร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำให้กับผู้ใช้น้ำในพื้นที่ศึกษา จำนวน 15 กลุ่ม

ซึ่งกลุ่มเป้าหมายในการถ่ายทอด คือ ผู้ใช้น้ำที่อยู่ในความรับผิดชอบของฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 1 จำนวน 5 กลุ่ม ฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 2 จำนวน 5 กลุ่ม ฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 3 จำนวน 5 กลุ่ม ใช้วิธีการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) จากผู้ใช้น้ำ

มีความพร้อมและสนใจ เนื่องจากพบว่าปัจจัยแห่งความสำเร็จในการประชุม คือ ความพร้อมและความเต็มใจของผู้เข้ารับการอบรม (เสนห์ จุ้ยโต, 2553, น. 70) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นการประชุมเพื่อเผยแพร่ความรู้จากงานวิจัยที่จะนำไปสู่การพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของผู้ใช้น้ำ ในรูปแบบ one - day workshop วิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ระยะที่ 1 วิธีวิจัยเชิงปริมาณ

ศึกษาระดับการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของผู้ใช้น้ำ และปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของผู้ใช้น้ำ โครงการพัฒนาลุ่มน้ำก้ำอันเนื่องมาจากพระราชดำริ โดยการพิสูจน์สมมติฐานการวิจัยและยืนยันสมการ โครงสร้าง ความสัมพันธ์เชิงทฤษฎี ด้วยข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. แหล่งข้อมูล

1.1 แหล่งข้อมูลเอกสาร ได้แก่ พระราชบัญญัติการชลประทานหลวง พ.ศ. 2548 ระเบียบกรมชลประทานว่าด้วยการขอใช้และจัดหาเกี่ยวกับที่ราชพัสดุในความครอบครองของกรมชลประทาน พ.ศ. 2546 กฎระเบียบข้อบังคับกลุ่มผู้ใช้น้ำ คู่มือการปฏิบัติงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำ พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 เอกสารวิชาการและงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับ การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของผู้ใช้น้ำ และปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ

1.2 บุคคล ได้แก่ ผู้ใช้น้ำชลประทานที่ขึ้นทะเบียนกับโครงการพัฒนาลุ่มน้ำก้ำอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากร

ในการวิจัยครั้งนี้หน่วยในการวิเคราะห์ (Unit of Analysis) คือ ผู้ใช้น้ำที่ขึ้นทะเบียนกับโครงการพัฒนาลุ่มน้ำก้ำอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จำนวน 553 กลุ่ม มีจำนวนสมาชิก 2,972 คน (โครงการพัฒนาลุ่มน้ำก้ำอันเนื่องมาจากพระราชดำริ, 2557, น. 1)

2.2 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้ใช้น้ำที่ขึ้นทะเบียนกับโครงการพัฒนาลุ่มน้ำก้ำอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จำนวน 300 กลุ่ม ได้มาโดยใช้วิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi - Stage Random Sampling) โดยมีขั้นตอนการกำหนดขนาดตัวอย่าง และการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

2.2.1 พิจารณาลักษณะข้อมูลการวิจัย ซึ่งต้องใช้สถิติวิเคราะห์ขั้นสูง คือ การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน และการวิเคราะห์แบบจำลองสมการโครงสร้าง (Structural Equation Model : SEM) จึงจำเป็นต้องกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างให้สอดคล้องกับการใช้สถิติแต่ละประเภทตามเหตุผลดังต่อไปนี้

1) การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis) ซึ่งใช้วิธีการประมาณค่าพารามิเตอร์ไลค์ลีสู้ที่สุด (Maximum Likelihood : ML) ต้องใช้กลุ่มตัวอย่างที่มีขนาดใหญ่เพราะถ้าใช้กลุ่มตัวอย่างที่มีขนาดต่ำกว่า 100 หน่วย จึงจะทำให้การวิเคราะห์องค์ประกอบ มีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ และ โอกาสปฏิเสธสมมติฐานในการทดสอบ ไค-สแควร์ (Chi - Square) มาก เพราะค่าไค-สแควร์ มีแนวโน้มที่จะมีค่าสูง อย่างไรก็ตามได้มีข้อเสนอแนะเรื่องของขนาดกลุ่มตัวอย่างว่าควรพิจารณาควบคู่ไปกับจำนวนพารามิเตอร์อิสระที่ต้องการประมาณค่า ถ้าพารามิเตอร์มีจำนวนมาก ควรจะต้องมีขนาดของกลุ่มตัวอย่างเพิ่มมากขึ้นด้วย โดยใช้กฎที่ว่าอัตราส่วนระหว่างหน่วยตัวอย่างและจำนวนพารามิเตอร์หรือตัวแปรควรจะเป็น 20 ต่อ 1 (นงลักษณ์ วิรัชชัย, 2542, น. 54) ซึ่งจะทำให้การวิเคราะห์ข้อมูลและการสรุปผลการวิจัยมีความสอดคล้องกับหลักเกณฑ์ในการใช้เครื่องมือทางสถิติ และความเชื่อถือได้ของผลการวิเคราะห์

2) การวิเคราะห์แบบจำลองสมการโครงสร้าง (Structural Equation Model : SEM) ต้องใช้กลุ่มตัวอย่างขนาดใหญ่เช่นเดียวกับการวิเคราะห์การถดถอย เกณฑ์สำหรับการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างระบุขนาดกลุ่มตัวอย่างเป็นฟังก์ชันของจำนวนพารามิเตอร์ที่ต้องการประมาณค่า คือ ต้องมีขนาดกลุ่มตัวอย่างประมาณ 20 คน ต่อ 1 ตัวแปร (นงลักษณ์ วิรัชชัย, 2542, น. 54)

3) การวิเคราะห์แบบจำลองความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้น โดยใช้สถิติไค-สแควร์ (Chi - Square Statistics) ที่ระดับความกลมกลืน (Goodness of - fit index : GFI) ระหว่างแบบจำลองสมมติฐานกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ซึ่งนักสถิติส่วนใหญ่กำหนดว่า ขนาดของกลุ่มตัวอย่างต้องมีขนาดใหญ่ เพราะฟังก์ชันความกลมกลืน (fit or fitting function) จะมีการแจกแจงแบบไค-สแควร์ ต่อเมื่อกลุ่มตัวอย่างมีขนาดใหญ่เท่านั้น (นงลักษณ์ วิรัชชัย, 2542, น. 54) ได้เสนอแนะให้พิจารณาขนาดของกลุ่มตัวอย่างควบคู่ไปกับจำนวนพารามิเตอร์อิสระที่ต้องการประมาณค่า ถ้าพารามิเตอร์ มีจำนวนมากควรจะต้องมีขนาดของกลุ่มตัวอย่างเพิ่มมากขึ้นด้วย โดยใช้อัตราส่วนระหว่างหน่วยตัวอย่างและจำนวนพารามิเตอร์หรือตัวแปรควรจะเป็น 20 ต่อ 1

การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างด้วยเหตุผลดังกล่าวนี้ สรุปได้ว่า การวิจัยเชิงสหสัมพันธ์ที่วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติขั้นสูงและมีแบบจำลอง (Model) ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรถ้าต้องการความมั่นใจในการทดสอบมากยิ่งขึ้น ควรใช้กลุ่มตัวอย่างที่มีสัดส่วนระหว่างหน่วย

ตัวอย่างและจำนวนพารามิเตอร์โดยการกำหนดขนาดหรือตัวแปร ควรจะเป็น 20 คน ต่อ 1 ตัวแปร สังเกตได้ (สุภมาส อังสุโชติ, สมถวิล วิจิตรวรรณ และรัชนิกุล ภิญโญภาณุวัฒน์, 2551, น. 25 - 26) ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้มีตัวแปรทั้งหมด 10 ตัวแปร ตัวแปรอิสระ 9 ตัวแปร ตัวแปรตาม 1 ตัวแปร ดังนั้นขนาดของกลุ่มตัวอย่างต้องมีไม่น้อยกว่า 200 กลุ่ม ซึ่งเป็นเกณฑ์ขั้นต่ำ อย่างไรก็ตามเพื่อลดปัญหาการไม่ได้ข้อมูลตามที่กำหนดผู้วิจัยได้เพิ่มจำนวนการเก็บรวบรวมข้อมูลอีกร้อยละ 50 คือ 300 กลุ่ม แต่จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่เก็บได้จริงสำหรับการวิจัยครั้งนี้ เท่ากับ 280 คิดเป็นร้อยละ 93 โดยใช้วิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage random sampling) และเพื่อให้มีการกระจายข้อมูลตามโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษา

2.2.2 จากการประมาณขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ได้ 300 กลุ่ม ผู้วิจัยจึงได้ทำการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง และทำการเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยใช้หลักการทางสถิติ (Statistical Sampling Methods) โดยวิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi - Stage Random Sampling) เพื่อให้มีการกระจายข้อมูลตามโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษา ซึ่งมีขั้นตอนการสุ่ม ตัวอย่าง ดังนี้

$$\text{จำนวนหน่วยตัวอย่างในแต่ละพื้นที่} = \frac{\text{โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษานั้น ๆ} \times 300}{553}$$

ขั้นตอนที่ 1 ผู้วิจัยจะใช้วิธีการสุ่มแบบระดับชั้น (Stratified random sampling) ซึ่งเป็นการสุ่มตัวอย่างโดยการแบ่งประชากรออกเป็นกลุ่มย่อย ๆ เรียกว่า ระดับชั้นหรือชั้นภูมิ แล้วสุ่มหน่วยตัวอย่างจากแต่ละทุกระดับชั้น โดยใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) เอาหน่วยตัวอย่างจากแต่ละกลุ่มระดับชั้นตามจำนวนสัดส่วนที่กำหนดตามตัวอย่างในฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษา

ขั้นตอนที่ 2 ผู้วิจัยจะใช้การจับสลาก โดยรวบรวมรายชื่อของกลุ่มตัวอย่างจนครบตามจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่กำหนด ตามตารางที่ 2 มาเป็นกลุ่มตัวอย่าง

ตารางที่ 3.1

จำนวนกลุ่มตัวอย่างผู้ใช้น้ำชลประทานในโครงการพัฒนาลุ่มน้ำก้ำอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

พื้นที่	จำนวน กลุ่มผู้ใช้น้ำ	จำนวนตัวอย่าง (กลุ่ม)
ฝายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 1	87	47
1. อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม		
1.1 บ้านฝั่งแดง ตำบลฝั่งแดง	8	4
1.2 บ้านแก่งโพธิ์ ตำบลธาตุพนม	8	4
1.3 บ้านหนองกุดแคน ตำบลพระกลางทุ่ง	40	22
1.4 บ้านเหล่ากตตาล ตำบลพระกลางทุ่ง	10	6
2. อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม		
2.1 บ้านโนนสะอาด ตำบลหนองย่างจีน	8	4
2.2 บ้านนาดี ตำบลหนองย่างจีน	8	4
2.3 บ้านหัวขี้ไต้ ตำบลหนองย่างจีน	5	3
ฝายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 2	389	211
1. อำเภอนาแก จังหวัดนครพนม		
1.1 บ้านส้มป่อย ตำบลหนองสังข์	26	14
1.2 บ้านหนองสังข์ ตำบลหนองสังข์	17	9
1.3 บ้านหนองไฮ ตำบลหนองสังข์	18	10
1.4 บ้านคำเม็ก ตำบลหนองสังข์	19	10
1.5 บ้านหนองกุง ตำบลหนองสังข์	22	12
1.6 บ้านคำพี ตำบลคำพี	9	5
1.7 บ้านก้านเหลือง ตำบลก้านเหลือง	14	8
1.8 บ้านดอนคราม ตำบลก้านเหลือง	7	4
1.9 บ้านจำปา ตำบลก้านเหลือง	30	16
1.10 บ้านหมากเฟือง ตำบลหนองบ่อ	11	6
1.11 บ้านทุ่งมั่ง ตำบลบ้านแก่ง	7	4

(ต่อ)

ตารางที่ 3.1 (ต่อ)

พื้นที่	จำนวน กลุ่มผู้ใช้น้ำ	จำนวนตัวอย่าง (กลุ่ม)
1.12 บ้านหนองหอย ตำบลนาคู่	9	5
1.13 บ้านนาคู่ ตำบลนาคู่	74	40
1.14 บ้านต้นแห่น ตำบลนาแก	10	5
1.15 บ้านซ่ง ตำบลนาแก	10	5
1.16 บ้านพิมาน ตำบลพิมาน	10	5
1.17 บ้านเหล่าทุ่ง ตำบลพิมาน	10	5
1.18 บ้านปากบึง ตำบลพิมาน	10	5
2. อำเภอวังยาง จังหวัดนครพนม		
2.1 บ้านสามแยก ตำบลวังยาง	11	6
2.2 บ้านหัวภูธร ตำบลวังยาง	25	15
2.3 บ้านนาคอย ตำบลวังยาง	7	4
2.4 บ้านหนองแคน – ยอดขาด ตำบลยอดขาด	18	10
3. อำเภอโคกศรีสุพรรณ จังหวัดสกลนคร		
3.1 บ้านม่วงไข่ ตำบลค่าน้ำม่วง	5	3
3.2 บ้านป่าไร่ ตำบลแมคคานาทม	10	5
ฝายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 3	77	42
1. อำเภอนาแก จังหวัดนครพนม		
บ้านหนองขย ตำบลพระซอง	20	11
2. อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม		
2.1 บ้านนาบัว ตำบลโคกหินแฮ่	21	12
2.2 บ้านต้อนน้อย ตำบลโคกหินแฮ่	10	5
2.3 บ้านวังยาง ตำบลท่าลาด	26	14
รวม	553	300

หมายเหตุ. ปรับปรุงจาก รายงานกลุ่มผู้ใช้น้ำประจำปีงบประมาณ 2556. โดย โครงการพัฒนา
 กลุ่มน้ำก่ำอันเนื่องมาจากพระราชดำริ, 2557, กรุงเทพฯ : กรมชลประทาน.

เนื่องจากหน่วยในการวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ เป็นกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน โครงการพัฒนาลุ่มน้ำอันเนื่องมาจากพระราชดำริ แต่ในการให้ข้อมูลของหน่วยตัวอย่าง จะใช้บุคคลซึ่งเป็น หัวหน้ากลุ่ม และสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำเป็นผู้ให้ข้อมูลกลุ่ม ๆ ละ 5 คน ดังนั้นจึงรวมผู้ให้ข้อมูลเท่ากับ $300 \text{ กลุ่ม} \times 5 \text{ คน} = 1,500 \text{ คน}$

3. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่

3.1 ตัวแปรอิสระ ซึ่งเป็นปัจจัยเชิงสาเหตุที่คาดว่าจะมีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของผู้ใช้น้ำ โครงการพัฒนาลุ่มน้ำอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

3.1.1 ปัจจัยด้านบทบาทผู้นำกลุ่ม

3.1.2 ปัจจัยด้านการรับรู้ปัญหาในการจัดการน้ำ

3.1.3 ปัจจัยด้านความรู้ความเข้าใจของผู้ใช้น้ำ

3.1.4 ปัจจัยด้านความพึงพอใจของผู้ใช้น้ำ

3.1.5 ปัจจัยด้านความเข้มแข็งของกลุ่มผู้ใช้น้ำ

3.1.6 ปัจจัยด้านการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก

3.1.7 ปัจจัยด้านการรับรู้มูลค่าข่าวสารการจัดการน้ำ

3.2 ตัวแปรคั่นกลาง ซึ่งเป็นปัจจัยเชิงเหตุและผล

3.2.1 ปัจจัยด้านทัศนคติต่อการจัดการน้ำ

3.2.2 ปัจจัยด้านความตระหนักในคุณค่าทรัพยากรน้ำ

3.3 ตัวแปรตาม ซึ่งเป็นปัจจัยผลลัพธ์ คือ การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของผู้ใช้น้ำ มีองค์ประกอบ 5 ด้าน คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการสำรวจปัญหาและสาเหตุของปัญหา ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผนและการตัดสินใจ ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผลและสรุปผล

4. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

4.1.1 ศึกษาและทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับแนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ทั้งจากเอกสารวิชาการ ทั้งจากงานวิจัยในประเทศและต่างประเทศ ในประเด็น ความหมาย ความสำคัญ การมีส่วนร่วม การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ตลอดจนการศึกษาถึงปัจจัยต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของผู้ใช้น้ำ เพื่อนำแนวคิดต่าง ๆ มาสังเคราะห์และกำหนดเป็นเครื่องมือในการวิจัย

4.1.2 นำข้อมูลที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรมมาสร้างเป็นเครื่องมือการวิจัยที่สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ศึกษา และอยู่ภายใต้การควบคุมดูแลและให้คำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษา ลักษณะของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยจะแบ่งออกเป็น 4 ตอน คือ

ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลผู้ใช้น้ำ ได้แก่ จำนวนสมาชิก ฝ่ายส่งน้ำ และบำรุงรักษาที่รับผิดชอบ และพื้นที่รับน้ำ

ตอนที่ 2 แบบสอบถามวัดระดับการมีส่วนร่วมตามการรับรู้ของตนเอง ลักษณะเครื่องมือเป็นมาตรวัดแบบประเมินค่า (Rating Scale) 5 ระดับ คือ ทุกครั้ง บ่อยครั้ง บางครั้ง นาน ๆ ครั้ง และไม่เคยเลย จำแนกเนื้อหาได้ 5 องค์ประกอบ คือ การมีส่วนร่วมในการสำรวจปัญหาและสาเหตุของปัญหา การมีส่วนร่วมในการวางแผนและตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน การมีส่วนร่วมในการรับประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการประเมินผลและสรุปผล รวมทั้งหมดจำนวน 31 ข้อ

ตอนที่ 3 แบบสอบถามวัดปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของผู้ใช้น้ำตามการรับรู้ของตนเองลักษณะเครื่องมือเป็นมาตรวัดแบบประเมินค่า (Rating Scale) 5 ระดับ มีทั้งหมด 9 ปัจจัย โดยจัดเรียงเนื้อหา ข้อคำถาม ตามลำดับของปัจจัยที่นำมาศึกษา ดังนี้

1. ปัจจัยด้านบทบาทผู้นำกลุ่ม จำนวน 7 ข้อ ลักษณะเครื่องมือเป็นมาตรวัดแบบประเมินค่า (Rating Scale) 5 ระดับ จากระดับ 1 หมายถึง ต้องปรับปรุง ไปถึงระดับ 5 หมายถึง ดี

2. ปัจจัยด้านการรับรู้ปัญหาการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ จำนวน 7 ข้อ ลักษณะเครื่องมือใช้การวัดชนิดถูกผิด (Right - Wrong Variety) โดยมีระบบการให้คะแนนเป็นแบบ 0 หรือหนึ่ง โดยข้อที่ตอบถูกให้ 1 คะแนน และข้อที่ตอบผิดให้ 0 คะแนน

3. ปัจจัยด้านความรู้ความเข้าใจของผู้ใช้น้ำ จำนวน 5 ข้อ ลักษณะเครื่องมือเป็นใช้การวัดชนิดถูกผิด (Right - Wrong Variety) โดยมีระบบการให้คะแนนเป็นแบบ 0 หรือหนึ่ง โดยข้อที่ตอบถูกให้ 1 คะแนน และข้อที่ตอบผิดให้ 0 คะแนน

4. ปัจจัยด้านทัศนคติต่อการจัดการน้ำ จำนวน 7 ข้อ ลักษณะเครื่องมือเป็นมาตรวัดแบบประเมินค่า (Rating Scale) 5 ระดับ จากระดับ 1 หมายถึง ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ไปถึงระดับ 5 หมายถึง เห็นด้วยอย่างยิ่ง

5. ปัจจัยด้านความตระหนักในคุณค่าทรัพยากรน้ำ จำนวน 7 ข้อ ลักษณะเครื่องมือเป็นมาตรวัดแบบประเมินค่า (Rating Scale) 5 ระดับ จากระดับ 1 หมายถึง ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ไปถึงระดับ 5 หมายถึง เห็นด้วยอย่างยิ่ง

6. ปัจจัยด้านความพึงพอใจของผู้ใช้น้ำ จำนวน 6 ข้อ ลักษณะเครื่องมือเป็นมาตรวัดแบบประเมินค่า (Rating Scale) 5 ระดับ จากระดับ 1 หมายถึง พึงพอใจน้อยที่สุด ไปถึงระดับ 5 หมายถึง พึงพอใจมากที่สุด

7. ปัจจัยด้านความเข้มแข็งของกลุ่มผู้ใช้น้ำ จำนวน 5 ข้อ ลักษณะเครื่องมือเป็นมาตรวัดแบบประเมินค่า (Rating Scale) 5 ระดับ จากระดับ 1 หมายถึง ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ไปถึงระดับ 5 หมายถึง เห็นด้วยอย่างยิ่ง

8. ปัจจัยด้านการการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก จำนวน 6 ข้อ ลักษณะเครื่องมือเป็นมาตรวัดแบบประเมินค่า (Rating Scale) 5 ระดับ จากระดับ 0 หมายถึง ไม่เคยเลย ไปถึงระดับ 5 หมายถึง เป็นประจำ

9. ปัจจัยด้านการการรับรู้ข้อมูลข่าวสารการจัดการน้ำ จำนวน 5 ข้อ ลักษณะเครื่องมือเป็นมาตรวัดแบบประเมินค่า (Rating Scale) 5 ระดับ จากระดับ 0 หมายถึง ไม่เคยเลย ไปถึงระดับ 5 หมายถึง เป็นประจำ

ตอนที่ 4 แบบสอบถามข้อมูลข้อเสนอแนะ/แนวทาง การปรับปรุงและพัฒนาเพื่อประโยชน์ในพัฒนาการมีส่วนร่วมการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบแบบปลายเปิด

4.2 การหาคุณภาพเครื่องมือวัดที่ใช้ในการวิจัย

การหาคุณภาพเครื่องมือวัดในขั้นตอนที่ 1 วิธีการวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยกำหนดวิธีการตรวจสอบเพื่อหาคุณภาพของเครื่องมือวัด โดยมีขั้นตอนดังนี้

4.2.1 ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และเอกสารงานวิจัยทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการวัดตัวแปรในการวิจัย นิยามเชิงปฏิบัติการของตัวแปรและกรอบการวัดตัวแปร

4.2.2 กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย กำหนดโครงสร้างของเนื้อหา และสร้างเครื่องมือในการวิจัย เสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อตรวจสอบแก้ไข และเสนอแนะปรับปรุงให้ถูกต้อง เหมาะสม และครอบคลุมตามโครงสร้างเนื้อหาในการวิจัย

4.2.3 ตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือในการวิจัยโดยผู้เชี่ยวชาญด้าน จำนวน 5 ราย เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Content Validity) ความเที่ยงตรงตาม โครงสร้าง (Construct Validity) และความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (Item Objective Congruence : IOC) ว่าข้อคำถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำทั้ง 5 ด้าน และปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำที่นำมาศึกษาทั้ง 9 ปัจจัย นั้น เป็นข้อคำถามที่ตรงกับสิ่งที่ต้องการวิจัย มีความถูกต้องครบถ้วนและครอบคลุมเนื้อหาเชิงทฤษฎีที่ได้ศึกษาวิเคราะห์และกำหนดไว้เป็นนิยามศัพท์หรือไม่ (รังสรรค์ สิงห์เลิศ, 2551, น. 140 -

141) รวมทั้งความเหมาะสมของจำนวนข้อคำถาม ด้านการใช้ภาษา (Wording) และด้านอื่น ๆ ที่เห็นสมควรแก้ไขและสื่อความหมายที่ตรงกับสิ่งที่ต้องการจะสอบถามหรือไม่ โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ราย คือ

1) รองศาสตราจารย์ศาสตราจารย์ ดร. สัตยญา เกณานุณี วุฒิการศึกษาคุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ ตรวจสอบด้านโครงสร้างและเนื้อหาการวิจัย

2) ดร. วรวิทย์ อินทนนท์ บัณฑิตวุฒิการศึกษาคุษฎีบัณฑิต สาขาวิชา รัฐประศาสนศาสตร์ ตรวจสอบด้านโครงสร้างและเนื้อหาการวิจัย

3) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สรร ชงยศ วุฒิการศึกษาคุษฎีบัณฑิต (ค.ค.) สาขาวิชาการวัดและประเมินผลการศึกษา ตรวจสอบด้านการวัดและประเมินผลการวิจัย

4) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. กัลยา กุลสุวรรณ ปรัชญาคุษฎีบัณฑิต (ภาษาไทย) ตำแหน่งประธานหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ภาษาไทยและวรรณคดีไทย) คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ตรวจสอบด้านภาษา การวิจัย

5) นายพณู พง วรรณษา วิศวกรรมศาสตร์บัณฑิต (ชลประทาน) มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ตำแหน่ง หัวหน้าฝ่ายจัดสรรน้ำและปรับปรุงระบบชลประทาน โครงการพัฒนาลุ่มน้ำก่ำอันเนื่องมาจากพระราชดำริ กรมชลประทาน ตรวจสอบด้านเนื้อหาการวิจัย

โดยผู้เชี่ยวชาญแต่ละท่านพิจารณาลงความเห็นและให้คะแนน ดังนี้

+1 เมื่อแน่ใจว่า ข้อคำถามนั้นเป็นตัวแทนลักษณะเฉพาะกลุ่มพฤติกรรมนั้น

0 เมื่อไม่แน่ใจว่า ข้อคำถามนั้นเป็นตัวแทนลักษณะเฉพาะกลุ่มพฤติกรรม

นั้นหรือไม่

-1 เมื่อไม่แน่ใจว่า ข้อคำถามนั้น ไม่เป็นตัวแทนลักษณะเฉพาะกลุ่ม พฤติกรรมนั้น

$$\text{สูตร IOC} = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ IOC หมายถึง ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับลักษณะ พฤติกรรม

$\sum R$ หมายถึง ผลรวมของคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเนื้อหา ทั้งหมด

N หมายถึง จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

โดยเลือกข้อคำถามที่ครอบคลุมตามเนื้อหาและ โครงสร้าง ซึ่งมีค่า คำนีความ สอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (Item Objective Congruence : IOC) มีค่าตั้งแต่ 0.60 ขึ้น ไป แสดงว่าข้อคำถามนั้นมีความสอดคล้องกับเนื้อหาที่ต้องการวัด (รังสรรค์ สิงหเลิศ, 2551, น. 144) ซึ่งค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์การวิจัย มีค่าเท่า 1.00

4.2.4 นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นและผ่านการตรวจสอบเชิงโครงสร้างและ เชิงเนื้อหาแล้วไปทดลอง (Try Out) กับผู้ใช้น้ำชลประทานที่ไม่ถูกเลือกเป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย จำนวน 40 คน (รังสรรค์ สิงหเลิศ, 2551, น. 144) แล้วนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้ไปหาคุณภาพของ เครื่องมือ ด้วยการวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์ความสม่ำเสมอภายใน (Coefficients of Internal Consistency) แบบสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบัก (Cronbach' Alpha Coefficient) (สุวิมล ตีรกานันท์, 2551, น. 175) ผลปรากฏว่า ได้ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบักร่วมในการ บริหารจัดการทรัพยากรน้ำของผู้ใช้น้ำ รวมทั้งฉบับเท่ากับ 0.97 ปัจจัยด้านผู้นำกลุ่ม เท่ากับ 0.87 ปัจจัยด้านความพึงพอใจของผู้ใช้น้ำ เท่ากับ 0.94 ปัจจัยด้านทัศนคติต่อการจัดการน้ำ เท่ากับ 0.90 ปัจจัยด้านความตระหนักในคุณค่าทรัพยากรน้ำ เท่ากับ 0.84 ปัจจัยด้านความเข้มแข็งของกลุ่มผู้ใช้น้ำ เท่ากับ 0.89 ปัจจัยด้านการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก เท่ากับ 0.84 และปัจจัยด้านการรับรู้ ข้อมูลสารการจัดการน้ำ เท่ากับ 0.90 ถือได้ว่าเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้มีความเที่ยงเพียงพอที่จะใช้ในการการศึกษา เนื่องจากค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบักที่เหมาะสมไม่ควรมีค่าต่ำกว่า 0.80 (Nunnally, 1978, p. 24 , อ้างถึงใน สุวิมล ตีรกานันท์, 2551, น. 182) ดังนั้นค่าสัมประสิทธิ์ ที่แสดงข้างต้น จึงถือได้ว่าคำถามที่ใช้ในแบบสอบถาม หรือเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยนั้นมีความ น่าเชื่อถือสูงมาก และการประมาณค่าความเที่ยงด้วยวิธี คูเดอร์และริชาร์ดสัน (Kuder and Richardson) KR - 20 สำหรับปัจจัยด้านการรับรู้ปัญหาการจัดการน้ำ และ ความรู้ความเข้าใจ ของผู้ใช้น้ำ เนื่องจากเป็นแบบวัดที่มีทางเลือกของคำตอบสองแบบเท่านั้น คือ ใช่ = 1 กับไม่ใช่ = 0

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

5.1 ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยขอหนังสือความร่วมมือในการ เก็บข้อมูล จากคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ใช้น้ำ

5.2 ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง

5.3 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ประสานงานกับผู้ใช้น้ำ ได้แก่ ผู้นำกลุ่ม และสมาชิก กลุ่ม แล้วเชิญมาทำการกลุ่ม แจกแบบสอบถามการวิจัย โดยผู้ตอบแบบสอบถามทำการตอบ แบบสอบถามด้วยตนเอง แต่ถ้าคำถามใดมีปัญหาก็สามารถซักถามและทำการอธิบายเพิ่มเติมเพื่อ และนำไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

6.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น

การวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นเป็นการวิเคราะห์เพื่อศึกษาลักษณะของข้อมูลแต่ละตัวแปรตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้นของสถิติที่จะใช้วิเคราะห์เพื่อตอบคำถามการวิจัย และการวิเคราะห์โดยใช้สถิติเพื่อตรวจสอบอิทธิพลของตัวแปรที่สนใจ ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

6.1.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นของกลุ่มตัวอย่าง ในขั้นนี้เป็นการวิเคราะห์เพื่อให้ทราบลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ จำนวนสมาชิก ระยะเวลาในการจัดตั้งกลุ่ม ประเภทกลุ่มผู้ใช้น้ำ ฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่สังกัด และพื้นที่รับน้ำ โดยใช้ค่าความถี่และค่าร้อยละ

6.1.2 การวิเคราะห์สถิติพื้นฐานของตัวแปร เป็นการวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐานของตัวแปรที่ใช้ในการวิเคราะห์ ประกอบด้วย การวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐานของตัวแปรตามระดับการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำ โดยวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าความเบ้ และค่าความโด่ง

6.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัย

6.2.1 การตรวจสอบความกลมกลืนของแบบจำลองสมการ โครงสร้างการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของผู้ใช้น้ำที่พัฒนาขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์ และศึกษาขนาดอิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อม และอิทธิพลรวมของปัจจัยที่นำมาศึกษาต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของผู้ใช้น้ำ ผู้วิจัยได้ตรวจสอบความสอดคล้องของแบบจำลองตามทฤษฎีกับข้อมูลเชิงประจักษ์ และเปรียบเทียบดัชนีวัดความสอดคล้องของแบบจำลอง ประเมินค่าพารามิเตอร์ด้วยวิธีโลคัลลิคูดสูงสุด และใช้ค่าไค-สแควร์ ดัชนี GFI (Goodness - of - fit)

ดัชนี AGFI (Adjusted Goodness- of - fit index) และ RMSEA (Root Mean Square Error of Approximation) เป็นค่าสถิติตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนของตัวแบบกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ทั้งก่อนและหลังการปรับแบบจำลองจากนั้นจึงนำเสนอผลการวิเคราะห์ในรูปความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร ซึ่งในการตรวจสอบความกลมกลืนของแบบจำลอง (Goodness - of Fit Measures) เพื่อศึกษาภาพรวมของแบบจำลองว่ากลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์เพียงใด ผู้วิจัยใช้ค่าสถิติที่จะตรวจสอบ ดังนี้

1) ค่าไค-สแควร์ (Chi - Square Statistics) เป็นค่าสถิติที่ใช้ทดสอบสมมติฐานทางสถิติว่าฟังก์ชันความกลมกลืนมีค่าเป็นศูนย์ ถ้าค่าไค-สแควร์ มีค่าต่ำมาก หรือยิ่งเข้าใกล้ศูนย์มากเท่าไรแสดงว่าข้อมูลแบบจำลองมีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ (นงลักษณ์วิรัชชัย, 2542, น. 54)

2) ค่าสัดส่วน χ^2/df เนื่องจากเมื่อจำนวนกลุ่มตัวอย่างมากค่าไค-สแควร์ก็จะยิ่งสูงมากจนอาจทำให้สรุปผลได้ไม่ถูกต้อง ดังนั้นจึงแก้ไขโดยพิจารณาค่า χ^2/df ซึ่งควรมีค่าไม่ควรเกิน 2.00 (สุภมาส อังสุโชติ และ คณะ, 2552, น. 25)

3) ดัชนีวัดระดับความกลมกลืน (Goodness – of - Fit Index : GFI) ซึ่งเป็นอัตราส่วนของผลต่างระหว่างฟังก์ชันความกลมกลืนจากแบบจำลองก่อน และหลังปรับแบบจำลอง กับฟังก์ชันความกลมกลืนก่อนปรับแบบจำลอง ค่า GFI หากมีค่าตั้งแต่ 0.90 - 1.00 แสดงว่าแบบจำลองมีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ (นงลักษณ์ วิรัชชัย, 254 , น. 54)

4) ดัชนีวัดความกลมกลืนที่ปรับแล้ว (Adjusted goodness – of - Fit Index, น. AGFI) ซึ่งนำ GFI มาปรับแก้ โดยคำนึงถึงขนาดของอิสระ (df) ซึ่งรวมทั้งจำนวนตัวแปรและขนาดกลุ่มตัวอย่าง หากค่า AGFI มีค่าตั้งแต่ 0.90 - 1.00 แสดงว่าแบบจำลองมีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ (นงลักษณ์ วิรัชชัย, 2542, น. 54)

5) ดัชนีวัดระดับความกลมกลืนเปรียบเทียบ (Comparative Fit Index, น. CFI) ใช้เปรียบเทียบแบบจำลองเชิงสมมติฐานการวิจัยว่ามีความกลมกลืนสูงกว่าข้อมูลเชิงประจักษ์มากน้อยเพียงใด ค่าตั้งแต่ 0.90 - 1.00 แสดงว่าแบบจำลองมีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ (นงลักษณ์ วิรัชชัย, 2542, น. 54)

6) ค่ารากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน (Standardized Root Mean Squared Residual : Standardized RMR) เป็นค่าบอกความคลาดเคลื่อนของแบบจำลอง มีค่าน้อยกว่า 0.05 แสดงว่า แบบจำลองมีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ (นงลักษณ์ วิรัชชัย, 2542, น. 54)

7) ค่าความคลาดเคลื่อนในการประมาณค่าพารามิเตอร์ (Root Mean Square Error of Approximation : RMSEA) เป็นค่าที่บ่งบอกถึงความไม่กลมกลืนของแบบจำลองที่สร้างขึ้นกับเมทริกซ์ความแปรปรวนร่วมของประชากร ซึ่ง ค่า RMSEA ต่ำกว่า 0.05 แสดงว่าแสดงว่าแบบจำลองมีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ (นงลักษณ์ วิรัชชัย, 2542, น. 54)

8) ค่าขนาดตัวอย่างวิกฤติ (Critical N, น. CN) เป็นดัชนีที่แสดงขนาดของตัวอย่างที่จะยอมรับดัชนีแสดงความกลมกลืนของแบบจำลองได้ และค่า CN ควรมีค่ามากกว่า 200 ของกลุ่มตัวอย่าง (Diamantopoulos and Sigauw, 2000, p. 88 , อ้างถึงใน สุภมาส อังสุโชติ และ คณะ, 2552, น. 28)

9) เมทริกซ์ความคลาดเคลื่อนในการเปรียบเทียบความกลมกลืน (Fitting Residuals Matrix) หมายถึง เมทริกซ์ที่มีผลต่างของเมทริกซ์ S และ Sigma ซึ่งประกอบไปด้วยค่าความคลาดเคลื่อน ในรูปคะแนนดิบและคะแนนมาตรฐาน ค่าสูงสุดของเศษเหลือในรูปคะแนน

มาตรฐาน (largest Standar Dized Residual) ระหว่างเมทริกซ์สหสัมพันธ์ที่เข้าสู่การวิเคราะห์กับเมทริกซ์ที่ประมาณได้ โดยค่าเศษเหลือเคลื่อนที่เข้าใกล้ศูนย์ ถือว่าแบบจำลองมีแนวโน้มกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ความพอดีเศษเหลือเหมาะสมอยู่ระหว่าง -2 ถึง 2 (นงลักษณ์ วิรัชชัย, 2542, น. 54)

6.3 การปรับแบบจำลอง (Model Modification Indexes : MI) ผู้วิจัยปรับแบบจำลองบนพื้นฐานของทฤษฎีและงานวิจัยเป็นหลัก โดยมีการดำเนินการคือ จะตรวจสอบผลการประมาณค่าพารามิเตอร์ ว่ามีความสมเหตุสมผลหรือไม่ มีค่าใดแปลกเกินความเป็นจริงหรือไม่ และพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เชิงพหุยกกำลังสอง (Squared Multiple or Relation) ให้มีความเหมาะสมรวมทั้งพิจารณาค่าความกลมกลืนรวม (Overall fit) ของแบบจำลองว่า โดยภาพรวมแล้วแบบจำลองกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์เพียงใด และจะหยุดปรับแบบจำลองเมื่อพบว่า ค่าสูงสุดของเศษเหลือในรูปคะแนนมาตรฐานต่ำกว่า 2.00 (นงลักษณ์ วิรัชชัย, 2542, น. 54)

6.4. นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อกำหนดเส้นทางอิทธิพลปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของผู้ใช้น้ำทั้งอิทธิพลทางตรง ทางอ้อมเพื่อนำไปสู่การวิจัยระยะที่ 2

7. การแปลผลข้อมูล

7.1 ในกรณีของการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ กำหนดเกณฑ์การแปลความหมายของข้อมูลจะกระทำโดยอาศัยของเขตของคะแนน 0,1,2,3,4 แล้วแปลความหมายตามเกณฑ์ที่กำหนด (วิจิต อุ่ออัน, 2548, น. 181)

$$\begin{aligned} \text{ความกว้างของอันตรภาคชั้น} &= \frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{ช่วงคะแนน}} \\ &= \frac{4 - 0}{3} \\ &= 1.33 \end{aligned}$$

ซึ่งสามารถแปลผลคะแนน ได้ดังนี้

2.68 – 3.00 หมายถึง การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ
ของผู้ใช้น้ำอยู่ในระดับสูง

1.34 – 2.67 หมายถึง การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ
ของผู้ใช้น้ำอยู่ในระดับปานกลาง

0.00 – 1.33 หมายถึง การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ของผู้ใช้น้ำอยู่ในระดับต่ำ

ระยะที่ 2 วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ

การวิจัยระยะที่ 2 เป็นการสร้างและยืนยันรูปแบบการพัฒนาร่วมกันในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของผู้ใช้น้ำ หลังจากได้ตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำจากข้อมูลเชิงประจักษ์แล้ว จึงได้นำข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยที่ถูกพัฒนาขึ้นไปสร้างรูปแบบการพัฒนาร่วมกันในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของผู้ใช้น้ำ โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. กลุ่มเป้าหมาย ประกอบด้วย นักวิชาการ ตัวแทนผู้ใช้น้ำ ตัวแทนกรมชลประทาน นายเจ้าหน้าที่กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยวิธีการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) ใช้วัตถุประสงค์ของการวิจัยเป็นเครื่องช่วยตัดสินใจ และพิจารณาจากเป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ยินดีให้ความร่วมมือในการดำเนินการวิจัย รวมทั้งเป็นผู้ที่มีเหตุผลกล้าแสดงความคิดเห็น

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง การประชุมกลุ่มย่อย (Focus Groups) และประชุมระดมสมอง (Brain Storming)

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 สรุปตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของผู้ใช้น้ำที่พัฒนาขึ้นจากข้อมูลเชิงประจักษ์ เพื่อเป็นแนวทางในการสัมภาษณ์เชิงลึกในประเด็นของรูปแบบการพัฒนาร่วมกันในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของผู้ใช้น้ำในแต่ละด้านตามตัวแปรที่ได้จากการวิจัย โดยมุ่งสอบถามถึงรูปแบบหรือคุณลักษณะที่สำคัญของการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ

3.2 ขอความอนุเคราะห์ตัวแทนผู้ใช้น้ำ จำนวน 24 ราย ตัวแทนกรมชลประทาน จำนวน 2 ราย เจ้าหน้าที่กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 2 ราย เพื่อเป็นตัวแทนผู้ใช้น้ำ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำในพื้นที่ เพื่อทำการสัมภาษณ์เชิงลึก (In - depth Interview) เกี่ยวกับรูปแบบและคุณลักษณะการพัฒนาร่วมกันในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของผู้ใช้น้ำ ในระหว่างวันที่ 5 มีนาคม 2558 ถึง วันที่ 15 พฤษภาคม 2558

4. การวิเคราะห์ข้อมูล การสร้างและยืนยันรูปแบบการพัฒนา

4.3 สรุปผลการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) การสังเคราะห์เนื้อหา ตีความ วิเคราะห์ เปรียบเทียบเนื้อหา และบรรยายพรรณนา และพัฒนา

เป็นรูปแบบการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของผู้ใช้น้ำตามกรอบแนวคิดและองค์ประกอบที่กำหนดไว้ ก่อนนำไปสู่ขั้นตอนการวิพากษ์รูปแบบ

4.2 ทำการนำเสนอ “รูปแบบการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของผู้ใช้น้ำ” โดยการประชุมกลุ่มย่อย (Focus Groups) และประชุมระดมสมอง (Brain Storming) ในวันที่ 18 ตุลาคม 2558 จำนวน 30 ราย จากตัวแทนผู้ใช้น้ำ เจ้าหน้าที่ชลประทาน เจ้าหน้าที่การบริหารส่วนตำบล และนักวิชาการ เพื่อวิพากษ์รูปแบบและรับฟังข้อเสนอแนะเพิ่มเติม และนำความคิดเห็นเพิ่มเติมมาปรับปรุงรูปแบบก่อนที่ดำเนินการยืนยันรูปแบบ

4.3 นำรูปแบบที่พัฒนาขึ้นเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ราย เพื่อยืนยันรูปแบบ เสนอความคิดเห็น และนำข้อคิดเห็นต่าง ๆ มาทำการปรับปรุงและพัฒนาเป็นรูปแบบการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของผู้ใช้น้ำ ดังรายชื่อต่อไปนี้

4.3.1 ดร.วรุฒิ อินทนนท์ นักวิชาการ

4.3.2 นายปรัชญา อินทร์หา เจ้าหน้าที่ชลประทาน

4.3.3 นายสดชื่น วงศ์ศรีชา ประธานกลุ่มประจวบระบายน้ำนาคู่ / ผู้ดูแล / จัดเก็บค่ากระแสไฟฟ้า

4.3.4 นายชงไชย วงศ์บุคดี ประธานกลุ่มประจวบระบายน้ำนาแก

4.3.5 นายจกสิน พิลารัตน์ หัวหน้ากลุ่มสหกรณ์ผู้ใช้น้ำบ้านนาบัว

ระยะที่ 3 การพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของผู้ใช้น้ำ

ในระยะที่ 3 เป็นการนำรูปแบบที่ยืนยันโดยผู้เชี่ยวชาญไปถ่ายทอดให้ความรู้ โดยการจัดทำหลักสูตรการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ โดยการอบรมให้ผู้ใช้น้ำกลุ่มเป้าหมายในการถ่ายทอดความรู้ จำนวน 15 กลุ่ม ประกอบด้วย 1) กลุ่มผู้ใช้น้ำที่อยู่ในความรับผิดชอบของ ฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 1 จำนวน 5 กลุ่ม 2) กลุ่มผู้ใช้น้ำที่อยู่ในความรับผิดชอบของ ฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 2 จำนวน 5 กลุ่ม 3) กลุ่มผู้ใช้น้ำที่อยู่ในความรับผิดชอบของ ฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 3 จำนวน 5 กลุ่ม โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. การคัดเลือกกลุ่มเป้าหมายในการถ่ายทอดความรู้ใช้วิธีการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) โดยพิจารณาจากกลุ่มที่มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ผู้ใช้น้ำที่มีความพร้อมและสมัครใจ เนื่องจากปัจจัยแห่งความสำเร็จใน ประชุม การฝึกอบรมเชิงระบบ คือ ความพร้อมและความเต็มใจของผู้เข้ารับการอบรม (เสนห์ จุ้ยโต, 2551, น. 70)

2. หลักสูตรการพัฒนาร่วมกันในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของผู้ใช้น้ำ จากทบทวนวรรณกรรม การสัมภาษณ์เชิงลึก การประชุมชมกลุ่มย่อย การประชุมระดมสมอง และการยืนยันรูปแบบโดยผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า ในทุกขั้นตอนให้ความสำคัญกับการพัฒนาปัจจัยภายในกลุ่มผู้ใช้น้ำ, น. การพัฒนาและเสริมสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มผู้ใช้น้ำ รองลงมาคือ ปัจจัยภายนอกกลุ่ม, น. การสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก และปัจจัยภายในของผู้ใช้น้ำ, น. การพัฒนาผู้ใช้น้ำ ดังนั้นในการพัฒนาร่วมกันในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของผู้ใช้น้ำในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดตัวแปรหรือปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ โดยพิจารณาจากตัวแปรที่มีอิทธิพลทางตรงต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของผู้ใช้น้ำสูงสุด 2 ลำดับ ประกอบด้วย

2.1 ความเข้มแข็งของกลุ่มผู้ใช้น้ำ ซึ่งจากการสร้างรูปแบบการพัฒนาร่วมกันในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ตัวแปรดังกล่าวพัฒนาเป็นปัจจัยภายในกลุ่ม ประกอบด้วย 2 ตัวแปรหลัก คือ ผู้นำและภาวะผู้นำ และ ความเข้มแข็งของกลุ่มผู้ใช้น้ำ

2.2 การสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก ซึ่งจากการสร้างรูปแบบการพัฒนาร่วมกันในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ตัวแปรดังกล่าวพัฒนาเป็นปัจจัยภายนอกกลุ่ม

2.3 การพัฒนาร่วมกันในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของผู้ใช้น้ำ โดยกรอบแบบ One - Day Workshop

2.4 ประเมินผลการอบรมการพัฒนาร่วมกันในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ด้วยแบบสอบถามปลายปิด และปลายเปิด ในประเด็นสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ความคิดเห็นต่อหลักสูตรการพัฒนาร่วมกันในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ และข้อเสนอแนะ

กลุ่มตัวอย่างเป้าหมายที่เลือกแบบเจาะจงในระยะที่ 2 ใช้วัตถุประสงค์ของการวิจัยเป็นเครื่องช่วยตัดสินใจ และพิจารณาจากความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการแม้ว่าการเลือกแบบเจาะจงจะไม่ดีเท่ากับการเลือกประเภทใช้โอกาสทางสถิติแต่โอกาสที่จะใช้วิธีนี้มีมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการศึกษาวิจัยประเภทเจาะลึกที่ใช้ตัวอย่างเพียงไม่กี่กลุ่ม (สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2546, น. 123 – 124 , อ้างถึงใน สรวิชญ์ ทิพรตนเดช, 2555, น. 73)

จากวิธีการและขั้นตอนการดำเนินการวิจัย เรื่อง “รูปแบบการพัฒนาร่วมกันในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของผู้ใช้น้ำ” ดังที่ได้กล่าวและอธิบายรายละเอียดข้างต้น สามารถสรุปขั้นตอนและวิธีการวิจัยที่สำคัญทั้งหมดไว้ในลักษณะของแผนภาพที่ 3 ดังนี้

ระยะที่ 1 วิธีวิจัยเชิงปริมาณ

1. ศึกษาเพื่อพิสูจน์สมมติฐานตามวัตถุประสงค์การวิจัย และยืนยันสมการ โครงสร้างความสัมพันธ์เชิงทฤษฎี ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของผู้ใช้น้ำ โครงการพัฒนาลุ่มน้ำก้ำอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ด้วยข้อมูลเชิงประจักษ์
2. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย
 - 2.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่ 1) ปัจจัยด้านบทบาทผู้นำกลุ่ม 2) ปัจจัยด้านการรับรู้ปัญหาการจัดการน้ำ 3) ปัจจัยด้านความรู้ความเข้าใจของผู้ใช้น้ำ 4) ปัจจัยด้านความพึงพอใจของผู้ใช้น้ำ
 - 5) ปัจจัยด้านความเข้มแข็งของกลุ่มผู้ใช้น้ำ 6) ปัจจัยด้านการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก 7) ปัจจัยด้านการรับรู้ข้อมูลข่าวสารการจัดการน้ำ
 - 2.2 ตัวแปรต้นกลาง ได้แก่ 1) ปัจจัยด้านทัศนคติต่อการจัดการน้ำ 2) ปัจจัยด้านความตระหนักในคุณค่าทรัพยากรน้ำ
 - 2.3 ตัวแปรตาม ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของผู้ใช้น้ำ
3. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้ใช้น้ำที่ขึ้นทะเบียนกับโครงการพัฒนาลุ่มน้ำก้ำอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จำนวน 553 กลุ่ม กำหนดขนาดตัวอย่างจำนวน 300 กลุ่ม ใช้วิธีสุ่มแบบหลายขั้นตอน
4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม
5. การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้สถิติเชิงพรรณนาเพื่ออธิบายข้อมูลทั่วไปของผู้ใช้น้ำ ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ใช้สถิติวิเคราะห์ เพื่อทดสอบสมมติฐานการวิจัยโดยการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน เพื่ออธิบายความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของผู้ใช้น้ำ และวิเคราะห์สมการเชิงโครงสร้าง หรือการวิเคราะห์อิทธิพลเส้นทางโดยโปรแกรมลิสเรล โดยกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

ระยะที่ 2 วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ

1. การสร้างและยืนยันรูปแบบการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำผู้ใช้น้ำ โครงการพัฒนาลุ่มน้ำก้ำอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
2. กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญ นักวิชาการ ตัวแทนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตัวแทนจากกรมชลประทาน และตัวแทนจากผู้ใช้น้ำ ใช้การเลือกแบบเจาะจง
3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง การประชุมกลุ่มย่อย (Focus Groups) และประชุมระดมสมอง (Brain Storming)
4. การเก็บรวบรวมข้อมูล
 - 4.1 สรุปรูปแบบที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของผู้ใช้น้ำที่พัฒนาขึ้นจากข้อมูลเชิงประจักษ์ในการวิจัยระยะที่ 1 มาสร้างรูปแบบการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของผู้ใช้น้ำ
 - 4.2 ขอความอนุเคราะห์ตัวแทนผู้ใช้น้ำจำนวน 24 ราย ตัวแทนกรมชลประทาน จำนวน 2 ราย เจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 2 ราย เพื่อเป็นตัวแทนผู้ใช้น้ำ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำในพื้นที่ เพื่อสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview)
5. การวิเคราะห์ข้อมูล การสร้างและยืนยันรูปแบบการพัฒนา
 - 5.1 สรุปผลการสัมภาษณ์เชิงลึก และพัฒนาเป็นรูปแบบการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของผู้ใช้น้ำ
 - 5.2 นำเสนอ “รูปแบบการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของผู้ใช้น้ำ” โดยการประชุมกลุ่มย่อย (Focus Groups) และประชุมระดมสมอง (Brain Storming)
 - 5.3 นำรูปแบบที่พัฒนาขึ้นเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ราย ยืนยันรูปแบบฯ และเสนอความคิดเห็น

ระยะที่ 3 การพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ

1. การอบรมเชิงปฏิบัติเพื่อพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของผู้ใช้น้ำ โครงการพัฒนากลุ่มน้ำท่าอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
2. กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้ใช้น้ำ จำนวน 15 กลุ่ม
3. เครื่องมือที่ใช้ถ่ายทอดความรู้ หลักสูตรการอบรมการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำโดยการอบรมในรูปแบบ One - day Workshop
4. รวบรวมข้อมูล โดยการสังเกต ประเมินผล และสรุปผลการอบรม
5. การวิเคราะห์ข้อมูลโดยสถิติเชิงพรรณนาเพื่ออธิบายข้อมูลทั่วไปของผู้ใช้น้ำ ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ภาพที่ 3.1 สรุปกระบวนการวิจัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ได้รับทุนสนับสนุนจากสำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ (วช.) และการทำวิทยานิพนธ์สำเร็จลุล่วงเป็นอย่างดี ด้วยความกรุณาและเอาใจใส่อย่างดีของคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ประกอบด้วย รองศาสตราจารย์ ดร.ยุภาพร ยูภาส อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก รองศาสตราจารย์เสาวลักษณ์ โกศกิตติอัมพร ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิทยา เจริญศิริ อาจารย์ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม รองศาสตราจารย์ ดร.สมเจตน์ ภูศรี ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สัญญาศรณ์ สวัสดิ์ไชสง ผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านได้ถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ที่มีคุณค่าอย่างยิ่งต่อการจัดทำวิทยานิพนธ์ ทั้งทางด้านความรู้ และระเบียบวิธีวิจัยให้แก่ผู้วิจัย และเสียสละเวลาในการให้คำปรึกษาแนะนำอย่างสม่ำเสมอตลอดระยะเวลาของการจัดทำวิทยานิพนธ์ ผู้วิจัยขอขอบพระคุณท่านอาจารย์ทั้ง 5 ท่านเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

นอกจากนี้ผู้วิจัยต้องขอกราบขอบพระคุณกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ทุกท่าน ที่ได้กรุณาเสียสละเวลาอันมีค่ามาเป็นกรรมการสอบ และกรุณาให้ข้อเสนอแนะต่าง ๆ ที่มีคุณค่าต่อการปรับปรุงและแก้ไขวิทยานิพนธ์ให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ผู้วิจัยต้องขอขอบคุณผู้เชี่ยวชาญทุกท่าน ที่กรุณาให้สัมภาษณ์ และให้ความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์และมีคุณค่าต่อการจัดทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

ผู้วิจัยได้สำนึกมาโดยตลอดถึง พระคุณของคุณพ่อคำสุรย์ สีสุทร ที่ล่วงลับไปแล้ว ก่อนที่ท่านจะให้เห็นความสำเร็จของผู้วิจัยตามที่ท่านปรารถนา และคุณแม่ทิ่ง สีสุทร ที่ยังคงยอให้กำลังใจและเป็นเสาหลักให้ผู้วิจัยได้มีความมุ่งมั่นและทุ่มเทความพยายามในการศึกษาโดยตลอด ผู้วิจัยขอกราบท่านทั้งสอง ด้วยความเคารพอย่างสูงสุดในชีวิตของผู้วิจัย และขอจดจำคำสั่งสอน และแบบอย่างความอดทน กตัญญู ตลอดจนการไม่เอาเปรียบผู้อื่นที่มีอยู่ในตัวท่านทั้งสอง เพื่อนำมาใช้ในการดำเนินชีวิตต่อไป

คุณค่าและประโยชน์ของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขออุทิศเป็นเครื่องแสดงความกตัญญู กตเวทิตา เพื่อบูชาแด่ บูรพาจารย์ พระคุณบิดามารดา และผู้ที่มีพระคุณทุกท่านที่ให้การศึกษอบรมสั่งสอนให้เกิดสติปัญญาและคุณธรรมในการดำเนินชีวิต

นางกชกร เดชะคำภู

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ในบทนี้จะนำเสนอรูปแบบการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของผู้ใช้น้ำ โครงการพัฒนาลุ่มน้ำก้ำอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เพื่อตอบคำถามตามวัตถุประสงค์ที่ผู้วิจัยได้กำหนด ประกอบด้วย 1) เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของผู้ใช้น้ำ 2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของผู้ใช้น้ำ ของตัวแปรสาเหตุทั้งอิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อม และอิทธิพลรวมที่มีต่อตัวแปรผลการมีส่วนร่วม และ 3) เพื่อสร้างและยืนยันรูปแบบการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของผู้ใช้น้ำ จากข้อมูลเชิงประจักษ์ การสัมภาษณ์เชิงลึก การประชุมกลุ่มย่อย การประชุมระดมสมอง และการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ โดยแบ่งเป็น 3 ตอน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล
2. ลำดับขั้นตอนการนำเสนอผลวิเคราะห์ข้อมูล
3. ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

เพื่อให้การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลและการแปลความหมายผลการวิเคราะห์ข้อมูลมีความสะดวกและเป็นที่เข้าใจตรงกัน ผู้วิจัยจึงกำหนดสัญลักษณ์และอักษรย่อที่ใช้แทนค่าสถิติและตัวแปรต่าง ๆ ซึ่งมีความหมายดังนี้

4.2 สัญลักษณ์ที่ใช้แทนตัวแปร

- PAR แทน การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ
LED แทน บทบาทของผู้นำกลุ่ม
REP แทน การรับรู้ปัญหาการจัดการน้ำ
KNO แทน ความรู้ความเข้าใจของผู้ใช้น้ำ

ATT	แทน	ทัศนคติต่อการบริหารจัดการน้ำ
AWA	แทน	ความตระหนักในคุณค่าทรัพยากรน้ำ
SAT	แทน	ความพึงพอใจของผู้ใช้น้ำ
GSA	แทน	ความเข้มแข็งของกลุ่มผู้ใช้น้ำ
SUP	แทน	การสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก
ITF	แทน	การรับรู้ข้อมูลข่าวสารการจัดการน้ำ

4.3 สัญลักษณ์ที่ใช้แทนค่าสถิติ

n	แทน	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
\bar{x}	แทน	ค่าเฉลี่ย
SD	แทน	ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
Skewness	แทน	ค่าความเบ้
Kurtosis	แทน	ค่าความโด่ง
r	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient)
R^2	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์พหุคูณยกกำลังสอง (Square Multiple Correlation) หรือสัมประสิทธิ์การตัดสินใจ (Coefficient of Determination)
X^2	แทน	ค่าสถิติไค-สแควร์ (Chi-square)
df	แทน	องศาอิสระ (Degree of Freedom)
GFI	แทน	ดัชนีวัดระดับความสอดคล้อง (Goodness of Fit Index)
AGFI	แทน	ดัชนีวัดระดับความสอดคล้องที่ปรับแล้ว (Adjusted Goodness of Fit Index)
RMSEA	แทน	ค่าประมาณความคลาดเคลื่อนของรากกำลังสองเฉลี่ย (Root Mean Square Error of Approximation)
RMR	แทน	ค่าดัชนีรากกำลังสองเฉลี่ยของเศษเหลือ (Root Mean Square Residual)
Cn	แทน	ค่าขนาดตัวอย่างวิกฤต (Critical N)
DE	แทน	อิทธิพลทางตรง (Direct Effects)
IE	แทน	อิทธิพลทางอ้อม (Indirect Effects)

TE แทน อิทธิพลรวม (Total Effects)

4.4 ลำดับขั้นตอนการนำเสนอผลวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น ประกอบด้วย

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ใช้
2. ผลการวิเคราะห์ระดับการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของผู้ใช้น้ำ

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของผู้ใช้น้ำ

1. ผลการวิเคราะห์ลักษณะของข้อมูลกับความสอดคล้องตามเงื่อนไขทางสถิติของการวิเคราะห์ข้อมูลหลายตัวแปร

2. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของตัวแปร

3. ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของผู้ใช้น้ำ

ตอนที่ 3 ผลการสร้างและยืนยันรูปแบบการพัฒนาร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของผู้ใช้

ตอนที่ 4 ผลการพัฒนาร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของผู้ใช้น้ำ

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น

ในส่วนนี้ เป็นวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น ประกอบด้วย 1) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ใช้น้ำ 2) ผลการวิเคราะห์ระดับการมีส่วนร่วม 3) ผลการวิเคราะห์ลักษณะของข้อมูลกับความสอดคล้องตามเงื่อนไขของการวิเคราะห์ข้อมูลหลายตัวแปร ซึ่งนำเสนอในรูปแบบของตารางและพรรณนาความค่าสถิติที่สำคัญตามลำดับ ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ใช้น้ำ

ในการวิจัยครั้งนี้ กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้ใช้น้ำที่ขึ้นทะเบียนกับโครงการพัฒนาลุ่มน้ำก้ำอันเนื่องมาจากพระราชดำริ โดยผู้วิจัยได้ทำการสุ่มจากประชากรที่กำหนดหลักสถิติและระเบียบวิจัยที่มีความเหมาะสม ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ใช้น้ำ ประกอบด้วย

ตารางที่ 4.1

จำนวนและร้อยละข้อมูลทั่วไปของผู้ใช้น้ำ

ข้อมูลกลุ่มตัวอย่าง	จำนวน (n =280)	ร้อยละ
1. จำนวนสมาชิกในกลุ่ม		
5 คน	54	19.29
6 คน	46	16.43
7 คน	30	10.71
8 คน	41	14.64
9 คน	34	12.14
10 คน	43	15.36
15 คน	32	11.43
2. ระยะเวลาในการจัดตั้งกลุ่ม		
7 ปี	45	16.07
8 ปี	52	18.57
9 ปี	43	15.36
10 ปี	62	22.14
มากกว่า 10 ปี	78	27.86
3. ประเภทกลุ่มผู้ใช้น้ำ		
กลุ่มพื้นฐาน	180	64.29
กลุ่มบริหาร	88	31.43
กลุ่มสหกรณ์	12	4.28
2. สังกัดฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษา		
ฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 1	44	15.71
ฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 2	197	70.36
ฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 2	39	13.93
3. พื้นที่รับน้ำ		
ต้นคลอง	80	28.57
กลางคลอง	122	43.57
ปลายคลอง	78	27.86
รวม	280	100.00

จากตารางที่ 4.1 พบว่า กลุ่มผู้ใช้น้ำส่วนใหญ่มีสมาชิก จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 19.29 มีการรวมกันเพื่อจัดตั้งเป็นกลุ่มผู้ใช้น้ำมากกว่า 10 ปี คิดเป็นร้อยละ 27.86 เป็นกลุ่มพื้นฐาน จำนวน 180 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 64.29 ส่วนใหญ่สังกัดฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 2 จำนวน 197 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 70.36 และ ส่วนใหญ่ผู้ใช้น้ำมีพื้นที่รับน้ำอยู่กลางคลอง จำนวน 122 กลุ่ม

2. ผลการวิเคราะห์ระดับการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของผู้ใช้น้ำ

ในส่วนนี้ เป็นการนำเสนอข้อมูลระดับการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของผู้ใช้น้ำ ประกอบด้วย ด้านการสำรวจปัญหาและสาเหตุของปัญหา ด้านการวางแผนและตัดสินใจ ด้านการดำเนินงาน ด้านการรับผลประโยชน์ และด้านการประเมินผลและสรุปผล ดังแสดงในตารางที่ 4.2

ตารางที่ 4.2

ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของผู้ใช้น้ำ โครงการพัฒนาลุ่มน้ำก้ำอันเนื่องมาจากพระราชดำริ โดยรวมและจำแนกรายด้าน

การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ของผู้ใช้น้ำ	\bar{X}	S.D.	ระดับ การมีส่วนร่วม
1. ด้านการสำรวจปัญหาและสาเหตุของ ปัญหา	2.44	.860	ปานกลาง
2. ด้านการวางแผนและตัดสินใจ	2.47	.935	ปานกลาง
3. ด้านการดำเนินงาน	2.58	.775	ปานกลาง
4. ด้านการรับผลประโยชน์	3.12	.883	สูง
5. ด้านการประเมินผลและสรุปผล	2.33	.845	ปานกลาง
รวม	2.59	.713	ปานกลาง

จากตารางที่ 4.2 พบว่า การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของผู้ใช้น้ำ โครงการพัฒนาลุ่มน้ำก้ำอันเนื่องมาจากพระราชดำริ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 2.59$) เมื่อพิจารณา รายด้าน พบว่า ส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง มีเพียงด้านการรับผลประโยชน์ที่อยู่ในระดับสูง ($\bar{x} = 3.12$)

ตารางที่ 4.3

ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของผู้ใช้น้ำ
โครงการพัฒนาลุ่มน้ำก้ำอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ด้านการสำรวจปัญหาและสาเหตุของปัญหา

ด้านการสำรวจปัญหาและสาเหตุของปัญหา	\bar{X}	S.D.	ระดับ การมีส่วนร่วม
1. ผู้ใช้น้ำเคยติดตาม สังเกตผลกระทบ หรือปัญหา อุปสรรคต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นภายในกลุ่ม ที่เป็นผลมา จากการใช้น้ำและบำรุงรักษาของสมาชิก และ ปัญหาด้านอื่น ๆ	2.31	1.044	ปานกลาง
2. ผู้ใช้น้ำให้ความร่วมมือและให้ข้อมูลในการสำรวจ พื้นที่เพาะปลูก ความต้องการใช้น้ำ และสภาพ ปัญหาของสมาชิกทุกคนภายในกลุ่มก่อนฤดูกาล ส่งน้ำ	2.84	.933	สูง
3. ผู้ใช้น้ำให้ความร่วมมือในสำรวจ และตรวจสอบ คุณภาพน้ำชลประทาน	2.04	1.322	ปานกลาง
4. ผู้ใช้น้ำสามารถวิเคราะห์ปัญหาของกลุ่มด้านการ ใช้น้ำ การจัดสรรน้ำ และการบำรุงรักษาระบบ ชลประทาน	2.36	1.017	ปานกลาง
5. ผู้ใช้น้ำเคยติดตาม สังเกตผลกระทบ หรือปัญหา อุปสรรคต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นภายในกลุ่ม ที่เป็นผลมา จากการใช้น้ำและบำรุงรักษาของสมาชิก และ ปัญหาด้านอื่น ๆ	2.64	1.216	ปานกลาง
รวม	2.44	.860	ปานกลาง

จากตารางที่ 4.3 พบว่า การมีส่วนร่วมด้านการสำรวจปัญหาและสาเหตุของปัญหา โดยรวม
อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 2.44$) เมื่อพิจารณารายประเด็น พบว่า ส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง
เช่นกัน มีเพียงประเด็นที่ผู้ใช้น้ำให้ความร่วมมือและให้ข้อมูลในการสำรวจพื้นที่เพาะปลูก ความ
ต้องการใช้น้ำ และสภาพปัญหาของสมาชิกทุกคนภายในกลุ่มก่อนฤดูกาลส่งน้ำที่อยู่ในระดับสูง

ตารางที่ 4.4

ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของผู้ใช้น้ำ
โครงการพัฒนาลุ่มน้ำก้ำอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ด้านการวางแผนและตัดสินใจ

ด้านการวางแผนและตัดสินใจ	\bar{X}	S.D.	ระดับ การมีส่วนร่วม
1. ผู้ใช้น้ำได้เสนอประเด็นปัญหา เช่น การจัดสรรน้ำ ไม่ตรงเวลา คลองส่งน้ำตื้นเขิน เพื่อนำไปใช้เป็น แนวทางในการวางแผนจัดสรรน้ำและบำรุงรักษา ในระดับแปลงนา	2.54	1.036	ปานกลาง
2. ผู้ใช้น้ำได้ร่วมประชุมแสดงความคิดเห็น เสนอแนะ ร่วมตัดสินใจในการวางแผนการใช้น้ำ การจัดสรร น้ำ และบำรุงรักษา ตลอดจนวิธีแก้ปัญหาความ ต้องการการใช้น้ำของกลุ่มผู้ใช้น้ำ	2.56	1.199	ปานกลาง
3. ผู้ใช้น้ำเคยออกเสียงลงคะแนน หรือลงมติในการ ตัดสินใจเกี่ยวกับการวางแผนในกิจกรรมต่าง ๆ ของกลุ่มผู้ใช้น้ำ	2.47	1.241	ปานกลาง
4. ผู้ใช้น้ำได้ร่วมกำหนดแผน ระเบียบ กระบวนการ การจัดสรรน้ำ และบำรุงรักษา และข้อตกลงการ จัดสรรน้ำประจำฤดูกาลร่วมกับเจ้าหน้าที่ ชลประทาน	2.41	1.047	ปานกลาง
5. ผู้ใช้น้ำได้ร่วมให้ข้อมูลเกี่ยวกับการทำการเกษตรแก่ เจ้าหน้าที่ชลประทาน	2.35	.957	ปานกลาง
6. ผู้ใช้น้ำร่วมวางแผนแก้ไขปัญหาความขัดแย้งการ จัดการทรัพยากรน้ำกับเจ้าหน้าที่ชลประทานและ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	2.46	1.026	ปานกลาง
รวม	2.47	.935	ปานกลาง

จากตารางที่ 4.4 พบว่า การมีส่วนร่วมด้านการวางแผนและตัดสินใจ โดยรวมอยู่ในระดับ
ปานกลาง ($\bar{x} = 2.47$) เมื่อพิจารณารายประเด็น พบว่า อยู่ในระดับปานกลางทุกประเด็น
โดยประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{x} = 2.56$) คือ ผู้ใช้น้ำได้ร่วมประชุมแสดงความคิดเห็น เสนอแนะ

ร่วมตัดสินใจในการวางแผนการใช้น้ำ การจัดสรรน้ำ และบำรุงรักษา ตลอดจนวิธีแก้ปัญหา
ความต้องการการใช้น้ำของกลุ่มผู้ใช้น้ำ

ตารางที่ 4.5

ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของผู้ใช้น้ำ
โครงการพัฒนาลุ่มน้ำก้ำอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ด้านการดำเนินงาน

ด้านการดำเนินงาน	\bar{X}	S.D.	ระดับ การมีส่วนร่วม
1. ผู้ใช้น้ำได้ร่วมจัดสรรน้ำชลประทาน เช่น การออกแรงใน การเปิด - ปิดน้ำในแต่ละคู - คลองส่งน้ำตามรอบเวร	2.42	.995	ปานกลาง
2. ผู้ใช้น้ำได้ร่วมดูแลบำรุงรักษาและตรวจสอบสภาพคูส่งน้ำ / คลองส่งน้ำทั้งฤดูกาล เช่น สนับสนุนอุปกรณ์ในการขุด ลอกคู - คลองส่งน้ำ ร่วมออกแรงในการขุดลอกคลอง คู ส่งน้ำ หรือทางระบายน้ำ	2.68	.978	สูง
3. ผู้ใช้น้ำได้ร่วมออกเงินค่าธรรมเนียมการใช้น้ำชลประทาน ตามระเบียบข้อบังคับการใช้น้ำชลประทานเพื่อสนับสนุน กิจกรรมการจัดสรรน้ำและบำรุงรักษา	3.13	.935	สูง
4. ผู้ใช้น้ำได้ร่วมจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำ เพื่อดำเนินการในการส่ง น้ำ การใช้ประโยชน์จากน้ำชลประทาน และการดูแล รักษาระบบชลประทาน	2.99	1.074	สูง
5. ผู้ใช้น้ำได้ร่วมเก็บข้อมูลทางการเกษตรกับเจ้าหน้าที่ ชลประทาน	2.17	1.021	ปานกลาง
6. ผู้ใช้น้ำได้รับการอบรมสัมมนาเกี่ยวกับการบริหารจัดการ ทรัพยากรน้ำ	2.30	1.159	ปานกลาง
7. ผู้ใช้น้ำมีส่วนร่วมประชาสัมพันธ์ให้ผู้ใช้น้ำเห็นคุณค่าของ ทรัพยากรน้ำ	2.40	1.147	ปานกลาง
รวม	2.58	.775	ปานกลาง

จากตารางที่ 4.5 พบว่า การมีส่วนร่วมด้านการดำเนินงาน โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง
($\bar{X} = 2.58$) เมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็น พบว่า ส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลางโดยประเด็นที่มี

ค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{x} = 3.13$) คือ ผู้ใช้น้ำได้ร่วมออกเงินค่าธรรมเนียมการใช้น้ำชลประทานตามระเบียบข้อบังคับการใช้น้ำชลประทานเพื่อสนับสนุนกิจกรรมการจัดสรรน้ำและบำรุงรักษา

ตารางที่ 4.6

ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของผู้ใช้น้ำ โครงการพัฒนากลุ่มน้ำก้ำอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ด้านการรับผลประโยชน์

ด้านการรับผลประโยชน์	\bar{X}	S.D.	ระดับ การมีส่วนร่วม
1. ผู้ใช้น้ำได้รับประโยชน์จากน้ำเพื่อทำการเกษตร เลี้ยงสัตว์และประมง	3.14	.953	สูง
2. ผู้ใช้น้ำได้รับประโยชน์จากน้ำชลประทานเพื่อการ อุปโภคบริโภค	2.90	1.127	สูง
3. ผู้ใช้น้ำได้รับประโยชน์จากการจัดสรรน้ำที่มี คุณภาพ และสามารถแก้ไขปัญหาและความ ต้องการการขาดแคลนน้ำ	3.18	1.064	สูง
4. โครงการพัฒนากลุ่มน้ำก้ำอันเนื่องมาจาก พระราชดำริทำให้มีการจัดสรรที่ดินให้เกิด ประโยชน์มากขึ้นต่อผู้ใช้น้ำ	3.13	1.162	สูง
5. โครงการพัฒนากลุ่มน้ำอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ทำให้ผู้ใช้น้ำได้ใช้ประโยชน์เป็นเส้นทาง คมนาคมเพื่อการเกษตรต่อผู้ใช้น้ำ	3.15	1.181	สูง
6. โครงการพัฒนากลุ่มน้ำก้ำอันเนื่องมาจาก พระราชดำริทำให้มีผลผลิตและรายได้จาก การเกษตรเพิ่มขึ้น	3.23	1.077	สูง
รวม	3.12	.883	สูง

จากตารางที่ 4.6 พบว่า การมีส่วนร่วมด้านการรับผลประโยชน์ โดยรวมอยู่ในระดับสูง ($\bar{x} = 3.12$) เมื่อพิจารณาเป็นประเด็น พบว่า อยู่ในระดับสูงทุกประเด็น โดยประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{x} = 3.23$) คือ โครงการพัฒนากลุ่มน้ำก้ำอันเนื่องมาจากพระราชดำริทำให้มีผลผลิตและรายได้จากการเกษตรเพิ่มขึ้น

ตารางที่ 4.7

ค่าเฉลี่ย และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของผู้ใช้น้ำ
โครงการพัฒนาลุ่มน้ำก้ำอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ด้านการประเมินผลและสรุปผล

ด้านการประเมินผลและสรุปผล	\bar{X}	S.D.	ระดับ การมีส่วนร่วม
1. ผู้ใช้น้ำได้ร่วมสำรวจข้อมูล เก็บข้อมูล ความ ต้องการใช้น้ำของสมาชิก การบริหารจัดการ ทรัพยากรน้ำ	2.38	1.151	ปานกลาง
2. ผู้ใช้น้ำได้ร่วมวิเคราะห์ข้อมูลความต้องการน้ำของ สมาชิก และข้อมูลในการบริหารจัดการทรัพยากร น้ำ	2.26	.969	ปานกลาง
3. ผู้ใช้น้ำได้ร่วมเสนอแนะแนวทางในการแก้ไข ปัญหาการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ในระหว่าง การส่งน้ำ และภายหลังการส่งน้ำ	2.31	1.077	ปานกลาง
4. ผู้ใช้น้ำได้ร่วมประเมินผลและเสนอแนะ ทางแก้ไขปัญหาของกลุ่มผู้ใช้น้ำให้แก่ผู้นำกลุ่ม และ / หรือคณะกรรมการกลุ่ม เจ้าหน้าที่ ชลประทาน เจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่น	2.47	1.132	ปานกลาง
5. ผู้ใช้น้ำเคยติดตามตรวจสอบการทำงานด้านการส่ง น้ำ และบำรุงรักษาพัฒนาของเจ้าหน้าที่ ชลประทาน และคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ	2.40	.922	ปานกลาง
6. ผู้ใช้น้ำได้ร่วมสรุปผลการบริหารจัดการทรัพยากร น้ำ	2.15	1.047	ปานกลาง
รวม	2.33	.845	ปานกลาง

จากตารางที่ 4.7 พบว่า การมีส่วนร่วมด้านการประเมินผลและสรุปผล โดยรวมอยู่ในระดับ
ปานกลาง ($\bar{X} = 2.33$) เมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็น พบว่า การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ
ทรัพยากรน้ำของผู้ใช้น้ำ อยู่ในระดับปานกลางทุกประเด็น

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของผู้ใช้น้ำ

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในตอนนี้ เป็นผลการวิเคราะห์ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของผู้ใช้น้ำ โดยใช้หลักการวิเคราะห์โมเดลความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้น หรือโมเดลลิสเรล (Linear Structural Relationship Model or LISREL Model) ตามกรอบแนวคิดแบบจำลองความสัมพันธ์เชิงสาเหตุการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของผู้ใช้น้ำ ซึ่งประกอบด้วย ตัวแปรสังเกตได้ที่เป็นปัจจัยเชิงสาเหตุ 9 ปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยด้านบทบาทผู้นำกลุ่ม ปัจจัยด้านการรับรู้ปัญหาจัดการน้ำ ปัจจัยด้านความรู้ความเข้าใจของผู้ใช้น้ำ ปัจจัยด้านความพึงพอใจของผู้ใช้น้ำ ปัจจัยด้านความเข้มแข็งของกลุ่มผู้ใช้น้ำ ปัจจัยด้านการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก ปัจจัยด้านการรับรู้ข้อมูลข่าวสารการจัดการน้ำ ปัจจัยด้านทัศนคติต่อการจัดการน้ำ และปัจจัยด้านความตระหนักในคุณค่าทรัพยากรน้ำ ก่อนที่จะนำเสนอผลการวิเคราะห์แบบจำลองความสัมพันธ์เชิงสาเหตุการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของผู้ใช้น้ำ ผู้วิจัยจะนำเสนอผลการวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐาน และความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้ที่ใช้ในการวิเคราะห์แบบจำลองความสัมพันธ์เชิงสาเหตุการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของผู้ใช้น้ำ ดังนั้น การนำเสนอในตอนนี้จึงประกอบด้วย 3 ส่วน คือ ส่วนแรก เป็นการนำเสนอผลการวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐานของตัวแปรในแบบจำลองความสัมพันธ์เชิงสาเหตุการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของผู้ใช้น้ำ ส่วนที่สอง เป็นการนำเสนอผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรในแบบจำลองความสัมพันธ์เชิงสาเหตุการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของผู้ใช้น้ำ และส่วนที่สาม เป็นการนำเสนอผลการวิเคราะห์แบบจำลองความสัมพันธ์เชิงสาเหตุการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของผู้ใช้น้ำ โดยมีรายละเอียดในแต่ละส่วนดังต่อไปนี้

1. ผลการวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐานของตัวแปรในแบบจำลองความสัมพันธ์เชิงสาเหตุการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของผู้ใช้น้ำ

การวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนนี้ ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐาน ประกอบด้วย ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) ความเบ้ (Sk) และความโด่ง (Ku) ที่แสดงถึงลักษณะการกระจายและแจกแจงของตัวแปรสังเกตได้ ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบข้อมูลพื้นฐานว่ามีความเหมาะสมที่จะใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลหลายตัวแปร (Multivariate Analysis) ซึ่ง Haire et al., ได้แนะนำว่า การวิเคราะห์ข้อมูลหลายตัวแปรเป็นการวิเคราะห์ที่มีความซับซ้อนเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของตัวแปรที่มีเป็นจำนวนมาก ซึ่งอาจก่อให้เกิดความผิดเพี้ยน (Distortions) และอคติ (Biases) ได้ถ้าเงื่อนไขทางสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ถูกละเมิด เงื่อนไขหนึ่ง

สำคัญสำหรับข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์ คือ การแจกแจงปกติข้อมูล (Normality) ในการนี้ผู้วิจัย ได้นำข้อมูลแบบสอบถามทั้งหมดพิจารณาความสมมาตร โดยการพิจารณาข้อมูลดิบทีละตัวอย่าง คัดข้อมูลที่ไม่มีสมบรูณ์ออกไป จนเหลือข้อมูลที่มีความสมบรูณ์ครบถ้วน จากนั้น จึงนำข้อมูลดังกล่าวเข้าเครื่องคอมพิวเตอร์ เพื่อคำนวณค่าสถิติพื้นฐานโดยค่าสถิติพื้นฐานที่นำมาพิจารณาเบื้องต้น ประกอบด้วย ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าความเบ้ (Skewness) และค่าความโด่ง (Kurtosis) ซึ่ง Tabachnick and Fidell (2007, pp. 79 - 83) แนะนำว่า ลักษณะของข้อมูลที่มีการแจกแจงปกติ ค่าความเบ้และค่าความโด่งควรเข้าใกล้เลข 0 ผลการวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐานมีรายละเอียดดังแสดงในตารางที่ 4.8

ตารางที่ 4.8

ค่าสถิติพื้นฐานของตัวแปรในแบบจำลองความสัมพันธ์เชิงสาเหตุการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของผู้ใช้น้ำ

ตัวแปร	ค่าเฉลี่ย (\bar{x})	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน S.D.	ค่าความเบ้ Skewness	ค่าความ โด่ง Kurtosis
1. การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ ทรัพยากรน้ำ	2.59	.713	-.125	-.787
2. ทักษะคิดต่อการจัดการกรน้ำ	3.98	.714	-.080	-.883
3. ความตระหนักในคุณค่าทรัพยากร น้ำ	3.64	.583	.355	-.860
4. บทบาทผู้นำกลุ่ม	3.69	.745	-.151	-.502
5. การรับรู้ปัญหาการจัดการน้ำ	32.16	9.007	-.953	-.165
6. ความรู้ความเข้าใจของผู้ใช้น้ำ	44.81	11.185	-.803	.527
7. ความพึงพอใจของผู้ใช้น้ำ	4.00	.843	-.650	-.418
8. ความเข้มแข็งของกลุ่มผู้ใช้น้ำ	4.03	.806	-.617	-.319
9. การสนับสนุนจากหน่วยงาน ภายนอก	3.29	1.054	-.303	-.832
10. การรับรู้ข้อมูลข่าวสารการจัดการ น้ำ	2.90	.937	.321	-.908

จากตารางที่ 4.8 ผลการวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐานของตัวแปรรวมในแต่ละด้านว่ามีความสอดคล้องตามเงื่อนไขทางสถิติของการวิเคราะห์ข้อมูลหลายตัวแปร หรือไม่ พบว่า ตัวแปรรวมการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ (PAR) ที่สนใจต่อการจัดการน้ำ (ATT) ความตระหนักในคุณค่าทรัพยากรน้ำ (AWA) การรับรู้ปัญหาการจัดการน้ำ (REP) ความรู้ความเข้าใจของผู้ใช้น้ำ (KNO) ความพึงพอใจของผู้ใช้น้ำ (SAT) ความเข้มแข็งของกลุ่มผู้ใช้น้ำ (GSA) การสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก (SUP) และการรับรู้ข้อมูลข่าวสารการจัดการน้ำ (INF) มีลักษณะการแจกแจงแบบเบ้ซ้าย โดยมีค่าความเบ้อยู่ระหว่าง -0.953 ถึง -0.355 ยกเว้นตัวแปรรวมการรับรู้ข้อมูลข่าวสารการจัดการน้ำมีการแจกแจงแบบเบ้ขวา โดยมีค่าความเบ้ 0.321 ซึ่งมีค่าความเบ้ไม่เกิน ± 1.00 ซึ่ง เมื่อพิจารณาค่าความโด่ง พบว่า ตัวแปรรวมเกือบทุกตัวมีค่าความโด่งต่ำกว่า โคนปกติ (ค่าความโด่งมีค่าเป็นลบ หรือน้อยกว่า 0) โดยมีค่าความโด่งอยู่ระหว่าง -0.902 ถึง -0.165 แสดงว่าตัวแปรรวมเหล่านี้มีการกระจายข้อมูลค่อนข้างมาก ยกเว้นตัวแปรรวมความรู้ความเข้าใจในของผู้ใช้น้ำที่มีค่าความโด่งเป็นบวก (0.527) นั่นคือ โคนการแจกแจงมีลักษณะสูงกว่า โคนปกติ แสดงว่าการกระจายของข้อมูลค่อนข้างน้อย

2. การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร

ในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้ซึ่งเป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ประกอบด้วยตัวแปรสังเกตได้ ในกลุ่มตัวแปรอิสระรวม 9 ตัวแปร และตัวแปรสังเกตได้การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ รวมทั้งหมด 10 ตัวแปร ได้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรดังกล่าวจำนวน 45 คู่ โดยมีรายละเอียดดังแสดงในตารางที่ 4.9

ตารางที่ 4.9

ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันของตัวแปร
ในแบบจำลองความสัมพันธ์เชิงสาเหตุการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของผู้ใช้น้ำ

ตัวแปร	PAR	LED	REP	KNO	ATT	AWA	SAT	GSA	SUP	INF
PAR	1									
LED	.513**	1								
REP	.347**	.242**	1							
KNO	.430**	.336**	.645**	1						
ATT	.633**	.531**	.480**	.546**	1					
AWA	.602**	.342**	.213**	.409**	.626**	1				
SAT	.602**	.435**	.383**	.480**	.666**	.565**	1			
GSA	.759**	.405**	.318**	.390**	.544**	.545**	.499**	1		
SUP	.599**	.560**	.020	.173**	.629**	.596**	.524**	.556**	1	
INF	.646**	.480**	.166*	.453**	.649**	.597**	.534**	.569**	.732**	1
Mean	2.59	3.56	33.23	45.08	4.04	3.71	3.97	4.03	3.38	2.88
S.D	.713	.680	9.168	11.199	.734	.617	.871	.807	1.044	.961

หมายเหตุ. * $p < .05$, ** $p < .01$

จากตารางที่ 4.9 เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทั้งหมดซึ่งมีจำนวน 45 คู่ พบว่า มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ตั้งแต่ 0.168 ถึง 0.794 โดยสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่มีค่าแตกต่างจากศูนย์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .01$) มีจำนวน 42 คู่ และมีค่าแตกต่างจากศูนย์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .05$) โดยความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ข้อมูลข่าวสารการจัดการน้ำ (SUP) กับ การรับรู้ปัญหาการจัดการน้ำ (REP) มีค่าต่ำสุด ($r = 0.166$) ส่วนตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กันสูงสุด ($r = 0.759$) คือ การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ (PAR) กับ การสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก (SUP)

เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรในกลุ่มของตัวแปรอิสระกับตัวแปรในกลุ่มของตัวแปรตาม พบว่า ตัวแปรการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก (SUP) กับตัวแปรการรับรู้ปัญหาการจัดการน้ำ (REP) ไม่มีความสัมพันธ์กัน นอกจากนั้นมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.01 ($p < .01$) ทุกตัวยกเว้น การรับรู้ข้อมูลข่าวสารการจัดการน้ำ (INF) กับ การรับรู้

ปัญหาการจัดการน้ำ (REP) ที่มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($p < .05$)

เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรในกลุ่มของตัวแปรอิสระด้วยกันพบว่า ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .01$) โดยมีค่าตั้งแต่ 0.166 ถึง 0.759 และเป็นความสัมพันธ์ทางบวก

3. การวิเคราะห์ความสอดคล้องกลมกลืนของแบบจำลอง

ผลการวิเคราะห์แบบจำลองโดยการวิเคราะห์ห้อยประกอบเชิงยืนยัน พบว่า ค่าไค - สแควร์ มีขนาดใหญ่มาก อีกทั้งค่าความน่าจะเป็นต่ำกว่า 0.05 ในขณะที่กลุ่มดัชนีความกลมกลืนควรมีค่ามากกว่าหรือเท่ากับ 0.90 พบว่า ทั้งหมดไม่ผ่านเกณฑ์ เนื่องจาก ค่าดัชนีระดับความกลมกลืน (GFI) ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว (AGFI) (GFI) ต่ำกว่า 0.90 อีกทั้ง ค่าประมาณค่าความคลาดเคลื่อนของรากกำลังสองเฉลี่ย (RMSEA) มีค่ามากกว่า 0.05 ดังแสดงในตารางที่ 4.10

ตารางที่ 4.10

ค่าความสอดคล้องและระดับความกลมกลืนของแบบจำลองการวิเคราะห์ห้อยประกอบเชิงยืนยัน ก่อนปรับปรุงแบบจำลอง

χ^2	df	P	GFI	AGFI	CFI	RMSEA
42.71	8	0.00	0.97	0.080	0.99	0.126

ผู้วิจัยจึงทำการปรับปรุงแบบจำลองสมการ โครงสร้าง โดยผ่อนคลายข้อตกลงเบื้องต้น (Relax Assumption) ให้ความคลาดเคลื่อนในการวัดตัวแปรสังเกตได้มีความสัมพันธ์กัน ตามวิธีที่ Arbuckle (2007, p. 107) ได้เสนอไว้ โดยการเพิ่มเส้นความสัมพันธ์ความคลาดเคลื่อนที่มีค่าความสัมพันธ์สูงเข้าไปที่ละเส้น และทำการประมวลหากพบว่า เส้นความสัมพันธ์ความคลาดเคลื่อนที่เพิ่มเข้าไปไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ก็จะนำเส้นความความคลาดเคลื่อนออก จนได้แบบจำลองที่มีความสัมพันธ์ความคลาดเคลื่อนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติเท่านั้น ผลการวิเคราะห์ข้อมูลหลังการปรับแบบจำลองสมการ โครงสร้างใหม่ พบว่า แบบจำลองสมการ โครงสร้างมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ดี ทั้งนี้สามารถพิจารณาจากค่าไค-สแควร์ ($\chi^2 = 8.45$, $df = 7.49$, $p = 0.485$) ซึ่งมีค่าความน่าจะเป็นสูงกว่า 0.05 แสดงว่าไม่ปฏิเสธสมมติฐานหลักที่ว่าแบบจำลองสมมติฐานตามทฤษฎีที่พัฒนาขึ้นสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ดัชนีวัดระดับความกลมกลืน (Goodness of Fit Index : GFI = 0.99) ดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับแก้ (Adjusted Goodness of Fit Index : AGFI = 0.96) มีค่าเข้าใกล้ 1 ดัชนีรากของกำลังสองเฉลี่ยของเศษ (Root

Mean Square Residual : RMR = 0.011) รวมทั้งค่าดัชนีรากของกำลังสองเฉลี่ยของเศษเหลือมาตรฐาน (Root Mean Square Error of Approximation : RMSEA = 0.000) นอกจากนี้ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการวิเคราะห์เศษเหลือในรูปคะแนนมาตรฐาน (largest standardized residual = 1.826) มีค่าไม่เกิน 2.000m ดังแสดงในตารางที่ 4.11

ตารางที่ 4.11

ค่าความสอดคล้องและระดับความกลมกลืนของแบบจำลองการวิเคราะห์ห้วงค์ประกอบเชิงยืนยัน หลังปรับปรุงแบบจำลอง

χ^2	df	P	GFI	AGFI	CFI	RMSEA
8.45	7.48	0.485	0.99	0.96	1.00	0.011

4. การวิเคราะห์แบบจำลองความสัมพันธ์เชิงสาเหตุการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของผู้ใช้น้ำ โครงการพัฒนาผู้นำก้าวหน้าเนื่องมาจากพระราชดำริ

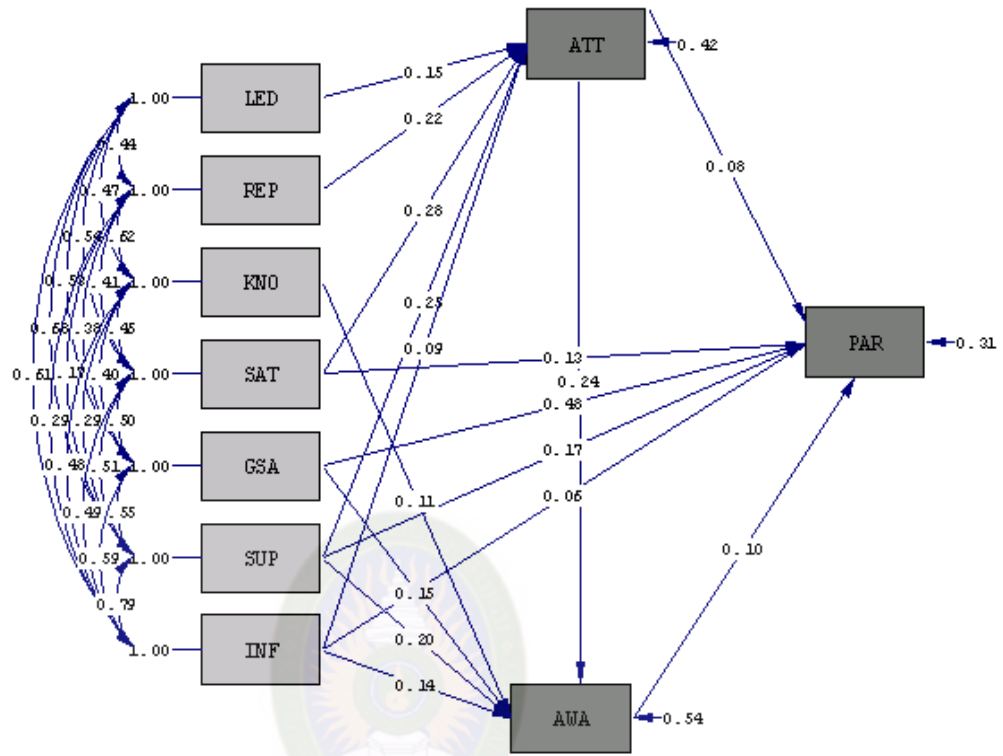
การวิเคราะห์ในส่วนนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อตอบสนองมติฐานการวิจัยที่ได้กำหนดไว้ และเพื่อแสดงให้เห็นว่าปัจจัยใดบ้างมีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของผู้ใช้น้ำ ตามกรอบแนวคิดแบบจำลองความสัมพันธ์เชิงสาเหตุการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของผู้ใช้น้ำ ดังแสดงในแผนภาพที่ 2 (บทที่ 2) ซึ่งประกอบด้วยปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำที่เป็นตัวแปรภายนอก (Exogenous Variable) มีจำนวน 7 ตัวแปร ได้แก่ บทบาทผู้นำกลุ่ม (LED) การรับรู้ปัญหาการจัดการน้ำ (REP) ความรู้ความเข้าใจของผู้ใช้น้ำ (KNO) ความพึงพอใจของผู้ใช้น้ำ (SAT) ความเข้มแข็งของกลุ่มผู้ใช้น้ำ (GSA) การสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก (SUP) การรับรู้ข้อมูลข่าวสารการจัดการน้ำ (INF) และตัวแปรภายในที่เป็นตัวแปรส่งผ่าน (mediating variables) มีจำนวน 2 ตัวแปร ได้แก่ ทักษะต่อการจัดการน้ำ (ATT) ความตระหนักในคุณค่าทรัพยากรน้ำ (ATT) สำหรับตัวแปรภายใน (Endogenous Variable) ที่เป็นตัวแปรตาม การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ (PAR) ผู้วิจัยได้ทำการการวิเคราะห์อิทธิพลของตัวแปรในแบบจำลองที่พัฒนาขึ้นจากทฤษฎีที่ได้ทบทวนวรรณกรรมไว้ในบทที่ 2 ด้วยการวิเคราะห์แบบจำลองสมการ โครงสร้าง (SEM) และได้ดำเนินการตรวจสอบความกลมกลืนของแบบจำลองที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยสามารถนำเสนอค่าสถิติที่จากการวิเคราะห์แบบจำลอง ทั้งก่อนปรับปรุงและหลังปรับปรุง ดังแสดงในตารางที่ 4.12

ตารางที่ 4.12

ค่าสถิติที่ใช้ประเมินความสอดคล้องกลมกลืนของแบบจำลองกับข้อมูลเชิงประจักษ์

ดัชนี	เกณฑ์	แบบจำลองเดิม		แบบจำลองที่ปรับปรุง	
		ค่าสถิติ	ผลการพิจารณา	ค่าสถิติ	ผลการพิจารณา
p-value	≥ 0.05	0.00	ไม่ผ่านเกณฑ์	0.485	ผ่านเกณฑ์
Chi-Square/df	< 2	5.34	ไม่ผ่านเกณฑ์	0.936	ผ่านเกณฑ์
GFI	≥ 0.90	0.99	ผ่านเกณฑ์	0.99	ผ่านเกณฑ์
AGFI	≥ 0.90	0.80	ไม่ผ่านเกณฑ์	0.96	ผ่านเกณฑ์
RMSEA	≤ 0.05	0.126	ไม่ผ่านเกณฑ์	0.000	ผ่านเกณฑ์
RMR	≤ 0.05	0.026	ผ่านเกณฑ์	0.011	ผ่านเกณฑ์

หลังจากที่แบบจำลองสมการโครงสร้างที่ใช้ในการวิเคราะห์มีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์แล้ว ในการวิจัยครั้งนี้จึงใช้สมการโครงสร้างที่ได้รับการปรับปรุงมาอธิบายอิทธิพลของตัวแปรต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของผู้ใช้น้ำ โครงการพัฒนาลุ่มน้ำก้ำอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ดังแสดงในภาพที่ 4.1

Chi-Square=7.49, df=8, P-value=0.48473, RMSEA=0.000

ภาพที่ 4.1 แบบจำลองเส้นทางอิทธิพลปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของผู้ใช้น้ำ โครงการพัฒนาลุ่มน้ำก้ำอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

อย่างไรก็ตามตัวแปรแต่ละด้าน นอกจากมีอิทธิพลทางตรงแล้วยังมีอิทธิพลทางอ้อมและอิทธิพลโดยรวม ดังผลการวิเคราะห์ในตารางที่ 4.13

ตารางที่ 4.13

ค่าสถิติผลการวิเคราะห์อิทธิพลของแบบจำลองความสัมพันธ์เชิงสาเหตุการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของผู้ใช้น้ำ

ตัวแปรผล	ค่าอิทธิพลภายในแบบจำลองที่ปรับปรุงใหม่								
	ATT			AWA			PAR		
	DE	IE	TE	DE	IE	TE	DE	IE	TE
LED	0.15 (0.06)	-	0.15 (0.06)	-	0.04 (0.02)	0.04 (0.02)	-	0.02 (0.01)	0.02 (0.01)
REP	0.22 (0.05)	-	0.22 (0.05)	-	0.05 (0.02)	0.05 (0.02)	-	0.02 (0.01)	0.02 (0.01)
KNO	-	-	-	0.11 (0.06)	-	0.11 (0.06)	-	0.01 (0.01)	0.01 (0.01)
SAT	0.28 (0.05)	-	0.28 (0.05)	-	0.07 (0.02)	0.07 (0.02)	0.13 (0.05)	0.03 (0.01)	0.16 (0.05)
GSA	-	-	-	0.15 (0.06)	-	0.15 (0.06)	0.48 (0.09)	0.15 (0.01)	0.49 (0.04)
SUP	0.25 (0.07)	-	0.25 (0.07)	0.20 (0.08)	0.06 (0.08)	0.26 (0.08)	0.17 (0.06)	0.04 (0.02)	0.21 (0.06)
INF	0.09 (0.07)	-	0.09 (0.07)	0.14 (0.08)	0.02 (0.07)	0.16 (0.06)	0.06 (0.07)	0.02 (0.01)	0.08 (0.06)
ATT	-	-	-	0.24 (0.06)	-	0.24 (0.06)	0.08 (0.01)	0.02 (0.01)	0.10 (0.05)
AWA	-	-	-	-	-	-	0.10 (0.06)	-	0.10 (0.05)
R ²	0.46			0.58			0.69		

หมายเหตุ. อิทธิพลรวม (TE) อิทธิพลทางอ้อม (IE) และอิทธิพลทางตรง (DE), มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 (P < 0.001), ตัวเลขในวงเล็บ คือ ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน

จากตารางที่ 4.13 เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ (R-Square) ของสมการ โครงสร้างของตัวแปรภายในที่เป็นตัวแปรตามและตัวแปรส่งผ่าน ซึ่งได้แก่ การมีส่วนร่วม ในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของผู้ใช้น้ำ ($R^2 = 0.69$) ความตระหนักในคุณค่าทรัพยากรน้ำ ($R^2 = 0.59$) และทัศนคติต่อการจัดการน้ำ ($R^2 = 0.46$) พบว่า ปัจจัยเชิงสาเหตุด้านความพึงพอใจของ ผู้ใช้น้ำ (SAT) ความเข้มแข็งของกลุ่มผู้ใช้น้ำ (GSA) การสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก (SUP) การรับรู้ข้อมูลข่าวสารการจัดการน้ำ (INF) ทัศนคติต่อการจัดการน้ำ (ATT) และความตระหนักใน คุณค่าทรัพยากรน้ำ (AWA) ร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรการมีส่วนร่วมในการบริหาร จัดการทรัพยากรน้ำได้ถึงร้อยละ 69 ปัจจัยเชิงสาเหตุด้านบทบาทผู้นำกลุ่ม (LED) การรับรู้ปัญหา การจัดการน้ำ (REP) ความพึงพอใจของผู้ใช้น้ำ (SAT) การสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก (SUP) และการรับรู้ข้อมูลข่าวสารการจัดการน้ำ (INF) ร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรทัศนคติ ต่อการจัดการน้ำได้ถึงร้อยละ 46 และปัจจัยเชิงสาเหตุด้านความรู้ความเข้าใจของผู้ใช้น้ำ (KNO) ความเข้มแข็งของกลุ่มผู้ใช้น้ำ (GSA) การสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก (SUP) การรับรู้ข้อมูล ข่าวสารการจัดการน้ำ (INF) และทัศนคติต่อการจัดการน้ำ (ATT) ร่วมกันอธิบายความแปรปรวน ความตระหนักในคุณค่าทรัพยากรน้ำได้ถึงร้อยละ 59 สำหรับการแปลความหมายผลการวิเคราะห์ ขนาคอิทธิพลระหว่างตัวแปร ผู้วิจัยแนะนำให้เสนอตามลำดับตัวแปร โดยเริ่มจากตัวแปรตามของการ วิจัยดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำผู้ใช้น้ำ

ค่าอิทธิพลในรูปคะแนนมาตรฐานของตัวแปรในแบบจำลองที่เป็นปัจจัยเชิงสาเหตุ การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของผู้ใช้น้ำ พบว่า ตัวแปรที่มีอิทธิพลทางตรงต่อ การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของผู้ใช้น้ำสูงที่สุด คือ ความเข้มแข็งของกลุ่ม ผู้ใช้น้ำ (GSA) รองลงมา ได้แก่ การสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก (SUP) ความพึงพอใจของ ผู้ใช้น้ำ (SAT) ความตระหนักในคุณค่าทรัพยากรน้ำ (AWA) ทัศนคติต่อการจัดการน้ำ (ATT) และ การรับรู้ข้อมูลข่าวสารการจัดการน้ำ (INF) โดยมีค่าอิทธิพลเท่ากับ 0.48, 0.17, 0.13, 0.10, 0.08 และ 0.06 ตามลำดับ แสดงว่า กลุ่มที่มีความเข้มแข็งสูง สมาชิกกลุ่มมีความสามัคคี รับผิดชอบหน้าที่และ ให้ความร่วมมือ ร่วมทำกิจกรรมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ มีการสร้างกฎเกณฑ์ จัดทำ แผนการใช้น้ำและแผนการบำรุงรักษาาร่วมกัน มีความรับผิดชอบต่อน้ำที่ และการประชาสัมพันธ์ รณรงค์การใช้ประโยชน์จากน้ำ จึงส่งผลให้การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำอยู่ใน ระดับสูง และความเข้มแข็งของกลุ่มผู้ใช้น้ำยังมีอิทธิพลทางอ้อมต่อการมีส่วนร่วมในการบริหาร จัดการน้ำของผู้ใช้น้ำ เท่ากับ 0.10 ส่งผ่านตัวแปรความตระหนักในคุณค่าทรัพยากรน้ำ (AWA) นอกจากนี้ยังพบว่า การสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก (SUP) การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร

การจัดการน้ำ (INF) และ ความรู้ความเข้าใจของผู้ใช้น้ำ (KNO) มีอิทธิพลทางอ้อมต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำซึ่งมีค่าอิทธิพลเท่า 0.20 0.14 และ 0.11 ตามลำดับ ส่งผ่านตัวแปรความตระหนักในคุณค่าทรัพยากรน้ำ (AWA) และความพึงพอใจของผู้ใช้น้ำ (SAT) การสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก (SUP) การรับรู้ปัญหาการจัดการน้ำ (REP) บทบาทของผู้นำกลุ่ม (LED) การรับรู้ข้อมูลข่าวสารการจัดการน้ำ (INF) มีค่าอิทธิพลเท่ากับ 0.28 0.25 0.22 0.15 และ 0.09 ตามลำดับ มีอิทธิพลทางอ้อมต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำที่ส่งผ่านตัวแปรทัศนคติต่อการจัดการน้ำ (ATT) นอกจากนี้ทัศนคติต่อการจัดการน้ำ (ATT) ยังมีอิทธิพลทางอ้อมต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ โดยมีค่าอิทธิพลเท่ากับ 0.24 ที่ส่งผ่านความตระหนักในคุณค่าทรัพยากรน้ำ (AWA)

เมื่อพิจารณาอิทธิพลโดยรวม (Total Effect : TE) อิทธิพลทางตรง (Direct Effect : DE) และอิทธิพลทางอ้อม (Indirect Effect : IE) ของตัวแปรการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของผู้ใช้น้ำ พบว่า ตัวแปรที่มีอิทธิพลรวมสูงสุด คือ ความเข้มแข็งของกลุ่มผู้ใช้น้ำ (GSA : TE = 0.49) รองลงมา ได้แก่ การสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก (SUP : TE = 0.21) ความพึงพอใจของผู้ใช้น้ำ (SAT : TE = 0.16) ทัศนคติต่อการจัดการน้ำ (ATT : TE = 0.10) ความตระหนักในคุณค่าทรัพยากรน้ำ (AWA : TE = 0.10) การรับรู้ข้อมูลข่าวสารการจัดการน้ำ (INF : TE = 0.08) การรับรู้ปัญหาการจัดการน้ำ (REP : TE = 0.04) บทบาทของผู้นำกลุ่ม (LED : TE = 0.02) และความรู้ความเข้าใจของผู้ใช้น้ำ (KNO : TE = 0.01) ตามลำดับ โดยตัวแปรที่มีอิทธิพลทางตรงสูงที่สุดต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ คือ ความเข้มแข็งของกลุ่มผู้ใช้น้ำ (GSA : DE = 0.48) รองลงมา ได้แก่ การสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก (SUP : TE = 0.17) ความพึงพอใจของผู้ใช้น้ำ (SAT : TE = 0.13) ความตระหนักในคุณค่าทรัพยากรน้ำ (AWA : DE = 0.10) ทัศนคติต่อการจัดการน้ำ (ATT : TE = 0.08) การรับรู้ข้อมูลข่าวสารการจัดการน้ำ (INF : TE = 0.06) ส่วนตัวแปรที่มีอิทธิพลทางอ้อมต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำสูงที่สุดได้แก่ การสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก (SUP : IE = 0.04) รองลงมา ได้แก่ ความพึงพอใจของผู้ใช้น้ำ (SAT : IE = 0.03) การรับรู้ปัญหาการจัดการน้ำ (REP : IE = 0.02) การรับรู้ข้อมูลข่าวสารการจัดการน้ำ (INF : IE = 0.02) ทัศนคติต่อการจัดการน้ำ (ATT : IE = 0.02) ความรู้ความเข้าใจของผู้ใช้น้ำ (KNO : IE = 0.01) ความเข้มแข็งของกลุ่มผู้ใช้น้ำ (GSA : IE = 0.01)

2. ความตระหนักในคุณค่าทรัพยากรน้ำ

ค่าอิทธิพลในรูปคะแนนมาตรฐานปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลทางอ้อมต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของผู้ใช้น้ำ โดยส่งผ่านความตระหนักในคุณค่าทรัพยากรน้ำ (AWA) พบว่า ตัวแปรที่มีอิทธิพลทางตรงต่อความตระหนักในคุณค่าทรัพยากรน้ำ (AWA) สูงที่สุด

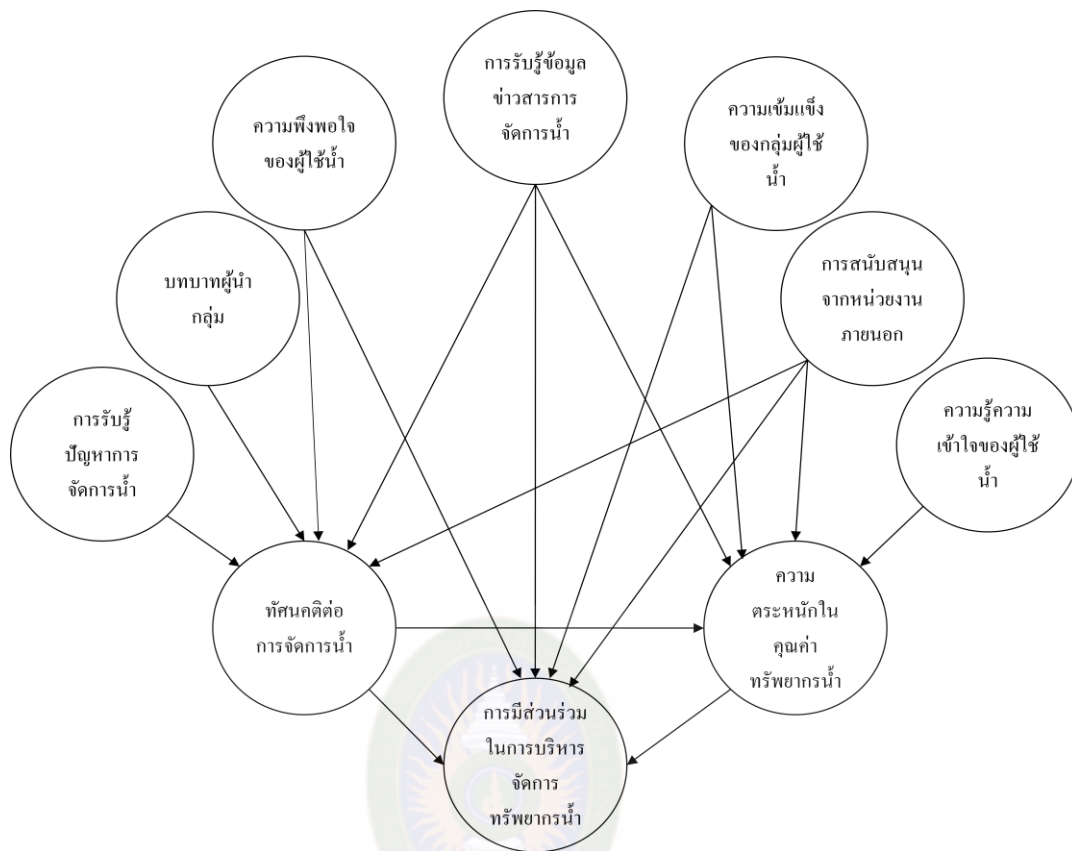
ได้แก่ ทักษะคิดต่อการจัดการน้ำ (ATT) รองลงมา ได้แก่ การสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก (SUP) ความเข้มแข็งของกลุ่มผู้ใช้น้ำ (GSA) การรับรู้ข้อมูลข่าวสารการจัดการน้ำ (INF) และ ความรู้ความเข้าใจของผู้ใช้น้ำ (KNO) โดยมีค่าอิทธิพลทางตรงเท่ากับ 0.24, 0.20, 0.15, 0.14, และ 0.11 ตามลำดับ แสดงว่า ผู้ใช้น้ำที่มีทักษะคิดที่ดีต่อการจัดการน้ำ การสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก การรับรู้ข้อมูลข่าวสารการจัดการน้ำ และ ความรู้ความเข้าใจของผู้ใช้น้ำเป็นสาเหตุทำให้เกิดความตระหนักในคุณค่าทรัพยากรน้ำมากขึ้น และมีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำสูงขึ้นตามไปด้วย

3. ทักษะคิดต่อการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ

ค่าอิทธิพลในรูปคะแนนมาตรฐานของปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลทางอ้อมต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของผู้ใช้น้ำ โดยส่งผ่านปัจจัยด้านทักษะคิดต่อการจัดการน้ำ (ATT) พบว่า ตัวแปรที่มีอิทธิพลทางตรงต่อทักษะคิดต่อการจัดการน้ำสูงสุด คือ ความรู้ความเข้าใจของผู้ใช้น้ำ (KNO) รองลงมา ได้แก่ ความพึงพอใจของผู้ใช้น้ำ (SAT) การรับรู้ปัญหาการจัดการน้ำ (REP) บทบาทผู้นำกลุ่ม (LED) และ การรับรู้ข้อมูลข่าวสารการจัดการน้ำ (INF) โดยมีค่าอิทธิพลทางตรงเท่ากับ 0.28, 0.25, 0.22, 0.15 และ 0.09 ตามลำดับ แสดงว่า ความรู้ความเข้าใจของผู้ใช้น้ำ ความพึงพอใจของผู้ใช้น้ำ การรับรู้ปัญหาการจัดการน้ำ บทบาทผู้นำกลุ่ม และการรับรู้ข้อมูลข่าวสารการจัดการน้ำ เป็นเหตุผลให้ผู้ใช้น้ำมีทักษะคิดต่อการจัดการน้ำดีขึ้น และการมีทักษะคิดที่ดีต่อการจัดการน้ำมีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำสูงขึ้นเช่นกัน

สรุป ผลจากการวิเคราะห์แบบจำลองเส้นทางอิทธิพลปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของผู้ใช้น้ำ สะท้อนให้เห็นถึงการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของผู้ใช้น้ำ เพื่อให้ผู้ใช้น้ำมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำสูงขึ้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง หรือผู้ที่เกี่ยวข้องควรมีกระบวนการสร้างความเข้มแข็งให้กับกลุ่มผู้ใช้น้ำโดยการสนับสนุนงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ และการให้ความรู้เพิ่มเติมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ สร้างความพึงพอใจแก่ผู้ใช้น้ำ การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำอย่างสม่ำเสมอ และ การสร้างทัศนคติที่ดีต่อการจัดการน้ำ รวมทั้ง สร้างความตระหนักในคุณค่าทรัพยากรน้ำแก่ผู้ใช้น้ำ ผู้วิจัยจึงได้นำเอาปัจจัยเชิงสาเหตุ ทั้ง 9 ปัจจัย

ตามแบบจำลองปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ (ภาพที่ 5) ไปพัฒนาเป็นรูปแบบการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของผู้ใช้น้ำ โครงการพัฒนากลุ่มน้ำก้ำอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ต่อไป

ภาพที่ 4.2 แบบจำลองปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของผู้ใช้น้ำ โครงการพัฒนากลุ่มน้ำก้ำอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

ตอนที่ 3 ผลการสร้างและยืนยันรูปการพัฒนการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของผู้ใช้น้ำ โครงการพัฒนากลุ่มน้ำก้ำอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

เพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อที่ 3 การสร้างและยืนยันรูปแบบการพัฒนการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของผู้ใช้น้ำโครงการพัฒนากลุ่มน้ำก้ำอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ผู้วิจัย ได้นำเอาตัวแปรที่ได้จากการศึกษาในเชิงปริมาณ ในระยะที่ 1 ซึ่งเป็นปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของผู้ใช้น้ำ โครงการพัฒนากลุ่มน้ำก้ำอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ทั้ง 9 ปัจจัย ที่สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยตัวแปรที่มีอิทธิพลทางอ้อม จำนวน 7 ปัจจัย ได้แก่ ด้านบทบาทผู้นำกลุ่ม ด้านการรับรู้ปัญหาการจัดการน้ำ ด้านความรู้ความเข้าใจของผู้ใช้น้ำ ด้านความเข้มแข็งของกลุ่มผู้ใช้น้ำ ด้านความพึงพอใจของผู้ใช้น้ำ ด้านการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก และด้านการรับรู้ข้อมูลการจัดการน้ำ และตัวแปรคั่นกลาง จำนวน 2 ปัจจัย ได้แก่ ด้านทัศนคติต่อการจัดการน้ำ และ ด้านความตระหนักในคุณค่าทรัพยากรน้ำ โดยตัวแปรอิสระที่กล่าวข้างต้นมีอิทธิพลทางบวกต่อตัวแปรตามอย่างมีนัยสำคัญทาง

สถิติ โดยส่งผ่านตัวแปรคั่นกลาง คือ ปัจจัยด้านทัศนคติต่อการจัดการน้ำและ ปัจจัยด้านความตระหนักในคุณค่าทรัพยากรน้ำ ตามที่ได้กำหนดเป็นกรอบแนวคิดการวิจัยไว้ในบทที่ 2 มาใช้เป็นกรอบแนวคิดในการสร้างและนำเสนอรูปแบบการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของผู้ใช้น้ำ และผู้วิจัยเชื่อว่าหากตัวแปรอิสระทั้ง 7 ปัจจัย ได้รับการพัฒนาน่าจะส่งผลให้เกิดการพัฒนาทั้งตัวแปรคั่นกลาง และตัวแปรตามโดยอัตโนมัติ ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้เลือกเอาตัวแปรอิสระ 7 ปัจจัย มาสร้างรูปแบบการพัฒนาฯ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) สมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ เจ้าหน้าที่กรมชลประทาน เจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตามแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้น (ภาคผนวก ข) จำนวน 28 ราย ในระหว่างวันที่ 5 มีนาคม 2558 ถึง วันที่ 15 พฤษภาคม 2558 รวมทั้งการจัดประชุมกลุ่ม และประชุมระดมสมองเพื่อวิพากษ์รูปแบบการพัฒนาฯ ในวันที่ 18 ตุลาคม 2558 เพื่อนำมาสังเคราะห์และพัฒนาเป็นรูปแบบการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของผู้ใช้น้ำ และยืนยันรูปแบบโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ราย โดยมีรายละเอียดดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การสัมภาษณ์เชิงลึก จากบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ได้แก่ ผู้ใช้น้ำ เจ้าหน้าที่ชลประทาน และเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ขั้นตอนที่ 2 การวิพากษ์และยืนยันรูปแบบ โดยการประชุมกลุ่มย่อย (Focus Groups) และการประชุมระดมสมองจากบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ได้แก่ นักวิชาการ ผู้ใช้น้ำ เจ้าหน้าที่ชลประทาน และเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ขั้นตอนที่ 3 การยืนยัน “รูปแบบการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของผู้ใช้น้ำ โครงการพัฒนากลุ่มน้ำท่าอันเนื่องมาจากพระราชดำริ โดยผู้เชี่ยวชาญ

ขั้นตอนที่ 1 ผลการสัมภาษณ์เชิงลึก จากบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ได้แก่ ผู้ใช้น้ำ เจ้าหน้าที่ชลประทาน และเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ในการดำเนินการขั้นตอนนี้เป็นการสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อรวบรวมข้อมูล ความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของผู้ใช้ โดยใช้แบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรม และผลการศึกษาในระยะที่ 1 ที่จะสามารถนำข้อมูลที่ได้ไปจัดทำเป็นรูปแบบการพัฒนาฯ ซึ่งจากการลงพื้นที่สัมภาษณ์ในระหว่างวันที่ 5 มีนาคม 2558 ถึง วันที่ 15 พฤษภาคม 2558 สามารถประมวลองค์ประกอบของการมีส่วนร่วมเป็น 3 ปัจจัยหลัก ได้แก่ ปัจจัยภายในของผู้ใช้น้ำ ปัจจัยภายในกลุ่มผู้ใช้น้ำ และปัจจัยภายนอกอื่น ๆ ซึ่งผู้ใช้น้ำแต่ละคนอาจได้รับอิทธิพลจากปัจจัยที่แตกต่างกัน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. ปัจจัยภายในของผู้ใช้น้ำ

คุณลักษณะส่วนบุคคลมีความเกี่ยวข้องกับการเข้าไปมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ โดยเฉพาะ การรับรู้ปัญหาการจัดการน้ำ ความพึงพอใจของผู้ใช้น้ำ ทักษะคิดต่อการจัดการน้ำ และ ความตระหนักในคุณค่าทรัพยากรน้ำ

1.1 การรับรู้ปัญหาการจัดการน้ำ

“...ผู้ใช้น้ำควรมีความตระหนักว่า น้ำทุกหยดมีต้นทุนในการจัดหา ไม่ได้ได้มาฟรี เพราะต้องลงทุนในการสร้างเขื่อน ประตุน้ำ คลองส่งน้ำ รวมทั้งค่าบริหารจัดการต่าง ๆ ดังนั้นผู้ใช้น้ำควรมีความระมัดระวังการใช้น้ำ กิจกรรมที่ไม่จำเป็นอาจจะลดก่อน เพราะปัจจุบันสถานการณ์แล้งเร็ว”

(วิเชียร มหาชัย, สัมภาษณ์, 4 ธันวาคม 2559)

“...การจะให้ผู้ใช้น้ำตระหนักว่าน้ำมีความสำคัญ และอาจหมดหากไม่มีการอนุรักษ์ และช่วยกันดูแลป่าต้นน้ำ การบอกกล่าวหรือพูดอย่างเดียวอาจไม่ได้ผล ไม่ได้ได้รับความใส่ใจ บางครั้งการให้เจอกับเหตุการณ์จริง เช่น น้ำไม่เพียงพอในการเพาะปลูกแล้วข้าวในนาตายเสียหาย บางคนก็จะโวยวาย ถามหาคนรับผิดชอบ เมื่อเกิดเหตุการณ์ดังกล่าวก็จะมี การเรียกประชุมผู้ใช้น้ำเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจ การรู้จักแบ่งปัน และเข้าใจในกฎระเบียบการใช้น้ำ”

(สดชื่น วงศ์ศรีธา, สัมภาษณ์, 4 ธันวาคม 2559)

“...การทะเลาะกันเรื่องแย่งน้ำ การแอบเจาะรูท่อส่งน้ำ เกิดขึ้นเป็นประจำ สำหรับผู้ใช้น้ำที่เห็นแก่ตัว ในชุมชนจะการลงโทษจากหนักไปหาเบา เช่น พูดคุย ตักเตือน สร้างความเข้าใจให้เห็นถึงคุณค่าทรัพยากรน้ำ หากไม่ได้ผล ก็จะเริ่มใช้แรงกดดันทางสังคม เช่น การไม่พูดคุยด้วย”

(ธงชัย วงศ์บุคดี, สัมภาษณ์, 4 ธันวาคม 2559)

“...ก่อนถึงหน้าฤดูเพาะปลูกในแต่ละปีจะนัดประชุมผู้ใช้น้ำทั้งหมด เพื่อให้ผู้ใช้น้ำได้มีเวทีในการพูดคุยบอกเล่าถึงปัญหาการเพาะปลูก การใช้น้ำ รวมทั้งแนวทางการอนุรักษ์ป่าต้นน้ำ เพื่อนำมาใช้ในการกำหนดกฎระเบียบหรือปรับปรุงกฎระเบียบในการใช้น้ำ เพราะปริมาณน้ำในแต่ละปีมีไม่เท่ากัน บางปีผู้ใช้น้ำต้องเลือกปลูกพืชที่ใช้น้ำน้อยเพื่อให้เพียงพอต่อความต้องการของพืช”

(ปานศรี คำมุก, สัมภาษณ์, 4 ธันวาคม 2559)

“...ปัญหาการจัดสรรน้ำเกิดขึ้นทุกปี เนื่องจากผู้ใช้น้ำบางคนเห็นแก่ตัว ทั้งการปลูกพืชเกินพื้นที่ที่กำหนด การไม่เคารพกฎ เกณฑ์ของกลุ่ม รวมทั้งการใช้น้ำไม่ระมัดระวัง สิ้นเปลืองโดยการปล่อยน้ำเต็มแปลงเพาะปลูก เห็นน้ำรั่วก็ไม่แจ้งคนดูแล”

(สมบัติ ใจเพชร, สัมภาษณ์, 4 ธันวาคม 2559)

“...ปัญหาน้ำไปไม่ถึงแปลงนา น้ำไม่เพียงพอ บางพื้นที่มีปัญหาการขโมยน้ำ แต่บางพื้นที่เป็นที่โครงสร้างทางวิศวกรรมที่ได้ออกแบบไว้ก่อน เช่น หัวหมอยู่นต่ำกว่าคลองส่งน้ำ หรือบางพื้นที่ไม่ต้องขวน้ำก็ได้น้ำเพราะพื้นที่ต่ำกว่าพื้นที่แปลงอื่น”

(ทวี กำริศ, สัมภาษณ์, 4 ธันวาคม 2559)

1.2 ความพึงพอใจของผู้ใช้น้ำ

“...ที่นาอยู่ปลายคลองกว่าน้ำจะไหลมาถึงต้องใช้เวลาครึ่งวัน บางครั้งขวน้ำไปก็ไม่ได้รับการจัดสรรน้ำตามรอบเวร”

(วินัย จันทรร, สัมภาษณ์, 4 ธันวาคม 2559)

“...พื้นที่รับน้ำปลายคลองบางครั้งไม่สามารถรับน้ำได้ตามรอบเวร และน้ำไม่เพียงพอ เนื่องจากการสูบน้ำต้องใช้เวลา 6 – 7 ชั่วโมงกว่าจะไปถึงแปลงนา เคล็ดลับการแก้ปัญหาเพื่อให้คนที่อยู่พื้นที่ปลายคลองได้รับน้ำเท่ากับต้นคลอง และป้องกันปัญหาการล้นลอบเจาะน้ำระหว่างคลอง จะมีการประชุมหัวหน้าโซนและร่วมพูดคุยกับผู้ใช้น้ำที่อยู่ต้น กลางน้ำและปลาย ซึ่งผู้รับน้ำปลายคลองก็เกิดความพึงใจ และให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี”

(อินแปลง บัวชุม, สัมภาษณ์, 4 ธันวาคม 2559)

“...ที่นาดันคลองติดกับสถานีสูบน้ำ น้ำเพียงพอทำให้ผลผลิตข้าวดี และได้เข้าร่วมประชุมกับกลุ่มผู้ใช้น้ำทุกครั้ง”

(มณีรัตน์ ฐูปปลา, สัมภาษณ์, 4 ธันวาคม 2559)

“...หากผู้ดูแลการเปิด-ปิดน้ำ สามารถจัดสรรน้ำตรงตามความต้องการ และมีความเป็นธรรมผู้ใช้น้ำก็จะไม่ขัดแย้งกัน”

(ณัฐพล บุญจันทร์, สัมภาษณ์, 4 ธันวาคม 2559)

“...อยากให้กรมชลประทาน และ อบต.ในพื้นที่มีการจัดสิ่งอำนวยความสะดวก ทั้งคลองส่งน้ำ คูส่งน้ำ ถนนบนคันคลองและอาคารบังคับน้ำอยู่ในสภาพดี พร้อมใช้งาน มีช่องทาง ในการติดต่อกับเจ้าหน้าที่...”

(สุกรี ฉิมแสง, สัมภาษณ์, 4 ธันวาคม 2559)

1.3 ความตระหนักในคุณค่าทรัพยากรน้ำ

“...ทรัพยากรน้ำมีความสำคัญมากโดยเฉพาะกลุ่มชาวนาอย่างพวกเรา หากไม่มีน้ำก็ไม่มีข้าวกิน หากเห็นว่าคลองชำรุด มีการเปิดน้ำทิ้ง จะรีบแจ้งหัวหน้ากลุ่มผู้ใช้น้ำ”

(มณีรัตน์ ฐูปปลา, สัมภาษณ์, 4 ธันวาคม 2559)

“...การมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาป่า การช่วยกันพัฒนาคู คลอง เป็นหน้าที่ ของทุกคน ที่จะทำให้น้ำใช้อย่างเพียงพอ ซึ่งจะร่วมในการพัฒนาคูคลองทุกครั้ง หากครั้งไหน ไม่สามารถไปร่วมได้จะร่วมสมทบเงินเพื่อเป็นค่าน้ำ ค่าอาหารให้กับสมาชิกที่ไปพัฒนาคู คลอง...”

(อานนท์ จิตมาตย์, สัมภาษณ์, 4 ธันวาคม 2559)

“...หากแต่ละคนมุ่งแต่จะใช้ประโยชน์จากน้ำเพื่อเพิ่มผลผลิตของตนเอง และ ไม่คำนึงถึงผลกระทบการขาดแคลนน้ำ”

(ปานศรี คำมุก, สัมภาษณ์, 4 ธันวาคม 2559)

“...การบริหารจัดการน้ำ อันดับแรก ต้องสร้างจิตสำนึกให้กับสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำตอนนี้ได้จัดตั้งหัวหน้าทอเป็นผู้ดูแลรักษา (เพราะปลายน้ำอยู่ที่ทอ) จึงแต่งตั้งผู้ที่มีนาอยู่ติดกับ ทอ เป็นหัวหน้าทอ) ถ้าต้องการน้ำ ก็แจ้งผู้ดูแลทอ เพราะถ้าเปิดทอทั้งวัน น้ำก็จะไปไม่ถึงไหน ตอนนี้กำลังสร้างความเข้าใจ (มีเกือบร้อยทอ ร้อยคน) เมื่อก่อนแต่งตั้งเป็นหัวหน้าโซน / ประธาน โซน (โดยสมาชิกฯ เลือกขึ้นมา วาระละ 2 ปี) เป็นคณะกรรมการบริหารน้ำไม่มีค่าตอบแทน ทำด้วยใจ ต้องทำให้กลุ่มเข้มแข็งก่อน แต่ตอนนี้ก็มีค่าน้ำมันเล็ก ๆ น้อย ๆ ให้ดูนี้ให้หัวหน้าทอ ดูแลและ เก็บเงินด้วย เพราะหัวหน้าทอจะรู้จักสมาชิกการดำเนินการค่ากระแสไฟฟ้า 60 สตางค์ พอจะบริหารจัดการได้ปกติถ้าหัวหน้าทอ มีจิตสำนึก ก็จะเปิดน้ำให้กับทุกคนดังนั้น การมีจิตสำนึก อยู่ด้วยกัน มีความเข้าใจ มีความสมาชิก ก็จะไม่มีปัญหาแต่ถ้าเห็นแก่ตัว ก็จะมีปัญหา...”

(นาว วงศ์คำจันทร์, สัมภาษณ์, 4 ธันวาคม 2559)

1.4 ทักษะต่อการจัดการน้ำ

เมื่อมีความตระหนักเห็นคุณค่ารวมทั้งการได้รับประโยชน์จากทรัพยากรน้ำ จะพัฒนาไปสู่การมีทัศนคติที่ดีต่อการจัดการน้ำ และอยากเข้าไปร่วมในการวางแผน การดำเนินงาน การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ซึ่งจากการสนทนากลุ่ม พบว่า ผู้ร่วมสนทนากลุ่มมีทัศนคติที่ดีต่อผู้นำกลุ่ม เจ้าหน้าที่ชลประทาน

“...การที่เราได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการน้ำ ตั้งแต่การเล่าถึงสภาพการเจ้าหน้าที่ของพื้นที่ ความขัดแย้งของกลุ่ม การช่วยพัฒนาคู คลอง ตามที่เจ้าหน้าที่ขอความร่วมมือ เป็นสิ่งที่ดี เพราะจะทำให้เรามีความใกล้ชิดกับเจ้าหน้าที่ และได้รับการดูแลเอาใจใส่”

(ประยูร ท้าวใจ, สัมภาษณ์, 4 ธันวาคม 2559)

“...หากต้องการให้ผู้ใช้น้ำไปมีส่วนร่วมในการจัดการน้ำ เจ้าหน้าที่ของรัฐควรมีความจริงที่จะให้ความช่วยเหลือ และมีการจัดสรรน้ำอย่างเป็นธรรม ไม่ว่าจะเป็นต้นที่ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ”

(สุกรี ฉิมแสง, สัมภาษณ์, 4 ธันวาคม 2559)

2. ปัจจัยภายในกลุ่มผู้ใช้

2.1 บทบาทผู้นำกลุ่ม

“... ผู้ใช้น้ำบางรายไม่เคารพ กฎ กติกา การขโมยน้ำ การไม่จ่ายสมทบค่ากระแสไฟฟ้าในแต่ละเดือน รวมทั้งไม่ให้ความร่วมมือในกิจกรรมการจัดการน้ำ เช่น การสำรวจพื้นที่เพาะปลูก ผู้นำกลุ่มจึงมีบทบาทสำคัญให้ตักเตือน ให้สามารถแก้ไขปัญหา เพื่อไม่ให้เกิดความขัดแย้งที่รุนแรง...”

(อดุลย์ วงศ์ศร, สัมภาษณ์, 4 ธันวาคม 2559)

“...ผมจะมีการลงโทษสมาชิกผู้นำที่ไม่ปฏิบัติตามกฎ ระเบียบของกลุ่ม จากโทษเบาไปหาหนัก ตั้งแต่การตักเตือน การกีดกันทางสังคม แต่หากผู้นำปฏิบัติตามกฎ ระเบียบ ช่วยสอดส่องดูแล จะมีการยกย่องชมเชยในที่ประชุม เพื่อเป็นแบบอย่างแก่บุคคลอื่น ๆ และตัวผมเองถึงแม้จะไม่ได้คำตอบแทนใดจากการเป็นหัวหน้ากลุ่ม อาศัยการมีจิตสาธารณะ ซึ่งน่าจะเป็นสาเหตุให้เมื่อมีการเรียกประชุมสมาชิกจะให้ความร่วมมือ และเกรงใจ”

(ธงชัย วงศ์บุคดี, สัมภาษณ์, 4 ธันวาคม 2559)

“...การจะให้สมาชิกเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการน้ำหัวหน้ากลุ่มต้องมีความเป็นกลาง ไม่เลือกแต่พวกพ้องตนเอง เช่น การเชิญชวนให้เข้าร่วมประชุมที่มีรายได้จากหน่วยงานจัดประชุม ควรมีการกระจายให้กับสมาชิก ไม่เลือกแต่ญาติ พวกพ้อง แต่พอการประชุมที่ไม่มีรายได้มาบอกให้เข้าร่วมประชุม”

(บรรชม อินทวงศ์, สัมภาษณ์, 4 ธันวาคม 2559)

“...ผู้นำกลุ่มต้องมีพื้นฐานความด้านการจัดการน้ำ สามารถแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าได้ ควรมีความซื่อสัตย์ เช่น เก็บเงินสมาชิกควรมีการชี้แจงให้ทราบให้แต่ละเดือน ว่ามีการใช้จ่ายอย่างไร เพื่อไม่เกิดความขัดแย้ง และผู้นำต้องสามารถประสานงานกับหน่วยงานภายนอกได้ เพื่อประโยชน์แก่สมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ”

(จร สุญราช, สัมภาษณ์, 4 ธันวาคม 2559)

“...การจัดการน้ำในพื้นที่บ้านนาจะเน้นที่การประชุม เพราะจะทำให้พบปัญหา สมาชิกฯ ท่านใดที่มีปัญหาจะมาพูดคุยกัน และมีการพัฒนาคลองฯ ร่วมกัน (คน / เงิน) ในกรณีที่มีการทะเลาะกัน ก็จะแจ้งมาทางประธานฯ ซึ่งทางประธานฯ จะให้หัวหน้ากลุ่มลงไปไกล่เกลี่ย แต่หากยังไม่เข้าใจประธานฯ ก็จะลงไปไกล่เกลี่ยเอง ซึ่งก็จะมีปัญหา เพราะทุกคนก็จะใช้เหตุผลกัน (ใส่ปุ๋ยวันไหน ก็จะไม่ให้น้ำผ่าน ดังนั้นคนที่รับน้ำทีหลังก็จะช่วยค่าปุ๋ย หรือใส่ปุ๋ยพร้อม ๆ กัน ก็จะมีการพูดคุยกัน)”

(นาว วงศ์คำจันทร์, สัมภาษณ์, 4 ธันวาคม 2559)

“... หัวหน้ากลุ่มต้องเปิดโอกาสให้ผู้ใช้น้ำเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจการจัดสรรน้ำตามรอบเวร การเปลี่ยนแปลงการจัดสรรน้ำในแต่ละฤดูกาล เพราะแต่ละปีการจัดสรรน้ำในช่วงหน้าแล้งไม่ตรงกัน อย่างปีนี้เราได้รับจัดสรรน้ำเข้ามา ข้าวในท้องนาจะตายหมดแล้ว ดังนั้นควรมีการหารือกันบ่อย ๆ...”

(ปานศรี คำมุก, สัมภาษณ์, 4 ธันวาคม 2559)

“...หัวหน้ากลุ่มต้องมีความชัดเจนในการชี้แจงรายละเอียดที่เก็บเงินค่ากระแสไฟฟ้าจากผู้ใช้ในแต่ละเดือน เพราะบางเดือนค่ากระแสไฟฟ้าแพงมาก...”

(นิล แก้วพิกุล, สัมภาษณ์, 4 ธันวาคม 2559)

2.2 ความเข้มแข็งของกลุ่มผู้ใช้น้ำ

“...การมีกฎ กติกาของกลุ่มผู้ใช้น้ำที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของทุกคน จะทำให้เกิดการยอมรับและปฏิบัติตาม และส่งผลให้เกิดการมีส่วนร่วมในการจัดการน้ำ”

(ปานศรี คำมุก, สัมภาษณ์, 4 ธันวาคม 2559)

“...การรวมกลุ่มในรูปแบบของสหกรณ์ผู้ใช้น้ำถือว่ามีความเข้มแข็งกว่ากลุ่มผู้ใช้น้ำพื้นฐาน กลุ่มผู้ใช้น้ำบริหาร เนื่องจากมีกฎระเบียบที่ชัดเจน มีการสนับสนุนทั้งด้านความรู้งบประมาณจากหน่วยงาน แต่ก็มีความยุ่งยากในการจัดทำบัญชีเพื่อรายงาน”

(จักสิน พิลารัตน์, สัมภาษณ์, 4 ธันวาคม 2559)

“...การบริหารกลุ่มต้องมีความยืดหยุ่น ไม่ตึงหรือหย่อนจนเกินไป และอยากให้มีองผู้ใช้น้ำเป็นที่ป็นนอังกันมีความเกือกลกัน”

(สดชื่น วงศ์ศรีชา, สัมภาษณ์, 4 ธันวาคม 2559)

“...ผู้ใช้น้ำต้องมีความสามัคคี นึกถึงใจเขาใจเรา ไม่เห็นแก่โยชน์ของตนเอง จนลืมนึกถึงสมาชิกด้วยกัน และหากกลุ่มมีความเข้มแข็ง สามารถบริหารจัดการสมาชิก เงินที่จัดเก็บกับสมาชิก การบริหารจัดการน้ำก็ไม่มีปัญหา เมื่อท่อน้ำรั่วก็สามารถซ่อมแซมได้เลย ผู้ใช้ก็ไม่ไว้วาย แต่หากกลุ่มไหนมีการบริหารจัดการกลุ่มไม่ดี ก็จะรอแต่ความช่วยเหลือจากกรมชลประทาน และอบต.”

(ปรัชญา อินทร์หา, สัมภาษณ์, 4 ธันวาคม 2559)

“...กลุ่มผู้ใช้น้ำควรมีการหารือ และวางแผนการใช้น้ำในอนาคต ไม่อยากให้เกิดว่า ขาดน้ำเดี่ยวกรมชลประทานก็จะมาช่วยเหลือ”

(ปรัชญา อินทร์หา, สัมภาษณ์, 4 ธันวาคม 2559)

3. ปัจจัยภายนอก

3.1 การสนับสนุนจากกรมชลประทาน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ และเกษตรและสหกรณ์จังหวัด ทั้งในด้านวัสดุอุปกรณ์ งบประมาณ การสร้างความรู้ความเข้าใจในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำจะช่วยพัฒนาการมีส่วนร่วมและมีการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรน้ำอย่างคุ้มค่า

“...อยากให้ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสนับสนุนงบประมาณในการซ่อมแซม สถานีสูบน้ำและให้ความรู้เกี่ยวกับการยกระดับกลุ่มใช้น้ำเป็นกลุ่มสหกรณ์”

(สุภี สิมแสง, สัมภาษณ์, 4 ธันวาคม 2559)

“...เมื่อหน่วยงานเชิญไปประชุมเกี่ยวกับการใช้น้ำในแต่ละฤดูกาล ไม่อยากจะไปเพราะไม่มีความรู้ในเรื่องการจัดการน้ำเลย กลัวได้แสดงความคิดเห็นต่อหน้าสาธารณะชน”

(จันทรัตน์ ศิลพรหม, สัมภาษณ์, 4 ธันวาคม 2559)

“...ผมชอบเข้าร่วมประชุมเวลามีการประชุมประจำฤดูกาลปลูกข้าว เพื่อจะได้บอกกล่าวปัญหาต่าง ๆ ของกลุ่มผู้ใช้น้ำ ทั้งในเรื่อง การจัดสรรน้ำ การพัฒนาคลอง”

(อดุลย์ วงศ์ศรีชา, สัมภาษณ์, 4 ธันวาคม 2559)

“...การมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการน้ำเป็นสิ่งสำคัญ ที่ทำให้สมาชิกเข้ามามีส่วนร่วม เนื่องจากในการเข้าร่วมในกิจกรรมกลุ่มผู้ใช้น้ำ จะมีการซักถามเกี่ยวกับความต้องการน้ำในการเพาะปลูก ความเพียงพอของน้ำ ปัญหาอุปสรรคต่างๆ”

(จักรสิน พิลารัตน์, สัมภาษณ์, 4 ธันวาคม 2559)

“...หน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะกรมชลประทานควรมีการให้ความรู้กับผู้ใช้น้ำในทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็น การรวมกลุ่มผู้ใช้น้ำ การให้น้ำแก่พืช การส่งน้ำ การบำรุงรักษาระบบชลประทาน”

(ชัยรัตน์ น้อยสีมม, สัมภาษณ์, 4 ธันวาคม 2559)

“ การดูแลรักษา คู คลองส่งน้ำ นอกจากผู้ใช้น้ำจะได้รับความช่วย ด้านงบประมาณ จากอบต. และกรมชลประทาน แต่กลุ่มยังมีข้อตกลงร่วมกันในการสมทบเงินและแรงงานในการ ดูแลรักษา คู คลองส่งน้ำ ในแต่ละปี”

(ปานศรี คำมุก, สัมภาษณ์, 4 ธันวาคม 2559)

“ การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารการจัดการน้ำ มีความสำคัญต่อการเข้าไปมีส่วนร่วม หากการกระจายข้อมูลข่าวสารไม่ครอบคลุม จะทำให้ผู้ใช้น้ำขาดการมีส่วนร่วม เพราะปัจจุบันผู้ใช้น้ำส่วนใหญ่ มีการย้ายบ้านเรือนกระจายไปตามคลองส่งน้ำ บ้านตั้งอยู่ห่างไกลการที่

จะแจ้งข่าวผ่านเครื่องกระจายเสียงก็ได้ยาก ดังนั้นคนที่มิบทบาทสำคัญในการแจ้งข่าวสารจึงเป็นหัวหน้ากลุ่มผู้ใช้น้ำ”

(ปัญญาชาญ ไชยบุตร, สัมภาษณ์, 4 ธันวาคม 2559)

“...ปัจจุบันสถานีสูบน้ำหนองหอย มีการจ้างพนักงานช่วยในการเก็บค่าน้ำชลประทาน และทำหน้าที่ในการดูแลระบบส่งน้ำ ผมก็พยายามเต็มที่

(ชาคริต วงศ์คำจันทร์, สัมภาษณ์, 4 ธันวาคม 2559)

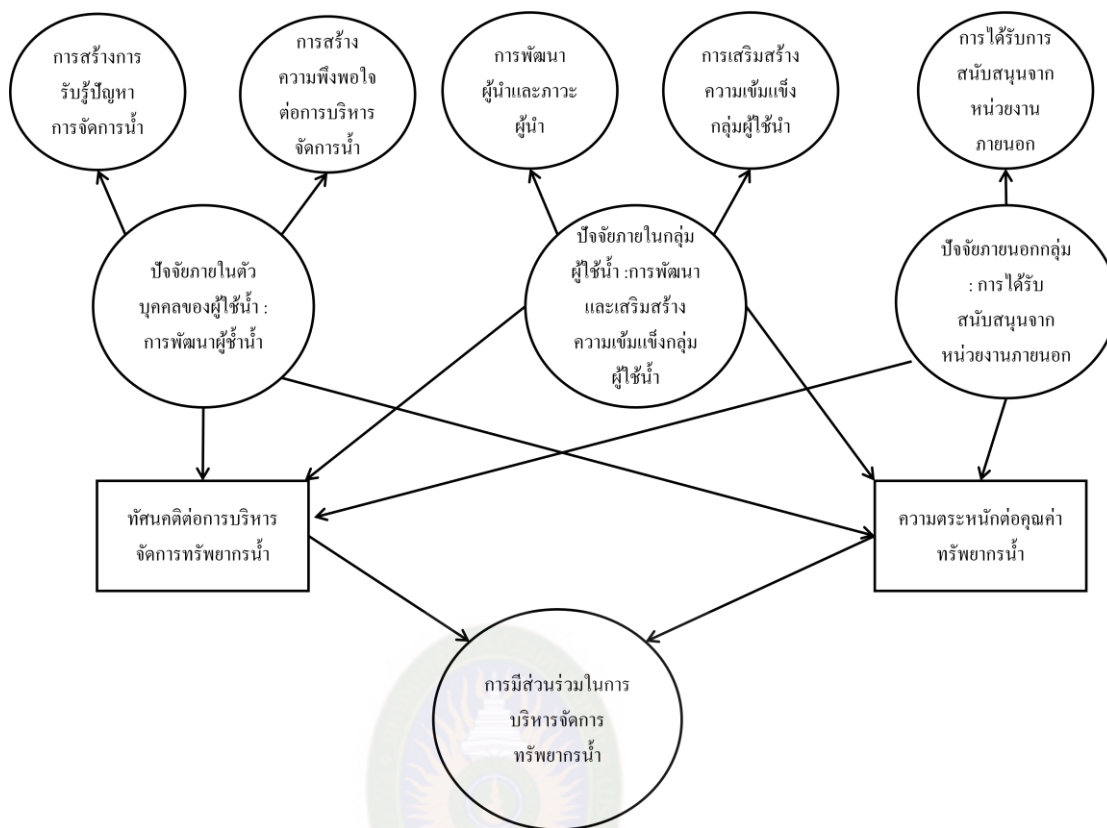
“...อบต.ได้รับการถ่ายโอนอำนาจในการดูแลการบริหารจัดการน้ำระบบชลประทาน ซึ่งในการทำงานบางครั้งก็มีอุปสรรคเนื่องจากเป็นอบต.เล็ก เจ้าหน้าที่น้อย และเงินน้อย และยังไม่มีความเชี่ยวชาญการบริหารจัดการชลประทาน ซึ่งก็ต้องขอความร่วมมือไปยังฝ่ายต่างๆ ให้เข้ามาช่วยเหลือผู้ใช้น้ำและ อบต.”

(ชาคริต วงศ์คำจันทร์, สัมภาษณ์, 4 ธันวาคม 2559)

“...การบริหารจัดการเป็นการบริหารแบบแยกส่วน เพราะมีหลายหน่วยงานต่างฝ่ายต่างทำหน้าที่ขาดการบูรณาการซึ่งกันและกัน”

(วิเชียร มหาชัย, สัมภาษณ์, 4 ธันวาคม 2559)

จากการทบทวนวรรณกรรม การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงประจักษ์ และผลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ตามที่นำเสนอไว้ข้างต้น ผู้วิจัยจึงร่าง “รูปแบบการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของผู้ใช้น้ำ โครงการพัฒนากลุ่มน้ำกลุ่มอันเนื่องมาจากพระราชดำริ” และนำไปใช้เป็นข้อมูลในการวิพากษ์และพัฒนารูปแบบฯ โดยการประชุมกลุ่มย่อย และการประชุมระดมสมอง ดังแสดงในภาพที่ 4.3

ภาพที่ 4.3 (ร่าง) รูปแบบการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของผู้ใช้น้ำ
โครงการพัฒนากลุ่มน้ำก้ำอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (จากการทบทวนวรรณกรรม ข้อมูลเชิง
ประจักษ์ และการสัมภาษณ์เชิงลึก)

**ขั้นตอนที่ 2 การวิพากษ์และยืนยันรูปแบบการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ
ทรัพยากรน้ำของผู้ใช้น้ำ**

ในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยได้นำเสนอร่าง “รูปแบบการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ
ทรัพยากรน้ำของผู้ใช้น้ำ” จากขั้นตอนที่ 1 โดยการประชุมกลุ่มย่อย (Focus Groups) และประชุม
ระดมสมอง (Brain Storming) ในวันที่ 18 ตุลาคม 2558 โดยมีผู้เข้าร่วมประชุม จำนวน 30 ราย
นักวิชาการ จำนวน 5 ราย ตัวแทนผู้ใช้ น้ำ จำนวน 21 ราย เจ้าหน้าที่ชลประทาน จำนวน 2 ราย
เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบล 2 ราย เพื่อวิพากษ์รูปแบบและรับฟังข้อเสนอแนะและความ
คิดเห็นเพิ่มเติมมาปรับปรุงรูปแบบก่อนที่ดำเนินการยืนยันรูปแบบ โดยประเด็นคำถามในการ
ประชุมกลุ่มย่อยและการประชุมระดมสมอง คือ รูปแบบหรือคุณลักษณะที่สำคัญที่จะส่งเสริม
หรือนำไปสู่การพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของผู้ใช้น้ำให้เพิ่มสูงขึ้น
และมีประสิทธิภาพ โดยสามารถสรุปได้ดังนี้

1. ปัจจัยภายในของผู้ใช้น้ำ: การพัฒนาผู้ใช้น้ำ

คุณลักษณะของบุคคลส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ โดยเฉพาะ การรับรู้ปัญหาการจัดการน้ำ และความพึงพอใจของผู้ใช้น้ำ

1.1 การพัฒนาและสร้างการรับรู้ปัญหาการจัดการน้ำ

กระบวนการที่คนผู้ใช้น้ำต่อทรัพยากรน้ำ คือ เป็นทรัพยากรที่ไม่มีต้นทุนในการจัดหา เป็นผลผลิตของธรรมชาติ แต่ขณะเดียวกันทรัพยากรน้ำมีความสำคัญต่อสิ่งมีชีวิตและการพัฒนาเศรษฐกิจ และเป็นทรัพยากรที่มีอยู่จำกัด แต่ผู้ใช้น้ำมองว่าเป็นทรัพยากรสาธารณะทุกคนมีสิทธิ์เท่าเทียมกัน จึงทำให้ไม่มีความตระหนักในคุณค่าทรัพยากรน้ำ การสร้างการรับรู้เกี่ยวกับทรัพยากรน้ำว่ามีใช้แค่ตัวน้ำที่ผู้ใช้ประโยชน์แต่ยังรวมถึงทรัพยากรอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น ทรัพยากรป่าไม้ สัตว์น้ำ พืชน้ำ รวมทั้งกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรน้ำไม่สามารถแยกออกจากกันได้ การพัฒนาการมีส่วนร่วมในการจัดทรัพยากรน้ำ ผู้ใช้น้ำจึงต้องทำหน้าที่เป็นทั้งผู้บริหาร ผู้จัดการ ผู้พัฒนา และอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำ ซึ่งจะช่วยให้สามารถใช้น้ำได้อย่างมีประสิทธิภาพประสิทธิผล

คุณลักษณะที่ 1 การสร้างจิตสำนึกร่วม เป็นการสร้างความตระหนักให้เห็นความสำคัญของทรัพยากรน้ำ เพื่อให้การเกิดการใช้น้ำอย่างรู้คุณค่า ด้วยการประชาสัมพันธ์เผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร สื่อความรู้เกี่ยวกับการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำที่เข้าใจง่าย เพื่อให้เกิดความเข้าใจถึงศักยภาพและสภาพเกี่ยวกับปัญหาทรัพยากรน้ำและทรัพยากรธรรมชาติ ๆ ที่เกี่ยวข้อง และความรู้ลึกเป็นเจ้าของทรัพยากรน้ำ

คุณลักษณะที่ 2 การสร้างความรู้ความเข้าใจและจัดทำข้อตกลงการมีส่วนร่วม โดยการฝึกอบรม ประชุม ศึกษาดูงาน ให้แก่ เจ้าหน้าที่ ผู้ใช้น้ำ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้รับความเข้าใจ และตกลงที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ

คุณลักษณะที่ 3 ด้านการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าต้นน้ำ ของผู้ใช้น้ำเพื่อร่วมกันวางแผนการอนุรักษ์ ออกกฎระเบียบเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติร่วมกัน โดยการจัดตั้งคณะกรรมการเพื่อร่วมกันจัดการทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ตนเอง

1.2 การสร้างความพึงพอใจ

การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำที่สามารถตอบสนองความต้องการของผู้ใช้น้ำที่อยู่บนพื้นฐานความเป็นธรรม และเท่าเทียมยอมทำให้ผู้ใช้น้ำมีความพึงพอใจและมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำมากยิ่งขึ้น

คุณลักษณะที่ 1 ด้านกระบวนการส่งน้ำและบำรุงรักษา มีการจัดสรรน้ำที่ชัดเจนผ่านระบบการขออนุญาตใช้น้ำที่มีระยะเวลาที่แน่นอน การแจ้งข้อมูลข่าวสารแก่ผู้ใช้น้ำอย่าง

สม่ำเสมอ มีการสำรวจความต้องการเพาะปลูก มีการกำหนดแผนการส่งน้ำประจำฤดูกาล ผู้ใช้น้ำร่วมขุดลอก คู คลอง ส่งน้ำอย่างสม่ำเสมอ

คุณลักษณะที่ 2 ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก คลองส่งน้ำ คูส่งน้ำ ถนนบนคันคลองและอาคารบังคับน้ำอยู่ในสภาพดี พร้อมใช้งาน มีช่องทางในการติดต่อกับเจ้าหน้าที่

คุณลักษณะที่ 3 ด้านผลของการส่งน้ำและบำรุงรักษาระบบชลประทานได้รับน้ำตามแผนที่กำหนดทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ สามารถเพาะปลูกตามที่ได้วางแผนร่วมกัน มีการจัดสรรน้ำอย่างเป็นธรรมที่สามารถตอบสนองความต้องการของผู้ใช้ และไม่มีปัญหาความขัดแย้งระหว่างผู้ใช้น้ำ

2. ปัจจัยภายในกลุ่มผู้ใช้น้ำ: การพัฒนาและเสริมสร้างความเข้มแข็งกลุ่มผู้ใช้น้ำ

2.1 การพัฒนาผู้นำและภาวะผู้นำ

กรมชลประทานที่ต้องการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ จะต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาผู้นำ และภาวะความเป็นผู้นำ ให้มีคุณลักษณะต่าง ๆ ที่จะได้กล่าวต่อไป ซึ่งการพัฒนาผู้นำและภาวะผู้นำถือว่าการเสริมสร้างความเข้มแข็งกลุ่มผู้ใช้น้ำนำไปสู่การพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ทั้งนี้เนื่องจากผู้นำเป็นผู้ที่ได้รับการยอมรับ มีอิทธิพลต่อกลุ่มและมีบทบาทในการนำกลุ่มไปสู่เป้าหมายที่วางไว้

คุณลักษณะที่ 1 ด้านความรู้ความสามารถในการจัดการทรัพยากรน้ำ ทั้งความรู้เกี่ยวกับการจัดทรัพยากรน้ำ ได้แก่ การอนุรักษ์ฟื้นฟูแหล่งน้ำ การจัดสรรน้ำ การบำรุงรักษาระบบชลประทาน และการพัฒนาการใช้น้ำ รวมทั้งมีการแสวงหาความรู้เพิ่มเติมในด้านอื่นๆ ที่จำเป็นเพื่อสามารถแนะนำและแก้ไขปัญหาการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ

คุณลักษณะที่ 2 ด้านการสื่อสารและการจูงใจ เป็นอีกหนึ่งคุณลักษณะของผู้นำที่ต้องสามารถสื่อสาร ถ่ายทอดข้อมูลความรู้ให้สมาชิกที่ได้ฟังปฏิบัติได้ เข้าใจและสามารถสร้างสรรค์งาน รวมทั้งสามารถจูงใจสมาชิกภายใต้ความหลากหลายและความแตกต่างของบุคคลมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ปัญหาและสาเหตุของปัญหาการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ

คุณลักษณะที่ 3 ด้านการประสานงานและสร้างเครือข่าย ต้องมีความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างคนภายในกลุ่มเป็นที่ยอมรับของสมาชิกภายในกลุ่มและหน่วยงานภายนอกโดยให้ความร่วมมือ ความสนใจในกิจกรรมที่หน่วยงานภายนอกร้องขอ

คุณลักษณะที่ 4 ด้านคุณธรรม ความโปร่งใส และความเสียสละเป็นสิ่งสำคัญจะทำให้สมาชิกเกิดความศรัทธา และไว้เนื้อเชื่อใจ และจะต้องคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าพวกพ้อง

2.2 การเสริมสร้างความเข้มแข็งกลุ่ม

การรวมกันเป็นกลุ่มมีองค์ประกอบที่สำคัญคือ คน งาน และ โครงสร้างการบริหารการเสริมสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มให้มีคุณลักษณะต่าง ๆ ที่จะกล่าวต่อไป ซึ่งความเข้มแข็งของกลุ่มผู้ใช้น้ำที่มีการเรียนรู้ การบริหารจัดการอย่างยืดหยุ่น เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ

คุณลักษณะที่ 1 การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ทั้งในด้านประสบการณ์ การใช้ความรู้และการสร้างความรู้ เป็นการพัฒนาความสามารถระดับกลุ่มและระดับปัจเจกบุคคล โดยการเรียนรู้ตลอดเวลา และมีการนำบทเรียนในอดีตมาปรับปรุงและพัฒนาเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของกลุ่ม มีการศึกษาแนวทางกลุ่มที่ประสบความสำเร็จมาใช้ในการปรับปรุงและพัฒนาอย่างสม่ำเสมอต่อเนื่อง มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ปัญหาอุปสรรคและความสำเร็จกับบุคคลภายในกลุ่มหรือกลุ่มอื่น ๆ รวมทั้ง สมาชิกมีความพยายามแสวงหาความรู้ การแลกเปลี่ยน การถ่ายโอนและการใช้ความรู้จากทั้งภายในกลุ่มและภายนอกกลุ่ม

คุณลักษณะที่ 2 การพัฒนาระบบบริหารจัดการที่มีความยืดหยุ่น มีการกำหนดแนวทางการดำเนินงานของกลุ่มที่ชัดเจน ภายใต้การกำหนดกฎ กติกาแบบมีส่วนร่วมอย่างมีพลวัตที่สอดคล้องกับ วิสัยทัศน์ นโยบาย และกฎหมายของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และส่งเสริมสนับสนุนกระตุ้นให้สมาชิกมีความสนใจและมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ในรูปแบบที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ที่สามารถเพิ่มพลังอำนาจการต่อรองกับกลุ่มและหน่วยงานภายนอก

คุณลักษณะที่ 3 การยกระดับกลุ่มผู้ใช้น้ำ การพัฒนาการมีส่วนร่วมสู่การเป็นหุ้นส่วนการจัดการน้ำ เมื่อสมาชิกผู้ใช้น้ำมีความเข้าใจและกลุ่มผู้ใช้น้ำกลุ่มพื้นฐานมีความเข้มแข็งเพียงพอ กลุ่มผู้ใช้น้ำพื้นฐานที่ใช้น้ำจากคลองส่งน้ำสายเดียวกัน สามารถรวมตัวกันยกระดับฐานะเป็นกลุ่มบริหารการใช้น้ำชลประทาน และ ยกระดับเป็นกลุ่มเกษตรกรผู้ใช้น้ำ หรือ เป็นสมาคมผู้ใช้น้ำชลประทาน หรือ สหกรณ์ผู้ใช้น้ำชลประทาน ต่อไป

คุณลักษณะที่ 4 การสร้างความสามัคคี จะทำให้สมาชิกร่วมมือกันในการจัดการน้ำในพื้นที่เห็นอกเห็นใจกัน ไม่เกิดการแย่งน้ำ แบ่งปันน้ำตามรอบเวร

3. ปัจจัยภายนอก: การสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก

3.1 การสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก

การสนับสนุนจากสังคมเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีอิทธิต่อพฤติกรรมต่าง ๆ ของผู้ใช้น้ำ หากผู้ใช้น้ำได้รับการสนับสนุนด้านความรู้ วัสดุอุปกรณ์ และงบประมาณ ย่อมมีแนวโน้มที่จะมีพฤติกรรมให้ความร่วมมือ หรือความคิดในด้านบวกต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำมากขึ้น

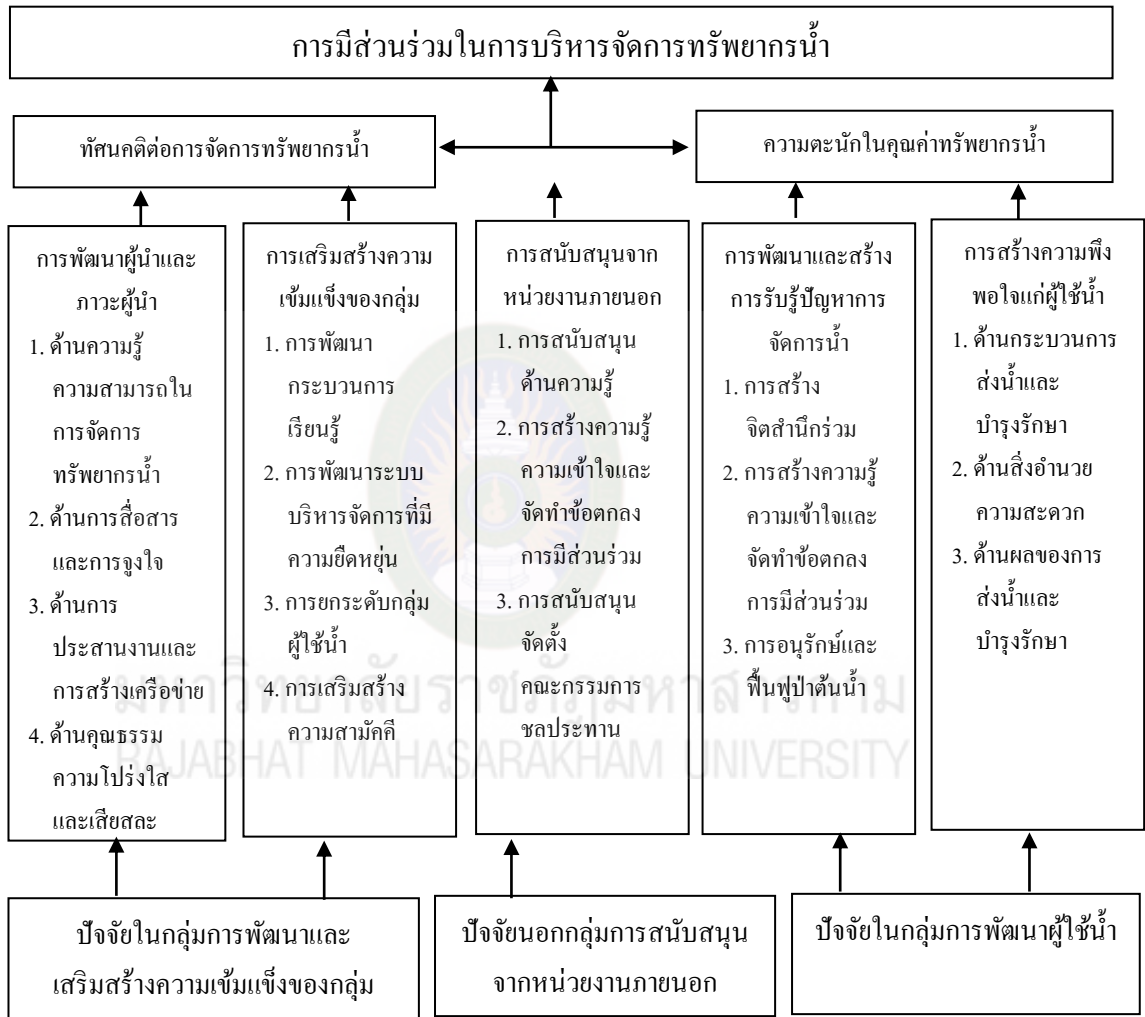
คุณลักษณะที่ 1 การสนับสนุนด้านความรู้ ส่งเสริมให้ผู้ใช้น้ำได้รับการพัฒนาความรู้ความเข้าใจด้านการจัดสรรน้ำหรือส่งน้ำและการบำรุงรักษาระบบชลประทาน ตั้งแต่การวางแผนการจัดสรรน้ำ การส่งน้ำ การระบายน้ำ การให้น้ำในแปลงเพาะปลูก การควบคุม ยกระดับน้ำในคลอง มีการวางแผนการปลูกพืช การสำรวจเก็บข้อมูลผลผลิตทางการเกษตร เพื่อให้สามารถใช้น้ำชลประทานถูกวิธีสามารถเพิ่มผลผลิตด้านการเกษตรอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลและเกิดประโยชน์สูง รวมทั้งดูแลคลองส่งน้ำให้อยู่ในสภาพดี และเจ้าหน้าที่มีการพบปะเกษตรกร สนับสนุนการศึกษาดูงานที่มีการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำประสบความสำเร็จ การฝึกอบรม/สัมมนาการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การจัดเวทีชุมชนเพื่อเพิ่มความเข้าใจเพิ่มเติม

คุณลักษณะที่ 2 การสนับสนุนด้านข้อมูลข่าวสาร มีการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำผ่านช่องทางการสื่อสารต่าง ๆ ที่หลากหลายเข้าถึงได้ง่าย

คุณลักษณะที่ 3 การสนับสนุนด้านสิ่งของและงบประมาณ การได้รับจัดสรรงบประมาณเพื่อการบำรุงรักษาระบบชลประทาน โดยการดำเนินการเองของกรมชลประทานหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือ การจ้างเหมาบำรุงรักษาโดยองค์กรผู้ใช้น้ำ เพื่อเป็นการเสริมความเข้มแข็ง และเป็นสร้างความรู้สึกรับรู้ความเป็นเจ้าของของกลุ่มผู้ใช้น้ำและผลกำไรจากการดำเนินงานหลังจากแบ่งสรรแล้วมาสมทบกองทุนได้

คุณลักษณะที่ 4 การสนับสนุนการจัดตั้งคณะกรรมการชลประทาน เพื่อการบริหารจัดการน้ำชลประทาน โดยให้เกษตรกรมีส่วนร่วมในระดับอ่างเก็บน้ำให้มีประสิทธิภาพและการบริหารจัดการน้ำที่เป็นเอกภาพต้องมีการจัดตั้งคณะกรรมการจัดการชลประทาน โครงการประกอบด้วย ตัวแทน 4 ฝ่าย ได้แก่ ตัวแทนจากองค์กรกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน ตัวแทนจากผู้นำท้องถิ่น ตัวแทนจากเจ้าหน้าที่ชลประทาน และตัวแทนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ กำหนดหลักเกณฑ์การแบ่งน้ำกำหนดมาตรฐานการควบคุมการส่งน้ำละบำรุงรักษา ส่งเสริมการผลิตด้าน การเกษตร และการตลาด เพื่อให้ใช้ประโยชน์จากน้ำมีผลตอบแทนสูงสุด โดยยึดหลัก เสมอภาค ทั่วถึง และเป็นธรรม

ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ความคิดเห็นของผู้เข้าร่วมประชุม เพื่อนำมาปรับปรุงและพัฒนา รูปแบบฯ ก่อนนำเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ราย เพื่อยืนยันรูปแบบ เสนอความคิดเห็น และนำ ข้อคิดเห็นต่าง ๆ มาปรับปรุงเพิ่มเติม ก่อนสร้างเป็น “รูปแบบการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการ บริหารจัดการทรัพยากรน้ำของผู้ใช้น้ำ โครงการพัฒนาลุ่มน้ำก้ำอันเนื่องมาจากพระราชดำ” ดังแสดง ในภาพที่ 4.4

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ

ภาพที่ 4.4 รูปแบบการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของผู้ใช้น้ำ โครงการพัฒนาลุ่มน้ำก้ำอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

จากรูปแบบฯ ที่แสดงในภาพที่ 4.4 ได้พิจารณาขึ้นจาก การทบทวนวรรณกรรม ข้อมูลเชิงประจักษ์ การสัมภาษณ์เชิงลึก การประชุมกลุ่มย่อย และจากการยืนยันโดยผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งผู้เชี่ยวชาญเห็นด้วยกับรูปแบบฯ ดังกล่าว โดยมีคุณลักษณะสำคัญของการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของผู้ใช้น้ำและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้เป็นอย่างดีเป็นรูปธรรม โดยจากผลการวิจัยได้ข้อสรุปที่สำคัญ คือ การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำที่ดีมีประสิทธิภาพ จะช่วยทำให้ผู้ใช้น้ำ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำได้รับประโยชน์จากทรัพยากรน้ำ และสามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ดังนั้นผู้ใช้น้ำและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงต้องให้ความสำคัญการพัฒนาและส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ทั้ง 3 ปัจจัยหลัก และ 18 คุณลักษณะย่อย ที่กำหนดไว้ในรูปแบบฯ ซึ่งหากมีข้อจำกัดของทรัพยากรที่ไม่สามารถพัฒนาทั้ง 3 ปัจจัย ควรให้ความสำคัญต่อการพัฒนา ปัจจัยภายในกลุ่ม: การพัฒนาและเสริมสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มผู้ใช้น้ำเป็นอันดับแรก รองลงมา คือ ปัจจัยภายนอกกลุ่ม: การสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก และ ปัจจัยภายใน: การพัฒนาผู้ใช้น้ำ

ตอนที่ 3 การพัฒนาผู้ใช้น้ำตามรูปแบบการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ

1. ปัจจัยที่ดำเนินการพัฒนา

ผู้วิจัยได้กำหนดตัวแปรหรือปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ โดยพิจารณาจากตัวแปรที่มีอิทธิพลทางตรงต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของผู้ใช้น้ำสูงที่สุด 2 ลำดับ ประกอบด้วย

1.1 ความเข้มแข็งของกลุ่มผู้ใช้น้ำ ซึ่งจากการสร้างรูปแบบการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ตัวแปรดังกล่าวพัฒนาเป็นปัจจัยภายในกลุ่ม ประกอบด้วย 2 ตัวแปรหลัก คือ ผู้นำและภาวะผู้นำ และ ความเข้มแข็งของกลุ่มผู้ใช้น้ำ

1.2 การสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก ซึ่งจากการสร้างรูปแบบการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ตัวแปรดังกล่าวพัฒนาเป็นปัจจัยภายนอกกลุ่ม

2. โปรแกรมการพัฒนา

ผู้วิจัยกำหนดโปรแกรมการพัฒนา 1 วัน โดยมีรายละเอียดดังนี้

หลักสูตร การพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ	
กำหนดการพัฒนา	
วันที่ 1 สิงหาคม 2559	
เวลา 09.00 น - 10.00 น.	ปัญหาการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำในปัจจุบันและการสร้างความตระหนักต่อทรัพยากรน้ำ
เวลา 10.00 น. - 11.00 น.	การพัฒนาทักษะความเป็นผู้นำ
เวลา 11.00 น.- 12.00 น.	คุณธรรมและความรับผิดชอบต่อชุมชนและสังคม
เวลา 12.00 น. - 13.00 น.	พักรับประทานอาหารกลางวัน
เวลา 13.00 น. - 14.00 น.	แนวทางการยกระดับกลุ่มผู้ใช้น้ำ
เวลา 14.00 น. - 15.30 น.	การบริหารจัดการกลุ่มและการจัดการความขัดแย้ง
เวลา 15.30 น. - 16.30 น.	การรวมกลุ่มและการสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วม
เวลา 16.30 น. - 17.00 น.	การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารการจัดการน้ำน้ำและการขอรับการสนับสนุนงบประมาณ

1.3 วิธีพัฒนา มุ่งเน้นการใช้เทคนิคการอบรมที่หลากหลาย กิจกรรมสร้างบรรยากาศในการเรียนรู้

1.4 วิทยากรพัฒนา

ผู้วิจัยได้กำหนดวิทยากรเพื่อพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของผู้ใช้น้ำ โดยคำนึงถึงผู้ทรงคุณวุฒิมีความรู้และประสบการณ์ในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ และประสบการณ์ในการบริหารองค์กร ดังนี้

1. นายปรัชญา อินทร์หา เจ้าหน้าที่ชลประทาน

วิทยากรในหัวข้อ

1.1 ปัญหาการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำในปัจจุบันและการสร้างความตระหนักต่อทรัพยากรน้ำ

1.2 การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำและการขอรับการสนับสนุนงบประมาณ

1.3 การบริหารจัดการกลุ่มและการจัดการความขัดแย้ง

2. ดร.คงฤทธิ กุลวงษ์

วิทยากรในหัวข้อ

2.1 การพัฒนาทักษะความเป็นผู้นำ

2.2 คุณธรรมและความรับผิดชอบต่อชุมชนและสังคม

3. นายจกสิน พิลาร์ตัน หัวหน้ากลุ่มสหกรณ์ผู้ใช้น้ำบ้านนาบัว

วิทยากรในหัวข้อ “แนวทางการยกระดับกลุ่มผู้ใช้น้ำ”

4. นายสดชื่น วงศ์ศรีชา ประธานกลุ่มประตู่ระบายน้ำนาคู

วิทยากรในหัวข้อ “การรวมกลุ่ม การสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วม”

1.5 ผลการพัฒนา

ผู้วิจัยได้ดำเนินการพัฒนาโดยใช้ทฤษฎีการเรียนรู้แนวใหม่ และเทคนิคการฝึกอบรมเชิงระบบ โดยผู้เข้ารับการพัฒนา 45 คน เมื่อเสร็จสิ้นการพัฒนาได้แจกแบบสอบถามเพื่อประเมินผลการพัฒนา ดังนี้

ตารางที่ 4.14

ข้อมูลทั่วไปของผู้เข้ารับการฝึกอบรม

ข้อมูลทั่วไปของผู้เข้าอบรม	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	29	64.44
หญิง	16	35.56
อายุ		
น้อยกว่า 30 ปี	2	4.44
30 – 40 ปี	18	40.00
41 – 50 ปี	22	48.89
50 ปี ขึ้นไป	3	6.67
ตำแหน่ง		
หัวหน้ากลุ่ม	15	33.33
สมาชิกผู้ใช้น้ำ	30	66.67

จากตารางที่ 4.14 ผู้ใช้น้ำที่เข้ารับการอบรมส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 29 คน คิดเป็นร้อยละ 64.44 อายุ 41 – 50 จำนวน 22 คน คิดเป็นร้อยละ 48.89 และ เป็นสมาชิกผู้ใช้น้ำ จำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 66.67

ตารางที่ 4.15

ความคิดเป็นต่อหลักสูตรการพัฒนาผู้ใช้น้ำตามรูปแบบการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ

ประเด็นความคิดเห็น	\bar{X}	S.D	ระดับความคิดเห็น
หลักสูตร			
1. เนื้อหาการฝึกอบรมสอดคล้องกับการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ	4.38	.78	มาก
2. มีความรู้ความเข้าใจปัญหาการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ	4.42	.75	มาก
3. มีความตระหนักในคุณค่าทรัพยากรน้ำ	4.51	.63	มากที่สุด
4. มีความรู้ความเข้าใจการพัฒนาทักษะผู้นำ	4.38	.83	มาก
5. มีความรู้ความเข้าใจการเสริมสร้างคุณธรรมและความรับผิดชอบต่อชุมชนและสังคม	4.31	.73	มาก
6. มีความรู้ความเข้าใจแนวทางการยกระดับกลุ่มผู้ใช้น้ำ	4.56	.62	มากที่สุด
7. มีความรู้ความเข้าใจการบริหารจัดการกลุ่มและการจัดการความขัดแย้ง	4.27	.69	มาก
8. มีความรู้ความเข้าใจการสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วม	4.18	.91	มาก
9. มีความรู้ความเข้าใจการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำและการขอรับบริการสนับสนุนงบประมาณ	4.38	.78	มาก
รวมค่าเฉลี่ย	4.39	.51	มาก

ตารางที่ 4.15 (ต่อ)

ประเด็นความคิดเห็น	\bar{X}	S.D	ระดับความคิดเห็น
วิทยาการ			
10. วิทยากรมีความรอบรู้การพัฒนาร่วม การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ	4.44	.62	มาก
11. วิทยากรมีความสามารถในการถ่ายทอดเนื้อหา	4.29	.84	มาก
12. วิทยากรมีความสามารถในการกระตุ้นให้เกิด การเรียนรู้	4.33	.80	มาก
รวมค่าเฉลี่ย	4.36	.62	มาก
วิธีการฝึกอบรม			
13. หลักสูตรนี้ใช้เทคนิคอบรมที่หลากหลาย	4.53	.66	มากที่สุด
14. หลักสูตรนี้ใช้กิจกรรมและเกมเพื่อสร้าง บรรยากาศการเรียนรู้	4.36	.80	มาก
15. หลักสูตรนี้คณะวิทยากรที่มีการทำงานเป็นทีม	4.42	.50	มาก
รวมค่าเฉลี่ย	4.44	.50	มาก
รวมค่าเฉลี่ยทั้งหมด	4.39	.45	มาก

จากตารางที่ 4.15 พบว่า ผู้เข้ารับการอบรมมีความคิดต่อหลักสูตรการพัฒนาร่วมร่วมในการบริหารจัดการน้ำของผู้ใช้น้ำ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.39$) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ผู้เข้าร่วมอบรมมีความคิดเห็นต่อหลักสูตรอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยมีความคิดต่อด้านวิธีการฝึกอบรมมากที่สุด ($\bar{X} = 4.44$) รองลงมา คือ ด้านหลักสูตร ($\bar{X} = 4.39$) และหลักสูตรนี้ใช้เทคนิคอบรมที่หลากหลายมากที่สุด ($\bar{X} = 4.53$) รองลงมา ได้แก่ หลักสูตรมีคณะวิทยากรที่มีการทำงานเป็นทีม ($\bar{X} = 4.42$) และ หลักสูตรนี้ใช้กิจกรรมและเกมเพื่อสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.36$) ตามลำดับ ($\bar{X} = 4.36$) โดยมีรายละเอียดดังนี้

ด้านหลักสูตร ผู้เข้าร่วมอบรมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.39$) เพื่อพิจารณารายประเด็น พบว่า ผู้เข้าร่วมอบรมมีความรู้ความเข้าใจแนวทางการยกระดับกลุ่มผู้ใช้น้ำมากที่สุด ($\bar{X} = 4.56$) รองลงมา ได้แก่ มีความตระหนักในคุณค่าทรัพยากรน้ำ ($\bar{X} = 4.51$) มีความรู้ความเข้าใจปัญหาการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ($\bar{X} = 4.42$) เนื้อหาการฝึกอบรมสอดคล้องกับการพัฒนาร่วมร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ มีความรู้ความเข้าใจการพัฒนาทักษะผู้นำ และมีความรู้ความเข้าใจการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำและการขอรับ

การสนับสนุนงบประมาณ ($\bar{X} = 4.38$) ตามลำดับ

ด้านวิทยากร ผู้เข้าร่วมอบรมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.36$) เมื่อพิจารณารายประเด็น พบว่า วิทยากรมีความรอบรู้การพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำมากที่สุด ($\bar{X} = 4.44$) รองลงมาได้แก่ วิทยากรมีความสามารถในการกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.33$) และ วิทยากรมีความสามารถในการถ่ายทอดเนื้อหา ($\bar{X} = 4.22$) ตามลำดับ

ด้านวิธีการฝึกอบรม ผู้เข้าร่วมอบรมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.44$) เมื่อพิจารณารายประเด็น พบว่า หลักสูตรนี้ใช้เทคนิคอบรมที่หลากหลายมากที่สุด ($\bar{X} = 4.53$) รองลงมาได้แก่ หลักสูตรมีคณะวิทยากรที่มีการทำงานเป็นทีม ($\bar{X} = 4.42$) และ หลักสูตรนี้ใช้กิจกรรมและเกมเพื่อสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.36$) ตามลำดับ

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการสร้างรูปแบบการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของผู้ใช้น้ำ ผู้วิจัยใช้การวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methodology) ซึ่งเป็นการวิจัยที่ใช้แนวทางการวิจัยเชิงปริมาณในการวิเคราะห์องค์ประกอบ (Factor Analysis) ของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของผู้ใช้น้ำ และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In - depth Interview) เพื่อสร้างรูปแบบการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของผู้ใช้น้ำ การประชุมกลุ่มย่อย และการประชุมระดมสมอง เพื่อวิพากษ์รูปแบบการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของผู้ใช้น้ำ

5.1 สรุปผลการวิจัย

การนำเสนอผลการวิจัยแบ่งออกเป็น 4 ตอน คือ ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ใช้น้ำ และระดับการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของผู้ใช้น้ำ ตอนที่ 3 ผลการสร้างรูปแบบการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของผู้ใช้น้ำ และตอนที่ 4 ผลการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของผู้ใช้น้ำ โดยมีสาระในแต่ละตอนสรุปได้ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไป และการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของผู้ใช้น้ำ

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ใช้น้ำ

กลุ่มผู้ใช้น้ำส่วนใหญ่มีสมาชิก จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 19.29 มีการรวมกันเพื่อจัดตั้งเป็นกลุ่มผู้ใช้น้ำมากกว่า 10 ปี คิดเป็นร้อยละ 27.86 เป็นกลุ่มพื้นฐานจำนวน 180 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 64.29 ส่วนใหญ่สังกัดฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 2 จำนวน 197 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 70.36 และ ส่วนใหญ่ผู้ใช้น้ำมีพื้นที่รับน้ำอยู่กลางคลอง จำนวน 122 กลุ่ม

2. ผลการวิเคราะห์การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของผู้ใช้น้ำ

สรุปผลการสอบถามเกี่ยวกับระดับการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของผู้ใช้น้ำ โครงการพัฒนากลุ่มน้ำก้ำอันเนื่องมาจากพระราชดำริ พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของผู้ใช้น้ำ ส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง มีเพียงการมีส่วนร่วมด้านการรับผลประโยชน์ที่อยู่ในระดับสูง โดยสามารถจำแนกในแต่ละด้านได้ดังนี้

2.1 ค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมด้านการสำรวจปัญหาและสาเหตุของปัญหา โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาประเด็น พบว่า การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของผู้ใช้น้ำ ส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลางเช่นกัน มีเพียงประเด็นที่ผู้ใช้น้ำให้ความร่วมมือและให้ข้อมูลในการสำรวจพื้นที่เพาะปลูก ความต้องการใช้น้ำ และสภาพปัญหาของสมาชิกทุกคนภายในกลุ่มก่อนฤดูกาลส่งน้ำที่อยู่ในระดับสูง และมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา ได้แก่ ผู้ใช้น้ำเคยติดตาม สังเกตผลกระทบ หรือปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นภายในกลุ่มที่เป็นผลมาจากการใช้น้ำและบำรุงรักษาของสมาชิก และปัญหาด้านอื่น ๆ ผู้ใช้น้ำสามารถวิเคราะห์ปัญหาของกลุ่มด้านการใช้น้ำ การจัดสรรน้ำ และการบำรุงรักษาระบบชลประทาน ผู้ใช้น้ำเคยติดตาม สังเกตผลกระทบ หรือปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นภายในกลุ่ม ที่เป็นผลมาจากการใช้น้ำและบำรุงรักษาของสมาชิก และปัญหาด้านอื่น ๆ ส่วนประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ผู้ใช้น้ำให้ความร่วมมือในสำรวจและตรวจสอบคุณภาพน้ำชลประทาน

2.2 ค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมด้านการวางแผนและตัดสินใจโดยรวมและรายประเด็นอยู่ในระดับปานกลาง โดยประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ผู้ใช้น้ำได้ร่วมประชุมแสดงความคิดเห็น เสนอแนะ ร่วมตัดสินใจในการวางแผนการใช้น้ำ การจัดสรรน้ำ และบำรุงรักษา ตลอดจนวิธีแก้ปัญหาคือความต้องการการใช้น้ำของกลุ่มผู้ใช้น้ำ รองลงมา ได้แก่ ผู้ใช้น้ำได้เสนอประเด็นปัญหา เช่น การจัดสรรน้ำไม่ตรงเวลา คลองส่งน้ำตื้นเขิน เพื่อนำไปใช้เป็นแนวทางในการวางแผนจัดสรรน้ำและบำรุงรักษาในระดับแปลงนา ผู้ใช้น้ำเคยออกเสียงลงคะแนน หรือลงมติในการตัดสินใจเกี่ยวกับการวางแผนในกิจกรรมต่าง ๆ ของกลุ่มผู้ใช้น้ำ ผู้ใช้น้ำร่วมวางแผนแก้ไขปัญหาความขัดแย้งการจัดการทรัพยากรน้ำกับเจ้าหน้าที่ชลประทานและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้ใช้น้ำได้ร่วมกำหนดแผน ระเบียบ กระบวนการ การจัดสรรน้ำ และบำรุงรักษา และข้อตกลงการจัดสรรน้ำประจำฤดูกาลร่วมกับเจ้าหน้าที่ชลประทาน ส่วนประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ผู้ใช้น้ำได้ร่วมให้ข้อมูลเกี่ยวกับการทำการเกษตรแก่เจ้าหน้าที่ชลประทาน

2.3 ค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมด้านการดำเนินงาน โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายประเด็น พบว่า ส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง โดยประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ

ผู้ใช้น้ำได้ร่วมออกเงินค่าธรรมเนียมการใช้น้ำชลประทานตามระเบียบข้อบังคับการใช้น้ำชลประทานเพื่อสนับสนุนกิจกรรมการจัดสรรน้ำและบำรุงรักษา รongลงมา ได้แก่ ผู้ใช้น้ำได้ร่วมจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำ เพื่อดำเนินการในการส่งน้ำ การใช้ประโยชน์จากน้ำชลประทาน และการดูแลรักษาระบบชลประทาน ผู้ใช้น้ำได้ร่วมดูแลบำรุงรักษาและตรวจสอบสภาพคูส่งน้ำ/คลองส่งน้ำทั้งฤดูกาล เช่น สนับสนุนอุปกรณ์ในการขุดลอกคู – คลองส่งน้ำ ร่วมออกแรงในการขุดลอกคลองคูส่งน้ำ หรือทางระบายน้ำ สำหรับประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ผู้ใช้น้ำได้ร่วมเก็บข้อมูลทางการเกษตรกับเจ้าหน้าที่ชลประทาน

2.4 ค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมด้านการรับผลประโยชน์ โดยรวมและรายประเด็นอยู่ในระดับสูง โดยประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ โครงการพัฒนาลุ่มน้ำก้ำอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ทำให้มีผลผลิตและรายได้จากการเกษตรเพิ่มขึ้น รongลงมา ได้แก่ ผู้ใช้น้ำได้รับประโยชน์จากการจัดสรรน้ำที่มีคุณภาพ และสามารถแก้ไขปัญหาและความต้องการการขาดแคลนน้ำ ผู้ใช้น้ำได้รับประโยชน์จากน้ำเพื่อทำการเกษตร เลี้ยงสัตว์และประมง โครงการพัฒนาลุ่มน้ำก้ำอันเนื่องมาจากพระราชดำริทำให้มีการจัดสรรที่ดินให้เกิดประโยชน์มากขึ้นต่อผู้ใช้น้ำ สำหรับประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ผู้ใช้น้ำได้รับประโยชน์จากน้ำชลประทานเพื่อการอุปโภคบริโภค

2.5 ค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมด้านการประเมินผลและสรุปผล โดยรวมและรายประเด็นอยู่ในระดับปานกลาง โดยประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ผู้ใช้น้ำได้ร่วมประเมินผลและเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาของกลุ่มผู้ใช้น้ำให้แก่ผู้นำกลุ่ม และ / หรือคณะกรรมการกลุ่มเจ้าหน้าที่ชลประทาน เจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รongลงมา ได้แก่ ผู้ใช้น้ำเคยติดตามตรวจสอบการทำงานด้านการส่งน้ำ และบำรุงรักษาพัฒนาของเจ้าหน้าที่ชลประทาน และคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ ผู้ใช้น้ำได้ร่วมสำรวจข้อมูล เก็บข้อมูลความต้องการใช้น้ำของสมาชิกการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ผู้ใช้น้ำได้ร่วมเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหาการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ในระหว่างการส่งน้ำ และภายหลังการส่งน้ำ ส่วนประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ผู้ใช้น้ำได้ร่วมวิเคราะห์ข้อมูลความต้องการน้ำของสมาชิก และข้อมูลในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ผู้ใช้น้ำได้ร่วมสรุปผลการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของผู้ใช้น้ำ

ผลการวิเคราะห์อิทธิพลแบบจำลองความสัมพันธ์เชิงสาเหตุการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของผู้ใช้น้ำ พบว่า แบบจำลองความสัมพันธ์เชิงสาเหตุตามกรอบแนวคิดของการวิจัย มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ($\chi^2 = 7.49$, $df = 8$, $p = 0.485$, $GFI = 0.99$, $RMR = 0.001$, $RMSEA = 0.000$) มีสาระสำคัญสรุปได้ดังนี้

ค่าอิทธิพลในรูปคะแนนมาตรฐานของตัวแปรในแบบจำลองที่เป็นปัจจัยเชิงสาเหตุการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของผู้ใช้น้ำ พบว่า ตัวแปรที่มีอิทธิพลทางตรงต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของผู้ใช้น้ำสูงสุด คือ ความเข้มแข็งของกลุ่มผู้ใช้น้ำ (GSA) รองลงมา ได้แก่ การสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก (SUP) ความพึงพอใจของผู้ใช้น้ำ (STA) ความตระหนักในคุณค่าทรัพยากรน้ำ (AWA) ทักษะการจัดการน้ำ (ATT) และการรับรู้ข้อมูลข่าวสารการจัดการน้ำ (INF) โดยมีค่าอิทธิพลเท่ากับ 0.48, 0.17, 0.13, 0.10, 0.08 และ 0.06 ตามลำดับ แสดงว่า กลุ่มที่มีความเข้มแข็งสมาชิกกลุ่มมีความสามัคคี รับผิดชอบต่อหน้าที่และให้ความร่วมมือ ร่วมทำกิจกรรมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ มีการสร้างกฎเกณฑ์ จัดทำแผนการใช้น้ำ และแผนการบำรุงรักษามีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำและความเข้มแข็งของกลุ่มผู้ใช้น้ำยังมีอิทธิพลทางอ้อมต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำของผู้ใช้น้ำเท่ากับ 0.10 ส่งผ่านตัวแปรความตระหนักในคุณค่าทรัพยากรน้ำ (AWA) นอกจากนี้ยังพบว่า การสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก (SUP) การรับรู้ข้อมูลข่าวสารการจัดการน้ำ (INF) และความรู้ความเข้าใจของผู้ใช้น้ำ (KNO) มีอิทธิพลทางอ้อมต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำซึ่งมีค่าอิทธิพลเท่า 0.20 0.14 และ 0.11 ตามลำดับ ส่งผ่านตัวแปรความตระหนักในคุณค่าทรัพยากรน้ำ (AWA) โดยความพึงพอใจของผู้ใช้น้ำ (SAT) การสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก (SUP) การรับรู้ปัญหาการจัดการน้ำ (REP) บทบาทของผู้นำกลุ่ม (LED) และการรับรู้ข้อมูลข่าวสารการจัดการน้ำ (INF) มีค่าอิทธิพลเท่ากับ 0.28 0.25 0.22 0.15 และ 0.09 ตามลำดับ มีอิทธิพลทางอ้อมต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำที่ส่งผ่านตัวแปรทักษะการจัดการน้ำ (ATT) นอกจากนี้ทักษะการจัดการน้ำ (ATT) ยังมีอิทธิพลทางอ้อมต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ โดยมีค่าอิทธิพลเท่ากับ 0.24 ที่ส่งผ่านความตระหนักในคุณค่าทรัพยากรน้ำ (AWA)

เมื่อพิจารณาอิทธิพลโดยรวม (Total Effect , น. TE) อิทธิพลทางตรง (Direct Effect , น. DE) และอิทธิพลทางอ้อม (indirect effect , น. IE) ของตัวแปรการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของผู้ใช้น้ำ พบว่า ตัวแปรที่มีอิทธิพลรวมสูงสุด คือ ความเข้มแข็งของกลุ่มผู้ใช้น้ำ (GSA ; TE = 0.49) รองลงมา ได้แก่ การสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก (SUP ; TE = 0.21) ความพึงพอใจของผู้ใช้น้ำ (SAT ; TE = 0.16) ทักษะการจัดการน้ำ (ATT ; TE = 0.10) ความตระหนักในคุณค่าทรัพยากรน้ำ (AWA ; TE = 0.10) การรับรู้ข้อมูลข่าวสารการจัดการน้ำ (INF ; TE = 0.08) การรับรู้ปัญหาการจัดการน้ำ (REP ; TE = 0.04) บทบาทของผู้นำกลุ่ม (LED ; TE = 0.02) และความรู้ความเข้าใจของผู้ใช้น้ำ (KNO ; TE = 0.01) ตามลำดับ โดยตัวแปรที่มีอิทธิพลทางตรงสูงสุดต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ คือ ความเข้มแข็งของกลุ่มผู้ใช้น้ำ (GSA ;

DE = 0.48) รองลงมา ได้แก่ การสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก (SUP ; TE = 0.17) ความพึงพอใจของผู้ใช้น้ำ (SAT ; TE = 0.13) ความตระหนักในคุณค่าทรัพยากรน้ำ (AWA ; DE = 0.10) ทักษะคิดต่อการจัดการน้ำ (ATT ; TE = 0.08) การรับรู้ข้อมูลข่าวสารการจัดการน้ำ (INF ; TE = 0.06) ส่วนตัวแปรที่มีอิทธิพลทางอ้อมต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำสูงที่สุด ได้แก่ การสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก (SUP ; IE = 0.04) รองลงมา ได้แก่ ความพึงพอใจของผู้ใช้น้ำ (SAT ; IE = 0.03) การรับรู้ปัญหาการจัดการน้ำ (REP ; IE = 0.02) การรับรู้ข้อมูลข่าวสารการจัดการน้ำ (INF ; IE = 0.02) ทักษะคิดต่อการจัดการน้ำ (ATT ; IE = 0.02) ความรู้ความเข้าใจของผู้ใช้น้ำ (KNO ; IE = 0.01) ความเข้มแข็งของกลุ่มผู้ใช้น้ำ (GSA ; IE = 0.01)

ตอนที่ 3 ผลการสร้างรูปแบบการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของผู้ใช้น้ำ

ผลจากการนำปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของผู้ใช้น้ำ มาสัมภาษณ์เชิงลึก จากผู้ใช้น้ำ ตัวแทนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เจ้าหน้าที่ชลประทาน รวมจำนวน 28 ราย และจากการจัดเวทีระดมสมอง จำนวน 30 ราย โดยเลือกมาอย่างเจาะจง พบว่า ในการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของผู้ใช้น้ำควรมุ่งเน้นใน 3 ประเด็น โดยประเด็นที่ให้ความสำคัญอันดับแรก คือ ปัจจัยภายในกลุ่มผู้ใช้น้ำ, น. การพัฒนากลุ่มผู้ใช้น้ำ ประกอบด้วย 1) การพัฒนาผู้นำและภาวะผู้นำ มี 4 คุณลักษณะ 2) การเสริมสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มผู้ใช้น้ำ มี 4 คุณลักษณะ อันดับที่ 2 ปัจจัยภายนอกกลุ่ม, น. การสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก มี 3 คุณลักษณะ และอันดับสุดท้าย คือ ปัจจัยภายในผู้ใช้น้ำ, น. การพัฒนาผู้ใช้น้ำ ประกอบด้วย 1) การสร้างการรับรู้ปัญหาการจัดการน้ำ มี 3 คุณลักษณะ 2) การสร้างความพึงพอใจ

มี 3 คุณลักษณะ

ตอนที่ 4 ผลการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของผู้ใช้น้ำ

ผลการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ พบว่า ผู้เข้ารับการอบรมมีความคิดต่อหลักสูตรการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำของผู้ใช้น้ำ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ผู้เข้าร่วมอบรมมีความคิดเห็นต่อหลักสูตรอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยมีความคิดต่อด้านวิธีการฝึกอบรมมากที่สุด รองลงมา ได้แก่ ด้านหลักสูตร และด้านวิทยากร

5.2 อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยที่ตอบตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยครั้งนี้ มีประเด็นที่นำไปสู่การอภิปรายผล แบ่งออกเป็น 4 ประเด็นหลัก คือ 1) การอภิปรายผลการศึกษาระดับการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ 2) การอภิปรายผลปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของผู้ใช้น้ำจากการศึกษาเชิงปริมาณ 3) การอภิปรายผลการสร้างรูปแบบการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำของผู้ใช้น้ำจากการศึกษาเชิงคุณภาพ และ 4) การอภิปรายผลการพัฒนาการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำ โดยมีรายละเอียดของการอภิปรายผลในแต่ละประเด็นดังต่อไปนี้

1. การอภิปรายผลการศึกษาระดับการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของผู้ใช้น้ำ โครงการพัฒนาลุ่มน้ำก้ำอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

ผลการวิจัย พบว่า การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของผู้ใช้น้ำโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สรวิษฐ์ ทิพรัตนเดช (2555, น. 203 - 206) ที่พบว่า องค์กรผู้ใช้น้ำชลประทานมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการชลประทานทั้งโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง ส่วน จำเนียร โกมลวานิช (2553) พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมด้านการบริหารจัดการการใช้น้ำชลประทานของกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทานในภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ในขณะที่ Gholifar and Sharif (2010, p. 1065) ได้ศึกษา ผลกระทบของทุนทางสังคมที่มีแนวโน้มให้เกษตรกรมีส่วนร่วมในสมาคมผู้ใช้น้ำ พบว่า การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในสมาคมผู้ใช้น้ำอยู่ในระดับปานกลาง และ Bagherian et al. (2009, p. 532) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมร่วมของประชาชนใน โปรแกรมบริหารจัดการลุ่มน้ำ ในอิหร่าน การศึกษาครั้งนี้ แสดงให้เห็นว่า ระดับของการมีส่วนร่วมของประชาชนในโปรแกรมการจัดการลุ่มน้ำอยู่ในระดับปานกลาง

2. การอภิปรายผลปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของผู้ใช้น้ำ จากการศึกษาเชิงปริมาณ

ผลการวิเคราะห์ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของผู้ใช้น้ำ พบว่า ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลสูงสุดต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของผู้ใช้และเป็นอิทธิพลทางตรง คือ ความเข้มแข็งของกลุ่มผู้ใช้น้ำ รองลงมา ได้แก่ การสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก ความพึงพอใจของผู้ใช้น้ำ ทักษะคิดต่อการจัดการน้ำ ความตระหนักในคุณค่าทรัพยากรน้ำ การรับรู้ข้อมูลข่าวสารการจัดการน้ำ การรับรู้ปัญหาการจัดการน้ำ บทบาทผู้นำกลุ่ม และความรู้ความเข้าใจของผู้ใช้น้ำ

2.1 ปัจจัยด้านความเข้มแข็งของกลุ่มผู้ใช้น้ำ ซึ่งเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลสูงสุดต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของผู้ใช้น้ำ จากข้อค้นพบนี้สะท้อนให้เห็นว่าการที่จะส่งเสริมหรือพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของผู้ใช้น้ำ ควรเริ่มจากการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับกลุ่มผู้ใช้น้ำเป็นอันดับแรก ซึ่งอาจเริ่มจากการสร้างความสามัคคีร่วมกัน ให้รู้จักรับผิดชอบต่อน้ำที่ และมีการประชาสัมพันธ์รณรงค์การใช้ประโยชน์จากน้ำอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ วิชาญ อมรกุล (2554, น. 99) พบว่า ความเข้มแข็งของชุมชนทำให้กระบวนการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำเชิงบูรณาการประสบความสำเร็จ ส่วนสำนักวิจัยพัฒนา และอุทกวิทยา (2552, น. 158 - 160) พบว่า ความเข้มแข็งของชุมชนเป็นปัจจัยสำคัญ ที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ นอกจากนี้บุญชัย งามวิโรจน์ และคณะ (2551, น. 22) พบว่า ความเข้มแข็งของชุมชน ที่สมาชิกชุมชนให้ความร่วมมือในการแก้ไขปัญหา สมาชิกมีความรับผิดชอบต่อน้ำที่ รักษาถูกกติการ่วมกัน และมีความสามัคคี มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำและป่าต้นน้ำ

2.2 ปัจจัยด้านการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของผู้ใช้น้ำ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ โครงการพัฒนาลุ่มน้ำก่าอันเนื่องมาจากพระราชดำริ มีการสนับสนุนช่วยเหลือสมาชิกผู้ใช้น้ำในด้านวัสดุอุปกรณ์งบประมาณ และการจ้างแรงงาน กับสมาชิกผู้ใช้น้ำเป็นบางส่วน ดังนั้นการที่จะส่งเสริมหรือพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของผู้ใช้น้ำให้สูงขึ้นกว่าเดิมจึงจำเป็นต้องมีสนับสนุนอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัย บุญชัย งามวิโรจน์ และคณะ (2552) พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำและป่าต้นน้ำ คือ การได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานต่าง ๆ ส่วน วิณา น้าเจริญสมบัติ เกื้อเมธา ฤกษ์พรพิพัฒน์ (255, น. 27 - 33) กล่าวว่า ปัจจัยความสำเร็จในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยองค์กรชุมชน บทบาทขององค์กรพี่เลี้ยง นอกจากนี้สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2547, น. 2 - 19) ได้กล่าวว่า การได้รับการสนับสนุนจากภายนอก เช่น ด้านการพัฒนาความคิด การให้ความรู้ เป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อประสิทธิภาพการมีส่วนร่วม ซึ่ง Asian Development Bank (2012, p. 5) กล่าวว่า การได้รับสนับสนุนองค์กรผู้ใช้น้ำในการจัดการชลประทานแบบมีส่วนร่วมทำให้เกิดผลประโยชน์ในทำงานได้ดีขึ้น หรือสร้างผลกระทบทางบวกมากขึ้นกว่าวิธีอื่น ในขณะที่ Ros (2010, p. 158) พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลในการบริหารจัดการน้ำแบบมีส่วนร่วม คือ ระดับของการสนับสนุนจากภายนอกโครงการ และกรมทรัพยากรน้ำ (2551 , อ้างถึงใน บุญชัย งามวิโรจน์ และคณะ, 2552, น. 163) พบว่า การได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก ซึ่งประกอบด้วย การสนับสนุนเงินทุน ข้อมูลข่าวสาร พาไป

ศึกษาดูงานต่างท้องถิ่น เข้าร่วมกิจกรรมสาธิต / อบรม ได้รับการยอมรับจากหน่วยงานภาครัฐ และได้รับการยอมรับจากชุมชนอื่น ๆ เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วม

2.3 ปัจจัยด้านความพึงพอใจในของผู้ใช้น้ำมีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของผู้ใช้น้ำ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของนักวิชาการหลายท่าน เช่น Alam et al., (2012, p. 271) ได้ศึกษา ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการบริหารจัดการชลประทานแบบมีส่วนร่วม : การศึกษาเปรียบเทียบระบบชลประทานในพื้นที่ภาคเหนือของประเทศไทยพบว่าการศึกษาพบว่า ความพึงพอใจของเกษตรกร มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการบริหารจัดการโครงการชลประทาน ส่วน โสภิตา สุรินทะ (2553, น. 113) พบว่า ความพึงพอใจในการจัดการน้ำ ประกอบด้วย ความพึงพอใจต่อเส้นทางของคลองส่งน้ำ ความพึงพอใจต่อปริมาณความพึงพอใจต่อการจัดการน้ำ และความพึงพอใจต่อการใช้น้ำ มีอิทธิพลต่อระดับการมีส่วนร่วมของบุคคลในชุมชนแตกต่างกัน ในทำนองเดียวกัน ไพลิติน นุชถาวร (2552, น. 169) พบว่า ความพึงพอใจของผู้ใช้น้ำมีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำทุกขั้นตอน และ Bagherian et al., (2009, p. 532) พบว่า ความพึงพอใจของโปรแกรม เป็น 1 ใน 5 ปัจจัย ที่ให้การทำนายที่ดีที่สุด สำหรับระดับของการมีส่วนร่วมในโปรแกรมการจัดการลุ่มน้ำ

2.4 ปัจจัยด้านทัศนคติต่อการจัดการน้ำ มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของผู้ใช้น้ำ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของนักวิชาการหลายท่าน เช่น โสภิตา สุรินทะ (2553, น. 113) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำของประชาชน, น. กรณีศึกษาศูนย์ศึกษากาพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ พบว่า ผู้ที่มีทัศนคติสูงจะมีระดับการมีส่วนร่วมสูง Rezaei, Gholifar and Sharif (2010, p. 1065) ได้ศึกษา ผลกระทบของทุนทางสังคมที่มีแนวโน้มให้เกษตรกรมีส่วนร่วมในสมาคมผู้ใช้น้ำ พบว่า ทัศนคติเกษตรกรต่อสมาคมผู้ใช้น้ำ มีความสัมพันธ์ทางบวกกับแนวโน้มการมีส่วนร่วม ในขณะที่ Bagherian et al. (2009, p. 532) พบว่า ทัศนคติของประชาชนมีความสัมพันธ์ทางบวกต่อ โปรแกรมการจัดการลุ่มน้ำ ประชาชนที่มีทัศนคติที่ดีมีแนวโน้มที่จะมีส่วนร่วมในโปรแกรมการบริหารจัดการลุ่มน้ำ นอกจากนี้ Khalkheili and Zamani (2008, p. 7) พบว่า ทัศนคติของเกษตรกรที่มีต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการชลประทานมีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการชลประทาน และ Chandran and Chackacherry (2004, pp. 77 - 79) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดการชลประทาน พบว่า ทัศนคติต่อการมีส่วนร่วมผ่านองค์กรผู้ใช้น้ำมีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดการชลประทาน

2.5 ปัจจัยด้านความตระหนักในคุณค่าทรัพยากรน้ำ มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของนักวิชาการหลายท่าน เช่น บุญชัย

งามวิโรจน์ และคณะ (2551, น. 22) ได้ศึกษา การเสริมสร้างและพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำและป่าต้นน้ำ , น. กรณีศึกษาพื้นที่ลุ่มน้ำมูล พบว่า ความตระหนักของสมาชิกชุมชน มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำและป่าต้นน้ำ นอกจากนี้ Faham et al.(2008, p. 487) ได้วิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในชนบทในชาติ แผนปฏิบัติการเพื่อการจัดการอย่างยั่งยืนทรัพยากรดินและน้ำ ในลุ่มน้ำฮาเบิ้ล – รูด อิหร่าน พบว่า ความตระหนักในเป้าหมายของแผน ความตระหนักของผลกระทบต่อการเสื่อมสภาพของทรัพยากรธรรมชาติ มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนชนบท และ เซาวฤทธิ จงเกษกรณ์ (2552, น. 50) ได้ศึกษาการพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ, น. กรณีศึกษาชุมชนลุ่มน้ำสะแกกรัง จังหวัดอุทัยธานี พบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนมีจุดเริ่มต้นจากการรวมตัวของผู้ที่ได้รับผลกระทบจากปัญหาโดยตรงมาร่วมกันหาแนวทางแก้ไขปัญหา โดยมองเห็นปัญหาร่วมกันแล้วสร้างความตระหนักร่วมกันนำไปสู่การร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมดำเนินการ และร่วมกันติดตาม ประเมินผลเพื่อแก้ปัญหา

2.6 ปัจจัยด้านการรับรู้ข้อมูลข่าวสารการจัดการน้ำ มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของผู้ใช้น้ำ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของนักวิชาการหลายท่าน เช่น สรวิชญ์ ทิพรัตนเดช (2555, น. 204) ศึกษาการพัฒนาการมีส่วนร่วมและสร้างความเข้มแข็งขององค์กรผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการชลประทาน โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาแม่แฝก – แม่จัด อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า การติดต่อเจ้าหน้าที่ที่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับการมีส่วนร่วมในการจัดการชลประทานขององค์กรผู้ใช้น้ำชลประทาน และการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำและป่าต้นน้ำเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำและป่าต้นน้ำ (บุญชัย งามวิโรจน์ และคณะ, 2552) และยังคงสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ไพลีน นุชถาวร (2552, น. 166) ที่พบว่า การสื่อสารและการประชาสัมพันธ์ เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำทุกขั้นตอน นอกจากนี้ กิตติชัย รัตนะ (2550, น. 366) พบว่า การรับรู้ข้อมูลข่าวสารเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการลุ่มน้ำและโอกาสการเข้ามามีส่วนร่วม การได้ข้อมูลที่ชัดเจนถูกต้องเป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อประสิทธิภาพการมีส่วนร่วม และ Faham et al. (2008, p. 487) ได้สรุปการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในชนบทในชาติ แผนปฏิบัติการเพื่อการจัดการอย่างยั่งยืนทรัพยากรดินและน้ำ ในลุ่มน้ำฮาเบิ้ล – รูด อิหร่าน พบว่า การติดต่อกับผู้เชี่ยวชาญด้านเทคนิคและการเยี่ยมชมโครงการตัวอย่าง มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนชนบท

2.7 ปัจจัยด้านการรับรู้ปัญหาการจัดการน้ำ มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของผู้ใช้น้ำ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ เชาวฤทธิ์ จงเกษกรณ์ (2552, น. 232) ได้ศึกษาการพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ : กรณีศึกษาชุมชนลุ่มน้ำสะแกกรัง จังหวัดอุทัยธานี พบว่า ปัจจัยการมีส่วนร่วมของชุมชนมีจุดเริ่มต้นจากการรวมตัวของผู้ที่ได้รับผลกระทบจากปัญหาโดยตรงมาร่วมกันหาแนวทางแก้ไข ปัญหา โดยมองเห็นปัญหาร่วมกันแล้วสร้างความตระหนักร่วมกันนำไปสู่การร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมดำเนินการ และร่วมกันติดตาม ประเมินผลเพื่อแก้ปัญหา ส่วน บุญชัย งามวิโรจน์ และคณะ (2552) พบว่า การประสบปัญหาจากการใช้ประโยชน์ทรัพยากรน้ำ ที่ส่งผลกระทบต่อมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำและป่าต้นน้ำ นอกจากนี้ กรมทรัพยากรน้ำ (2551 , อ้างถึงใน บุญชัย งามวิโรจน์ และคณะ, 2552, น. 163) พบว่า การสร้างกระบวนการเรียนรู้ต่อปัญหาการจัดการทรัพยากรน้ำส่งผลกระทบต่อเสริมสร้างและพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำป่าต้นน้ำ ในพื้นที่ลุ่มน้ำลำตะคอง และลุ่มน้ำห้วยทับทัน และกิตติชัย รัตนะ (2550, น. 366) พบว่า ปัญหาการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรน้ำเพื่อการเกษตรและอุปโภคบริโภค ส่งผลกระทบต่อมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการลุ่มน้ำห้วยแม่ท้อ จังหวัดตาก

2.8 ปัจจัยด้านบทบาทของผู้นำกลุ่ม มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำของผู้ใช้น้ำ ทั้งนี้เนื่องจากผู้นำเป็นบุคคลซึ่งได้รับการยอมรับจากกลุ่มมีอิทธิพลต่อผู้ใช้น้ำสามารถจูงใจ และสามารถสร้างแรงบันดาลใจ ให้บุคคลอื่นร่วมมือร่วมใจในการปฏิบัติงานเพื่อบรรลุเป้าหมายการบริหารจัดการน้ำร่วมกัน ดังนั้นการที่จะส่งเสริมหรือพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของผู้ใช้น้ำให้สูงขึ้นกว่าเดิมจึงจำเป็นต้องพัฒนาบทบาท ทักษะ และศักยภาพของผู้นำ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ วิชาญ อมรากุล (2554, น. 99) พบว่า ลักษณะผู้นำที่ดีจะทำให้กระบวนการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำเชิงบูรณาการประสบความสำเร็จส่วน กรมทรัพยากรน้ำ (2551, น. 22) พบว่า ผู้นำที่มีความสามารถในการกล้าตัดสินใจ มีความสนใจที่จะแก้ปัญหากระตุ้นและสร้างแรงจูงใจให้สมาชิก มีความสัมพันธ์กับหน่วยงานภาคนอก มีคุณธรรม ซื่อสัตย์ และเสียสละ มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำและป่าต้นน้ำ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ วิณา นำเจริญสมบัติ เกื้อเมธา ฤกษ์พรพิพัฒน์ (2555, น. 27 - 33) พบว่า ปัจจัยความสำเร็จในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมโดยองค์กรชุมชน ผู้นำเข้มแข็งและเป็นที่ยอมรับ เป็นเงื่อนไขสำคัญของผู้นำชุมชนที่จะสร้างการรวมกลุ่มและกระบวนการทำงานได้ ในทำนองเดียวกันสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2547, น. 2 - 19) กล่าวว่า ผู้นำ บทบาทผู้นำเป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลกระทบต่อประสิทธิภาพการมีส่วนร่วม ความมุ่งมั่นของการเป็นผู้นำ ทำให้การมีส่วนร่วมในการจัดการชลประทานเพิ่มมากขึ้น

(Asian Development Bank, 2012, p. 5) และ Ros. (2010, น. 158) พบว่า ความสามารถในการเป็นผู้นำ ซึ่งประกอบด้วย 3 คุณลักษณะ คือทัศนคติของผู้นำช่วยให้เกิดความไว้วางใจและความเคารพระหว่างผู้นำและเกษตรกรที่นำไปสู่การมีส่วนร่วมของท้องถิ่น ความรู้และทักษะของผู้นำเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาความไว้วางใจ ในการปรับปรุงประสิทธิภาพการกระจายของน้ำ เพิ่มการสนับสนุนจากภายนอก และการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของท้องถิ่นในการจัดการชลประทาน ในขณะที่ผู้นำที่มีอำนาจ จะมีประสิทธิภาพในการบังคับใช้กฎระเบียบ สามารถตอบสนองต่อข้อเรียกร้องและสร้างจิตสำนึกของท้องถิ่นได้

2.9 ปัจจัยความรู้ความเข้าใจของผู้ใช้น้ำ มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของผู้ใช้น้ำ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ถวิล วดีบุริกุล (2552, น. 16) กล่าวว่าเงื่อนไขพื้นฐานของการมีส่วนร่วมต้องมีความรู้ความสามารถ และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สรวิษฐ์ ทิพรัตนเดช (2555, น. 207) พบว่า องค์การผู้ใช้น้ำชลประทาน ทั้งระดับองค์การผู้ใช้น้ำชลประทาน ระดับเจ้าหน้าที่ชลประทาน และ หน่วยงานของกรมชลประทาน ขาดความรู้ความเข้าใจในระดับบริหารจัดการชลประทาน ได้แก่ ความเข้าใจในขั้นตอนการบริหารจัดการชลประทาน กฎระเบียบข้อบังคับชลประทาน และ ขาดความรู้ความเข้าใจการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการชลประทาน ส่วน โสภิตา สุรินทะ (2553, น. 113) พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของบุคคลในชุมชนแตกต่างกันตามความรู้เกี่ยวกับการจัดการน้ำ นอกจากนี้ บุญชัย งามวิโรจน์ และคณะ, (2552) พบว่า ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำและป่าต้นน้ำ เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำและป่าต้นน้ำ และการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการลุ่มน้ำห้วยแม่ท้อ จังหวัดตาก นอกจากนี้ กิตติชัย รัตนะ (2550, น. 366) พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการลุ่มน้ำ คือ ความรู้ด้านการจัดการลุ่มน้ำ และ Bagherian et al. (2009, p. 532) พบว่า ปัจจัยด้านความรู้เกี่ยวกับโปรแกรมจัดการลุ่มน้ำในอิหร่าน มีความสัมพันธ์กับระดับของการมีส่วนร่วม โดยผู้ที่เข้าร่วมต้องมีความรู้เพียงพอในด้านวัตถุประสงค์ องค์ประกอบการทำงาน และความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับโปรแกรมการจัดการลุ่มน้ำ

3. การอภิปรายผลรูปแบบการพัฒนาร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของผู้ใช้น้ำ โครงการพัฒนาลุ่มน้ำท่าอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

ผลจากการนำปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของผู้ใช้น้ำ โดยการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ จำนวน 28 คน รวมทั้งการประชุมกลุ่มย่อย และการประชุมระดมสมอง จำนวน 30 คน เพื่อวิพากษ์รูปแบบ การพัฒนาร่วมมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของผู้ใช้น้ำ สามารถสรุปผลและอภิปรายเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของผู้ใช้น้ำ โดยมุ่งเน้นการ

พัฒนา 3 ประเด็นที่สำคัญ คือ ปัจจัยภายในของผู้ใช้ ปัจจัยภายในกลุ่มผู้ใช้น้ำ และปัจจัยภายนอกกลุ่ม ดังนี้

3.1 ปัจจัยภายในผู้ใช้น้ำ : การพัฒนาผู้ใช้น้ำ มุ่งองค์ประกอบดังนี้

3.1.1 ผลการวิเคราะห์การพัฒนาและสร้างการรับรู้ปัญหาการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ พบว่า การสร้างการรับรู้ปัญหาในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ที่จะช่วยพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ จำเป็นต้องสร้างจิตสำนึกร่วมเพื่อให้เกิดความตระหนักและเห็นความสำคัญของทรัพยากรน้ำ การใช้น้ำอย่างรู้คุณค่า รวมทั้งการสร้างความรู้ความเข้าใจและจัดทำข้อตกลงการบริหารจัดการน้ำแบบมีส่วนร่วม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ อรรถยุกติ (2552, น. 18) ที่กล่าวว่า การแก้ปัญหาชุมชนและการพัฒนาการมีส่วนร่วมต้องเริ่มตั้งแต่การเกิดจิตสำนึกในตนเองของสมาชิกชุมชน และ สมลักษณ์ ไชยเสริฐ (2549, น. 142 - 149) ได้แบ่งแนวทางการจัดการการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็น 3 ด้านหลัก คือ ด้านประชาชน ด้านการมีส่วนร่วม และด้านรัฐ โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อให้ประชาชนที่เป็นบุคคลหรือคณะบุคคลเข้ามามีส่วนร่วมในขั้นตอนต่าง ๆ ในการพัฒนา ช่วยเหลือ สนับสนุนทำประโยชน์ในเรื่อง หรือกิจกรรมต่าง ๆ ตั้งแต่ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมดำเนินการ ร่วมรับผลประโยชน์ และร่วมประเมินผลเพื่อให้เกิดการยอมรับและก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดกันทุกฝ่ายโดยต้องเริ่มจากการรับรู้ ต้องสร้างสำนึกให้ทั้งภาครัฐและภาคประชาชน มีความตระหนักรับรู้ การยอมรับในสิทธิหน้าที่และส่วนร่วมของกลุ่มทุกฝ่ายและเข้าใจใจว่าตนและผู้อื่นต่างมีสิทธิหน้าที่และส่วนร่วมเสมอกันตามหลักการเท่าเทียม

3.1.2 ผลการวิเคราะห์การสร้างคามพึงพอใจ พบว่า ในการสร้างความพึงพอใจให้กับผู้ใช้น้ำที่จะช่วยพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ควรคำนึงถึงประเด็นความพึงพอใจด้านกระบวนการส่งน้ำและบำรุงรักษา ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก คลองส่งน้ำ คูส่งน้ำ ถนนบนคันคลองและอาคารบังคับน้ำ ด้านผลของการส่งน้ำและบำรุงรักษาระบบชลประทาน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ศิริวรรณ เสรีรัตน์ (2552, น. 18) ได้กล่าวไว้ว่า ความพึงพอใจเป็นระดับความรู้สึกของผู้รับบริการซึ่งประกอบด้วย ความพอใจของความสะดวกที่ได้รับจากการบริการ ความพอใจต่อการประสานงานผู้บริการ ความพอใจต่อการต้อนรับและการเอาใจใส่ของผู้ให้บริการ ความพอใจกับข้อมูลข่าวสารที่ได้รับ และความพอใจต่อคุณภาพบริการ และมณีวรรณ ต้นไทย (2553, น. 66 - 69) ได้ให้ความหมายความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อการได้รับบริการในด้านต่าง ๆ คือ ด้านความสะดวกที่ได้รับ ด้านตัวเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ ด้านคุณภาพของบริการที่ได้รับ ด้านระยะเวลาในการดำเนินการ และ ด้านข้อมูลที่ได้รับจากการบริการ

3.2 ปัจจัยภายในกลุ่ม : การพัฒนากลุ่มผู้ใช้น้ำ มีองค์ประกอบดังนี้

3.2.1 ผลการวิเคราะห์การพัฒนาผู้นำและภาวะผู้นำ พบว่า ผู้นำเป็นผู้ที่ได้รับการยอมรับจากกลุ่มมีอิทธิพลต่อกลุ่ม และมีบทบาทในการนำกลุ่มไปสู่จุดหมายที่วางไว้ และสามารถสร้างแรงบันดาลใจ จูงใจให้ผู้น้ำร่วมมือร่วมใจในการปฏิบัติงานเพื่อบรรลุเป้าหมายขององค์กรตามที่กำหนดไว้ร่วมกัน ผู้นำจึงเป็นผู้ที่มีบทบาทการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ดังนั้น จึงจำเป็นต้องมีการพัฒนาศักยภาพผู้นำและภาวะผู้นำ ในด้านความรู้ความสามารถในการจัดการทรัพยากรน้ำ ด้านการสื่อสารและการจูงใจ ด้านการประสานงานและสร้างเครือข่าย และด้านคุณธรรมและความโปร่งใส สอดคล้องกับแนวคิดของ ฉันทนรี ศรีทอง (2552, น. 3) กล่าวว่า ผู้นำ ต้องเป็นผู้ที่มีความสามารถในการจูงใจให้ผู้น้ำทำงานให้ประสบความสำเร็จด้วยความสมัครใจ เต็มใจและด้วยความกระตือรือร้น เป็นผู้ส่งเสริมให้เกิดความสามัคคีและเป็นผู้ที่มีความสามารถในการประสานสัมพันธ์ภาพที่ดีระหว่างผู้ตามและระหว่างบุคคลภายนอกหน่วยงาน เพื่อให้งานประสบความสำเร็จตรงตามเป้าหมายได้อย่างราบรื่น เพื่อให้สมาชิกชุมชนร่วมแรง ร่วมใจ ร่วมคิด และร่วมทำงาน ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นในชุมชนไปในทางที่ดีขึ้น ซึ่งรัตติกรณ์ จงวิศาล (2556, น. 14) กล่าวว่า ภาวะผู้นำเป็นคุณลักษณะ พฤติกรรม ความสามารถ หรือกระบวนการที่เป็นปฏิสัมพันธ์หรือเป็นวิธีการดำเนินชีวิตของบุคคล ที่สามารถมีอิทธิพลต่อผู้อื่น กลุ่มคน สามารถสร้างแรงบันดาลใจ สร้างความปรารถนา ทำให้เกิดความเชื่อถือศรัทธา การยอมรับ ความพยายาม การอุทิศตัว การใช้ความสามารถอย่างดีที่สุด และช่วยเพิ่มพลังอำนาจของผู้อื่น เพื่อให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย

3.2.2 การเสริมสร้างความเข้มแข็งของกลุ่ม พบว่า การสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มที่จะช่วยพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ จะต้องมีการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ทั้งในด้านประสบการณ์ การใช้ความรู้และการสร้างความรู้ การพัฒนาระบบบริหารจัดการที่มีความยืดหยุ่น มีการกำหนดแนวทางการดำเนินงานของกลุ่มที่ชัดเจน ภายใต้การกำหนดกฎ กติกาแบบมีส่วนร่วมอย่างมีพลวัต การยกระดับกลุ่มผู้ใช้น้ำ การพัฒนาการมีส่วนร่วมสู่การเป็นหุ้นส่วนการจัดการน้ำ เมื่อสมาชิกผู้ใช้น้ำมีความเข้าใจและ กลุ่มผู้ใช้น้ำกลุ่มพื้นฐานมีความเข้มแข็งเพียงพอ และการสร้างความสามัคคี เป็นสิ่งหล่อหลอมคนในชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Zack (1999, p. 143) ที่กล่าวว่า ความสำเร็จขององค์กรหรือกลุ่มจะต้องมีระบบบริหารจัดการที่มีความยืดหยุ่นสูงมีการส่งเสริม และกระตุ้นให้สมาชิกกลุ่ม มีการแสวงหาความรู้ การแลกเปลี่ยนความรู้ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ส่วน สรวิทย์ ทิพรัตนเดช (2555, น. 49) และ วรวิทย์ อวิรุทธีวรกุล และ ชีระพงษ์ มาลัยทอง (2550, น. 41 - 42) กล่าวว่า ความเข้มแข็งของกลุ่ม หมายถึง สมาชิกมีความรัก ความสามัคคี ช่วยเหลือเกื้อกูลในทุกระดับ ใฝ่เรียนรู้และปรับตัวต่อ

สถานการณ์ที่เกิดขึ้น มีการรวมพลังความคิด ร่วมมือกันสร้างสรรค์ชุมชนและสังคมให้เกิดความสงบสุข ร่วมเย็นอย่างทั่วหน้ากัน นอกจากนี้บุญชัย งามวิโรจน์ และคณะ (2552, น. 39 - 42) กล่าวว่า ศักยภาพชุมชนเป็นเครื่องบ่งชี้ถึงขีดความสามารถสูงสุดที่ชุมชนจะตอบสนองต่อการแก้ไขปัญหา และการจัดการชุมชนบนพื้นฐานของทรัพยากรที่ชุมชนมีอยู่ทำให้กลุ่มมีศักยภาพที่แตกต่างกัน ขึ้นกับปัจจัยสนับสนุน คือ ขีดความสามารถในการเรียนรู้ของบุคคลหรือกลุ่มที่จะเข้าถึงความรู้และสามารถจัดการความรู้ได้อย่างเป็นระบบ และ ระบบการบริหารจัดการกลุ่ม เป็นปัจจัยที่มีความสำคัญ แม้ว่าชุมชนจะมีทรัพยากรธรรมชาติหรือบทบาทการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชนมากแต่หากขาดระบบการบริหารจัดการที่ดี ก็ส่งผลกระทบต่อความไม่มีศักยภาพของกลุ่มตามไปด้วย

3.3 ปัจจัยภายนอกกลุ่ม, น. การสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก

3.1.1 การสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก พบว่า การพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำผู้ใช้น้ำควรได้รับการสนับสนุนจาก โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาพัฒนาอู่น้ำท่า องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ เกษตรและสหกรณ์จังหวัดนครพนม ในด้านความรู้ ด้านข้อมูลข่าวสาร ด้านวัสดุอุปกรณ์และงบประมาณ และการสนับสนุนการจัดตั้งคณะกรรมการชลประทาน เพื่อการบริหารจัดการน้ำชลประทาน โดยให้เกษตรกรมีส่วนร่วมสอดคล้องกับแนวคิดของ Cacioppo and Kiecolt - Glaser (1996, p. 522) กล่าวว่า การมีเครือข่ายทางสังคมที่กว้างขวางจะช่วยให้บุคคลได้รับทราบข้อมูลข่าวสาร เพิ่มโอกาสในการเข้าถึงข้อมูลและได้รับข้อมูลที่ประโยชน์ และ นราธิป จรัสศรีภัก (2554, น. 10) กล่าวว่า การสนับสนุนจากองค์กรภายนอก หมายถึง ความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของทั้งภาครัฐและเอกชน ได้แก่ ด้านเงินทุน ด้านวิชาการ ด้านวัสดุอุปกรณ์ การได้รับข้อมูลข่าวสาร และด้านการการพัฒนาองค์กร

4. การพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ

ผลการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของผู้ใช้น้ำ พบว่า ผู้เข้ารับการอบรมมีความคิดเห็นต่อหลักสูตรการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำของผู้ใช้น้ำโดยรวมอยู่ในระดับมาก เนื่องจากหลักสูตรฝึกอบรมการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ใช้เทคนิคอบรมที่หลากหลาย คณะวิทยากรมีการทำงานเป็นทีมใช้กิจกรรมและเกมเพื่อสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ หลักสูตรทำให้ผู้เข้าร่วมอบรมมีความรู้ความเข้าใจแนวทางการยกระดับกลุ่มผู้ใช้น้ำเพิ่มขึ้น มีความตระหนักในคุณค่าทรัพยากรน้ำเนื้อหาการฝึกอบรมสอดคล้องกับการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ มีความรู้ความเข้าใจการพัฒนาทักษะผู้นำ และมีความรู้ความเข้าใจการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำและการขอรับ

การสนับสนุนงบประมาณ และ วิทยากรมีความรอบรู้การพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ ทรัพยากรน้ำ มีความสามารถในการกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ และการถ่ายทอดเนื้อหา ซึ่งสอดคล้อง กับแนวคิดของ สมคิด บางโม (2559, น. 13) ราชนทร์ นพณัฐ และคณะ (2559, น. 8 - 9) กล่าวว่า การฝึกอบรม เป็นกระบวนการเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานเฉพาะด้านของบุคคลได้เพิ่มพูน ความรู้ ทักษะ และทัศนคติ นำไปสู่การยกมาตรฐานการทำงานให้สูงขึ้น และการฝึกอบรม เป็น กระบวนการทำให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมเพิ่มพูนความรู้ ความชำนาญในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง และ เปลี่ยนพฤติกรรมไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ การจัดโครงการฝึกอบรมเป็นเพียงวิธีการหนึ่ง ในการพัฒนา บุคลากรขององค์กร และการฝึกอบรมจะบังเกิดผลดี ต่อเมื่อผู้รับผิดชอบดำเนินการ อย่างมีระบบ ซึ่งจะเกิดขึ้นได้หากผู้รับผิดชอบจัดการฝึกอบรมมีความเข้าใจถึง กระบวนการ ฝึกอบรม และวิธีดำเนินการในแต่ละขั้นตอนอย่างเหมาะสม และสอดคล้องกับแนวคิดของ วีระพันธ์ แก้วรัตน์ (2553, น. 2) ที่กล่าวว่า การฝึกอบรม คือ กระบวนการจัดการเรียนรู้อย่างเป็น ระบบเพื่อสร้างหรือเพิ่มพูนความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skill) ความสามารถ (Ability) และเจตนา (Attitude) ของบุคลากร อันจะช่วยปรับปรุงให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพสูงขึ้น ซึ่งมีเป้าหมาย เพื่อปรับปรุงระดับการตระหนักรู้ในตนเอง เพิ่มพูนทักษะการทำงาน และแรงจูงใจของแต่ละบุคคล

5.3 ข้อเสนอแนะ

5.3.1 ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้ประโยชน์

5.3.1.1 การวิจัยครั้งนี้ ได้สร้างรูปแบบการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ ทรัพยากรน้ำของผู้ใช้น้ำ โดยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน พบว่าแบบจำลองมีความ สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ หน่วยงานที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ สามารถ นำไปใช้ประโยชน์ในการประเมินการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ และกำหนด แนวทางการปรับปรุงและพัฒนาการมีส่วนร่วมในการการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำต่อไป

5.3.1.2 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ ทรัพยากรน้ำ ควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาและเสริมสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มผู้ใช้น้ำเป็นอันดับ แรก เนื่องจากเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลสูงที่สุดต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ และ ยังสอดคล้องกับผลการสร้างรูปแบบการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ที่พบว่า ปัจจัยภายในกลุ่ม : การเสริมสร้างความเข้มแข็งกลุ่มผู้ใช้น้ำเป็นปัจจัยที่ต้องให้ความสำคัญ มากกว่าปัจจัยภายนอกกลุ่ม และปัจจัยภายในผู้ใช้น้ำ

5.3.1.3 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ เช่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรมชลประทาน เกษตรและสหกรณ์จังหวัด และกลุ่มผู้ใช้น้ำ สามารถนำคุณลักษณะที่ปรากฏในรูปแบบการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ตามที่ได้เสนอไว้ในผลการวิจัย ไปใช้กำหนดนโยบาย ยุทธศาสตร์ แผนงาน โครงการ หรือกิจกรรมที่สอดคล้องกับภารกิจของหน่วยงาน เพื่อให้การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำในพื้นที่เพิ่มสูงขึ้น

5.3.2 ข้อเสนอแนะในการศึกษาวิจัยต่อไป

5.3.2.1 ในการวิจัยครั้งนี้ ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยมาจากการทบทวนวรรณกรรมทั้งหมด ดังนั้นในการศึกษาครั้งต่อไป ควรมีการศึกษาตัวแปรทั้งจากการทบทวนวรรณกรรม การสัมภาษณ์ผู้ใช้น้ำ และ ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการน้ำ เพื่อให้ได้ตัวแปรที่มีความสอดคล้องและเหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ ประกอบกับผู้วิจัยได้ละเว้นตัวแปรที่สำคัญ คือ การได้รับประโยชน์จากน้ำ และ ระยะทางจากคลองส่งน้ำถึงพื้นที่เกษตรกรรม

5.3.2.2 การศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ เป็นการศึกษาในภาพรวม โดยไม่ได้จำแนกหรือมุ่งศึกษาแยกตามกลุ่มผู้ใช้กลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง เช่น กลุ่มผู้ใช้น้ำพื้นฐาน กลุ่มบริหาร และกลุ่มสหกรณ์ผู้ใช้น้ำ และไม่มีการเปรียบเทียบระหว่างกลุ่ม ดังนั้นในการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป สามารถเน้นศึกษาเฉพาะกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง

5.3.2.3 รูปแบบการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ โดยการวิจัยใช้การสัมภาษณ์ การประชุมกลุ่มย่อย และประชุมระดมสมองที่ถูกเลือกแบบเจาะจง หลังจากที่มีการพัฒนาตัวแปรจากข้อมูลเชิงประจักษ์แล้ว สำหรับแนวทางในการศึกษาวิจัยต่อไป คือ การศึกษาคุณลักษณะ ที่ประกอบด้วย วิธีการ เครื่อง และแนวปฏิบัติต่าง ๆ ในรูปแบบการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของผู้ใช้น้ำที่มีระดับการมีส่วนร่วมต่างกัน จะมีความแตกต่างกันหรือไม่อย่างไร ซึ่งจะช่วยให้รูปแบบการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำมีความสอดคล้องและเหมาะสมกับกลุ่มแต่ละกลุ่ม

บรรณานุกรม

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

บรรณานุกรม

- กนกวรรณ เรืองรักเรียน. (2551). *ความตระหนักของชุมชนในการจัดการขยะมูลฝอย : กรณีศึกษา ตำบลเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี* (วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต) กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข. (2541). *คู่มือการดูแลตนเองเบื้องต้นเรื่อง เมาหวาน*. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ : ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- กรมควบคุมโรค. (2554.). *รายงานการวิจัย เรื่องการประเมินผลการรับรู้ข้อมูลข่าวสารและสำรวจพฤติกรรมประชาชน*. กรมควบคุมโรค : กระทรวงสาธารณสุข.
- กรมชลประทาน. (2552). *การบริหารจัดการชลประทาน โดยเกษตรกรมีส่วนร่วม*. กรุงเทพฯ : กรมชลประทาน.
- กรมชลประทาน. (2557). *โครงการพัฒนาลำน้ำก้านเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดสกลนคร - นครพนม*. สืบค้นจาก : <http://kromchol.rid.go.th/lproject/lsp03/lsp03/index.php/2011-08-03-14-06-33/2011-08-05-06-58-36> 2557.
- กรมทรัพยากรน้ำ. (2551). *ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ : กรณีศึกษาพื้นที่ลุ่มน้ำชี*. กรุงเทพฯ : กรมทรัพยากรน้ำ.
- กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2547). *รายงานฉบับสมบูรณ์ โครงการอนุรักษ์ตามแผนปฏิบัติการ 21 และการพัฒนาที่ยั่งยืน*. กรุงเทพฯ : บริษัท ไทยกราฟิคแอนด์พริ้นท์ จำกัด.
- กลุ่มงานพัฒนาการบริหารจัดการน้ำ. (2548). *การบริหารจัดการน้ำโดยเกษตรกรมีส่วนร่วม ด้านการส่งน้ำและบำรุงรักษา การบริหารจัดการน้ำและการบริหารองค์กรผู้ใช้น้ำชลประทาน*. สำนักอุทกวิทยาและบริหารน้ำ : กรมชลประทาน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.
- กลุ่มวินัยและเสริมสร้างระบบคุณธรรม กองการเจ้าหน้าที่. (2555). *ปัจจัยที่มีผลต่อการกระทำผิดวินัยของข้าราชการ*. กรุงเทพฯ : สำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์.
- กึ่งกาญจน์ วรรณทัศน์. (2553). *องค์การและการจัดการ*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แมคกรอ - ฮิล.
- กิตติชัย รัตนะ. (2550). *การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการลุ่มน้ำห้วยแม่ท้อ จังหวัดตาก*. การประชุมวิชาการแห่งชาติมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน ครั้งที่ 9, ภูเก็ต สวทศกิตติศิริ. (2554). *รูปแบบการจัดการความรู้ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ไกรสร เพ็งสกุล. (2551). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ : ศึกษากรณีลุ่มน้ำสาขาลองปะเหลียน จังหวัดตรัง*. กรุงเทพฯ : กรมทรัพยากรน้ำ.

- ไถสร เฟื่องสกุล. (2551). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ : ศึกษากรณีลุ่มน้ำสาขาลองปะเหลียน จังหวัดตรัง*. สงขลา : สำนักงานทรัพยากรน้ำภาค 8 กรมทรัพยากรน้ำ.
- ขวัญดาว กล้ารัตน์. (2554). *ปัจจัยเชิงสาเหตุของพฤติกรรมสุขภาพของผู้สูงอายุในเขตภูมิภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- คณะกรรมการทรัพยากรน้ำแห่งชาติ, สำนักงาน. (2552). *แนวป้องกันอุทกภัยพื้นที่ลุ่มน้ำคลองอุตะเถา*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
- โครงการพัฒนาลุ่มน้ำท่าอันเนื่องมาจากพระราชดำริ. (2557). *รายงานกลุ่มผู้ใช้น้ำประจำปีงบประมาณ 2556*. กรุงเทพฯ : กรมชลประทาน.
- จำเนียร โกมลวานิช. (2553). *ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทานในเขตจัดรูปที่ดินด้านการบริหารจัดการการใช้น้ำ ศึกษากรณีโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาพนมทวน อำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี*. กาญจนบุรี : มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี.
- จำเนียร โกมลวานิช. (2553). *ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทานในเขตจัดรูปที่ดินด้านการบริหารจัดการการใช้น้ำ : ศึกษากรณี โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาพนมทวน อำเภอท่าม่วงจังหวัดกาญจนบุรี (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต) กาญจนบุรี : มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี*.
- จินตนา สุจันท์. (2549). *การศึกษาและการพัฒนาชุมชน*. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- จินตวีร์ เกษมสุข. (2554). *การสื่อสารกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จินตวีร์ เกษมสุข. (2554). *เอกสารประกอบการเรียนรู้ด้วยตนเองการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วม*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- จุฑารัตน์ ชมพันธุ์. (2555, มกราคม – มิถุนายน). *การวิเคราะห์หลัก “การมีส่วนร่วมของประชาชน” ในบริบทประเทศไทย*. วารสารการจัดการสิ่งแวดล้อม, 8(1), 123 - 16126.
- จุฑารัตน์ ชมพันธุ์. (2549). *การวิเคราะห์หลัก “การมีส่วนร่วมของประชาชน” ใน “The Public Participation Handbook: Making Better Decisions through Citizen Involvement” ในบริบทประเทศไทย*. กรุงเทพฯ : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- เจมส์ แอล เกรย์ตัน. (2551). *คู่มือการมีส่วนร่วมของประชาชนการตัดสินใจที่ศึกษาโดยให้ชุมชนมีส่วนร่วม*. ขอนแก่น : สิริภณช์ ออฟเซ็ท.

- ใจชนก ภาคอ้อต. (ม.ป.ป.). การรับรู้และการมีส่วนร่วมของบุคลากรสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ ในการพัฒนาคุณภาพสถาบันสู่ความเป็นเลิศ ตามเกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งชาติ. กรุงเทพฯ : สถาบันพัฒนบริหารศาสตร์.
- ชฎิล สมรภูมิ. (2554). ปัจจัยเชิงสาเหตุและแนวทางป้องกันพฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของนักเรียนวัยรุ่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต) ชลบุรี : มหาวิทยาลัยบูรณา.
- ชนงกรณ์ กุณทลบุตร. (2551). หลักการจัดการ : องค์การและการจัดการแนวคิดการบริหารธุรกิจ ในสถานการณ์ปัจจุบัน. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชนงกรณ์ กุณทลบุตร. (2556). หลักการจัดการ : หลักการจัดการ องค์การและการจัดการสมัยที่ 2. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชนัญญา แสงพุ่ม และคณะ. (2554). การพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชนในการป้องกันและแก้ไข ปัญหาเสพติดในลักษณะไตรภาคี. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.).
- ชัชวาลย์ ทัดสีวัช. (2554). คุณภาพการให้บริการเป็นแนวคิดหนึ่งได้รับการนำมาประยุกต์ใช้ในกระบวนการปฏิรูประบบบริหารภาครัฐไทย. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรัฐภาคย์
- ชัชวาลย์ วงษ์ประเสริฐ. (2548). การจัดการความรู้ในองค์กรธุรกิจ. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์เอ็กซ์เปอร์เน็ท.
- ชัยเสกฐ์ พรหมศรี. (2550). การจัดการความขัดแย้งในองค์กร. กรุงเทพฯ : ออฟเซ็ท ครีเอชั่น.
- ชัยเสกฐ์ พรหมศรี. (2557). ภาวะผู้นำร่วมสมัย. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ปัญญาชน.
- ชาญพิชญ์ วัฒนชัย. (2555). การพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ในธุรกิจอุตสาหกรรมกระจก. (วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต) กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ชาย โปธิสิตา. (2550). ศาสตร์และศิลป์ แห่งการวิจัยเชิงคุณภาพ. กรุงเทพฯ : อัมรินทร์พรินติ้ง.
- ชินรัตน์ สมสืบ. (2550). ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการบริโภคสุราของนักเรียน ในเขต กรุงเทพมหานคร. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.).
- ชินสุมล ไชยศิริ. (2556). ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อการรับรู้ความเสี่ยงพฤติกรรมทางเพศของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 (วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต) มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ชุตีวรรณ สิทธิเลิศ. (2547). การศึกษาศักยภาพการบริหารจัดการน้ำโดยองค์กรผู้ใช้น้ำ กรณีศึกษา องค์กรผู้ใช้น้ำในเขตโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ (วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต) กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหิดล.

- เชาวฤทธิ์ จงเกษกรณ์. (2552). *การพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ : กรณีศึกษาชุมชนลุ่มน้ำสะแกกรังจังหวัดอุทัยธานี* (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต) กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- ณรงค์ มณีทอง. (ม.ป.ป.). *เอกสารประกอบการสอน พฤติกรรมศาสตร์ 101 ภาควิชาจิตเวชศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์*. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ณัฐพันธ์ เขจรนนท์. (2551). *พฤติกรรมองค์กร*. กรุงเทพฯ : บริษัท วี. พรินท์ (1991) จำกัด.
- ณัฐชนันท์ กิ่งมณี. (2554). *การศึกษาการรับรู้โฆษณาตรงและโฆษณาแฝงสินค้าเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ทางโทรทัศน์ในกลุ่มนักศึกษาระดับอุดมศึกษา*. นิเทศศาสตรบัณฑิต คณะนิเทศศาสตร์. : มหาวิทยาลัยรังสิต.
- ณัฐนรี ศรีทอง. (2552). *การเพิ่มศักยภาพภาวะความเป็นผู้นำในงานพัฒนาชุมชน*. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- คลนกา หงส์ทอง. (2552). *รายงานการวิจัย ความรู้ การรับรู้ และพฤติกรรมการป้องกันโรคไข้ปวดข้อยุงลาย*. กรุงเทพฯ : วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนีพะเยา สถาบันพระบรมราชชนก กระทรวงสาธารณสุข.
- คลมนรจณ์ บากา และ เกษตรชัย และหิม. (2548). *บทบาทผู้นำมุสลิมในการพัฒนาการศึกษาของ สังคมมุสลิม*. สงขลา : มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี.
- จุกเดือน พันธุนาวัน. (2547). *การสนับสนุนทางสังคมจากหัวหน้า : แนวทางใหม่ในการพัฒนาประสิทธิภาพในกลุ่มงาน*. กรุงเทพฯ : สถาบันพัฒนาบริหารศาสตร์.
- ดุสิต วิพรรณ. (2554). *การประเมินการศึกษาระดับอุดมศึกษาสถาบันพลศึกษาตามแนวทางการประเมินระบบและรวมพลัง (วิทยานิพนธ์ปริญญาบริหารการศึกษาดุษฎีนิพนธ์) ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น*.
- ตุลา มหาพสุชานนท์. (2554). *หลักการจัดการ*. กรุงเทพฯ : บริษัท พี เอ็น เค แอนด์ สกายพรินต์ติ้งส์ จำกัด.
- ถวิล บุรีกุล. (2552). *พลวัตการมีส่วนร่วมของประชาชน*. กรุงเทพฯ : เอ.พี. กราฟิก ดีไซน์และการพิมพ์.
- ถวิลวดี บุรีกุล และคณะ. (2551). *คู่มือการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมของหน่วยงานภาครัฐในระดับจังหวัด*. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ.
- ถวิลวดี บุรีกุล และเมธิศา พงษ์ศักดิ์ศรี. (2548). *สนทนากลุ่ม : เทคโนโลยีเพื่อการมีส่วนร่วมและการเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย*. กรุงเทพฯ : จริยสุนิทวงศ์การพิมพ์.

- ถวิลวดี บุรีกุล. (2552). *ธรรมาภิบาลท้องถิ่น : บทเรียนจากต่างแดน*. กรุงเทพฯ : บริษัทธรรมดาเพรส จำกัด.
- ทิพวรรณ หล่อสุวรรณรัตน์. (2548). *องค์การแห่งความรู้ : จากแนวคิดสู่ปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ : เซทไฟร์พริ้นติ้ง.
- รัชฤทธิ์ ปนารักษ์. (2555). *ประสิทธิภาพในการบริหารงานพัฒนาชุมชนของพัฒนาการจังหวัด*.
The 12 th Graduate Research Conference khon kaen University 2011 :
มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- นงลักษณ์ วิรัชชัย. (2542). *โมเดลลีสมรล : สถิติวิเคราะห์สำหรับการวิจัย*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นราธิป จำรัสรักษา. (2554). *รูปแบบการพัฒนาการดำเนินงานของสถาบันการเงินชุมชน*
(วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรศึกษบัณฑิต) มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- นรินทร์ชัย พัฒนพงศา. (2547). *การมีส่วนร่วมหลักการพื้นฐานเทคนิค และกรณีตัวอย่าง*. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- นเรศ ชมบุญ. (2555). *ยุทธศาสตร์การสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่เขตอุทยานแห่งชาติภูผาม่าน จังหวัดขอนแก่นและจังหวัดเลย* (วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต) มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- นลินี พานสายตา. (2555). *การรับรู้ภาพลักษณ์ คุณภาพ*. ชลบุรี : สถาบันบัณฑิตบริหารบริหารศาสตร์.
- นิกัญชลา ลั่นเหลือ. (2554). *โมเดลสมการ โครงสร้างภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน* (วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต) ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- นิตยา สุภาภรณ์. (2552). *รายงานการวิจัย การรับรู้ของประชาชนต่อความอยู่ดีมีสุขในชุมชนบ้านไผ่*. นนทบุรี : วิทยาลัยราชพฤกษ์.
- เนตร์พัฒนา ยาวีราช. (2550). *ภาวะผู้นำและผู้นำเชิงกลยุทธ์*. กรุงเทพฯ : บริษัทเซ็นทรัลเอ็กซ์เพรส.
- เนตร์พัฒนา ยาวีราช. (2556). *การจัดการสมัยใหม่*. (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ : บริษัททริปเฟลด์กรุ๊ป.
- เนตรรุ่ง อยู่เจริญ. (2553). *ปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพการศึกษาของครูสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร*
(วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต) กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ.
- บรรยงค์ โตจินดา. (2548). *องค์การและการจัดการ*. (พิมพ์ครั้งที่ 3) กรุงเทพฯ : รวมสาสน์.
- บวรศักดิ์ อูวรรณ โฉ และถวิลวดี บุรีกุล. (2548). *ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Democracy)*. กรุงเทพฯ : สถาบันพระปกเกล้า.

- บวรศักดิ์อุวรรณโณ. (2552). *การสร้างธรรมาภิบาล (Good Governance) ในสังคมไทย*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วิญญูชน.
- บำเพ็ญ เขียวหวาน. (2551). *การวิเคราะห์ชุมชนเพื่อการพัฒนา*. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัย
ธรรมาธิราช.
- บุญชัย งามวิทย์โรจน์ และคณะ. (2551). *รายงานการวิจัย ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการบริหารจัดการ
ทรัพยากรน้ำ กรณีศึกษา ลุ่มน้ำชี*. กรุงเทพฯ : กรมทรัพยากรน้ำ.
- บุญชัย งามวิทย์โรจน์. (2551). *การเสริมสร้างและพัฒนาระบบการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น
ในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำและป่าต้นน้ำ : กรณีศึกษาพื้นที่ลุ่มน้ำ*. กรุงเทพฯ :
กรมทรัพยากรน้ำ.
- บุญชัย งามวิโรจน์ และคณะ. (2552). *การเสริมสร้างและพัฒนาระบบการมีส่วนร่วมของชุมชน
ในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ โดยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม*. กรุงเทพฯ :
สำนักวิจัยพัฒนาและอุทกวิทยา กรมทรัพยากรน้ำ.
- บุญชัย งามวิโรจน์ และคณะ. (2552). *รายงานการวิจัย การเสริมสร้างและพัฒนาระบบการมีส่วน
ร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำและป่าต้นน้ำ กรณีศึกษา ลุ่มน้ำปิง
และลุ่มน้ำชายฝั่งตะวันออก*. กรุงเทพฯ : สำนักวิจัยพัฒนาและอุทกวิทยา กรมทรัพยากรน้ำ.
- ปทุมพร โพธิ์กาศ. (2554). *จิตวิทยาการบริการ*. (พิมพ์ครั้งที่ 3) กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัด
เอ็ม แอนด์ เอ็ม เลเซอร์พริ้นต์.
- ปธาน สุวรรณมงคล. (2540). *การพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ*. กรุงเทพฯ :
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ประชุม สวัสดิ์. (2551). *การตลาดในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว*. กรุงเทพฯ : สถาบันพัฒนาบริหาร
ศาสตร์.
- ประยงค์ แสนบูรณ. (2548). *ปรัชญาตะวันตกสมัยใหม่*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.
- ปิยรัตน์ พรณรังสี. (2550). *การประเมินผลสำเร็จของการจัดการความรู้ (Knowledge Management)
ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2550 กรณีศึกษา การพัฒนาระบบเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการรักษ
วัน โรคของ*. กรุงเทพฯ : ตำการแพทย์กรุงเทพมหานคร.
- พงษ์ชัย เฉลิมกลิ่น. (2551). *ความตระหนักของพนักงานนิคมอุตสาหกรรมเขตอุตสาหกรรม B ต่อลักษณะ
ปัญหาสิ่งแวดล้อม*. กรุงเทพฯ : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- พระธรรมปิฎก. (2543). *พุทธธรรม*. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ : มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย.
- พัชสิริ ชมภูคำ. (2553). *องค์การและการจัดการ*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แมคกรอ – ฮิล.

- พันธ์ศักดิ์ ลัญจนกร.(2553). การบริหารจัดการน้ำชลประทานโดยเกษตรกรมีส่วนร่วม กรณีศึกษา : ฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 3 โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาห้วยหลวง อำเภอภูค้อ จังหวัดอุดรธานี. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- พิจิต ฤทธิจรูญ. (2555). เทคนิคการประเมิน โครงการ. กรุงเทพฯ : เฮาส์ ออฟ เคอร์มิสท์.
- พิบูล ทีปะปาล. (2550.). พฤติกรรมองค์การสมัยใหม่. กรุงเทพฯ : อมราการพิมพ์.
- เพียงแข ภูผายาง. (2554). การประเมินการศึกษา ของโรงเรียนคาทอลิกจังหวัดขอนแก่น (วิทยานิพนธ์ปริญญาบริหารการศึกษาคณะศึกษาศาสตร์) ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ไพฑูรย์ พะลายะสุด. (2535). อนุสรณ์เกษียณ. กรุงเทพฯ : อักษรไทย.
- ไพลิน นุชถาวร. (2552). การมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน : กรณีศึกษาโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาโตน้อย จังหวัดอุบลราชธานี (วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต) นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ภูเบศร์ เมืองมูล. (2551). การศึกษาการมีส่วนร่วมในการจัดการน้ำเพื่อการเกษตรและแนวทางแก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำของเกษตรกร กรณีศึกษาอย่างเก็บน้ำบ้านแม่สาวใหม่ อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่ (วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต) เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- มานิตตา ชาญไชย. (2552). ชุมชนเข้มแข็ง : รากฐานการพัฒนาสังคมไทยสู่ความยั่งยืน. กรุงเทพฯ : ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ กองบัญชาการกองทัพไทย.
- มิ่งสรรพ ขาวสะอาด. (2544). แนวนโยบายการจัดการน้ำสำหรับประเทศไทย. กรุงเทพฯ : สำนักกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- เมธี สุตรสุนช์ และคณะ. (2549). รายงานการวิจัย การศึกษาและแก้ไขปัญหาสำหรับการอุตสาหกรรม. กรุงเทพฯ : สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา.
- รังสรรค์ โจมยา. (2552). รวมคำศัพท์สำคัญทางจิตวิทยา. มหาสารคาม : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- รังสรรค์ ประเสริฐศรี. (2551). ภาวะผู้นำ. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ : บริษัทธีระฟิล์ม และโซเท็กซ์.
- รัชก วิริยะอารีธรรม. (2549). ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของเกษตรกร ในการจัดการชลประทาน โครงการชลประทานแม่แตง จังหวัด. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- รัตติการณ จงวิศาล. (2556). ภาวะผู้นำ ทฤษฎี การวิจัย และแนวทางการพัฒนา. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2545). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525. กรุงเทพฯ : อักษรเจริญพัฒน์

- ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542*. กรุงเทพฯ : นานมี บุคส์
พับลิเคชั่นส์.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2550). *ทิศทางและบริเวณการประเมิน*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ :
- ราชนนทร์ นพณัฐวงศกร ปุณณ์พิชญารอดเปล่ง และ อริยาพัชร น้อยวิไล. (2559). *การฝึกอบรม :
หัวใจสำคัญของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์*. การประชุมวิชาการระดับชาติสหวิทยาการเอเชีย
อาคเนย์ ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์
- เรืองวิทย์ เกษสุวรรณ. (2555). *แนวคิดและทฤษฎีการปกครองส่วนท้องถิ่น*. กรุงเทพฯ : บพิธ
การพิมพ์.
- เรืองวิทย์ เกษสุวรรณ. (2555). *โลกาภิวัตน์กับท้องถิ่น*. กรุงเทพฯ : บริษัท บพิธการพิมพ์ จำกัด.
- วรพจน์ บุษราคมวดี. (2551). *เอกการสารการสอน วิชาองค์การและการจัดการทั่วไป*.
คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์.
- วรวิทย์ อวิรุทธ์วงกุล และ ชีรพงษ์ มาลัยทอง. (2550). การพัฒนาดัชนีชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน.
วารสารเศรษฐกิจและสังคม, 44(1), 47.
- วันชัย มีชาติ. (2550). *การบริหารองค์การ*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- วันชัย วัฒนศัพท์และคณะ. (2544). *คู่มือการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจของชุมชน*.
นนทบุรี : สถาบันพระปกเกล้า.
- วันเพ็ญ สุรฤกษ์. (2533). *ปัญหาและการแก้ไขข้อขัดแย้งในการจัดการเรื่องน้ำและการใช้น้ำเพื่อการ
เพาะปลูกในไร่นาของระบบชลประทานหลวงและระบบชลประทานราษฎร์*. เชียงใหม่ :
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- วัลลพ ล้อมตะคุ. (2554). *ปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อพฤติกรรมความเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การ
ของพนักงานสายปฏิบัติการ มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ (วิทยานิพนธ์ปริญญาการจัดการ
มหาบัณฑิต) นครราชสีมา : มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี*.
- วิจารณ์ พาณิช. (2552). *การจัดการความรู้ฉบับนักปฏิบัติ*. Journal of Administration and
Development. : Mahasarakham University.
- วิชัย อู่อัน. (2548). *การวิจัยและการสืบค้นข้อมูลทางธุรกิจ*. กรุงเทพฯ : พรินท์ แอท มี.
- วิชาญ อมรากุล. (2554). *บุพปัจจัยและผลลัพธ์ของการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำเชิงบูรณาการ
ในการลดข้อขัดแย้งของชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำแม่โจงส่วนที่ 1 และกก. วารสารสมาคมวิจัย*,
16 (1), 123 – 130.

- วิจิตรวิทย์ งามละม่อม. (2544). *ชุมชนเข้มแข็งทางเลือกใหม่ของการพัฒนา*. เอกสารข่าวการพัฒนา : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- วิเชียร วิทญูตม. (2550). *การพัฒนาองค์การ : Organization Development*. กรุงเทพฯ : บริษัทธนัชชการพิมพ์ จำกัด.
- วิบูลย์ บุญยชโรกู. (2535). *การจัดการน้ำชลประทานคืออะไร*. ม.ป.ท : ม.ป.พ.
- วิมลพรรณ อภาวทและฉันทนา ปาปัดดา. (2554). *รายงานการวิจัย ความตระหนัก ความรู้ ทักษะคิด และพฤติกรรมต่อปัญหาสภาวะโลกร้อนของประชาชนกรุงเทพมหานครและปริมณฑล*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร.
- วีณา นำเจริญสมบัติ และเกื้อเมธา ฤกษ์พรพิพัฒน์. (2551). *โมเดลรั้งรั้ง รูปแบบการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชน*. กรุงเทพฯ : สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์กรมหาชน)
- วีระชน ชาวพอง. (2551). *ความรู้ การมีส่วนร่วม และความตระหนักต่อระบบการจัดการสิ่งแวดล้อมของพนักงานในองค์กรที่ได้รับการรับรองมาตรฐานระบบการจัดการสิ่งแวดล้อม (ISO 14001) : ศึกษากรณี บริษัทจันทบุรีซีพี จำกัด และบริษัทจันทบุรี โฟร์เซ็นฟู จำกัด* (วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต) กรุงเทพฯ : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- วีระพันธ์ แก้วรัตน์. (2553). *การฝึกอบรมและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเนชั่น.
- ศราพร ไกรยบักย์. (2553). *รูปแบบที่เหมาะสมในการจัดการพลังงาน*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต) กรุงเทพฯ : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ. (2550). *องค์การและการจัดการ*. กรุงเทพฯ : บริษัทธรรมสารจำกัด.
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ. (2551). *กลยุทธ์การตลาดและการบริหารการตลาด*. กรุงเทพฯ : วีระฟิล์มและไซเท็กซ์.
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์. (2552). *การบริหารการตลาดยุคใหม่*. กรุงเทพฯ : ธรรมสาร
- ศุภร เสรีรัตน์. (2551). *พฤติกรรมผู้บริโภค*. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ : เอ อาร์ บีซิเนส เพรส.
- สถาบันเพื่อการสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชน. (2552). *การสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชน*. พิษณุโลก : สนธยา พลศรี. (2545). *ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน*. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- สมคิด บางโม. (2555). *องค์การและการจัดการ*. (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ : บริษัทวิทยพัฒน์ จำกัด.
- สมคิด บางโม. (2559). *เทคนิคการฝึกอบรมและการประชุม*. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : บริษัทวิทยพัฒน์ จำกัด.

- สมบูรณ์ ธรรมลังกา. (2556). รูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐานในจังหวัดเชียงราย. วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยนเรศวร. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยนเรศวร
- สมยศ เชื้อไทย. (2540). หลักกฎหมายมหาชนเบื้องต้น. กรุงเทพฯ : วิญญูชน.
- สมลักษณ์ ไชยเสริฐ. (2549). การพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในคณะกรรมการตรวจสอบและติดตามการบริหารงานตำรวจสถานีตำรวจนครบาล. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.
- สมหมาย แจ่มกระจ่าง. (2551). การเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน : กรณีศึกษาการจัดทำแผนชุมชนเทศบาลตำบลบางพระ จังหวัดชลบุรี. วารสารการศึกษาและพัฒนาสังคม, 4(2).
- สมหวัง พิธิยานุวัฒน์. (2553). วิธีวิทยาการประเมิน : ศาสตร์แห่งคุณค่า. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สรวิชัย ทิพรัตน์เดช. (2555). การพัฒนาการมีส่วนร่วมและการสร้างความเข้มแข็งองค์กรผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการชลประทาน โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาแม่แฝก-แม่จัด อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต) เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2545). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545 - 2549). กรุงเทพฯ : สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2553). ความมั่นคงทางสังคมหรือหลักประกันทางสังคม ปีพ.ศ. 2553. สืบค้นจาก http://social.nesdb.go.th/SocialStat/StatSubDefault_Final.aspx?catid=8
- สำนักวิจัยพัฒนาและอุทกวิทยา. (2554). คู่มือแนวทางการเสริมสร้างความเข้มแข็งการส่งเสริมบทบาทชุมชนและเครือข่ายในการจัดการอุทกภัย. กรมทรัพยากรน้ำ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- สำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ. (2544). คู่มือประชาชน สิทธิรับรู้ข้อมูลข่าวสารตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540. กรุงเทพฯ : วิญญูชน.
- สำนักงานทรัพยากรน้ำภาค 8. (2551). การมีส่วนร่วมของประชาชน ในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ : ศึกษากรณี ลุ่มน้ำสาขาลองปะเหลียน จังหวัดตรัง. กรุงเทพฯ : กรมทรัพยากรน้ำ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.

- สำนักวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม. (2549). *แนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชน และการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมทางสังคมในกระบวนการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม*. กรุงเทพฯ : สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.
- สำนักวิจัยพัฒนา และอุทกวิทยา. (2552). *การเสริมสร้างและพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ โดยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม*. กรุงเทพฯ : กรมทรัพยากรน้ำ.
- สำนักส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน. (2552). *คู่มือการมีส่วนร่วมของประชาชน*. กรุงเทพฯ : กรมชลประทาน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
- สุโขทัยธรรมมาธิราช. (2546). *การจัดการเชิงกลยุทธ์*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- สุจริต คุณชนกุลวงศ์ และคณะ. (2555). *ประเทศไทยคิดอย่างไรกับการบริหารจัดการน้ำถอดบทเรียนในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำใน 3 มิติ*. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุจริต คุณชนกุลวงศ์ และคณะ. (2556). *แนวความคิดความมั่นคงทางด้านทรัพยากรน้ำ ประเทศไทยและนานาชาติ*. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. (2546). *ระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์*. กรุงเทพฯ : เพื่อฟ้าพรินติ้งจำกัด
- สุเทพ พงศ์ศรีวัฒน์. (2550). *ภาวะความเป็นผู้นำ*. กรุงเทพฯ : บริษัทเอ็กซ์เพิร์ตเน็ต จำกัด.
- สุธรรม จันทรา. (2555). *การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดการทรัพยากรน้ำจากโครงการชลประทานแม่น้ำชี กรณีศึกษา โครงการสถานีสูบน้ำด้วยไฟฟ้าบ้านกุดแซ่ จังหวัดร้อยเอ็ด* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต) กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สุนีย์ มัลลิกามาลย์. (2555). *แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการเพิ่มพื้นที่สีเขียวให้ชุมชนเมืองเพื่อลดภาวะโลกร้อน*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุภার্ พณิก. (2548). *พฤติกรรมผู้บริโภค*. บริษัทโอลิสติก พับลิชชิ่ง.
- สุภาส อังสุโชติ และคณะ. (2554). *สถิติวิเคราะห์ สำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์และพฤติกรรมศาสตร์ : เทคนิคการใช้โปรแกรม LISREL*. กรุงเทพฯ : เจริญดีมั่นคงการพิมพ์.
- สุมาลี สันติพลวุฒิ และคณะ. (2556). *ตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความเข้มแข็งของชุมชน*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

- สุมาลี สันติพลวุฒิ โสภสกาเว เพชรานนท์ และสมหมาย อุดมวิทิต. (2556). *โครงการการจัดทำระบบฐานข้อมูลและตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนเพื่อพัฒนายุทธศาสตร์การเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็ง : รายงานฉบับสมบูรณ์*. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สุรางค์ ไคว่ตระกูล. (2553). *จิตวิทยาการศึกษา*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุริยา คำหวาน และคณะ. (2553). *การบริหารจัดการน้ำโดยชุมชนมีส่วนร่วม กรณีศึกษากลุ่มน้ำก่ำตอนล่าง อำเภอหาดพยอม จังหวัดนครพนม*. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ.
- สุวิมล ทิรกันนท์. (2551). *การสร้างเครื่องเครื่องมือในวิเคราะห์ตัวแปรในการวิจัยทางสังคมศาสตร์ : แนวทางสู่การปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เสน่ห์ จุ้ยโต. (2553). *รายงานการวิจัย การพัฒนาจิตสมรรถนะบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- เสาวนิจ นิจอนันต์ชัย และ มาลี สันติศิริศักดิ์. (2553). *การสนับสนุนทางสังคมและสิ่งแวดล้อมที่มีผลต่อการดูแลตนเองของผู้สูงอายุในจังหวัดสมุทรปราการ. วารสารกองพยาบาล*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ.
- เสาวลักษณ์ โกศลกิตติอัมพร. (2552). *การพัฒนารูปแบบการดำเนินงานของธุรกิจชุมชนในจังหวัดมหาสารคาม (วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต)*. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- โสภิตา สุรินทะ. (2553). *การมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำของประชาชน : กรณีศึกษาศูนย์การพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต)*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- โสฬารณ อินทสิทธิ์. (2554). *การพัฒนารูปแบบการป้องกันปรามพฤติกรรมทะเลสิ่งเสพติดของวัยรุ่น (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรดุษฎีนิพนธ์)*. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- อคิน รพีพัฒน์. (2547). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในงานพัฒนา*. กรุงเทพฯ : ศูนย์การศึกษานโยบายสาธารณสุข.
- อคิน รพีพัฒน์. (2549). *ชาวบ้าน ชาวเมือง: ชุมชนแตกหักกับการจัดการสิ่งแวดล้อม*. สถาบันวิจัยสังคม : เชียงใหม่.

- อริวัฒน์ รัตนวงศ์เข. (2554). การรับรู้ข่าวสารจากสื่อสาธารณะและเศรษฐกิจ ที่มีผลต่อพฤติกรรม การบริโภคผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมของพนักงาน (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตร มหาบัณฑิต) กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.
- อภิญา ตริพิทยาคุณกิจ. (2550). แรงสนับสนุนทางสังคม : ปัจจัยสำคัญในการดูแลผู้ป่วยเบาหวาน. *รามาศิพยาบาลสาร*, 2(1)
- อรทัย ก๊กผล. (2552). *คู่มือการมีส่วนร่วมสำหรับนักบริหารท้องถิ่น*. กรุงเทพฯ : จรัสนิทวงศ์ การพิมพ์.
- อัมพร อัสวโรจนกุลชัย. (2553). ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน ของครู โรงเรียนเอกชนสอนภาษาจีน (วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต) กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- อุบลวรรณ ภาวกานันท์. (2555). *จิตวิทยาการรับรู้ การคิด และปัญญา (Cognitive Psychology)*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ท่าพระจันทร์.
- เอกลักษณ์ ชนเจริญพิศาล. (2554). *ความตระหนักและการยอมรับการนำระบบการจัดการ สิ่งแวดล้อม(ISO 14001) มาใช้ในองค์กรภาครัฐ : ศึกษากรณีสำนักงานนโยบายและแผน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม* (วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต) กรุงเทพฯ : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- Alam., A., Kobayashi, H., Matsumura, I., Esham, M., Faridullah., Siddigh., B.B. (2012). Factors Influencing Farmers' Participation in Participatory Irrigation Management : A Comparative Study of two Irrigation Systems in Northern Areas of Pakistan. *In Journal of Social Sciences*, 3(9), 217 - 280
- Arun. G., Singhb, D.R., Kumarc, S. Dharam. S. and Kumard. A. (2012). Canal Irrigation Management through Water Users Associations and its Impact on Efficiency, Equity and Reliability in Water Use in Tamil Nadu. *In Agricultural Economics Research Review*, 25, 409 - 419.
- Asian Development Bank. (2012). *Great Mekong Subregion Atlas of the Environment*. Manila, Philippines : Asian Development Bank.
- Asian Development Bank. (2012). *Participatory Irrigation Management How can participation contribute to the sustainable management of irrigation and drainage systems for agriculture?*. . New York : Houghton Mifflin Company.

- Bagherian, R., Abu Samah, B., Abu Samah, A. & Ahmad, S. (2009). Factors Influencing Local People's Participation in Watershed Management Programs in Iran. In *American-Eurasian Journal Agricultural. and Environmental. Science* 6 (5), 532 - 538.
- Barrera, R. D. and B. Sulzer-Azaroff. (1983). An alternating treatment comparison of oral and total communication training programs with echolalic autistic children. *Journal of Applied Behavior Analysis*. 16 : 379 – 394.
- Chandran, K. M., and Chackacherry, G. (2004). Factors influencing farmer participation in irrigation management. In *Journal of Tropical Agriculture*, 42 (1-2), 77 - 79.
- Chaudhry, W. (1996). *WATER USERS' ASSOCIATIONS IN PAKISTAN: Institutional, organizational and participatory aspects*. degree of Doctor Agricultural Sciences. Georg-August-University Gottingen (Germany).
- DuBrin J. Andrew. (2007). *Leadership Research Findings, Practice, and Skills*. New York : Houghton Mifflin Company.
- Ebrahimian, R., Nemati, G.R and Nakhaei, S. (2013). Factor affecting the conveyance of irrigation and drainage networks management to the villagers. Case Study : NEHZATABAD Village of Esfahan. In *Advances in Environmental Biology*, 7(9), 2650 - 2657.
- Esther W. Dungumaro and Ndalaha F. Madulu. (2003). Public participation in integrated water resources management: the case of Tanzania. In *Physics and Chemistry of the Earth*, 1009 – 1014.
- Faham, E., Hosseini, S.M. and Darvish, A.K. (2008). Analysis of Factors Influencing Rural People's Participation in National Action Plan for Sustainable Management of Land and Water Resources in Hable-Rud Basin, Iran. In *American Journal of Agricultural and Biological Sciences*, 3(2), 457 - 461. American : Science Publications.
- Khalkheili, T.A., and Zamani, G.H. (2008). Farmer participation in irrigation management : The case of Doroodzan Dam Irrigation Network, Iran. In *Journal agricultural water management*, 1 - 5.
- Mehrens, W.A and Lehmann, I.J. (2009). Measurement and evaluation in education and psychology. In *Aurasian Journal Agricultural. Environmental Science*, 6 (5), 532 - 538.

- Nisha K. R. (2006). *Community Participation in Rural Water Supply : an Analysis Using Household Data from North Kerala*. Institute for Social and Economic Change : Bangalor.
- Pender, N.J. (1987). *Health promotion in nursing practice*. (2nd ed). New York : Appleton Century Crofts.
- Rezaei., R., Gholifar, E. and Sharifi, O. (2010). The effects of social capital on farmers' tendency to participate in the water users associations (Case study : Zanjan county). *In Journal of Food, Agriculture and Environment*, 1065 – 1071. Finland : WFL Publisher Science and Technology.
- Ros, B. (2010). *Participatory Irrigation Management and the Factors that Influence the Success of Farmer Water User Communities : A Case Study in Cambodia*. degree of Master of Applied Science in Environmental Management , Massey University, New Zealand.
- Sallis, E., and Jones, G. (2002). *Knowledge management in education : Enhancing learning and Education*. London : Kogan Page.
- Shaver, K. H., and Lacey L. M. (2003). "Job and career satisfaction among staff nurses". *In The Journal of Nursing Administration*. 33(3), 166 – 172.
- Uchino, B. N., Cacioppo, J. T., and Kiecolt-Glaser, J. K. (1996). The Relationship Between Social Support and Physiological Processes: A Review With Emphasis on Underlying Mechanisms and Implications for Health. *PsychoLogical Bulletin*, 488 - 53.
- Vroom, V. H. (1964). *Management and Motivation*. London : Penguin Books.
- Wolman, B. B. (1973). *Dictionary of Behavioral Science*. London : Litton Educational.
- Zack, M.H. (1999). *Developing a Knowledge Strategy*. *California Management Review*, 41(3), 125 – 145.
- Zhang, C., Robinson, D. and Wang, J. (2011). Factors Influencing Farmers' Willingness to Participation the Conversion of Cultivated Land to Wetland Program in Sanjiang National Nature Reserve, China. *In Environmental Management Science*. 47, 107 – 120.

ภาคผนวก

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ภาคผนวก ก
แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่อง รูปแบบการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของผู้ใช้น้ำ
โครงการพัฒนาลุ่มน้ำก้ำอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามชุดนี้มี 4 ตอน

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ใช้น้ำ

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับระดับการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของผู้ใช้น้ำ โครงการพัฒนาลุ่มน้ำก้ำอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของผู้ใช้น้ำ โครงการพัฒนาลุ่มน้ำก้ำอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

ตอนที่ 4 แบบสอบถามข้อมูลข้อเสนอแนะ/แนวทาง การปรับปรุงและพัฒนาเพื่อประโยชน์ในพัฒนาการมีส่วนร่วมการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ

2. ในการตอบแบบสอบถามทั้ง 4 ตอนนี้ ขอให้โปรดพิจารณาตอบแบบสอบถามให้ครบถ้วนทุกข้อตามความเป็นจริง

3. การวิจัยในครั้งนี้ ใช้เป็นข้อมูลเพื่อประโยชน์ในการทำวิทยานิพนธ์เท่านั้นและจะนำเสนอผลการวิจัยในภาพรวม จะไม่มีผลกระทบใดๆ ต่อท่าน และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงที่ได้กรุณาอนุเคราะห์ตอบแบบสอบถามในครั้งนี้

นางกชกร เศษะคำภู

นักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาศึกษาศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

ผู้วิจัย

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ใช้น้ำ

1. ชื่อกลุ่มผู้ใช้น้ำ.....ใน.....
2. ที่ตั้งกลุ่ม เลขที่ หมู่ที่..... บ้าน
ตำบล.....อำเภอ.....
จังหวัด..... หมายเลขโทรศัพท์.....
3. จำนวนสมาชิกของกลุ่ม.....คน
4. ระยะเวลาในการจัดตั้งกลุ่ม.....ปี
5. ท่านเป็นสมาชิกกลุ่มใช้น้ำประเภทใด
 กลุ่มพื้นฐาน กลุ่มบริหารฯ
 กลุ่มสหกรณ์
6. สังกัดฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่
 ฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 1
 ฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 2
 ฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 3
7. พื้นที่รับน้ำอยู่ในช่วง
 ต้นคลองส่งน้ำ กลางคลองส่งน้ำ ปลายคลองส่งน้ำ

ตอนที่ 2 ระดับการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ

คำชี้แจง โปรดเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องระดับการมีส่วนร่วมที่ตรงกับความคิดเห็นมากที่สุด โดยพิจารณาจากเกณฑ์ต่อไปนี้

ทุกครั้ง	4	หมายถึง ผู้ใช้น้ำมีส่วนร่วมในกิจกรรมการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำทุกครั้ง
บ่อยครั้ง	3	หมายถึง ผู้ใช้น้ำมีส่วนร่วมในกิจกรรมการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ 8 - 11 ครั้งต่อปี
บางครั้ง	2	หมายถึง ผู้ใช้น้ำมีส่วนร่วมในกิจกรรมการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ 4 - 7 ครั้งต่อปี
นาน ๆ ครั้ง	1	หมายถึง ผู้ใช้น้ำมีส่วนร่วมในกิจกรรมการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ 1 - 3 ครั้งต่อปี
ไม่มีส่วนร่วม	0	หมายถึง ผู้ใช้น้ำไม่เคยมีส่วนร่วมในกิจกรรมการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ

การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ ทรัพยากรน้ำ	ระดับการมีส่วนร่วม				
	ทุกครั้ง	บ่อยครั้ง	บางครั้ง	นาน ๆ ครั้ง	ไม่เคย เลย
1. ด้านการสำรวจปัญหาและสาเหตุของปัญหา					
1.1 ผู้ใช้น้ำเคยติดตาม สังเกต ผลกระทบ หรือปัญหาอุปสรรค ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นภายในกลุ่ม ที่ เป็นผลมาจากการใช้น้ำและ บำรุงรักษาของสมาชิก และ ปัญหาด้านอื่น ๆ					
1.2 ผู้ใช้น้ำให้ความร่วมมือและให้ ข้อมูลในการสำรวจพื้นที่ เพาะปลูก ความต้องการใช้น้ำ และสภาพปัญหาของสมาชิกทุก คนภายในกลุ่มก่อนฤดูกาลส่งน้ำ					

การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ ทรัพยากรน้ำ	ระดับการมีส่วนร่วม				
	ทุกครั้ง	บ่อยครั้ง	บางครั้ง	นาน ๆ ครั้ง	ไม่เคย เลย
1.3 ผู้ใช้น้ำให้ความร่วมมือในสำรวจ และตรวจสอบคุณภาพน้ำ ชลประทาน					
1.4 ผู้ใช้น้ำสามารถวิเคราะห์ปัญหา ของกลุ่มด้านการใช้น้ำ การ จัดสรรน้ำ และการบำรุงรักษา ระบบชลประทาน					
1.5 ผู้ใช้น้ำได้ร่วมประชุมเสนอ ปัญหาและความต้องการของผู้ใช้ น้ำ ด้านการใช้น้ำ การจัดสรรน้ำ และการบำรุงรักษา					
2. ด้านการวางแผนและตัดสินใจ					
2.1 ผู้ใช้น้ำได้เสนอประเด็นปัญหา เช่น การจัดสรรน้ำไม่ตรงเวลา คลองส่งน้ำตื้นเขิน เพื่อนำไปใช้ เป็นแนวทางในการวางแผน จัดสรรน้ำและบำรุงรักษาใน ระดับแปลงนา					
2.2 ผู้ใช้น้ำได้ร่วมประชุมแสดงความ คิดเห็น เสนอแนะ ร่วมตัดสินใจ ในการวางแผนการใช้น้ำ การ จัดสรรน้ำ และบำรุงรักษา ตลอดจนวิธีแก้ปัญหาความ ต้องการการใช้น้ำของกลุ่มผู้ใช้ น้ำ					

การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ ทรัพยากรน้ำ	ระดับการมีส่วนร่วม				
	ทุกครั้ง	บ่อยครั้ง	บางครั้ง	นาน ๆ ครั้ง	ไม่เคย เลย
2.3 ผู้ใช้น้ำเคยออกเสียงลงคะแนน หรือลงมติในการตัดสินใจ เกี่ยวกับการวางแผนในกิจกรรม ต่าง ๆ ของกลุ่มผู้ใช้น้ำ					
2.4 ผู้ใช้น้ำได้ร่วมกำหนดแผน ระเบียบ กระบวนการ การ จัดสรรน้ำ และบำรุงรักษา และ ข้อตกลงการจัดสรรน้ำประจำ ฤดูกาลร่วมกับเจ้าหน้าที่ ชลประทาน					
2.5 ผู้ใช้น้ำได้ร่วมให้ข้อมูลเกี่ยวกับ การทำงานเกษตรแก่เจ้าหน้าที่ ชลประทาน					
2.6 ผู้ใช้น้ำร่วมวางแผนแก้ไขปัญหา ความขัดแย้งการจัดการทรัพยากร น้ำกับเจ้าหน้าที่ชลประทานและ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น					
3. ด้านการดำเนินงาน					
3.1 ผู้ใช้น้ำได้ร่วมจัดสรรน้ำ ชลประทาน เช่น การออกแรงใน การเปิด – ปิดน้ำในแต่ละคู - คลองส่งน้ำตามรอบเวร					

การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ ทรัพยากรน้ำ	ระดับการมีส่วนร่วม				
	ทุกครั้ง	บ่อยครั้ง	บางครั้ง	นาน ๆ ครั้ง	ไม่เคย เลย
3.2 ผู้ใช้น้ำได้ร่วมดูแลบำรุงรักษา และตรวจสอบสภาพคูส่งน้ำ/ คลองส่งน้ำทั้งฤดูกาล เช่น สนับสนุนอุปกรณ์ในการ ขุด ลอกคู – คลองส่งน้ำ ร่วมออก แรงในการขุดลอกคลอง คูส่งน้ำ หรือทางระบายน้ำ					
3.3 ผู้ใช้น้ำได้ร่วมออกเงิน ค่าธรรมเนียมการใช้น้ำ ชลประทานตามระเบียบ ข้อบังคับการใช้น้ำชลประทาน เพื่อสนับสนุนกิจกรรมการ จัดสรรน้ำและบำรุงรักษา					
3.4 ผู้ใช้น้ำได้ร่วมจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำ เพื่อดำเนินการในการส่งน้ำ การ ใช้ประโยชน์จากน้ำชลประทาน และ การดูแลรักษาระบบ ชลประทาน					
3.5 ผู้ใช้น้ำได้ร่วมเก็บข้อมูลทาง การเกษตรกับเจ้าหน้าที่ ชลประทาน					
3.6 ผู้ใช้น้ำได้รับการอบรมสัมมนา เกี่ยวกับการบริหารจัดการ ทรัพยากรน้ำ					
3.7 ผู้ใช้น้ำมีส่วนร่วมประชาสัมพันธ์ ให้ผู้ใช้น้ำเห็นคุณค่าของ ทรัพยากรน้ำ					

การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ ทรัพยากรน้ำ	ระดับการมีส่วนร่วม				
	ทุกครั้ง	บ่อยครั้ง	บางครั้ง	นาน ๆ ครั้ง	ไม่เคย เลย
4. ด้านการรับผลประโยชน์					
4.1 ผู้ใช้น้ำได้รับประโยชน์จากน้ำ เพื่อทำการเกษตร เลี้ยงสัตว์และ ประมง					
4.2 ผู้ใช้น้ำได้รับประโยชน์จากน้ำ ชลประทานเพื่อการอุปโภค บริโภค					
4.3 ผู้ใช้น้ำได้รับประโยชน์จากการ จัดสรรน้ำที่มีคุณภาพ และ สามารถแก้ไขปัญหาและความ ต้องการการขาดแคลนน้ำ					
4.4 โครงการพัฒนาลุ่มน้ำก้ำอัน เนื่องมาจากพระราชดำริทำให้มี การจัดสรรที่ดินให้เกิดประโยชน์ มากขึ้นต่อผู้ใช้น้ำ					
4.6 โครงการพัฒนาลุ่มน้ำอัน เนื่องมาจากพระราชดำริทำให้ ผู้ใช้น้ำได้ใช้ประโยชน์เป็น เส้นทางคมนาคมเพื่อการเกษตร ต่อผู้ใช้น้ำ					
4.7 โครงการพัฒนาลุ่มน้ำก้ำอัน เนื่องมาจากพระราชดำริทำให้มี ผลผลิตและรายได้จากการเกษตร เพิ่มขึ้น					

การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ ทรัพยากรน้ำ	ระดับการมีส่วนร่วม				
	ทุกครั้ง	บ่อยครั้ง	บางครั้ง	นาน ๆ ครั้ง	ไม่เคย เลย
5. ด้านการประเมินผลและสรุปผล					
5.1 ผู้ใช้น้ำได้ร่วมสำรวจข้อมูล เก็บ ข้อมูล ความต้องการใช้น้ำของ สมาชิก การบริหารจัดการ ทรัพยากรน้ำ					
5.2 ผู้ใช้น้ำได้ร่วมวิเคราะห์ข้อมูล ความต้องการน้ำของสมาชิก และ ข้อมูลในการบริหารจัดการ ทรัพยากรน้ำ					
5.3 ผู้ใช้น้ำได้ร่วมเสนอแนะแนวทาง ในการแก้ไขปัญหาการบริหาร จัดการทรัพยากรน้ำ ในระหว่าง การส่งน้ำ และภายหลังการส่งน้ำ					
5.4 ผู้ใช้น้ำได้ร่วมประเมินผลและ เสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหา ของกลุ่มผู้ใช้น้ำให้แก่ผู้นำกลุ่ม และ/หรือคณะกรรมการกลุ่ม เจ้าหน้าที่ชลประทาน เจ้าหน้าที่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น					

การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ ทรัพยากรน้ำ	ระดับการมีส่วนร่วม				
	ทุกครั้ง	บ่อยครั้ง	บางครั้ง	นาน ๆ ครั้ง	ไม่เคย เลย
5.5 ผู้ใช้น้ำเคยติดตามตรวจสอบการ ทำงาน ด้าน การส่งน้ำ และ บำรุงรักษาพัฒนาของเจ้าหน้าที่ ชลประทาน และคณะกรรมการ กลุ่มผู้ใช้น้ำ					
5.6 ผู้ใช้น้ำได้ร่วมสรุปผลการบริหาร จัดการทรัพยากรน้ำ					

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ตอนที่ 3 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของผู้ใช้น้ำ
โครงการ พัฒนาลุ่มน้ำอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

1. บทบาทผู้นำกลุ่มผู้ใช้น้ำ

คำชี้แจง โปรดอ่านข้อความในแต่ละข้อและทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องระดับพฤติกรรมผู้นำกลุ่ม
ที่ตรงพฤติกรรมของผู้นำกลุ่มมากที่สุด โดยพิจารณาจากเกณฑ์ต่อไปนี้

- ดีมาก = 5 หมายถึง พฤติกรรมผู้นำกลุ่มนั้นมีการปฏิบัติ หรือ ปรากฏให้เห็น
มากที่สุดหรือ บ่อยที่สุด
- ดี = 4 หมายถึง พฤติกรรมของผู้นำกลุ่มนั้นมีการปฏิบัติหรือปรากฏ
ให้เห็นมากหรือ บ่อย
- ปานกลาง = 3 หมายถึง พฤติกรรมของผู้บริหารนั้นมีปรากฏให้เห็นน้อย
หรือไม่บ่อย
- พอใช้ = 2 หมายถึง พฤติกรรมของผู้นำกลุ่มนั้นมีการปฏิบัติ หรือ
ปรากฏให้เห็นน้อยที่สุด
- ต้องปรับปรุง = 1 หมายถึง พฤติกรรมของผู้บริหารนั้นไม่มีการปฏิบัติ
หรือไม่มีปรากฏให้เห็น

บทบาทผู้นำกลุ่ม	ระดับพฤติกรรมผู้นำกลุ่ม				
	ดีมาก	ดี	ปานกลาง	พอใช้	ต้องปรับปรุง
1. ผู้นำมีความสามารถในการพูดโน้มน้าว จิตใจให้ผู้ใช้น้ำเข้ามามีส่วนร่วมในการ บริหารจัดการทรัพยากรน้ำ					
2. ผู้นำมีความซื่อสัตย์สุจริตและความ โปร่งใสในการบริหารจัดการทรัพยากร น้ำ					
3. ผู้นำมีบารมี สมาชิกมีความเคารพ ยึดถือ เป็นแรงบันดาลใจ และทำตามอย่าง ผูกพันด้วยความศรัทธา					

บทบาทผู้นำกลุ่ม	ระดับพฤติกรรมผู้นำกลุ่ม				
	ดีมาก	ดี	ปานกลาง	พอใช้	ต้องปรับปรุง
4. ผู้นำแสวงหาองค์ความรู้ในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ และนำเสนอรูปแบบวิธีการเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงานด้านส่งน้ำและบำรุงรักษา					
5. ผู้นำมีความสามารถในการจูงใจสมาชิกให้มุ่งมั่นในการปฏิบัติงาน เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ของกลุ่ม					
6. ผู้นำยึดมั่นการทำงานคำนึงถึงผลประโยชน์ของผู้ใช้น้ำและชุมชนก่อนตนเอง					
7. ผู้นำมีความรู้ความสามารถในการแก้ปัญหาในทุกสถานการณ์ ทันท่วงที เหตุการณ์และนำมาซึ่งความพอใจของสมาชิกผู้ใช้น้ำโดยรวม					
8. ผู้นำมีความสามารถในการเสริมสร้างเครือข่ายในการทำงานร่วมกับกรมชลประทาน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และกลุ่มผู้ใช้น้ำในพื้นที่อื่น ๆ					

2. การรับรู้ปัญหาการจัดการน้ำ

คำชี้แจง โปรดอ่านข้อความในแต่ละข้อและทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างที่ตรงกับการรับรู้ของผู้ใช้น้ำมากที่สุด โดยพิจารณาจากเกณฑ์ต่อไปนี้

ใช่ หมายถึง ข้อความในประโยคตรงกับความคิดเห็นของผู้ใช้น้ำ

ไม่ใช่ หมายถึง ข้อความในประโยคไม่ตรงกับความคิดเห็นของผู้ใช้น้ำ

การรับรู้ปัญหาการจัดการน้ำ	ใช่	ไม่ใช่
1. การพัฒนาคลองซอยจะต้องเป็นหน้าที่ของ เจ้าหน้าที่ชลประทานเท่านั้น		
2. การพัฒนาคลองซอยจะต้องเป็นหน้าที่ของหัวหน้าคลองซอยที่ได้รับการคัดเลือกและแต่งตั้งเท่านั้น		
3. การใช้สารเคมีในการทำการเกษตร เช่น ปุ๋ยเคมี ยาฆ่าแมลง และ ยาปราบศัตรูพืช ทำให้คุณภาพน้ำเน่าเสียและเป็นอันตรายต่อทั้งคนและสัตว์		
4. ผู้ใช้น้ำที่อยู่ในพื้นที่มีน้ำต้นทุนปริมาณมาก ไม่จำเป็นต้องกระตือรือร้นในการบำรุงรักษาคลองซอย		
5. การปลูกพืชเกินอัตราที่กำหนด ทำให้ใช้น้ำเพื่อการเกษตรมากขึ้น เกินปริมาณน้ำต้นทุนที่โครงการจัดสรรมา และเกิดความไม่เท่าเทียมกันในการรับน้ำ		
6. สภาพแวดล้อม และทรัพยากรเปลี่ยนแปลงไป ทำให้ทรัพยากร ดิน น้ำ ป่าไม้เสื่อมโทรมลง และอาจเกิดการแย่งชิงทรัพยากร		
7. ผู้ใช้น้ำ เป็นผู้ใช้ทรัพยากรน้ำเพียงอย่างเดียวไม่จำเป็นต้องคำนึงถึงการอนุรักษ์ต้นน้ำ ทรัพยากรน้ำ รวมทั้งน้ำต้นทุนที่เปลี่ยนแปลงไป		
8. การใช้น้ำฟุ่มเฟือยจะส่งผลทำให้เกิดการขาดแคลนน้ำในอนาคต เช่น ป่าต้นน้ำถูกทำลาย การเพิ่มขึ้นของประชากร		

3. ความรู้ความเข้าใจของผู้ใช้น้ำ

คำชี้แจง โปรดอ่านข้อความในแต่ละข้อและทำเครื่องหมาย ✓ ลงในว่างที่ตรงกับการรับรู้ของผู้ใช้น้ำมากที่สุด โดยพิจารณาจากเกณฑ์ต่อไปนี้

ใช่ หมายถึง ข้อความในประโยคตรงกับความคิดเห็นของผู้ใช้น้ำ

ไม่ใช่ หมายถึง ข้อความในประโยคไม่ตรงกับความคิดเห็นของผู้ใช้น้ำ

ความรู้ความเข้าใจของผู้ใช้น้ำ	ใช่	ไม่ใช่
1. การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ หมายถึง การจัดหาน้ำในการทำการเกษตรกรรมโดยการจัดส่งน้ำ การจัดสรรน้ำ และการควบคุมน้ำ และการแพร่กระจายน้ำจากแหล่งน้ำ ไปให้พื้นที่เพาะปลูกอย่างทั่วถึงตามเวลาและปริมาณที่พืชต้องการ		
2. การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ มี 3 ระดับ คือ การจัดการทรัพยากรน้ำในลุ่มน้ำ การจัดการทรัพยากรน้ำในโครงการ และการจัดการทรัพยากรน้ำในระดับไร่นา		
3. การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของโครงการชลประทาน โดยประกอบด้วย 3 กิจกรรม คือ การส่งน้ำ การให้น้ำแก่พืช และกิจกรรมการระบายน้ำที่เหลือออกจากพื้นที่เพาะปลูก		
4. การวางแผนการส่งน้ำไม่จำเป็นต้องศึกษา ข้อมูลลักษณะและคุณสมบัติของดิน สภาพของน้ำในเขตโครงการ ความต้องการใช้น้ำของพืช สภาพฝนและลมฟ้าอากาศ ลักษณะภูมิประเทศ และสภาพพื้นที่เพาะปลูก		
5. วิธีการส่งน้ำชลประทานมีจุดเริ่มต้นจากการส่งจากท่อหรือประตูปากคลองส่งน้ำสายใหญ่ แล้วส่งน้ำเข้าไปตามคูส่งน้ำจนถึงแปลงเพาะปลูกต่าง ๆ ของผู้ใช้น้ำ		
6. วิธีการส่งน้ำชลประทาน แบ่งออกเป็น 3 วิธี คือ การส่งน้ำแบบต่อเนื่องตลอดเวลา (24 ชั่วโมง) การส่งน้ำแบบหมุนเวียน หรือการส่งน้ำให้เป็นรอบเวร และการส่งน้ำตามความต้องการของผู้ใช้น้ำ		
7. วิธีการส่งน้ำชลประทานแบบหมุนเวียนช่วยลดการสูญเสียน้ำได้ดีกว่าวิธีการส่งน้ำแบบต่อเนื่องตลอดเวลา (24 ชั่วโมง) และวิธีการส่งน้ำตามความต้องการของผู้ใช้น้ำ		

ความรู้ความเข้าใจของผู้ใช้น้ำ	ใช่	ไม่ใช่
8. ในการจัดการน้ำชลประทานไม่จำเป็นต้องมีการควบคุมปริมาณและระดับน้ำน้ำ และการจัดการด้านเพาะปลูก		
9. แผนการส่งน้ำชลประทานระดับไร่นา เป็นแผนที่กำหนดถึงความต้องการใช้น้ำเพื่อเพาะปลูกเท่านั้น		
10. วิธีการให้น้ำแก่พืชแบบหยดน้ำ เหมาะสำหรับพื้นที่เพาะปลูกที่เป็นดินทราย และในกรณีที่ต้องการใช้น้ำชลประทานที่มีอยู่น้อยอย่างประหยัด		
11. การระบายน้ำที่เหลือไหลออกจากพื้นที่เพาะปลูกเป็นการการระบายน้ำในพื้นที่เพาะปลูกที่มีอยู่มากเกินความต้องการ		
12. หลักในการให้น้ำแก่พืชเป็นการให้น้ำที่ได้รับมาจากระบบแจกจ่ายน้ำของโครงการชลประทานแก่พืชแปลงเพาะปลูก		

4. ทักษะคิดต่อการจัดการน้ำ

คำชี้แจง โปรดอ่านข้อความในแต่ละข้อและทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องระดับระดับความคิดเห็นที่ตรงกับกรรับรู้มากที่สุดโดยพิจารณาจากเกณฑ์ต่อไปนี้

- เห็นด้วยอย่างยิ่ง = 5 หมายถึง ข้อความในประโยคนั้นตรงกับความคิดเห็นของผู้ใช้น้ำมากที่สุด
- เห็นด้วย = 4 หมายถึง ข้อความในประโยคนั้นตรงตรงกับความคิดเห็นของผู้ใช้น้ำมาก
- ไม่แน่ใจ = 3 หมายถึง ข้อความในประโยคนั้นตรงกับความคิดเห็นของผู้ใช้น้ำบางส่วน
- ไม่เห็นด้วย = 2 หมายถึง ข้อความในประโยคนั้นตรงกับความคิดเห็นของผู้ใช้น้ำเพียงเล็กน้อย
- ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง = 1 หมายถึง ข้อความในประโยคนั้นไม่ตรงกับความคิดเห็นของผู้ใช้น้ำเลย

ทัศนคติต่อการจัดการน้ำ	ระดับความคิดเห็น				
	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็น ด้วย	ไม่ แน่ใจ	ไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็น ด้วยอย่าง ยิ่ง
1. การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำเป็นเรื่องที่ผู้ใช้น้ำต้องรับผิดชอบ					
2. การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำเป็นเรื่องที่หน่วยงานภาครัฐต้องรับผิดชอบ					
3. กรมชลประทานรู้และเข้าใจความต้องการของผู้ใช้น้ำ					
4. เจ้าหน้าที่กรมชลประทานปฏิบัติงานโดยคำนึงถึงผลประโยชน์ของผู้ใช้น้ำเป็นหลัก					
5. กรมชลประทานแก้ไขปัญหาสถานีการณปัญหาด้านน้ำของผู้ใช้น้ำอย่างเต็มกำลังความสามารถ					

ทัศนคติต่อการจัดการน้ำ	ระดับความคิดเห็น				
	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็น ด้วย	ไม่ แน่ใจ	ไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็น ด้วยอย่าง ยิ่ง
6. กรมชลประทานจัดสรรน้ำด้วยความ เป็นธรรม					
8. หากหน่วยงานภาครัฐมีเรื่องที่ต้องการ ความช่วยเหลือจากสมาชิกด้านการ บริหารจัดการน้ำสมาชิกให้ความ ช่วยเหลือเป็นอย่างดี					

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

5. ความตระหนักในคุณค่าทรัพยากรน้ำ

คำชี้แจง โปรดอ่านข้อความในแต่ละข้อและทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องระดับระดับความคิดเห็นที่ตรงกับกรรับรู้ของผู้ใช้น้ำมากที่สุดโดยพิจารณาจากเกณฑ์ต่อไปนี้

- เห็นด้วยอย่างยิ่ง = 5 หมายถึง ข้อความในประโยคนั้นตรงกับความคิดเห็นของผู้ใช้น้ำมากที่สุด
- เห็นด้วย = 4 หมายถึง ข้อความในประโยคนั้นตรงตรงกับความคิดเห็นของผู้ใช้น้ำมาก
- ไม่แน่ใจ = 3 หมายถึง ข้อความในประโยคนั้นตรงกับความคิดเห็นของผู้ใช้น้ำบางส่วน
- ไม่เห็นด้วย = 2 หมายถึง ข้อความในประโยคนั้นตรงกับความคิดเห็นของผู้ใช้น้ำเพียงเล็กน้อย
- ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง = 1 หมายถึง ข้อความในประโยคนั้นไม่ตรงกับความคิดเห็นของผู้ใช้น้ำเลย

ความตระหนักในคุณค่าทรัพยากรน้ำ	ระดับความคิดเห็น				
	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็น ด้วย	ไม่ แน่ใจ	ไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็น ด้วยอย่าง ยิ่ง
1. ทรัพยากรน้ำเป็นสิ่งสำคัญต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์จึงสมควรทำการอนุรักษ์					
2. ทรัพยากรน้ำได้สร้างอาชีพให้แก่สมาชิกในชุมชนท้องถิ่น เช่น การทำเกษตรกรรม การผลิตน้ำเพื่อจำหน่าย การผลิตสินค้าชุมชน					
3. ทรัพยากรน้ำมีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตน้อยกว่า ดิน ป่าไม้ และอากาศ					
4. ทรัพยากรน้ำสามารถนำมาใช้หมุนเวียนใหม่จึงไม่มีความจำเป็นจะต้องอนุรักษ์					

ความตระหนักในคุณค่าทรัพยากรน้ำ	ระดับความคิดเห็น				
	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็น ด้วย	ไม่ แน่ใจ	ไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็น ด้วยอย่าง ยิ่ง
5. ประโยชน์ของทรัพยากรน้ำมีไว้เพียงเพื่อ อุปโภคบริโภคเท่านั้น					
6. แหล่งน้ำจากธรรมชาติจะเสียหายหรือ ลดลงไปบ้าง เมื่อเทียบกับความเจริญที่ เข้ามาในพื้นที่แล้วถือว่าคุ้มค่า					
7. การใช้น้ำไม่ว่าจากแหล่งใดควรใช้อย่าง ระมัดระวังเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์มาก ที่สุด					
8. การอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำมีประโยชน์ เฉพาะในพื้นที่ที่มีการขาดแคลนน้ำ เท่านั้น					
9. จุดเริ่มต้นในการแก้ไขปัญหาทรัพยากร น้ำควรเริ่มต้นจากครัวเรือนเป็นหลัก					
10. น้ำเป็นทรัพยากรที่มีอยู่มากมายไม่มีวัน หมดจึงไม่จำเป็นต้องใช้น้ำอย่าง ประหยัด					

6. ความพึงพอใจของผู้ใช้น้ำ

คำชี้แจง โปรดอ่านข้อความในแต่ละข้อและทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องระดับระดับความพึงพอใจ
ที่ตรงกับความรู้สึกของผู้ใช้น้ำมากที่สุดโดยพิจารณาจากเกณฑ์ต่อไปนี้

- มากที่สุด = 5 หมายถึง ข้อความในประโยคนั้นตรงกับความรู้สึก
ของผู้ใช้น้ำมากที่สุด
- มาก = 4 หมายถึง ข้อความในประโยคนั้นตรงกับความรู้สึก
ของผู้ใช้น้ำมาก
- ปานกลาง = 3 หมายถึง ข้อความในประโยคนั้นตรงกับความรู้สึก
ผู้ใช้น้ำบางส่วน
- น้อย = 2 หมายถึง ข้อความในประโยคนั้นตรงกับความรู้สึกของ
ผู้ใช้น้ำเพียงเล็กน้อย
- น้อยที่สุด = 1 หมายถึง ข้อความในประโยคนั้นไม่ตรงกับความรู้สึก
ของผู้ใช้น้ำเลย

ความพึงพอใจของผู้ใช้น้ำ	ระดับความพึงพอใจ				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. ผู้ใช้น้ำพอใจกรมชลประทานที่มีการสำรวจความต้องการเพาะปลูกก่อนถึงฤดูกาลเพาะปลูก					
2. ผู้ใช้น้ำพอใจกรมชลประทานที่มีการกำหนดแผนจัดส่งน้ำตามฤดูกาลที่ชัดเจน					
3. ผู้ใช้น้ำพอใจเจ้าหน้าที่ชลประทานที่ส่งเสริมการใช้น้ำและจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำ เช่น การกำหนดขนาดของกลุ่มผู้ใช้น้ำเหมาะสม					

ความพึงพอใจของผู้ใช้น้ำ	ระดับความพึงพอใจ				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
4. ผู้ใช้น้ำพอใจการทำงานของเจ้าหน้าที่ในการจัดการน้ำอย่างเป็นธรรม เช่น การเอาใจใส่ในการปฏิบัติหน้าที่ที่มีเกณฑ์ การพิจารณาการส่งน้ำอย่างเหมาะสม					
5. ผู้ใช้น้ำพอใจการเปิด – ปิดเขื่อนการกำหนดเวลาในการใช้น้ำ					
6. ผู้ใช้น้ำพอใจในการจัดสรรน้ำที่เพียงพอต่อพื้นที่เพาะปลูก					
7. ผู้ใช้น้ำพอใจต่อคลองส่งน้ำ คูส่งน้ำ ถนนบนคันคลอง และอาคารบังคับน้ำที่มีความสมบูรณ์					
8. ผู้ใช้น้ำได้รับน้ำตามแผนที่กำหนด					
9. ผู้ใช้น้ำสามารถเพาะปลูกพืชตามที่วางแผนร่วมกับกรมชลประทาน					
10. ผู้ใช้น้ำพอใจเจ้าหน้าที่ในการให้คำแนะนำแก้ปัญหาการขัดแย้งเรื่องน้ำ และเปิดโอกาสให้ผู้ใช้น้ำร่วมแสดงความคิดเห็น					

7. ความเข้มแข็งของกลุ่มของผู้ใช้น้ำ

คำชี้แจง โปรดอ่านข้อความในแต่ละข้อและทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องระดับระดับความคิดเห็นที่ตรงกับความคิดเห็นของผู้ใช้น้ำมากที่สุดโดยพิจารณาจากเกณฑ์ต่อไปนี้

- เห็นด้วยอย่างยิ่ง = 5 หมายถึง ข้อความในประโยคนั้นตรงกับความคิดเห็นของผู้ใช้น้ำมากที่สุด
- เห็นด้วย = 4 หมายถึง ข้อความในประโยคนั้นตรงตรงกับความคิดเห็นของผู้ใช้น้ำมาก
- ไม่แน่ใจ = 3 หมายถึง ข้อความในประโยคนั้นตรงกับความคิดเห็นของผู้ใช้น้ำบางส่วน
- ไม่เห็นด้วย = 2 หมายถึง ข้อความในประโยคนั้นตรงกับความคิดเห็นของผู้ใช้น้ำเพียงเล็กน้อย
- ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง = 1 หมายถึง ข้อความในประโยคนั้นไม่ตรงกับความคิดเห็นของผู้ใช้น้ำเลย

ความเข้มแข็งของกลุ่มผู้ใช้น้ำ	ระดับความคิดเห็น				
	เห็นด้วยอย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง
1. ผู้ใช้น้ำมีความสามัคคีในการบริหารจัดการน้ำในระดับกลุ่มผู้ใช้น้ำ และระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง					
2. ผู้ใช้น้ำรู้บทบาทหน้าที่ และให้ความร่วมมือในกิจกรรมด้านการใช้น้ำและบำรุงรักษา					
3. ผู้ใช้น้ำมีการรวมกลุ่มกันเป็นอย่างดี และร่วมทำกิจกรรมการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ การบำรุงรักษาและพัฒนาระบบชลประทาน					
4. ผู้ใช้น้ำสร้างกฎเกณฑ์ กติกาการมีส่วนร่วมในกิจกรรมด้านการใช้น้ำและการบำรุงรักษา					

ความเข้มแข็งของกลุ่มผู้ใช้น้ำ	ระดับความคิดเห็น				
	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็น ด้วย	ไม่ แน่ใจ	ไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็น ด้วยอย่าง ยิ่ง
5. ผู้ใช้น้ำมีการจัดทำแผนการใช้น้ำและบำรุงรักษาอย่างเหมาะสม สอดคล้องกับความต้องการของสมาชิก					
6. ผู้ใช้น้ำมีความรับผิดชอบต่อน้ำที่ที่ได้รับมอบหมาย เช่น ดูแลรักษา คูคลองชลประทาน					
7. ผู้ใช้น้ำมีการประชาสัมพันธ์ และรณรงค์การใช้ประโยชน์จากน้ำชลประทานอย่างต่อเนื่อง					

8. การสนับสนุนหน่วยงานภายนอก

คำชี้แจง โปรดอ่านข้อความในแต่ละข้อและทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องระดับการได้รับการสนับสนุนที่ตรงกับความคิดเห็นของผู้ใช้น้ำมากที่สุดโดยพิจารณาจากเกณฑ์ต่อไปนี้

- เป็นประจำ = 5 หมายถึง ผู้ใช้น้ำได้รับการสนับสนุนทุกครั้ง
 บ่อยครั้ง = 4 หมายถึง ผู้ใช้น้ำได้รับการสนับสนุน 5 - 6 ครั้งต่อปี
 บางครั้ง = 3 หมายถึง ผู้ใช้น้ำได้รับการสนับสนุน 3 - 4 ครั้งต่อปี
 นาน ๆ ครั้ง = 2 หมายถึง ผู้ใช้น้ำได้รับการสนับสนุน 1 - 2 ครั้งต่อปี
 ไม่ได้รับ = 1 หมายถึง ผู้ใช้น้ำไม่เคยมีผู้ใช้น้ำได้รับการสนับสนุน

การสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก	ระดับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก				
	เป็นประจำ	บ่อยครั้ง	บางครั้ง	นาน ๆ ครั้ง	ไม่เคยได้รับ
1. เจ้าหน้าที่ชลประทานเข้าร่วมประชุมกับกลุ่มผู้ใช้น้ำในการส่งน้ำบำรุงรักษาและพัฒนาคลองชลประทาน					
2. เจ้าหน้าที่ชลประทานให้การสนับสนุนทางวิชาการ เช่น การอบรมสัมมนา หรือการจัดการความรู้ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานด้านการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ					
3. เจ้าหน้าที่ชลประทานออกพบปะผู้ใช้น้ำและให้ความรู้เกี่ยวกับการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ					
4. ผู้ใช้น้ำได้รับสนับสนุน วัสดุ อุปกรณ์ในการบำรุงรักษา และพัฒนาคลองซอยจากโครงการพัฒนาลุ่มน้ำก้ำอันเนื่องมาจากพระราชดำริ					

การสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก	ระดับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก				
	เป็นประจำ	บ่อยครั้ง	บางครั้ง	นาน ๆ ครั้ง	ไม่เคยได้รับ
5. ผู้ใช้น้ำได้สนับสนุนงบประมาณในการบำรุงรักษา และพัฒนาคลองซอย					
6. ผู้ใช้น้ำได้สนับสนุนในการศึกษาดูงานโครงการที่ประสบความสำเร็จในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ					

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

9. การรับรู้ข้อมูลข่าวสารการจัดการน้ำ

คำชี้แจง โปรดอ่านข้อความในแต่ละข้อและทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องระดับการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของผู้ใช้น้ำมากที่สุดโดยพิจารณาจากเกณฑ์ต่อไปนี้

- เป็นประจำ = 5 หมายถึง ผู้ใช้น้ำได้รับข้อมูลข่าวสารมากกว่า 5 ครั้งต่อเดือน
 บ่อยครั้ง = 4 หมายถึง ผู้ใช้น้ำได้รับข้อมูลข่าวสาร 4 - 5 ครั้งต่อเดือน
 บางครั้ง = 3 หมายถึง ผู้ใช้น้ำได้รับข้อมูลข่าวสาร 2 - 3 ครั้งต่อเดือน
 นาน ๆ ครั้ง = 2 หมายถึง ผู้ใช้น้ำได้รับข้อมูลข่าวสาร 1 ครั้งต่อเดือน
 ไม่ได้รับ = 1 หมายถึง ผู้ใช้น้ำไม่เคยมีได้รับข้อมูลข่าวสาร

การรับรู้ข้อมูลข่าวสารการจัดการน้ำ	ระดับการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร				
	เป็นประจำ	บ่อยครั้ง	บางครั้ง	นาน ๆ ครั้ง	ไม่ได้รับ
	(5)	(4)	(3)	(2)	(1)
1. การเข้าร่วมประชุม อบรม สัมมนา					
2. หัวหน้ากลุ่มผู้ใช้น้ำ					
3. เจ้าหน้าที่ชลประทาน					
4. เจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น					
5. หอกระจายข่าวประจำหมู่บ้าน					
6. จดหมายจากทางราชการ					
8. แผ่นพับประชาสัมพันธ์					
9. โทรทัศน์					
10. วิทยุ					
11. เว็บไซต์โครงการพัฒนากลุ่มน้ำก้ำ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ					

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะ/แนวทาง การปรับปรุงและและพัฒนาเพื่อประโยชน์ในการพัฒนาการมีส่วนร่วม
การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ

4.1 ข้อเสนอแนะ/ แนวทางการปรับปรุงเพื่อประโยชน์การพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหาร
จัดการทรัพยากรน้ำ

- 1.....
- 2.....
- 3.....
- 4.....
- 5.....

ขอขอบพระคุณทุกท่านที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม

ผู้วิจัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ภาคผนวก ข

แบบสัมภาษณ์เชิงลึก

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

**เรื่อง รูปแบบการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของผู้ใช้น้ำ
โครงการพัฒนาลุ่มน้ำก้ำอันเนื่องมาจากพระราชดำริ**

1. ด้านผู้ใช้น้ำ

- 1.1 การสร้างการรับรู้ถึงปัญหาในการจัดการน้ำ ควรทำอย่างไร และผู้ใช้น้ำผู้ใช้น้ำควรมีบทบาท
- 1.2 การพัฒนาความรู้ความเข้าใจของผู้ใช้น้ำ ควรพัฒนาด้านใด และควรทำอย่างไร
- 1.3 การสร้างความตระหนักให้ผู้ใช้น้ำเห็นคุณค่าทรัพยากรน้ำควรทำอย่างไร
- 1.4 ทำอย่างไรผู้ใช้น้ำถึงจะมีทัศนคติที่ดีต่อ ต่อการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ทั้งด้านเจ้าหน้าที่ ด้านกระบวนการส่งน้ำ
- 1.5 การสร้างความพึงพอใจให้กับผู้ใช้น้ำควรทำอย่างไร

2. ด้านกลุ่มผู้ใช้น้ำ

- 2.1 หัวหน้ากลุ่มผู้ใช้น้ำ ควรมีบทบาท หน้าที่ หรือคุณลักษณะอย่างไร ถึงจะสามารถจูงใจให้สมาชิกเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำ และ การสนับสนุนจากหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ
- 2.2 กลุ่ม / สมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ ควรมีบทบาท หน้าที่ หรือ กฎเกณฑ์ การดำเนินงานอย่างไร

3. หน่วยงานภาครัฐในพื้นที่ (กรมชลประทาน หรือ อบต.)

- 3.1 ปัจจุบันหน่วยงานภาครัฐ ในพื้นที่สนับสนุนผู้ใช้น้ำ กลุ่มผู้ใช้น้ำ ในด้านใดบ้าง เช่น งบประมาณ การศึกษาดูงาน วัสดุอุปกรณ์ และ ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ
 - 3.1.1 กรมชลประทาน
 - 3.1.2 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อบต.ในพื้นที่)
- 3.2 เพื่อให้ผู้ใช้น้ำ กลุ่มผู้ใช้น้ำมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ มากขึ้น หน่วยงานภาครัฐ ควรดำเนินการอย่างไร

ภาคผนวก ค

ประเด็นในการประชุมกลุ่มย่อย และการประชุมระดมสมอง

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

เรื่อง รูปแบบการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของผู้ใช้น้ำ :
โครงการพัฒนาลุ่มน้ำก้ำอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

ข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงพัฒนา “รูปแบบการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของผู้ใช้น้ำ โครงการพัฒนาลุ่มน้ำก้ำอันเนื่องมาจากพระราชดำริ”

1. ปัญหาการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำในพื้นที่ปัจจุบันเป็นอย่างไร กระบวนการแก้ไขปัญหาทำอย่างไร
2. การพัฒนาผู้ใช้น้ำให้มีการรับรู้ปัญหาต่อปัญหาการจัดการน้ำ การสร้างความพึงพอใจแก่ผู้ใช้ ควรมีตัวชี้วัดหรือคุณลักษณะและวิธีการ อย่างไร
3. การพัฒนาเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของกลุ่ม ทั้งด้านผู้นำกลุ่ม และความเข้มแข็งของกลุ่ม ควรมีตัวชี้วัดหรือคุณลักษณะและวิธีการ อย่างไร
4. ทำอย่างไรจะเกิดเครือข่ายการบริหารจัดการน้ำที่เข้มแข็ง และหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็น กรมชลประทาน เกษตรและสหกรณ์จังหวัด รวมทั้ง องค์การบริหารส่วนตำบลในพื้นที่ ให้การสนับสนุนผู้ใช้น้ำในด้านความรู้ ด้านงบประมาณ และด้านวัสดุอุปกรณ์
5. ท่านคิดว่ายังมีปัจจัย หรือ เงื่อนไขใดบ้างที่ควรเพิ่มเติมเพื่อให้เกิดการพัฒนาการมีส่วนร่วมหรือสร้างความรู้สึกรักเป็นเจ้าของทรัพยากรน้ำ และเกิดประโยชน์กับกลุ่มผู้ใช้น้ำ
6. รูปแบบการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ที่พัฒนาในครั้งนี้ ท่านคิดว่า สามารถนำไปปฏิบัติได้จริงในพื้นที่ ได้มากน้อยเพียงใด และควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาประเด็นด้านใดก่อน

ภาคผนวก ง

รายชื่อผู้เข้าร่วมประชุมชมกลุ่มย่อยและประชุมระดมสมอง

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

วันพุธที่ 14 ตุลาคม 2558 เวลา 08.30 น. – 16.30 น.

ณ ห้องประชุมชั้น 2 อาคารเฉลิมพระเกียรติ 50 พรรษา มหาวชิราลงกรณ์

คณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม

.....

1.	ดร.วรวุฒิ อินทนนท์	นักวิชาการ
2.	ดร.อภิกนิษฐา นาเลาะห์	นักวิชาการ
3.	ดร.วิสิษฐุทธิ์ คิคคำส่วน	นักวิชาการ
4.	อาจารย์พณิษฐา ยงวิทยาพงศ์	นักวิชาการ
5.	อาจารย์วีระศักดิ์ จุลดาลัย	นักวิชาการ
6.	นายปรัชญา อินทร์หา	เจ้าหน้าที่กรมชลประทาน
7.	นายชาคริต วงศ์คำจันทร์	เจ้าพนักงานสูบน้ำนาถู่
8.	นายเชียร วงศ์ศรีชา	เจ้าพนักงานสูบน้ำบ้านหัวภูธร
9.	นายปัญญาชาญ ไชยบุตร	หัวหน้ากลุ่มผู้ใช้น้ำบ้านต้นแหน
10.	นายธงไชย วงศ์บุคดี	หัวหน้ากลุ่มผู้ใช้น้ำบ้านพิมาน
11.	นายนาว วงศ์คำจันทร์	หัวหน้ากลุ่มผู้ใช้น้ำบ้านถู่
12.	นายจักรสิน พิลารัตน์	หัวหน้ากลุ่มสหกรณ์ผู้ใช้น้ำนาบัว
13.	นายคำมุก ปานศรี	หัวหน้ากลุ่มสหกรณ์ผู้ใช้น้ำแก่งโพธิ์
14.	นายล้อม ศิลพรหม	หัวหน้ากลุ่มผู้ใช้น้ำบ้านหนองสังข์
15.	นายทวี กำริศู	หัวหน้ากลุ่มผู้ใช้น้ำบ้านหนองแคน
16.	นางสาวปรารถนา พันธุ์พีระพิชญ์	ผู้ใช้น้ำบ้านหนองสังข์
17.	นายนุ้ย แสนสุมา	ผู้ใช้น้ำบ้านหนองสังข์
18.	นายสมบัติ ใจเพชร	ผู้ใช้น้ำบ้านต้นแหน
19.	นายอานนท์ จิตมาตย์	ผู้ใช้น้ำบ้านนาบัว
20.	นายณัฐพล บุญจันทร์	ผู้ใช้น้ำบ้านนาบัว
21.	นายชัยรัตน์ น้อยสิมม	ผู้ใช้น้ำบ้านนาถู่
22.	นายประยูร ท้าวไค	ผู้ใช้น้ำบ้านนาถู่
23.	นายสดชื่น วงศ์ศรีชา	ประธานกลุ่มประตู่ระบายน้ำนาถู่
24.	นายนิยม ดลवास	ผู้ใช้น้ำบ้านแก่งโพธิ์
25.	นายแคน ทองสง่า	ผู้ใช้น้ำบ้านแก่งโพธิ์

26. นายทองมี คำมุก	ผู้ใช้น้ำบ้านแก่งโพธิ์
27. นางบรรทม อินทวงศ์	ผู้ใช้น้ำบ้านก้านเหลือง
28. นายจอน สุญราช	ผู้ใช้น้ำบ้านก้านเหลือง
29. นายวิเชียร มหาชัย	เจ้าพนักงานสูบน้ำบ้านหัวภูธร
30. นายสอน สุขสบาย	ผู้ใช้น้ำบ้านหนองหอย

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ภาคผนวก จ

การทดสอบความตรงของแบบสอบถาม

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ข้อความ	ผลการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญ					ΣR	IOC
	1	2	3	4	5		
ด้านการสำรวจปัญหาและสาเหตุของปัญหา							
1. ผู้ใช้น้ำเคยติดตาม สังเกตผลกระทบหรือปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นภายในกลุ่ม ที่เป็นผลมาจากการใช้น้ำและบำรุงรักษาของสมาชิก และปัญหาด้านอื่น ๆ	1	1	1	1	1	5	1.00
2. ผู้ใช้น้ำให้ความร่วมมือและให้ข้อมูลในการสำรวจพื้นที่เพาะปลูก ความต้องการใช้น้ำ และสภาพปัญหาของสมาชิกทุกคนภายในกลุ่มก่อนฤดูกาลส่งน้ำ	1	1	1	1	1	5	1.00
3. ผู้ใช้น้ำให้ความร่วมมือในสำรวจและตรวจสอบคุณภาพน้ำชลประทานของเจ้าหน้าที่	1	1	1	1	1	5	1.00
4. ผู้ใช้น้ำสามารถวิเคราะห์ปัญหาของกลุ่มด้านการใช้น้ำ การจัดสรรน้ำ และการบำรุงรักษาระบบชลประทาน	1	1	1	1	1	5	1.00
5. ผู้ใช้น้ำได้ร่วมประชุมเสนอปัญหาและความต้องการของผู้ใช้น้ำ ด้านการใช้น้ำ การจัดสรรน้ำ และการบำรุงรักษา	1	1	1	1	1	5	1.00
ด้านการวางแผนและตัดสินใจ							
1. ผู้ใช้น้ำได้เสนอประเด็นปัญหา เช่น การจัดสรรน้ำไม่ตรงเวลา คลองส่งน้ำคืนเงิน เพื่อนำไปใช้เป็นแนวทางในการวางแผนจัดสรรน้ำและบำรุงรักษาในระดับแปลงนา	1	1	1	1	1	5	1.00

ข้อคำถาม	ผลการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญ					ΣR	IOC
	1	2	3	4	5		
2. ผู้ใช้น้ำได้ร่วมประชุมแสดงความ คิดเห็น เสนอแนะ ร่วมตัดสินใจใน การวางแผนการใช้น้ำ การจัดสรรน้ำ และบำรุงรักษา ตลอดจนวิธี แก้ปัญหาความต้องการการใช้น้ำ ของกลุ่มผู้ใช้น้ำ	1	1	1	1	1	5	1.00
3. ผู้ใช้น้ำเคยออกเสียงลงคะแนน หรือ ลงมติในการตัดสินใจเกี่ยวกับการ วางแผนในกิจกรรมต่าง ๆ ของกลุ่ม ผู้ใช้น้ำ	1	1	1	1	1	5	1.00
4. ผู้ใช้น้ำได้ร่วมกำหนดแผน ระเบียบ กระบวนการ การจัดสรรน้ำ และ บำรุงรักษา และข้อตกลงการจัดสรร น้ำประจำฤดูกาลร่วมกับเจ้าหน้าที่ ชลประทาน	1	1	1	1	1	5	1.00
5. ผู้ใช้น้ำได้ร่วมให้ข้อมูลเกี่ยวกับการ ทำ การ เกษ ษ ตร แก่ เจ้า ห น้ า ที่ ชลประทาน	1	1	1	1	1	5	1.00
7. ผู้ใช้น้ำร่วมวางแผนแก้ไขปัญหา ความขัดแย้งการจัดการทรัพยากรน้ำ กับเจ้าหน้าที่ชลประทานและองค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น	1	1	1	1	1	5	1.00
ด้านการดำเนินงาน							
1. ผู้ใช้น้ำได้ร่วมจัดสรรน้ำชลประทาน เช่น การออกแรงในการเปิด – ปิดน้ำ ในแต่ละคู – คลองส่งน้ำตามรอบเวร	1	1	1	1	1	5	1.00

ข้อคำถาม	ผลการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญ					ΣR	IOC
	1	2	3	4	5		
2. ผู้ใช้น้ำได้ร่วมดูแลบำรุงรักษาและตรวจสอบสภาพคูส่งน้ำ/คลองส่งน้ำ ทั้งฤดูกาล เช่น สนับสนุนอุปกรณ์ในการ ขุดลอกคู – คลองส่งน้ำ ร่วมออกแรงในการขุดลอกคลอง คูส่งน้ำ หรือทางระบายน้ำ	1	1	1	1	1	5	1.00
3. ผู้ใช้น้ำได้ร่วมออกเงินค่าธรรมเนียมการใช้น้ำชลประทานตามระเบียบข้อบังคับการใช้น้ำชลประทานเพื่อสนับสนุนกิจกรรมการจัดสรรน้ำและบำรุงรักษา	1	1	1	1	1	5	1.00
4. ผู้ใช้น้ำได้ร่วมจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำเพื่อดำเนินการในการส่งน้ำ การใช้ประโยชน์จากน้ำชลประทาน และการดูแลรักษาระบบชลประทาน	1	1	1	1	1	5	1.00
5. ผู้ใช้น้ำได้ร่วมเก็บข้อมูลทางการเกษตรกับเจ้าหน้าที่ชลประทาน	1	1	1	1	1	5	1.00
6. ผู้ใช้น้ำได้รับการอบรมสัมมนาเกี่ยวกับการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ	1	1	1	1	1	5	1.00
7. ผู้ใช้น้ำมีส่วนร่วมประชาสัมพันธ์ให้ผู้ใช้ น้ำเห็นคุณค่าของทรัพยากรน้ำ	1	1	1	1	1	5	1.00
ด้านการรับผลประโยชน์							
1. ผู้ใช้น้ำได้รับประโยชน์จากน้ำเพื่อทำการเกษตร เลี้ยงสัตว์และประมง	1	1	1	1	1	5	1.00
2. ผู้ใช้น้ำได้รับประโยชน์จากน้ำชลประทานเพื่อการอุปโภคบริโภค	1	1	1	1	1	5	1.00

ข้อคำถาม	ผลการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญ					ΣR	IOC
	1	2	3	4	5		
3. ผู้ใช้น้ำได้รับประโยชน์จากการจัดสรรน้ำที่มีคุณภาพ และสามารถแก้ไขปัญหาและความต้องการการขาดแคลนน้ำ	1	1	1	1	1	5	1.00
4. โครงการพัฒนากลุ่มน้ำก้ำอันเนื่องมาจากพระราชดำริทำให้มีการจัดสรรที่ดินให้เกิดประโยชน์มากขึ้นต่อผู้ใช้น้ำ	1	1	1	1	1	5	1.00
5. โครงการพัฒนากลุ่มน้ำอันเนื่องมาจากพระราชดำริทำให้ผู้ใช้น้ำใช้ประโยชน์เป็นเส้นทางคมนาคมเพื่อการเกษตรต่อผู้ใช้น้ำ	1	1	1	1	1	5	1.00
6. โครงการพัฒนากลุ่มน้ำก้ำอันเนื่องมาจากพระราชดำริให้มีผลผลิตและรายได้จากการเกษตรเพิ่มขึ้น	1	1	1	1	1	5	1.00
ด้านการติดตามและประเมินผล							
1. ผู้ใช้น้ำได้ร่วมสำรวจข้อมูล เก็บข้อมูล ความต้องการใช้น้ำของสมาชิก การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ	1	1	1	1	1	5	1.00
2. ผู้ใช้น้ำได้ร่วมวิเคราะห์ข้อมูลความต้องการน้ำของสมาชิก และข้อมูลในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ	1	1	1	1	1	5	1.00
3. ผู้ใช้น้ำได้ร่วมเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหาการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ในระหว่างการส่งน้ำและภายหลังการส่งน้ำ	1	1	1	1	1	5	1.00

ข้อคำถาม	ผลการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญ					ΣR	IOC
	1	2	3	4	5		
4. ผู้ใช้น้ำได้ร่วมประเมินผลและเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาของกลุ่มผู้ใช้น้ำให้แก่ผู้นำกลุ่ม และ/หรือ คณะกรรมการกลุ่ม เจ้าหน้าที่ชลประทาน เจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	1	1	1	1	1	5	1.00
5. ผู้ใช้น้ำเคยติดตามตรวจสอบการทำงานด้านการส่งน้ำ และบำรุงรักษาพัฒนาของเจ้าหน้าที่ชลประทานและคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ	1	1	1	1	1	5	1.00
6. ผู้ใช้น้ำได้ร่วมสรุปผลการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ	1	1	1	1	1	5	1.00
บทบาทผู้นำกลุ่ม							
1. ผู้นำมีความสามารถในการพูดโน้มน้าวจิตใจให้ผู้ใช้น้ำเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ	1	1	1	1	1		
2. ผู้นำมีความซื่อสัตย์สุจริตและความโปร่งใสในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ	1	1	1	1	1	5	1.00
3. ผู้นำมีบารมี สมาชิกมีความเคารพยึดถือเป็นแรงบันดาลใจ และทำตามอย่างผูกพันด้วยความศรัทธา	1	1	1	1	1	5	1.00
4. ผู้นำแสวงหาองค์ความรู้ในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ และนำเสนอรูปแบบ วิธีการเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงานด้านส่งน้ำและบำรุงรักษา	1	1	1	1	1	5	1.00

ข้อคำถาม	ผลการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญ					ΣR	IOC
	1	2	3	4	5		
5. ผู้นำมีความสามารถในการจูงใจสมาชิกให้มุ่งมั่นในการปฏิบัติงานเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ของกลุ่ม	1	1	1	1	1	5	1.00
6. ผู้นำยึดมั่นการทำงานคำนึงถึงผลประโยชน์ของผู้ใช้น้ำและชุมชนก่อนตนเอง	1	1	1	1	1	5	1.00
7. ผู้นำมีความรู้ความสามารถในการแก้ปัญหาในทุกสถานการณ์ ทันท่วงที เหตุการณ์และนำมาซึ่งความพอใจของสมาชิกผู้ใช้น้ำโดยรวม	1	1	1	1	1	5	1.00
8. ผู้นำมีความสามารถในการเสริมสร้างเครือข่ายในการทำงานร่วมกับกรมชลประทาน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และกลุ่มผู้ใช้น้ำในพื้นที่อื่นๆ	1	1	1	1	1	5	1.00
การรับรู้ปัญหาการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ							
1. การพัฒนาคลองซอยจะต้องเป็นหน้าที่ของ เจ้าหน้าที่ชลประทานเท่านั้น	1	1	1	1	1	5	1.00
2. การพัฒนาคลองซอยจะต้องเป็นหน้าที่ของ หัวหน้าคลองซอยที่ได้รับการคัดเลือกและแต่งตั้งเท่านั้น	1	1	1	1	1	5	1.00
3. การใช้สารเคมีในการทำการเกษตร เช่น ปุ๋ยเคมี ยาฆ่าแมลง และ ยาปราบศัตรูพืช ทำให้คุณภาพน้ำเน่าเสียและเป็นอันตรายต่อทั้งคนและสัตว์	1	1	1	1	1	5	1.00
4. ผู้ใช้น้ำที่อยู่ในพื้นที่มีน้ำต้นทุนปริมาณมาก ไม่จำเป็นต้องกระตือรือร้นในการบำรุงรักษากองคลองซอย	1	1	1	1	1	5	1.00

ข้อคำถาม	ผลการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญ					ΣR	IOC
	1	2	3	4	5		
5. การปลูกพืชเกินอัตราที่กำหนด ทำให้ใช้น้ำเพื่อการเกษตรมากขึ้น เกินปริมาณน้ำต้นทุนที่โครงการจัดสรรมา และเกิดความไม่เท่าเทียมกันในการรับน้ำ	1	1	1	1	1	5	1.00
6. สภาพแวดล้อม และทรัพยากรเปลี่ยนแปลงไป ทำให้ทรัพยากร ดิน น้ำ ป่าไม้ เสื่อมโทรมลง และอาจเกิดการแย่งชิงทรัพยากร	1	1	1	1	1	5	1.00
7. ผู้ใช้น้ำ เป็นผู้ใช้ทรัพยากรน้ำเพียงอย่างเดียวไม่จำเป็นต้องคำนึงถึงการอนุรักษ์ดินน้ำ ทรัพยากรน้ำ รวมทั้งน้ำต้นทุนที่เปลี่ยนแปลงไป	1	1	1	1	1	5	1.00
8. การใช้น้ำฟุ่มเฟือยจะส่งผลทำให้เกิดการขาดแคลนน้ำในอนาคต เช่น ป่าต้นน้ำถูกทำลาย การเพิ่มขึ้นของประชากร	1	1	1	1	1	5	1.00
ความรู้ความเข้าใจของผู้ใช้น้ำ							
1. การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ หมายถึง การจัดหาน้ำในการทำการเกษตรกรรมโดยการจัดส่งน้ำ การจัดสรรน้ำ และการควบคุมน้ำ และการแพร่กระจายน้ำจากแหล่งน้ำ ไปให้พื้นที่เพาะปลูกอย่างทั่วถึงตามเวลาและปริมาณที่พืชต้องการ	1	1	1	1	1	5	1.00
2. การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ มี 3 ระดับ คือ การจัดการทรัพยากรน้ำในลุ่มน้ำ การจัดการทรัพยากรน้ำใน	1	1	1	1	1	5	1.00

ข้อคำถาม	ผลการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญ					ΣR	IOC
	1	2	3	4	5		
โครงการ และการจัดการทรัพยากรน้ำ ในระดับไร่นา							
3. การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของ โครงการชลประทาน โดย ประกอบด้วย 3 กิจกรรม คือ การส่ง น้ำ การให้น้ำแก่พืช และกิจกรรม การระบายน้ำที่เหลือออกจากพื้นที่ เพาะปลูก	1	1	1	1	1	5	1.00
4. การวางแผนการส่งน้ำไม่จำเป็นต้อง ศึกษา ข้อมูลลักษณะและคุณสมบัติ ของดิน สภาพของน้ำในเขต โครงการ ความต้องการใช้น้ำของพืช สภาพฝนและลมฟ้าอากาศ ลักษณะ ภูมิประเทศ และสภาพพื้นที่ เพาะปลูก	1	1	1	1	1	5	1.00
5. วิธีการส่งน้ำชลประทานมีจุดเริ่มต้น จากการส่งจากท่อหรือประตูปาก คลองส่งน้ำสายใหญ่ แล้วส่งน้ำเข้า ไปตามคูส่งน้ำจนถึงแปลงเพาะปลูก ต่าง ๆ ของผู้ใช้น้ำ	1	1	1	1	1	5	1.00
6. วิธีการส่งน้ำชลประทาน แบ่ง ออกเป็น 3 วิธี คือ การส่งน้ำ แบบต่อเนื่องตลอดเวลา (24 ชั่วโมง) การส่งน้ำแบบหมุนเวียน หรือการส่ง น้ำให้เป็นรอบเวร และการส่งน้ำตาม ความต้องการของผู้ใช้น้ำ	1	1	1	1	1	5	1.00
7. วิธีการส่งน้ำชลประทานแบบ หมุนเวียนช่วยลดการสูญเสียน้ำได้	1	1	1	1	1	5	1.00

ข้อคำถาม	ผลการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญ					ΣR	IOC
	1	2	3	4	5		
ดีกว่าวิธีการส่งน้ำแบบต่อเนื่อง ตลอดเวลา (24 ชั่วโมง) และวิธีการส่งน้ำตามความต้องการของผู้ใช้น้ำ							
8. ในการจัดการน้ำชลประทานไม่จำเป็นต้องมีการควบคุมปริมาณและระดับน้ำน้ำ และการจัดการด้านเพาะปลูก	1	1	1	1	1	5	1.00
9. แผนการส่งน้ำชลประทานระดับไร่นา เป็นแผนที่กำหนดถึงความต้องการใช้น้ำเพื่อเพาะปลูกเท่านั้น	1	1	1	1	1	5	1.00
10. วิธีการให้น้ำแก่พืชแบบหยดน้ำ เหมาะสำหรับพื้นที่เพาะปลูกที่เป็นดินทราย และในกรณีที่ต้องการใช้น้ำชลประทานที่มีอยู่น้อยอย่างประหยัด	1	1	1	1	1	5	1.00
11. การระบายน้ำที่เหลือใช้ออกจากพื้นที่เพาะปลูกเป็นการการระบายน้ำในพื้นที่เพาะปลูกที่มีอยู่มากเกินความต้องการ	1	1	1	1	1	5	1.00
12. หลักในการให้น้ำแก่พืชเป็นการให้น้ำที่ได้รับมาจากระบบแจกจ่ายน้ำของโครงการชลประทานแก่พืชแปลงเพาะปลูก	1	1	1	1	1	5	1.00
ทัศนคติต่อจัดการน้ำ							
1. การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำเป็นเรื่องที่ผู้ใช้น้ำต้องรับผิดชอบ	1	1	1	1	1	5	1.00
2. การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำเป็นเรื่องที่หน่วยงานภาครัฐต้อง	1	1	1	1	1	5	1.00

ข้อคำถาม	ผลการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญ					ΣR	IOC
	1	2	3	4	5		
รับผิชอบ							
3. กรมชลประทานรู้และเข้าใจความต้องการของผู้ใช้น้ำ	1	1	1	1	1	5	1.00
4. เจ้าหน้าที่กรมชลประทานปฏิบัติงานโดยคำนึงถึงผลประโยชน์ของผู้ใช้น้ำเป็นหลัก	1	1	1	1	1	5	1.00
5. กรมชลประทานแก้ไขสถานการณ์ปัญหาด้านน้ำของผู้ใช้น้ำอย่างเต็มกำลังความสามารถ	1	1	1	1	1	5	1.00
6. กรมชลประทานจัดสรรน้ำด้วยความเป็นธรรม	1	1	1	1	1	5	1.00
8. หากหน่วยงานภาครัฐมีเรื่องที่ต้องการความช่วยเหลือจากสมาชิกด้านการบริหารจัดการน้ำสมาชิกให้ความช่วยเหลือเป็นอย่างดี	1	1	1	1	1	5	1.00
ความตระหนักในคุณค่าทรัพยากรน้ำ							
1. ทรัพยากรน้ำเป็นสิ่งที่สำคัญต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์จึงสมควรทำการอนุรักษ์	1	1	1	1	1	5	1.00
2. ทรัพยากรน้ำได้สร้างอาชีพให้แก่สมาชิกในชุมชนท้องถิ่น เช่น การทำเกษตรกรรม การผลิตน้ำเพื่อจำหน่าย การผลิตสินค้าชุมชน	1	1	1	1	1	5	1.00
3. ทรัพยากรน้ำมีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตน้อยกว่า ดิน ป่าไม้ และอากาศ	1	1	1	1	1	5	1.00

ข้อความถาม	ผลการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญ					ΣR	IOC
	1	2	3	4	5		
4. ทรัพยากรน้ำสามารถนำมาใช้ หมุนเวียนใหม่จึงไม่มีความจำเป็น จะต้องอนุรักษ์	1	1	1	1	1	5	1.00
5. ประโยชน์ของทรัพยากรน้ำมีไว้เพียง เพื่ออุปโภคบริโภคเท่านั้น	1	1	1	1	1	5	1.00
6. แหล่งน้ำจากธรรมชาติจะเสียหายหรือ ลดลงไปบ้าง เมื่อเทียบกับความเจริญ ที่เข้ามาในพื้นที่แล้วถือว่าคุ้มค่า	1	1	1	1	1	5	1.00
7. การใช้น้ำไม่ว่าจากแหล่งใดควรใช้ อย่างระมัดระวังเพื่อก่อให้เกิด ประโยชน์มากที่สุด	1	1	1	1	1	5	1.00
8. การอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำมีประโยชน์ เฉพาะในพื้นที่ที่มีการขาดแคลนน้ำ เท่านั้น	1	1	1	1	1	5	1.00
9. จุดเริ่มต้นในการแก้ไขปัญหา ทรัพยากรน้ำควรเริ่มต้นจาก ครัวเรือนเป็นหลัก	1	1	1	1	1	5	1.00
10. น้ำเป็นทรัพยากรที่มีอยู่มากมายไม่มี วันหมดจึงไม่จำเป็นต้องใช้น้ำอย่าง ประหยัด	1	1	1	1	1	5	1.00
ความพึงพอใจของผู้ใช้น้ำ							
1. ผู้ใช้น้ำพอใจกรมชลประทานที่มีการ สำรวจความต้องการเพาะปลูกก่อน ถึงฤดูกาลเพาะปลูก	1	1	1	1	1	5	1.00
2. ผู้ใช้น้ำพอใจกรมชลประทานที่มีการ กำหนดแผนจัดส่งน้ำตามฤดูกาลที่ ชัดเจน	1	1	1	1	1	5	1.00

ข้อคำถาม	ผลการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญ					ΣR	IOC
	1	2	3	4	5		
3. ผู้ใช้น้ำพอใจเจ้าหน้าที่ชลประทานที่ส่งเสริมการใช้น้ำและจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำ เช่น การกำหนดขนาดของกลุ่มผู้ใช้น้ำเหมาะสม	1	1	1	1	1	5	1.00
4. ผู้ใช้น้ำพอใจการทำงานของเจ้าหน้าที่ในการจัดการน้ำอย่างเป็นธรรมชาติ เช่น การเอาใจใส่ในการปฏิบัติหน้าที่มีเกณฑ์การพิจารณาการส่งน้ำอย่างเหมาะสม	1	1	1	1	1	5	1.00
5. ผู้ใช้น้ำพอใจการเปิด – ปิดเขื่อนการกำหนดเวลาในการใช้น้ำ	1	1	1	1	1	5	1.00
6. ผู้ใช้น้ำพอใจในการจัดสรรน้ำที่เพียงพอต่อพื้นที่เพาะปลูก	1	1	1	1	1	5	1.00
7. ผู้ใช้น้ำพอใจต่อคลองส่งน้ำ คูส่งน้ำ ถนนบนคันคลอง และอาคารบังคับน้ำที่มีความสมบูรณ์	1	1	1	1	1	5	1.00
8. ผู้ใช้น้ำได้รับน้ำตามแผนที่กำหนด	1	1	1	1	1	5	1.00
9. ผู้ใช้น้ำสามารถเพาะปลูกพืชตามที่วางแผนร่วมกับกรมชลประทาน	1	1	1	1	1	5	1.00
10. ผู้ใช้น้ำพอใจเจ้าหน้าที่ในการให้คำแนะนำแก้ปัญหาการจัดแย่งเรื่องน้ำ และเปิดโอกาสให้ผู้ใช้น้ำร่วมแสดงความคิดเห็น	1	1	1	1	1	5	1.00
ความเข้มแข็งของกลุ่มผู้ใช้น้ำ							
1. ผู้ใช้น้ำมีความสามัคคีในการบริหารจัดการน้ำในระดับกลุ่มผู้ใช้น้ำ และระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	1	1	1	1	1	5	1.00

ข้อคำถาม	ผลการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญ					ΣR	IOC
	1	2	3	4	5		
2. ผู้ใช้น้ำรู้บทบาทหน้าที่ และให้ความร่วมมือในกิจกรรมด้านการใช้น้ำ และบำรุงรักษา	1	1	1	1	1	5	1.00
3. ผู้ใช้น้ำมีการรวมกลุ่มกันเป็นอย่างดี และร่วมทำกิจกรรมการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ การบำรุงรักษา และพัฒนาระบบชลประทาน	1	1	1	1	1	5	1.00
4. ผู้ใช้น้ำสร้างกฎเกณฑ์ กติกาการมีส่วนร่วมในกิจกรรมด้านการใช้น้ำ และการบำรุงรักษา	1	1	1	1	1	5	1.00
5. ผู้ใช้น้ำมีการจัดทำแผนการใช้น้ำและบำรุงรักษาอย่างเหมาะสม สอดคล้องกับความต้องการของสมาชิก	1	1	1	1	1	5	1.00
6. ผู้ใช้น้ำมีความรับผิดชอบต่อน้ำที่ที่ได้รับมอบหมาย เช่น คูแลร์รักษา คูคลองชลประทาน	1	1	1	1	1	5	1.00
7. ผู้ใช้น้ำมีการประชาสัมพันธ์ และรณรงค์การใช้ประโยชน์จากน้ำ ชลประทานอย่างต่อเนื่อง	1	1	1	1	1	5	1.00
การสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก							
1. เจ้าหน้าที่ชลประทานเข้าร่วมประชุม กับกลุ่มผู้ใช้น้ำในการส่งน้ำ บำรุงรักษาและพัฒนาคลองชลประทาน	1	1	1	1	1	5	1.00
2. เจ้าหน้าที่ชลประทานให้การสนับสนุนทางวิชาการ เช่น การอบรม สัมมนา หรือการจัดการความรู้ต่าง ๆ	1	1	1	1	1	5	1.00

ข้อคำถาม	ผลการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญ					ΣR	IOC
	1	2	3	4	5		
ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานด้านการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ							
3. เจ้าหน้าที่ชลประทานออกพบปะผู้ใช้ น้ำ และให้ความรู้เกี่ยวกับการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ	1	1	1	1	1	5	1.00
4. ผู้ใช้น้ำได้รับสนับสนุน วัสดุ อุปกรณ์ ในการบำรุงรักษา และพัฒนาคลอง ซอย จากโครงการพัฒนาลุ่มน้ำก่ำอันเนื่องมาจากพระราชดำริ	1	1	1	1	1	5	1.00
5. ผู้ใช้น้ำได้สนับสนุนงบประมาณในการบำรุงรักษา และพัฒนาคลองซอย	1	1	1	1	1	5	1.00
6. ผู้ใช้น้ำได้สนับสนุนในการศึกษา งาน โครงการที่ประสบความสำเร็จ ในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ	1	1	1	1	1	5	1.00
การรับรู้ข้อมูลข่าวสารการจัดการน้ำ							
1. การเข้าร่วมประชุม อบรม สัมมนา	1	1	1	1	1	5	1.00
2. หัวหน้ากลุ่มผู้ใช้น้ำ	1	1	1	1	1	5	1.00
3. เจ้าหน้าที่ชลประทาน	1	1	1	1	1	5	1.00
4. เจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	1	1	1	1	1	5	1.00
5. หอกระจายข่าวประจำหมู่บ้าน	1	1	1	1	1	5	1.00
6. จดหมายจากทางราชการ	1	1	1	1	1	5	1.00
8. แผ่นพับประชาสัมพันธ์	1	1	1	1	1	5	1.00
9. โทรทัศน์	1	1	1	1	1	5	1.00
10. วิทยุ	1	1	1	1	1	5	1.00
11. เว็บไซต์โครงการพัฒนาลุ่มน้ำก่ำอันเนื่องมาจากพระราชดำริ	1	1	1	1	1	5	1.00

ภาคผนวก ฉ

ค่าความเชื่อมั่นแบบสอบถามเพื่อการวิจัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
E1	343.60	2811.426	.581	.969
E2	343.13	2822.574	.625	.969
E3	343.18	2826.763	.548	.969
E4	343.65	2798.490	.733	.969
E5	342.75	2812.603	.778	.969
F1	343.48	2803.692	.619	.969
F2	343.28	2810.769	.597	.969
F3	343.45	2815.997	.460	.969
F4	343.20	2806.728	.676	.969
F5	343.35	2856.490	.328	.969
F6	343.48	2813.538	.631	.969
G1	343.80	2843.497	.314	.969
G2	343.00	2800.513	.719	.969
G3	343.03	2796.589	.650	.969
G4	343.35	2792.900	.645	.969
G5	343.75	2827.167	.516	.969
G6	343.68	2785.558	.735	.969
G7	343.68	2792.430	.695	.969
H1	342.80	2818.626	.559	.969
H2	342.63	2822.958	.606	.969
H3	343.10	2818.759	.539	.969
H4	342.63	2824.292	.609	.969
H5	343.00	2827.231	.532	.969
H6	342.43	2839.789	.558	.969
I1	343.23	2831.871	.484	.969
I2	343.70	2839.344	.438	.969
I3	343.75	2819.013	.469	.969

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item- Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
I4	343.83	2844.251	.337	.969
I5	343.38	2806.753	.610	.969
I6	343.98	2811.717	.493	.969
J1	343.00	2804.000	.719	.969
J2	342.73	2844.563	.497	.969
J3	343.13	2822.061	.647	.969
J4	343.33	2806.789	.646	.969
J5	343.50	2819.538	.620	.969
J6	342.88	2819.189	.662	.969
J7	342.95	2808.715	.666	.969
J8	342.88	2811.958	.750	.969
K1	346.28	2876.410	.296	.969
K2	346.30	2874.882	.319	.969
K3	346.03	2890.538	.000	.969
K4	346.20	2884.318	.147	.969
K5	346.30	2882.985	.151	.969
K6	346.23	2883.461	.159	.969
K7	346.23	2876.640	.316	.969
K8	346.18	2882.661	.199	.969
L1	346.05	2887.792	.160	.969
L2	346.08	2882.276	.347	.969
L3	346.18	2884.815	.144	.969
L4	346.28	2886.563	.080	.969
L5	346.08	2887.815	.113	.969
L6	346.30	2910.779	-.419	.970
L7	346.15	2881.464	.249	.969
L8	346.28	2877.384	.276	.969

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item- Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
L9	346.88	2890.369	.001	.969
L10	346.18	2884.507	.152	.969
L11	346.18	2871.584	.486	.969
L12	346.20	2889.703	.017	.969
M1	342.65	2847.772	.424	.969
M2	344.78	2926.487	-.249	.971
M3	342.55	2856.818	.434	.969
M4	342.40	2861.118	.504	.969
M5	342.55	2849.844	.555	.969
M6	342.55	2840.049	.655	.969
M7	342.58	2839.840	.576	.969
N1	342.38	2857.420	.462	.969
N2	342.40	2863.631	.395	.969
N3	343.50	2842.718	.274	.970
N4	344.83	2876.661	.106	.970
N5	344.33	2977.456	-.549	.971
N6	344.50	2966.564	-.533	.971
N7	342.50	2858.718	.357	.969
N8	345.00	2981.692	-.690	.971
N9	342.50	2835.385	.627	.969
N10	343.10	2884.400	.038	.970
O1	342.53	2837.538	.771	.969
O2	342.70	2828.677	.694	.969
O3	342.78	2811.512	.751	.969
O4	342.78	2830.179	.603	.969
O5	342.78	2827.820	.670	.969
O6	342.73	2831.487	.725	.969

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
O7	342.80	2813.703	.697	.969
O8	342.78	2836.128	.600	.969
O9	342.70	2847.395	.576	.969
O10	342.75	2833.474	.603	.969
P1	342.65	2840.233	.701	.969
P2	342.63	2834.651	.734	.969
P3	342.73	2822.051	.776	.969
P4	342.60	2833.118	.715	.969
P5	342.70	2819.446	.771	.969
P6	342.70	2814.010	.714	.969
P7	342.73	2819.640	.724	.969
Q1	343.55	2796.664	.692	.969
Q2	343.35	2783.362	.764	.968
Q3	343.45	2779.946	.783	.968
Q4	343.53	2785.384	.710	.969
Q5	343.90	2781.836	.695	.969
Q6	344.23	2812.333	.536	.969
R1	343.73	2803.948	.614	.969
R2	343.20	2795.549	.702	.969
R3	343.55	2802.100	.662	.969
R4	343.83	2808.917	.607	.969
R5	344.18	2839.840	.368	.969
R6	344.43	2798.712	.619	.969
R7	344.43	2788.866	.652	.969
R8	343.90	2770.964	.635	.969
R9	343.98	2756.794	.729	.969
R10	345.25	2812.705	.644	.969

ภาคผนวก ช

แบบประเมินรูปแบบการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากร
น้ำของผู้ใช้น้ำ โครงการพัฒนาลุ่มน้ำก้ำอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ภาคผนวก ซ

หนังสือแต่งตั้งผู้เชี่ยวชาญและขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูล

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ที่ ศธ ๐๕๔๐.๐๑/ว ๑๖๑๔

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
อ.เมือง จ.มหาสารคาม ๔๔๐๐๑

๑๓ สิงหาคม ๒๕๕๖

เรื่อง เรียนเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย

เรียน คร.

ด้วย นางชกร เดชะคำภู นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ รูปแบบการศึกษานอกเวลาราชการ ศูนย์มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “รูปแบบการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของผู้ใช้น้ำ โครงการพัฒนาผู้นำท้องถิ่นเนื่องมาจากพระราชดำริ” เพื่อให้การวิจัยดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย บรรลุตามวัตถุประสงค์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาการวิจัย

- เพื่อ ตรวจสอบความถูกต้องด้านเนื้อหา ภาษา
 ตรวจสอบด้านการวัดและประเมินผล
 ตรวจสอบด้านสถิติ การวิจัย
 อื่นๆ ระบุ.....

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี
ขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เกรียงศักดิ์ ไพรวรรณ)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

บัณฑิตวิทยาลัย

โทรศัพท์, โทรสาร ๐-๔๓๗๒-๕๕๓๘

ที่ ศธ ๐๕๔๐.๐๑/ว ๑๖๑๕

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
อ.เมือง จ.มหาสารคาม ๔๔๐๐๑

๑๓ สิงหาคม ๒๕๕๗

เรื่อง ขออนุญาตให้ผู้วิจัยเข้าเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย

เรียน

ด้วย นางกชกร เดชะคำภู นักศึกษาระดับปริญญาตรี ๕๕๕๒๖๐๑๐๑๐๑๑ นักศึกษาปริญญาเอก สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ รูปแบบการศึกษานอกเวลาราชการ ศูนย์มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “รูปแบบการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของผู้ใช้น้ำ โครงการพัฒนาผู้นำท้องถิ่นเนื่องจากพระราชดำริ” เพื่อให้การวิจัยดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย บรรลุตามวัตถุประสงค์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม จึงขออนุญาตให้ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัยกับประชากร และกลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้ใช้น้ำจากโครงการพัฒนาผู้นำท้องถิ่นเนื่องจากพระราชดำริ เพื่อนำข้อมูลไปทำการวิจัยให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี ขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เกรียงศักดิ์ ไพรวรรณ)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

บัณฑิตวิทยาลัย

โทรศัพท์, โทรสาร ๐-๔๓๗๒-๕๔๓๘

ที่ รศ.รป.ว ๐๑๑๗/๒๕๕๘

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม
๔๔๐๐๐

๒๒ กันยายน ๒๕๕๘

เรื่อง ขอเชิญเข้าร่วมประชุมระดมสมอง (Brainstorming) และประชุมกลุ่มย่อย

เรียน

ด้วยนางกชกร เดชะคำภู นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ รูปแบบการเรียนการสอนนอกเวลาราชการ ศูนย์มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม กำลังทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “รูปแบบการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของผู้ใช้น้ำโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ” เพื่อให้การวิจัยดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย บรรลุตามวัตถุประสงค์

ทั้งนี้ทางคณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ได้พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญอย่างยิ่ง จึงขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญเข้าร่วมประชุมระดมสมอง (Brainstorming) และประชุมกลุ่มย่อย รูปแบบการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของผู้ใช้น้ำโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ในวันที่ ๑๔ ตุลาคม ๒๕๕๘ เวลา ๐๙.๐๐ น. – ๑๖.๐๐ น. ห้องประชุมบัณฑิตชั้น ชั้น M คณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม เพื่อนำข้อมูลไปทำการวิจัยให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี ขอแสดงความนับถือ

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุภาพร ฤภาค)

คณบดีคณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์

โทรศัพท์, โทรสาร ๐-๔๓๗๒-๓๕๕๕

ที่ รศ.รปศ.ว ๐๑๑๖/๒๕๕๘

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม
๕๕๐๐๐

๒๒ กันยายน ๒๕๕๘

เรื่อง ขอเรียนเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญวิพากษ์และยืนยันรูปแบบ

เรียน

ด้วยนางกชกร เตชะคำภู นักศึกษาระดับปริญญาเอก สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ รูปแบบการศึกษานอกเวลาราชการ ศูนย์มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม กำลังทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “รูปแบบการพัฒนาร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของผู้ใช้น้ำโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ” เพื่อให้การวิจัยดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย บรรลุตามวัตถุประสงค์

ทั้งนี้ทางคณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ได้พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญอย่างยิ่ง จึงขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญวิพากษ์และยืนยันรูปแบบการพัฒนาร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของผู้ใช้น้ำโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เพื่อนำข้อมูลไปทำการวิจัยให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี ขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ยุภาพร ภูภาค)

คณบดีคณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์

โทรศัพท์, โทรสาร ๐-๔๙๓๗๒-๓๕๕๕

ภาคผนวก ฅ

ภาพกิจกรรม

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ภาพที่ ๓.1 ลักษณะกายภาพของพื้นที่ศึกษาลุ่มน้ำก้ำอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

ภาพที่ ๓.2 คลองส่งน้ำลุ่มน้ำก้ำอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

ภาพที่ ๓.3 การสัมภาษณ์เชิงลึก

ภาพที่ ๓.4 การสัมภาษณ์เชิงลึกกับหัวหน้าส่วนงาน

ภาพที่ ๓.๕ การประชุมระดมสมองเพื่อวิพากษ์รูปแบบการพัฒนาร่วมกัน เมื่อวันที่ 16 มกราคม 2560

ภาพที่ ๓.๖ การวิพากษ์รูปแบบการพัฒนาร่วมกัน

ภาพที่ ๓.๗ การอบรมเพื่อพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ

ภาพที่ ๓.๗ การให้ความรู้ในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ	นางกชกร เดชะคำภู
วันเกิด	23 กุมภาพันธ์ 2521
สถานที่เกิด	55/1 หมู่ 3 บ้านแพง ตำบลรามราช อำเภอท่าอุเทน จังหวัดนครพนม
ที่อยู่ปัจจุบัน	167 หมู่ 8 บ้านเนินสะอาด ตำบลนาราชควาย อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม
ประวัติการทำงาน	
พ.ศ. 2548	เริ่มทำงานเมื่อวันที่ 1 ตุลาคม 2548
ปัจจุบัน	อาจารย์ประจำสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2542	บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต (บธ.ม) มหาวิทยาลัยรามคำแหง
พ.ศ. 2548	บริหารธุรกิจบัณฑิต (บธ.บ) มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี
พ.ศ. 2560	รัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต (รป.ด.) สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม